Cartea a fost publicată iniţial de *Scripture Union* („Uniunea Scripturii") din Anglia, ca parte a lucrării acestei organizaţii, în vederea încurajării oamenilor în citirea, înţelegerea şi aplicarea învăţăturilor Bibliei în viaţa lor. Liga pentru Citirea Bibliei din România este membră a familiei „Uniunii Scripturii" Internaţionale şi colaborează în prezent cu biserici din diferite confesiuni pentru dezvoltarea unei lucrări de evanghelizare şi citire a Bibliei în rîndul copiilor, tinerilor şi familiilor.
Preşedintele Ligii pentru Citirea Bibliei din România este Dr. Ioan Alexandru Dan, str. Mănăştur Nr. 50, 3400 Cluj.

riPQQRAFM **HOMIIAIK PRESS** **ROMÂNIA I.M.L.**
AIUIA.A.MM.ANIM **THE M.AIR GROUP U.K.**
iu .!•. IN'.AIIIIIIAII A l'l NI IUI THAIHJCF.RE **ŞI EDITARE NU APARŢINE** 1'IIKXiHAFIEI

Să înţelegem Biblia

Cuprins

Semiluna fertilă
Palestina
Palestina: Regiuni geografice
Călătoriile misionare ale lui Pavel
Vechiul Testament Noul Testament
Să înţelegem Biblia
Prefaţă la a doua ediţie
Decizia editorilor de a realiza o a doua ediţie a cărţii *Să înţelegem Biblia* mia oferit ocazia de a o reciti şi de a efectua unele adăugiri. De la prima ediţie au trecut mai mult de zece ani, deceniu în care situaţia s-a schimbat considerabil. Revolta studenţilor de pretutindeni de la sfîrşitul anilor '60 a fost înlocuită cu o apatie a majorităţii şi cu anarhia unei minorităţi, relativ redusă ca număr, dar foarte gălăgioasă şi radicală. S-au schimbat şi domeniile controverselor teologice, aşa cum sînt ele simbolizate de *Honest to God* (1963) \ care neagă personalitatea lui Dumnezeu, şi *The Myth of God Incarnate* (1977) [2], care neagă divinitatea lui Isus. Creştinii anilor optzeci se confruntă cu noi probleme şi provocări.
Am încercat să mă asigur că noua ediţie reflectă aceste schimbări. Am adăugat informaţii noi referitoare la religie şi ştiinţă, creaţie, evoluţie şi potop. Am dezvoltat secţiunea care se ocupă de interpretarea capitolelor 2 şi 3 din Genesa şi de felul cum putem distinge sensul literal de cel figurat în Scriptură. Am scris din nou introducerea la capitolul „Autoritatea Bibliei", în cîteva pasaje se fac auzite unele ecouri ale controversei asupra lipsei de eroare a Scripturii. Poziţia mea este aceea de a susţine şi explica principiul stabilit în Convenţia de la Lausanne (1974), şi anume că Scriptura este „fără greşeală în tot ceea ce afirmă". Am extins referinţa la transpunerea culturală şi am comentat şi aşa-zisa „noua hermeneutică", accentuînd nevoia de a merge dincolo de elucidarea fiecărui text biblic, la aplicaţia sa, dincolo de

semnificaţia originală, la mesajul său contemporan. în plus, aproape toate citatele biblice sînt preluate acum dintr-o traducere nouă[3].

Speranţa şi rugăciunea mea este ca, prin harul Său, Dumnezeu să ajute cititorul acestei ediţii să iubească mai mult Biblia şi s-o înţeleagă mai bine.

John Stott aprilie 1984

1 în lb. rom.: Cinstit cu Dumnezeu

2 în lb. rom.: Mitul Dumnezeului întrupat

3 New International Version

Să înţelegem Biblia

Prefaţă

Fiecare autor este dator să explice cititorilor de ce i sa părut potrivit să sporească torentul de cărţi — mai ales de cărţi religioase — care ţîşneşte zilnic din tipografiile lumii. Poate el saşi justifice acţiunea? Daţi-mi voie să vă spun cel puţin la ce fel de oameni mam gîndit cînd am scris. Sînt două categorii: în primul rînd, noii creştini. Datorită laicizării vieţii, un număr tot mai mare de oameni fără nici o educaţie religioasă se întorc la Hristos şi se adaugă bisericii. Să luăm ca exemplu un tînăr dintr-o familie de necredincioşi. Educaţia creştină primită la şcoală a fost minimă şi, foarte probabil, greşită. în orice caz, era la modă să nu i se dea nici o atenţie. Ca şi copil, nu a mers la şcoala duminicală, iar la biserică a mers foarte rar sau deloc. Acum însă, L-a găsit pe Hristos, sau mai bine zis el a fost găsit. I s-a spus că dacă vrea să ajungă la maturitate spirituală trebuie să citească zilnic Biblia. Dar pentru el Biblia este o carte închisă, un teritoriu neexplorat, netrecut pe hartă. Cine a scris-o, va întreba el, cînd, unde şi cum? Care este mesajul ei? Care este fundamentul pentru pretenţia de a fi o carte sfîntă sau deosebită, cartea lui Dumnezeu? Şi cum trebuie citită şi interpretată? Acestea sînt întrebări bune şi trebuie să li se dea răspuns înainte ca noul creştin să poată beneficia la maximum

de citirea Bibliei.
în al doilea rînd, avem creştinul întors de cîţiva ani. El a fost în mare un cititor conştiincios al Bibliei. A citit cu fidelitate cîte un pasaj din Biblie în flecare zi. Dar acesta a devenit un obicei anost. Anii au trecut şi el s-a schimbat, s-a maturizat ca om, dar ca şi creştin nu s-a dezvoltat într-un mod corespunzător. Un semn (şi cauză) al acestui fapt este că citeşte Biblia tot aşa cum o făcea cînd era copil sau nou convertit. Acum este sătul de superficialitatea lui, de imaturitatea lui şi, nu puţin, ruşinat. Doreşte să devină un creştin matur, integrat, care îl cunoaşte pe Dumnezeu şi face voia Lui, simţindu-se împlinit prin slujirea altora; un creştin care poate comunica Evanghelia în mod semnificativ unei generaţii pierdute, dezorientate.
Dorinţa mea este să-1 asigur pe un astfel de creştin că secretele maturităţii creştine sînt gata să fie găsite în Biblie de

Să înţelegem Biblia

către toţi cei ce le caută. Există în Cuvîntul lui Dumnezeu o dimensiune pe care puţini o sesizăm vreodată, o adîncime în care rareori pătrundem.
Creştinismul nostru este mărginit fiindcă Hristosul nostru este mărginit. Ne sărăcim pe noi înşine prin viziunea noastră redusă şi jalnică despre El. Unii vorbesc astăzi despre El ca despre un euforizant pe care-1 punem în buzunar pentru ca atunci cînd sîntem deprimaţi săi luăm şi să facem o călătorie în lumea fanteziei. Dar Hristos nu poate fi folosit sau manipulat în felul acesta. Biserica contemporană pare să înţeleagă prea puţin măreţia lui Isus Hristos ca Domn al creaţiei şi Domn al Bisericii, înaintea Căruia noi ar trebui să stăm cu capul plecat. Nici nu înţelegem victoria Lui aşa cum o prezintă Noul Testament, cu toate lucrurile la picioarele Lui, aşa încît dacă sîntem cu Hristos, toate lucrurile sînt şi la picioarele noastre. Cred că cea mai mare necesitate a noastră astăzi este o viziune mai cuprinzătoare a lui Isus Hristos. Trebuie să-L vedem ca

singurul în care locuieşte toată plinătatea lui Dumnezeu şi singurul prin care putem avea şi noi plinătatea vieţii (Col. 1:19; 2:910).

Există un singur mod în care putem dobîndi o viziune clară, adevărată, proaspătă şi nobilă despre Hristos şi aceasta este prin Biblie. Biblia este prisma prin care lumina lui Isus Hristos se răsfrînge în multe culori frumoase. Biblia este portretul lui Isus Hristos. Trebuie să privim spre El cu o dprinţă atît de intensă încît (prin lucrarea de har a Duhului Sf înt) El să prindă viaţă pentru noi, să ne vină în întîmpinare şi să ne umple cu El însuşi.

Pentru a-L înţelege pe Hristos în plinătatea Lui este esenţial să înţelegem contextul în care ni-L prezintă Dumnezeu. Dumnezeu La oferit pe Hristos lumii într-un anumit context geografic, istoric şi teologic. Mai simplu, L-a trimis într-un anumit loc (Palestina), într-un anumit timp (punctul culminant al secolelor de istorie iudaică) şi într-un anumit cadru al adevărului (revelat progresiv şi păstrat constant în Biblie). Deci, capitolele ce urmează se ocupă de geografia, istoria, teologia, autoritatea şi interpretarea Bibliei. Obiectivul lor este să prezinte contextul în care, cîndva, Dumnezeu ni L-a revelat şi în care ni-L oferă acum pe Hristos, ca să înţelegem mai bine pentru noi şi să împărtăşim altora glorioasa plinătate a lui Isus Hristos.

1

Scopul Bibliei

Alegerea unei cărţi de citit şi a modului în care o citim este în mare măsură determinată de scopul cu care a fost scrisă de autor. Este ea un manual de ştiinţă sau de istorie destinat să informeze, sau un roman ce vrea doar să distreze? Este proză sau poezie serioasă, în care scriitorul reflectează asupra vieţii

şi îl stimulează pe cititor să se gîndească şi el la acelaşi lucru? Are ceva semnificativ de spus lumii contemporane? Sau poate este o lucrare polemică în care el îşi propune în mod deliberat saşi argumenteze punctul de vedere? Mai mult, este autorul calificat să scrie despre subiectul respectiv? întrebări ca acestea ne punem deseori cînd spunem: „Merită s-o citesc?"
Cele mai multe cărţi oferă eventualului cititor informaţiile dorite despre cine a scris şi de ce a făcut-o. Fie autorul ne vorbeşte cu candoare în prefaţă despre el însuşi şi despre scopul pentru care a scris, fie o face editorul într-o „reclamă" pe supracopertă. Cei mai mulţi cititori acordă timp examinării acestora înainte de a hotărî să cumpere, să împrumute sau să citească o carte.
Este o mare greşeală că cititorii Bibliei nu pun întotdeauna întrebările acestea. Mulţi o iau şi încep să citească la întîmplare. Unii încep cu Genesa şi se împotmolesc la Levitic, alţii perseverează cu îndîrjire dintr-un sentiment al datoriei, fixîndu-şi chiar ca obiectiv (şi realizînd) citirea întregii Biblii, din scoarţă-n scoarţă, în cinci ani, dar fără să aibă prea mult folos de pe urma studiului lor, deoarece le lipseşte înţelegerea scopului general al cărţii. Sau mulţi chiar renunţă cu totul să mai citească Biblia, ori nici nu încep s-o facă vreodată pentru că nu-şi pot da seama cum anume o poveste despre un popor îndepărtat, din vremuri îndepărtate, ar putea avea vreo legătură

cu ei astăzi.
în orice caz, cum se poate spune că Biblia - care de fapt nu este o carte, ci o bibliotecă alcătuită din şaizeci şi şase de cărţi - are un „scop"? Nu a fost ea scrisă de diferiţi autori, în perioade diferite, cu obiective diferite? Da şi nu. Există într-adevăr o mare varietate de autori umani şi de teme, dar, cu toate acestea, creştinii cred că îndărătul lor se află un singur

Autor divin şi o singură temă unificatoare.
Biblia însăşi arată care este această temă. Ea este formulată de mai multe ori în mai multe locuri, dar poate că niciunde mai succint decît cum o face apostolul Pavel către Timotei:
... din pruncie cunoşti Sfintele Scripturi, care pot să-ţi dea înţelepciunea care duce la mântuire prin credinţa în Hristos Isus. Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos ca să înveţe, să mustre, să îndrepte, să dea înţelepciune în neprihănire, pentru ca omul lui Dumnezeu să fie desăvîrşit şi cu totul destoinic pentru orice lucrare bună (2 Tim. 3:15-17).
Aici apostolul vorbeşte despre originea şi scopul Scripturii, de unde vine şi ce intenţie are. Originea ei: „insuflată de Dumnezeu"; scopul ei: „de folos" pentru fiinţele omeneşti, într-adevăr, ne este de folos numai *pentru că* este insuflată de Dumnezeu - inspirată de Dumnezeu. Trebuie să las subiectul inspiraţiei biblice pentru un alt capitol; în acest capitol vreau să investighez natura folosului Bibliei. Pentru aceasta voi lua trei cuvinte pe care le-a folosit Pavel - „mîntuire", „Hristos" şi „credinţă".
O carte a mîntuirii
Poate că nici un cuvînt biblic nu a suferit mai mult decît cuvîntul „mîntuire" din pricina utilizării greşite şi a înţelegerii greşite. Unii dintre noi, creştinii, sîntem de vină că l-am înfăţişat lumii ca pe o caricatură. Drept rezultat, cuvîntul „mîntuire" a devenit pentru mulţi o pricină de stînjeneală şi chiar o ţintă a ridicolului. Trebuie să-1 salvăm de conceptul îngust la care l-am coborît adeseori, deoarece „mîntuire" este un cuvînt mare şi nobil, aşa cum îl voi elabora imediat.

Mîntuirea înseamnă libertate. Da, şi, de asemenea, înnoire; în cele din urmă, reînnoirea întregului cosmos.
Aşadar, scopul suprem al Bibliei, îi scrie Pavel lui Timotei,

este săi instruiască pe cititorii săi pentru „mîntuire". Aceasta indică imediat că Scriptura are un scop practic şi că acest scop este mai degrabă moral decît intelectual. Sau că, mai degrabă, învăţătura sa intelectuală („înţelepciunea" ei, după cum implică cuvîntul grecesc) este dată în vederea experienţei morale numită „mîntuire".
Pentru a înţelege mai bine acest scop pozitiv al Bibliei, ne-ar putea fi de folos punerea acestuia în contrast cu cîteva scopuri care nu-i sînt proprii.
în primul rînd, scopul Bibliei nu este ştiinţific. Aceasta nu înseamnă că învăţătura Scripturii şi cea a ştiinţei sînt în conflict; deoarece, dacă o păstrăm pe fiecare în sfera ei şi discernem ce afirmă fiecare din ele, nu sînt în conflict. Şi într-adevăr, dacă Dumnezeul adevărului este autorul amîndurora, nici nu ar putea fi în conflict. Nici nu înseamnă că cele două sfere nu se întrepătrund niciodată şi că nimic din Biblie nu are vreo relevanţă ştiinţifică, deoarece Biblia conţine afirmaţii care pot fi (şi în multe cazuri au şi fost) verificate ştiinţific. De exemplu, sînt relatate un număr de evenimente istorice, cum ar fi despre Nebucadneţar, regele Babilonului, care a asediat, a cucerit şi a distrus efectiv Ierusalimul sau că Isus din Nazaret sa născut cînd Augustus era împăratul Romei. Ceea ce afirm eu este că, deşi Biblia conţine şi ştiinţă, *scopul* Bibliei nu este ştiinţific.
Ştiinţa (sau cel puţin ştiinţele naturale) este un corpus de informaţii obţinut cu multă osteneală prin observaţie, experiment şi inducţie. însă scopul lui Dumnezeu prin Scriptură a fost să dezvăluie adevăruri care nu pot fi descoperite prin această metodă (numită de oamenii de ştiinţă metoda „empirică") şi ar fi rămas necunoscute şi nedescoperite dacă nu le-ar fi revelat El. De pildă, ştiinţa poate să ne spună ceva despre originea biologică a omului (chiar şi aceasta este o problemă deschisă); dar numai Biblia ne revelează natura

omului, atît nobleţea sa unică de fiinţă creată după chipul Creatorului ei, cît şi degradarea sa ca păcătos egocentric răzvrătit împotriva Creatorului său. După aceea, scopul Bibliei nu este literar. în urmă cu cîţivn

ani sa publicat o carte intitulată *Biblia citită ca literatură* \ A fost realizată foarte frumos: aranjarea tradiţională a versetelor a fost abandonată şi forma indica clar ce era poezie şi ce era proză. Toate acestea au fost folositoare. Mai mult, nimeni, indiferent de credinţa sau necredinţa lui, nu poate nega că Biblia conţine literatură plină de nobleţe. Ea se ocupă de marile teme ale vieţii şi destinului omului şi le tratează cu simplitate, pătrundere şi imaginaţie. Atît de frumoasă a fost traducerea sa iniţială în unele ţări ca Anglia şi Germania, încît Biblia a devenit parte a moştenirii literare naţionale. Cu toate acestea, Dumnezeu nu a proiectat Biblia ca literatură de calitate. Ea conţine unele carenţe stilistice izbitoare. Noul Testament a fost în mare parte scris în greaca *koine,* limba de zi cu zi a comerţului şi administraţiei, iar în multe locuri îi lipseşte cizelarea literară şi chiar acurateţea gramaticală. Scopul Bibliei trebuie găsit în mesajul, nu în stilul ei.

în al treilea rînd, scopul Bibliei nu este filosofic. Desigur, Biblia conţine înţelepciune profundă - înţelepciunea lui Dumnezeu de fapt, dar unele din marile teme cu care s-au frămîntat filosofii întotdeauna nu au primit o tratare minuţioasă în Scriptură. Să luăm marile probleme ale suferinţei şi răului. Ca fenomene ale experienţei umane, ele au un loc proeminent pretutindeni în Biblie. Pe aproape fiecare pagină întîlnim oameni care păcătuiesc, oameni care suferă. Se aduce oarecare lumină - mai ales de către cruce — asupra acestor probleme, dar nu ni se oferă o explicaţie supremă a nici uneia şi nici nu sînt justificate căile Domnului în relaţie cu

ele, în termeni acceptabili pentru filosofia omenească. Chiar şi în cartea lui Iov, care se concentrează asupra problemei suferinţei, în cele din urmă Iov se smereşte înaintea lui Dumnezeu fără să înţeleagă providenţa lui Dumnezeu. Cred că motivul este pur şi simplu că Biblia, fiind o carte mai degrabă practică decît teoretică, este mai preocupată să ne spună cum să răbdăm suferinţa şi să biruim răul, decît să filosofeze despre originea şi scopul lor.

Deci Biblia nu este în primul rînd o carte de ştiinţă, literatură sau filosofie, ci o carte a mîntuirii.

Spunînd aceasta, trebuie să acordăm cuvîntului „mîntuire" înţelesul său cel mai larg posibil. Mîntuirea este mult mai mult decît simpla iertare a păcatelor, include întregul spectru al

în engl.: *The Bible Designed to be read as Literatwe.*

planului lui Dumnezeu de răscumpărare şi reabilitare a omenirii şi chiar a întregii creaţii. Ceea ce susţinem noi despre Biblie este că ea desfăşoară întregul plan al lui Dumnezeu.

Biblia începe cu Creaţia pentru ca să putem cunoaşte chipul divin după care am fost făcuţi, obligaţiile pe care le-am repudiat şi înălţimea de la care am căzut. Nu putem înţelege nici ceea ce sîntem în păcat, nici ceea ce am putea fi prin har, pînă cînd nu cunoaştem ce am fost cîndva prin creaţie.

Biblia continuă să ne spună cum a intrat păcatul în lume şi apoi moartea ca rezultat al păcatului. Ea accentuează gravitatea păcatului ca revoltă împotriva autorităţii lui Dumnezeu, Creatorul şi Domnul nostru, precum şi justeţea judecăţii Lui împotriva acestui fapt. în Scriptură există multe avertismente salutare în legătură cu pericolele neascultării, dar accentul cel mai important al mesajului biblic, aşa cum va fi arătat în capitolul 5, este că Dumnezeu îi iubeşte pe aceşti răzvrătiţi care nu merită din mîna Lui decît judecata. înainte să

înceapă timpul, ne spune Scriptura, planul Său de mîntuire prinsese deja formă. Originea lui era harul Său, îndurarea Sa fără plată şi nemeritată. El a făcut cu Avraam un legămînt al harului, făgăduind să binecuvinteze toate familiile pămîntului prin urmaşii lui. Restul Vechiului Testament este dedicat prezentării relaţiei plină de har cu urmaşii lui Avraam, poporul lui Israel, în ciuda respingerii încăpăţînate a cuvîntului Său, aşa cum îl aveau prin Lege şi profeţi, El nu i-a lepădat niciodată. *Ei* au încălcat legămîntul, nu El.
Evenimentul istoric al venirii lui Isus Hristos a fost o împlinire a legămîntului Său:
Binecuvîntat este Domnul, Dumnezeul lui Israel,
pentru că a cercetat şi a răscumpărat pe poporul Său. Şi ne-a ridicat o mîntuire puternică
în casa robului Său David, cum vestise prin gura sfinţilor Săi prooroci care au fost din
vechime - mîntuire de vrăjmaşii noştri şi din mîna tuturor celor ce ne urăsc!
Astfel îşi arată El îndurarea faţă de părinţii noştri şi îşi aduce aminte de legărnîntul Lui cel sf înt,
potrivit legămîntului prin care Se jurase părintelui nostru Avraam că, după ce ne va izbăvi din mîna vrăjmaşilor noştri,

ne va îngădui să-I slujim fără frică, trăind înaintea Lui în sfinţenie şi neprihănire, în toate zilele vieţii noastre (Luca 1:68-75).
Este important să observăm că „mîntuirea de vrăjmaşii noştri", care nea fost promisă, este înţeleasă în termenii de „sfinţenie şi neprihănire" şi — mai încolo, în acelaşi pasaj — ai „iertării păcatelor lui datorită marii îndurări a Dumnezeului nostru".
Deci Noul Testament se concentrează asupra realizării acestei mîntuiri în „iertare" şi „sfinţenie", prin moartea şi învierea lui

Isus Hristos şi darul Duhului Sfînt. Apostolii accentuează că iertarea este posibilă numai prin moartea pentru păcat a lui Hristos şi printr-o nouă naştere ce duce la o viaţă nouă prin Duhul lui Hristos. Apoi şi epistolele sînt pline de instrucţiuni etice practice. Aşa cum *New English Bible* traduce 2 Timotei 3:16, Scriptura este folositoare nu numai pentru „învăţarea adevărului şi combaterea greşelii", ci şi „pentru revizuirea comportării şi a disciplinei într-o viaţă dreaptă". De asemenea, Noul Testament descrie Biserica lui Hristos ca societate a celor mîntuiţi, care sînt chemaţi la o viaţă de slujire jertfltoare şi la mărturie în această lume.

în fine, autorii Noului Testament insistă asupra faptului că, deşi într-un anumit sens, poporul lui Dumnezeu este deja mîntuit, în alt sens mîntuirea lor se află încă în viitor. Ni se face promisiunea că într-o zi trupurile noastre vor fi răscumpărate, „în nădejdea aceasta am fost mîntuiţi" (Rom. 8:24). Şi în această răscumpărare finală va fi implicată oarecum şi creaţia. Dacă noi vom îmbrăca trupuri noi, va fi şi un cer nou şi un pămînt nou, în care va domni doar neprihănirea. Atunci şi numai atunci, fără nici un păcat în firea noastră sau în societatea noastră, mîntuirea lui Dumnezeu va fi completă. Glorioasa libertate a copiilor lui Dumnezeu va însemna libertatea de a sluji. Dumnezeu va fi totul pentru toţi (Rom. 8:21; 1 Cor. 15:28).

O astfel de mîntuire cuprinzătoare ne prezintă Scriptura. Concepută într-o veşnicie trecută, realizată într-un anumit punct din timp şi trăită istoric în experienţa omenească, va ajunge la împlinirea ei în veşnicia viitorului. Biblia este unică în pretenţia ei de a ne putea instrui pentru „o mîntuire aşa de mare" (Evrei 2:3).

Hristos în Lege

Mîntuirea în vederea căreia ne învaţă Biblia este valabilă „prin credinţa în Hristos Isus". Prin urmare, deoarece Scriptura se preocupă de mîntuire şi mîntuirea este prin Hristos, Scriptura este „plină" de Hristos.
însuşi Isus a înţeles în acest fel natura şi funcţia Bibliei. „Scripturile", a spus El, „mărturisesc despre mine" (Ioan 5:39). Mergînd alături de cei doi ucenici, după înviere, de la Ierusalim la Emaus, ia mustrat pentru nepriceperea şi necredinţa lor datorate necunoaşterii Scripturii. Luca, relatîndu-ne întîmplarea, adaugă:
Şi a început de la Moise şi de la toţi proorocii şi lea tîlcuit în toate Scripturile ce era cu privire la El (Luca 24:27).
Peste puţin, Domnul înviat a spus unui grup mai mare de adepţi:
Iată ce vă spuneam cînd încă eram cu voi, că trebuie să se împlinească tot ce este scris despre Mine în Legea lui Moise, în Prooroci şi în Psalmi (Luca 24:44).
Afirmaţia lui Hristos era, prin urmare, nu numai că Scripturile mărturisesc despre El în general, ci că în fiecare din cele trei diviziuni ale Scripturii Vechiului Testament - Legea, Profeţii şi Psalmii (sau „scrierile") - se afla ceva referitor la El şi că toate acestea trebuie împlinite.
Relaţia fundamentală dintre Vechiul Testament şi Noul Testament, după Hristos, este cea dintre promisiune şi împlinire. Primul cuvînt rostit de Isus în lucrarea Sa publică (în textul grecesc al Evangheliei după Marcu) indică aceasta. Este cuvîntul „împlinit":
S-a împlinit vremea şi împărăţia lui Dumnezeu este aproape. Pocăiţi-vă şi credeţi în Evanghelie (Marcu 1:15).
Isus Hristos era adînc convins că lungile secole de aşteptare se incheiaseră şi că El însuşi inaugurase zilele împlinirii, aşa încît le putea spune apostolilor:

Să înţelegem Biblia
Ferice de ochii voştri că văd şi de urechile voastre că aud! Adevărat vă spun că mulţi prooroci şi oameni neprihăniţi au dorit să vadă lucrurile pe care le vedeţi voi şi nu le-au văzut; şi să audă lucrurile pe care le auziţi voi şi nu le-au auzit (Mat. 13:16-17).
în lumina acestei afirmaţii ne vom uita mai întîi în Vechiul Testament cu cele trei diviziuni ale sale, după aceea în Noul Testament şi vom încerca să vedem modul în care însuşi Mîntuitorul nostru Isus Hristos (în termenii promisiunii şi împlinirii) este tema unificatoare a Scripturii.
Prin „Lege" se înţelegea Pentateuhul, primele cinci cărţi ale Vechiului Testament. Oare îl găsim într-adevăr pe Hristos în ele? Cu siguranţă.
Pentru început, ele conţin cîteva profeţii de bază ale mîntuirii lui Dumnezeu prin Hristos, pe care se sprijină restul Bibliei. Dumnezeu a promis mai întîi că sămînţa Evei va zdrobi capul şarpelui, apoi că, prin urmaşii lui Avraam, va binecuvînta toate familiile pămîntului şi, mai tîrziu, că „toiagul de domnie nu se va depărta de Iuda ... pînă va veni Silo", de care vor asculta popoarele (Gen. 3:15; 12:3; 49:10). Astfel s-a revelat — încă în prima carte a Bibliei — că Mesia va fi om (descendent al Evei) şi evreu (descendent al lui Avraam şi al tribului lui Iuda) şi că îl va zdrobi pe Satan, va binecuvînta lumea şi va domni pentru totdeauna ca rege.
O altă profeţie importantă despre Hristos în Lege îl prezintă ca fiind Profetul desăvîrşit. Moise a spus poporului:
Domnul Dumnezeul tău îţi va ridica din mijlocul tău, dintre fraţii tăi, un prooroc ca mine: să ascultaţi de el!... voi pune cuvintele Mele în gura lui şi el le va spune tot ce-i voi porunci Eu (Deut. 18:15, 18).
Totuşi Legea nu arăta înainte spre Hristos doar prin profeţii directe, ci şi prin multe imagini indirecte. Prin ele, Mesia era

şi prezis şi prefigurat. într-adevăr, relaţia lui Dumnezeu cu Israelul prin alegerea lor, răscumpărarea lor, stabilirea unui legămînt cu ei, ispăşirea păcatelor lor prin jertfe şi moştenirea ţării Canaanului, toate prezintă în termeni limitaţi şi naţionali ceea ce va fi într-o bună zi valabil pentru toţi oamenii, prin Hristos.

(' ieşti ni i pot spune astăzi: Dumnezeu ne-a ales în Hristos şi nea lacul un popor al Său. Hristos şi-a vărsat sîngele ca jertfă de (■păşire pentru păcatele noastre şi pentru ratificarea noului Itgămînt. El nea eliberat nu din robia Egiptului, ci din robia păcatului. El este Marele nostru Preot, care S-a dat pe Sine însuşi pe cruce ca jertfă pentru păcat o dată pentru totdeauna şi in El se împlineşte întreaga preoţie şi toate jertfele. Mai mult, prin învierea Lui am fost născuţi din nou la o speranţă vie, „la o moştenire nestricăcioasă şi neîntinată, care nu se poate veşteji" şi care este păstrată în cer pentru noi (1 Petru 1:3,4). Aceste MI ari cuvinte creştine care descriu diferite aspecte ale mîntuirii noastre prin Hristos - alegerea, ispăşirea, legămîntul, răscumpărarea, jertfa, moştenirea — încep să fie toate folosite in Vechiul Testament al harului lui Dumnezeu faţă de Israel. Mai există şi un al treilea mod în care Legea mărturiseşte dcpre Hristos şi acesta este elaborat de apostolul Pavel în Epistola sa către Galateni:
înainte de venirea credinţei, noi eram sub paza Legii, închişi pentru credinţa care trebuia să fie descoperită. Astfel, Legea nea fost un îndrumător spre Hristos, ca să fim socotiţi neprihăniţi prin credinţă (Gal. 3:23-24).
în cuvintele greceşti folosite de Pavel, Legea este descrisă în mod strălucit ca o garnizoană militară ce ne păzeşte („sub pa/ă"), ca un temnicer ce ne ţine sub lacăt („închişi") şi ca un lutore însărcinat cu disciplina minorilor („îndrumător"). Toate

acestea deoarece Legea îl condamna pe cel ce o încălca, fără să ofere prin ea însăşi un remediu. In felul acesta arăta spre Hristos. Tocmai condamnarea prin ea îl făcea necesar pe I Iristos. Ea ne-a ţinut în robie ca „să ne îndrume spre Hristos", singurul care ne putea elibera. Prin Lege sîntem condamnaţi, dar prin credinţa în Hristos sîntem justificaţi.

Hristos în Profeţi

Cînd trecem acum de la Lege la prooroci, trebuie să ne amintim că diviziunea Vechiului Testament cunoscută ca „Profeţii" cuprinde cărţile istorice (Iosua, Judecători, Samuel şi Regi) ca şi „profeţii timpurii", deoarece autorii erau judecaţi ca

scriind istorie profetică sau sacră, precum şi „profeţii tîrzii", pe care noi îi numim profeţii mari şi mici.

Mulţi cititori ai Bibliei găsesc istoria Israelului extrem de plictisitoare şi nu îşi pot imagina ce legătură ar putea avea cu Hristos toţi acei regi sumbri! Totuşi, cînd ne amintim că primele cuvinte ale lui Hristos despre „împlinirea vremurilor" duc imediat la „împărăţia lui Dumnezeu este aproape", în cuvîntul „împărăţie" avem cheia necesară. Israelul a început ca „teocraţie", o naţiune sub conducerea directă a lui Dumnezeu. Chiar şi atunci cînd poporul a respins conducerea divină cerînd un rege, ca toate celelalte popoare, şi Dumnezeu le-a ascultat cererea, ei ştiau că, de fapt, El continuă să fie Regele lor, deoarece ei continuau să fie poporul Lui şi regii lor domneau ca viceregi ai Lui.

Cu toate acestea, conducerea regilor, atît ai regatului de nord, Israelul, cît şi ai regatului de sud, Iuda, lăsa mult de dorit. Monarhia era afectată pe plan extern de războaiele cu alţii, iar pe plan intern de nedreptate şi asuprire. Amîndouă regatele cunoşteau şi instabilitatea oricărei instituţii umane, la tron

urmînd rege după rege, care domnea şi murea. Uneori se restrîngeau la teritorii minuscule, deoarece ţara le era cotropită de armate invadatoare, pînă cînd, în cele din urmă, amîndouă capitalele au căzut şi amîndouă naţiunile au suferit un exil umilitor. Nu este surprinzător că Dumnezeu a folosit experienţa lor despre limitele guvernării omeneşti pentru a clarifica înţelegerea desăvîrşirii viitoarei împărăţii mesianice şi pentru a mări dorul lor după aceasta.

Dumnezeu făcuse deja un legămînt cu regele David promiţîndu-i să-i zidească o casă şi să-i întărească pentru totdeauna scaunul de domnie prin urmaşii lui (2 Sam. 7:817). Acum profeţii au început să descrie ce fel de rege va fi acest „fiu al lui David". Pentru ei era clar că el va prefigura idealul de rege pe care regii Israelului şi ai lui Iuda, chiar şi David însuşi, l-au reprezentat atît de imperfect. în împărăţia Lui, asuprirea va face loc dreptăţii şi războiul va face loc păcii. Mai mult, nu vor exista limite nici ale întinderii şi nici ale duratei ei, deoarece stăpînirea Lui se va întinde de la o mare la alta, pînă la capetele pămîntului, şi va dura veşnic. Aceste patru caracteristici ale împărăţiei lui Mesia - pacea, dreptatea, universalitatea şi eternitatea - sînt reunite întruna din cele mai vestite profeţii

ale lui Isaia:

Căci un Copil ni sa născut, un Fiu ni sa dat, şi domnia va fi pe umărul Lui; îl vor numi: „Minunat, Sfetnic, Dumnezeu tare, Părintele veşniciilor, Domn al păcii". El va face ca domnia Lui să crească şi o pace fără sfîrşit va da scaunului de domnie al lui David şi împărăţiei lui, o va întări şi o va sprijini prin judecată şi neprihănire, de acum şi-n veci de veci: iată ce va face rîvna Domnului oştirilor (Isa. 9:6-7).

Dacă profeţii au prezis slava lui Mesia, ei au prezis şi

suferinţele Lui. Cea mai cunoscută profeţie de genul acesta, evident decisivă pentru înţelegerea de către Domnul nostru a lucrării Lui, este cea a Robului Domnului din Isaia 53. El va fi „dispreţuit şi părăsit de oameni, om al durerii şi obişnuit cu suferinţa". Şi mai presus de toate, El va purta păcatele poporului Său:

Dar El era străpuns pentru păcatele noastre, zdrobit pentru fărădelegile noastre. Pedeapsa, care ne dă pacea, a căzut peste El şi prin rănile Lui sîntem tămăduiţi. Noi rătăceam cu toţii ca nişte oi, fiecare îşi vedea de drumul lui; dar Domnul a făcut să cadă asupra Lui nelegiuirea noastră a tuturor (Isa. 53:5-6).

Hristos în Scrieri

A treia diviziune a Vechiului Testament erau „Scrierile", numite uneori „Psalmii", deoarece Psaltirea (cartea noastră a Psalmilor) era cartea principală a acestei secţiuni. în Noul Testament îi sînt aplicaţi lui Isus Hristos mai mulţi psalmi care cuprind referiri la divinitatea, umanitatea, suferinţele şi înălţarea Lui. Astfel, cuvintele „Tu eşti Fiul Meu, astăzi Team născut" au fost folosite (cel puţin în parte) de către Dumnezeu fatal ca adresare directă Fiului Său atît la botez, cît şi la Schimbarea la Faţă. Aluziile din Psalmul 8 la omul „făcut cu puţin mai prejos decît Dumnezeu" şi „încununat cu slavă şi cinste" îi sînt aplicate lui Hristos de către autorul Epistolei către I vrei. Isus însuşi a citat Psalmul 22:1 pe cruce: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?", afirmînd că a cunoscut personal şi a împlinit teribila părăsire de către

Dumnezeu pe care a exprimat-o psalmistul. El 1-a mai citat pe David spunînd în Psalmul 110:1 „Domnul a zis Domnului meu: «Şezi la dreapta Mea pînă voi pune pe vrăjmaşii Tăi sub picioarele Tale»" şi ia întrebat pe criticii Lui cum putea Mesia

să fie atît Domnul, cît şi fiul lui David.
„Scrierile" conţin în plus şi ceea ce este denumită deseori literatura sapienţială a Vechiului Testament. Se pare că alături de profeţi şi preoţi, „înţelepţii" au devenit un grup distinct în Israel în timpul perioadei tîrzii a monarhiei. Ei ştiau că începutul înţelepciunii este frica de Dumnezeu şi depărtarea de rău. Deseori ei preamăreau înţelepciunea în termeni strălucitori, ca fiind mai preţioasă decît aurul, argintul şi bijuteriile şi se pare că uneori chiar personificau înţelepciunea ca agent al creaţiei lui Dumnezeu:
Cînd a întocmit Domnul cerurile, eu eram de faţă;
cînd a tras o zare pe faţa adîncului, cînd a pironit norii sus,
şi cînd au ţîşnit cu putere izvoarele adîncului, cînd a pus un hotar mării,
ca apele să nu treacă peste porunca Lui, cînd a pus temeliile pămîntului,
eu eram meşterul Lui, la lucru lîngă El, şi în toate zilele eram desfătarea Lui,
jucînd neîncetat înaintea Lui, jucînd pe rotocolul pămîntului Său şi găsindu-mi plăcerea în fiii oamenilor (Prov. 8:27-31).
Creştinii nu întîmpină nici o greutate în a recunoaşte că înţelepciunea lui Dumnezeu este încorporată întrun mod fără asemănare în Isus Hristos, „Cuvîntul" - Persoană care a fost de la început cu Dumnezeu şi prin care au fost făcute toate lucrurile (vezi Ioan 1:1-3; Col. 2:3).
în Vechiul Testament - în Lege, Profeţi şi Scrieri - venirea lui Hristos este văzută foarte diferit. Isus însuşi a rezumat-o în întrebarea cuprinzătoare: „Nu trebuia să sufere Hristosul aceste lucruri şi să intre în slava Sa?" (Luca 24:26). Apostolul Petru a reluat-o, admiţînd că profeţii nu au înţeles pe deplin „ce vreme şi ce împrejurări avea în vedere Duhul lui Hristos, care era în ei, cînd vestea mai dinainte patimile lui Hristos şi slava de care

aveau să fie urmate" (1 Petru 1:11). Dar acest al doilea fir al profeţiei era acolo, prezentîndu-L ca preot, care Se va aduce pe Sine însuşi ca jertfă pentru păcat şi ca Rege, a cărui domnie r.lorioasă nu va cunoaşte capăt.
De fapt, un alt fel de a rezuma mărturia Vechiului Testament despre Hristos ar fi să spunem că îl descrie ca pe un Profet mai mare decît Moise, un Preot mai mare decît Aaron şi un Rege mai mare decît David. Aceasta înseamnă că El îl va revela în mod desăvîrşit pe Dumnezeu oamenilor, îl va împăca pe om cu Dumnezeu şi va domni asupra omului ca Dumnezeu. în El, idealul de profeţie, preoţie şi domnie al Vechiului Testament îşi va găsi împlinirea supremă.
Hristos în Noul Testament
Dacă ideea descoperirii lui Hristos în Vechiul Testament pare ciudată la prima vedere, aflarea Lui în Noul Testament nu cunoaşte o astfel de greutate. în evanghelii - fiecare cu punctul ci de vedere, cum vom vedea în capitolul 4 - găsim relatarea naşterii, vieţii, morţii şi învierii Lui, alături de o parte din ce a spus şi a făcut.
Aceste „memorii ale apostolilor", cum erau numite în hi serica primară, au ajuns pe bună dreptate să fie cunoscute ca „evanghelii", deoarece fiecare evanghelist îşi spune povestirea ca „Evanghelie" sau vestea bună despre Hristos şi mîntuirea Lui. Ei nu-L prezintă aşa cum ar face un biograf, ci sînt în primul rînd martori ce îndrumă atenţia cititorilor spre Cineva despre ('are credeau că este omul-Dumnezeu, născut ca să mîntuiască poporul Său de păcat, ale Cărui cuvinte erau cuvintele vieţii veşnice, ale Cărui lucrări ilustrau slava împărăţiei Lui şi Care a inviat în triumf pentru a fi Domnul tuturor.
S ar putea presupune că Faptele Apostolilor, care ne relatează

istoria primelor zile ale creştinismului, se ocupă mai mult de l)iserică decît de Hristos. Dar aceasta ar prezenta greşit natura cărţii. Luca, autorul ei, vrea să spună altceva. în prezentarea lucrării sale lui Teofil (pentru care scrie), el descrie prima sa carte (Evanghelia după Luca) ca o relatare a „tot ceea ce a început Isus să facă şi să înveţe". Implicaţia este că relatarea I aptelor va conţine tot ceea ce Isus a continuat să facă şi să mveţe prin apostolii Săi. Ascultăm astfel în Fapte cum Hristos

vorbeşte încă oamenilor, de data aceasta însă prin marile predici ale apostolilor Petru şi Pavel, relatate de Luca. Vedem şi minunile pe care le-a făcut prin ei, deoarece „prin apostoli se făceau multe minuni şi semne" în numele şi prin puterea lui Isus Hristos (Fapte 2:43). Şi vedem cum îşi zideşte Hristos biserica,adăugîndui noi convertiţi:

Şi Domnul adăuga în fiecare zi la numărul lor pe cei ce erau mîntuiţi (Fapte 2:47).

Epistolele extind mărturia Noului Testament despre Hristos derulînd mai departe slava persoanei Sale divine şi umane, lucrarea Lui de mîntuire şi arătînd relaţia dintre viaţa creştinului şi a bisericii şi El. Apostolii îl preamăresc pe Hristos ca Cel în Care „Dumnezeu a vrut ca toată plinătatea să locuiască" şi prin care şi noi avem „totul deplin în El" (Col. 1:19; 2:9-10). în Hristos, Dumnezeu „nea binecuvîntat cu tot felul de binecuvîntări duhovniceşti", spun ei (Efes. 1:3), astfel încît putem totul în El, cel Care ne întăreşte în omul nostru lăuntric (Fii. 4:13). Hristosul pe care îl prezintă apostolii este un Hristos atotsuficient, care poate mîntui pentru ceva mai bun şi pentru totdeauna „pe cei ce se apropie de Dumnezeu prin El" (Evrei 7:25).

Prezentarea lui Hristos făcută în Biblie atinge punctul culminant în Apocalipsa lui Ioan. în imaginile pline de viaţă ce

caracterizează această carte este descris El: mai întîi apare ca un om în slavă „în mijlocul sfeşnicelor". Acestea reprezintă bisericile, pe care vedem că le inspectează şi le veghează Hristosul înviat din morţi, astfel încît poate săi spună fiecăreia: „Cunosc faptele tale" (Apoc. 2-3). După aceea scena se mută de pe pămînt în cer şi Isus Hristos apare ca „un miel ce părea junghiat". Ni se spune că nenumărata mulţime internaţională a celor răscumpăraţi „şi-au spălat hainele şi le-au albit în sîngele Mielului", Ioan înţelegînd prin aceasta că îşi datorează neprihănirea numai lui Hristos cel răstignit (Apoc. 5:6; 7:14). După care, spre sfîrşitul cărţii, Hristos este văzut ca un călăreţ maiestuos pe un cal alb, mergînd la judecată, purtînd numele „împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor" (Apoc. 19:11-16). în cele din urmă ne este prezentat ca Mirele Ceresc, fiindcă, ni se spune, „a venit nunta Mielului; soţia Lui sa pregătit". Mireasa

1 .ui este biserica glorificată, care este văzută apoi „coborîndu-se din cer de la Dumnezeu, ... gătită ca o mireasă împodobită pentru soţul ei" (Apoc. 19:7-9; 21:2). Ultimele cuvinte ale Apocalipsei sînt „Şi Duhul şi Mireasa zic: «Vino!» Şi cine aude sa zică: «Vino!» ... Vino, Doamne Isuse" (Apoc. 22:17,20).

între cărţile Bibliei există o mare diversitate a conţinutului, a stilului şi a scopului, în unele din ele mărturia despre Hristos lîind indirectă şi chiar neclară. Dar această scurtă examinare a Vechiului şi Noului Testament ar fi suficientă pentru a demonstra că „mărturia lui Isus este duhul profeţiei" (Apoc. 19:10). Dacă vrem să-L cunoaştem pe Hristos şi mîntuirea Lui, Irebuie să ne întoarcem la Biblie, deoarece Biblia este portretul lui Hristos făcut de Dumnezeu. Niciodată nu-L vom putea cunoaşte prin alt mijloc. Aşa cum a spus Ieronim în

secolul al IV-lea d.Hr.: „necunoaşterea Scripturii înseamnă necunoaşterea lui Hristos".

Ca şi în jocul de copii numit căutarea comorii, cineva are uneori norocul să se împiedice imediat de comoară, dar, de cele mai multe ori, trebuie să treacă încet de la o indicaţie la alta pină ce, în sfîrşit, găseşte comoara; tot aşa este cu citirea Bibliei. Unele versete arată direct spre Hristos, altele sînt indicaţii îndepărtate. Dar o urmărire atentă a indicaţiilor îl va duce în eele din urmă pe fiecare cititor la comoara a cărei valoare nu poate fi preţuită.

Prin credinţă

Scripturile pot „să dea înţelepciune care duce la mîntuire prin credinţa în Hristos Isus", a scris Pavel. Deoarece scopul lor (sau scopul autorului divin care a vorbit şi vorbeşte prin ele) este să aducă mîntuire şi deoarece mîntuirea este în Hristos, ele ni-L a iată pe Hristos, după cum am văzut deja. Dar scopul în care ni I. arată pe Hristos nu este doar ca să cunoaştem ceva despre II şi să-L înţelegem; nici chiar ca să-L admirăm, ci ca să ne ineredem în El. Scriptura depune mărturie despre Hristos nu pentru a ne satisface curiozitatea, ci pentru a obţine de la noi un răspuns în credinţă.

Există multă confuzie în legătură cu credinţa. în general se presupune că este un salt în întuneric, cu totul incompatibilă cu raţiunea. Nu este aşa! Adevărata credinţă nu este niciodată

neraţională, pentru că obiectul ei este întotdeauna demn de încredere. Cînd noi, oamenii, avem încredere unul în altul, caracterul raţional al încrederii noastre depinde de relativa integritate a persoanei respective. Dar Biblia depune mărturie despre Hristos ca fiind cu totul vrednic de încredere. Ne spune cine este şi ce a făcut El şi dovezile pe care le oferă despre Persoana şi lucrarea Lui fără asemănare sînt extrem de

cuceritoare. Cînd ne expunem mărturiei biblice despre Hristos şi cînd simţim impactul ei - profund şi totuşi simplu, variat dar unanim — Dumnezeu creează în noi credinţă. Primim mărturia. Credem. Aceasta a vrut să spună Pavel cînd a scris: Astfel, credinţa vine în urma auzirii; iar auzirea vine prin Cuvîntul lui Hristos (Rom. 10:17).
Am văzut că scopul lui Dumnezeu în şi prin Biblie este strict practic. El a destinat-o să fie principalul Său instrument pentru a aduce oamenii la „mîntuire", înţeleasă în sensul său cel mai larg şi mai deplin. întreaga Biblie este o Evanghelie a mîntuirii şi Evanghelia este „puterea lui Dumnezeu pentru mîntuirea fiecăruia care crede" (Rom. 1:16). Aşa că arată fără greş, cu multele ei degete, spre Hristos, pentru ca cititorii ei să-L vadă, să creadă în El şi să fie mîntuiţi.
Apostolul Ioan scrie ceva foarte asemănător la sfîrşitul evangheliei lui. El a relatat doar o selecţie a semnelor lui Isus, spune el, deoarece Isus a mai făcut multe altele. El continuă: Dar lucrurile acestea au fost scrise, pentru ca voi să credeţi că Isus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu; şi crezînd să aveţi viaţa în Numele Lui (Ioan 20:31).
Ioan vede scopul suprem al Scripturii („ce sa scris") exact aşa cum îl vede Pavel. Ioan îl numeşte „viaţă", Pavel „mîntuire", dar cuvintele sînt practic sinonime. Amîndoi apostolii sînt de acord în continuare că această viaţă sau mîntuire este în Hristos şi că, pentru a o primi, trebuie să credem în El. Amîndoi prezintă exact aceeaşi succesiune de paşi: Scriptura — Hristos - credinţa — mîntuirea. Biblia îl atestă pe Hristos pentru a trezi credinţă în Hristos, pentru a da

viaţă celui ce crede.
Concluzia este simplă: oricînd citim Biblia, trebuie să-L căutam pe Hristos. Şi trebuie să continuăm să căutăm pînă ce

vedem şi credem. Numai pe măsură ce continuăm să ne însuşim prin credinţă bogăţiile lui Hristos, ce ne sînt dezvăluite în Scriptură, vom ajunge la maturitate spirituală şi vom deveni oameni ai lui Dumnezeu „cu totul destoinici pentru orice lucrare bună".

2

Tara Bibliei

9

Scopul lui Dumnezeu - de a chema din lume un popor al Său - a început să se desfăşoare într-un anumit loc de pe suprafaţa pămîntului şi într-o anumită perioadă a istoriei. Prin urmare, nu putem să înţelegem ce înseamnă aceasta fără cunoaşterea contextului istoric şi geografic.

Dar simpla menţionare a istoriei şi geografiei, în special a istoriei şi geografiei biblice, este suficientă pentru a-i îndepărta pe unii. Aceştia se înfioară cînd îşi amintesc orele de religie din şcoală, listele cu date despre mohorîţii regi israeliţi, ce trebuiau memorate, şi interminabilele călătorii misionare ale lui Pavel, care trebuiau trasate pe hartă. Dacă aşa simţi şi tu, sînt alături de tine. Şi eu am suferit la fel. Şi tot la fel, evident, studentul de la teologie, căruia i sa cerut la un examen să facă deosebirea între profeţii Ilie şi Elisei. Deoarece nu avea nici cea mai mică idee cine era unul şi cine era celălalt, se zice că eseul său a început astfel: „Să nu ne mai ciorovăim asupra diferenţelor dintre aceşti doi oameni cu adevărat mari, ci să facem mai bine o listă cu regii Israelului şi ai lui Iuda în ordinea lor cronologică".

Unii, cărora nu le place nici istoria nici geografia, întreabă cu nerăbdare de ce nu ne-a dat Dumnezeu în locul lor un set de dogme pe care să le credem şi reguli pe care să le urmăm. De ce a trebuit să Se reveleze într-un context istoric şi geografic

cam îndepărtat, ca să trebuiască să ne străduim a înţelege contextul înainte de a pricepe revelaţia? O replică ar putea fi: „Pentru că aşa a vrut Dumnezeu să facă" şi „Nu mai pune întrebări obraznice". Dar întrebările sînt cu totul potrivite.
Un răspuns mai bun ar fi că Dumnezeul cel Viu este un Dumnezeu personal care nea creat ca persoane după chipul Lui şi insistă să trateze persoanele pe care le-a creat ca pe nişte adevărate persoane. Deci, întregul proces al revelaţiei este

autodezvaluirea unei Persoane înaintea unor persoane, a unor persoane reale ca noi, care au trăit într-adevăr într-un anumit loc şi într-un anumit timp. Spunînd aceasta nu neg că Dumnezeu a revelat adevărul Său în cuvinte, ci mai degrabă afirm că această revelaţie este „personală" şi „prepoziţională" in acelaşi timp. Adică, adevărurile revelate nu au coborît cu paraşuta din cer. Nu au apărut într-o formă dezmembrată, drept „Gîndirea lui Dumnezeu", comparabilă cu cea a preşedintelui Mao, ci s-au făcut cunoscute în şi prin experienţa vie a oamenilor, culminînd cu Fiul Său, Cuvîntul făcut trup.
Mai mult, dacă Dumnezeu near fi oferit doar un catalog sistematic cu ce să facem şi ce să nu facem pentru credinţa şi comportamentul de zi cu zi, acesta ar fi fost mult prea abstract pentru a fi folositor. Şi dacă o astfel de listă ar fi fost exprimată în limba unei anumite perioade sau generaţii, ar fi în mare parte fără nici un înţeles pentru alţii. Dar Dumnezeu Sa revelat in situaţii personale care, fiind umane, sînt concrete şi uşor de inţeles în orice generaţie. Relatarea lor în Scriptură ne ajută să „vedem" noi înşine.
Raporturile dintre Dumnezeu şi poporul Israel sau anumiţi indivizi sînt relatate, ni se spune, „pentru învăţătura noastră" (Rom. 15:4; 1 Cor. 10:11). învăţătura pe care o dau constă din încurajare şi avertizare.

„Mîngîierea pe care o dau Scripturile" este extraordinară. Se subliniază şi că marii oameni ai relatărilor biblice erau „ca noi" (Iac. 5:17; Fapte 14:15). Şi totuşi îi vedem biruind în lupta lor cu ispita şi îndoiala, refuzînd să se închine înaintea idolilor şi fiind gata să primească mai bine moartea, decît să-şi compromită devotamentul pentru Dumnezeul cel Viu, crezînd în promisiunile lui Dumnezeu în ciuda oricărei mărturii a contrariului, rămînînd singuri într-un timp în care predomina apostazia, iubind şi slujind generaţia lor şi depunînd cu curaj mărturie pentru adevăr.
Scriptura conţine şi avertizări alături de încurajări, deoarece refuză să acopere chiar şi greşelile oamenilor mari. Ea ne spune deschis cum sa îmbătat Noe cel neprihănit, cum Avraam, titanul credinţei, a căzut atît de adînc în necredinţă încît a fost gata s-o expună chiar pe soţia sa unui pericol moral pentru ca să-şi salveze pielea, cum uneltea Iacov şi cum se lăuda Iosif; cum Moise, omul cel mai blînd de pe pămînt, şi-a ieşit din fire;

cum David a avut trecere înaintea lui Dumnezeu, deşi a furat, a ucis şi a comis adulter printro singură cedare în favoarea patimii; cum Iov, cel „fără prihană şi curat la suflet... [care] se temea de Dumnezeu şi se abătea de la rău", în strîmtorarea unei mari nenorociri, a strigat cu amărăciune şi a blestemat ziua în care s-a născut; şi cum întreg poporul Israel, în ciuda multelor privilegii absolut unice, a călcat legămîntul lui Dumnezeu. Biblia este la fel de sinceră cu personajele Noului Testament. Şi ei erau oameni din carne şi oase ca noi, care uneori cedau în favoarea necredinţei, compromisului, laudei, indisciplinei şi neascultării. „Aceste lucruri s-au întîmplat ca să ne slujească nouă drept pilde" (1 Cor. 10:6,11).
Dumnezeu vrea să se ocupe de noi în situaţia noastră dintr-un

anumit timp şi loc, aşa cum a făcut cu personajele biblice în timpul şi în locul lor. Deci, pentru a înţelege metoda Lui pentru noi, trebuie s-o înţelegem pe cea folosită pentru ei. Şi pentru a înţelege aceasta, trebuie să ştim cînd şi unde s-a întîmplat totul. Trebuie să reuşim s-o vizualizăm. Deci privirea noastră asupra ţării Bibliei în acest capitol şi asupra relatării biblice în următoarele două devine un studiu fascinant şi de-a dreptul indispensabil pentru că această istorie şi această geografie constituie arena în care Dumnezeu a ales să vorbească şi să acţioneze.

Geografii creştini din Evul Mediu argumentau cu seriozitate că Ierusalimul era centrul pămîhtului. Hărţile lor ilustrau această credinţă. Şi în străvechea Biserică a Sfiitului Mormînt din Ierusalim (care este clădită pe presupusul loc al înmormîntării şi învierii lui Isus), în podea, se află o piatră care se credea că marchează ceea ce se considera a fi tocmai acest loc.

Desigur, geografic vorbind, aceasta este o absurditate. Dar teologic, creştinii au apărat-o ca fiind adevărată. Pentru ei, Palestina este „Ţara Sfîntă", o regiune deosebită de toate celelalte. Este, de asemenea, centrul istoriei şi geografiei lumii, în sensul că aici se află „ţara promisă" pe care Dumnezeu a făgăduit-o lui Avraam cu aproape două mii de ani înainte de Hristos; aici a trăit şi a murit Mîntuitorul lumii şi aici s-a născut misiunea creştină care va supravieţui Imperiului Roman şi va schimba cursul istoriei lumii.

Mai departe, creştinii cred în providenţa lui Dumnezeu. Prin

urmare, nu ne putem imagina că alegerea Palestinei ca scenă a dramei mîntuirii a fost un accident. Una din trăsăturile sale evidente este că funcţionează ca un fel de pod între trei continente: Europa, Asia şi Africa converg spre malul estic al Mcditeranei şi locuitorii lor s-au întîlnit întotdeauna pe

drumurile sale, pe mare şi pe uscat. Drept urmare, Palestina nu numai că a fost invadată şi subjugată de armate din cele trei părţi - mai întîi egiptene, apoi asiriene, babiloniene şi persane, iar în cele din urmă greceşti şi romane — dar a devenit şi o excelentă trambulină pentru contraatacuri spirituale, „soldaţii" lui Isus mărşăluind spre nord, sud, est şi vest pentru a cuceri lumea. „îmi veţi fi martori", au fost ultimele Lui cuvinte pentru ci, „în Ierusalim, în toată ludeea, în Samaria şi pînă la marginile pămîntului" (Fapte 1:8). Deci, în mod strategic, Dumnezeu a aşezat Ierusalimul „în mijlocul neamurilor" (Ezec. 5:5). Dacă martorii lui Hristos ar fi vorbit mai clar despre originile din Orientul Mijlociu ale creştinismului, ne întrebăm dacă Evanghelia ar fi devenit vreodată atît de strîns asociată cu albii şi lumea occidentală cum este azi în minţile africanilor şi asiaticilor.
„Palestina" - cuvîntul a derivat la origine de la filistenii care ocupau o mică secţiune sud-vestică a ei - este doar o parte a arenei istoriei Vechiului Testament. Scena mai mare este deseori numită „Semiluna fertilă", deoarece se întinde pe un semicerc din Egipt pînă în Mesopotamia, de la valea Nilului pînă la cimpia aluvională scăldată de fluviile Eufrat şi Tigru, mconjurînd aridul Deşert Arab. Pentru a înţelege istoria poporului lui Dumnezeu trebuie să reţinem această semilună, precum şi cele două mari rîuri care îi alcătuiesc extremităţile. Aceasta deoarece Dumnezeu la chemat pe Avraam din Ur, din ('aldeea, situat la numai opt kilometri de fluviul Eufrat, în sudul Irakului, şi pe Moise din Egipt, unde a scăpat ca prin urechile acului de la înec în fluviul Nil, cînd era mic. Cuvintele „Egipt" |i „Babilon" le aminteau israeliţilor de două iniţiative de mîntuire ale lui Dumnezeu, deoarece aceste două ţari au fost scenele a două captivităţi crunte din care i-a eliberat Dumnezeu.
O ţară bună

(înd Dumnezeu ia spus lui Moise că vrea săi ducă din Egipt

Semiluna fertilă
Ţara Bibliei
zy

în Canaan, El la descris ca „o ţară bună şi întinsă, într-o ţară unde curge lapte şi miere" (Ex. 3:8), adăugind mai tîrziu că este „cea mai frumoasă dintre toate ţările" (Ezec. 20:6, 15). Şi cînd cei doisprezece spioni, pe care ia trimis Moise să exploreze ţara, şi-au prezentat raportul, ei au confirmat această descriere cu experienţa lor. Iosua şi Caleb au spus:
Ţara pe care am străbătut-o noi este o ţară foarte bună ... o ţară în care curge lapte şi miere (Num. 14:7-8).
Mai mult, ei au putut şi să ofere dovezi pentru afirmaţia lor, fiindcă au adus cu ei din Valea Eşcol (puţin mai la nord de I lebron) un singur ciorchine de struguri, atît de greu, încît a trebuit să fie atîrnat pe un par şi purtat de doi dintre ei, precum şi rodii şi smochine (Num. 13:23, 24).
După aceea, chiar înainte de intrarea în Canaan, după o intîrziere de patruzeci de ani din cauza neascultării şi necredinţei Israelului, Moise a îndemnat poporul să respecte poruncile lui Dumnezeu şi a adăugat:
Căci Domnul, Dumnezeul tău, are să te ducă într-o ţară bună, ţară cu pîraie de apă, cu izvoare şi cu lacuri, care ţîşnesc din văi şi munţi; ţară cu grîu, cu orz, cu vii, cu smochini şi cu rodii; ţară cu măslini şi cu miere; ţară unde vei mînca pîine din belşug, unde nu vei duce lipsă de nimic; ţară ale cărei pietre sînt de fier şi din ai cărei munţi vei scoate aramă. Cînd vei mînca şi te vei sătura, să binecuvintezi pe Domnul, Dumnezeul tău, pentru ţara cea bună pe care ţi-a dat-o (Deut. 8:710).
Deşi ţăranii palestinieni trebuiau să muncească din greu ca să

asigure o recoltă bună, aceasta este totuşi o descriere exactă a fertilităţii şi produselor ţării. Tara pe care o descriem se întinde pc numai aproximativ 320 kilometri de la nord la sud şi 160 kilometri de la vest la est. Ea este mărginită de graniţe naturale. I,a nord se înalţă masivul muntos al Libanului (care înseamnă „alb" datorită zăpezilor sale) şi al Anti-Libanului, valea dintre de fiind cunoscută sub numele de „intrarea Hamatului". La vest se află Mediterana sau „Marea cea Mare", iar la est şi sud neprimitoarele deserturi ale Arabiei şi Ţinulm (vezi

Num. 34:115).

Se foloseau cîteva expresii populare referitor la toată ţară, de la nord la sud. Una era „de la intrarea Hamatului pînă la marea cîmpiei", adică Marea Moartă (ex. 2 împ. 14:25), dar cea mai obişnuită era simplu: „de la Dan la Beer-Şeba" (ex. Jud. 20:1; 1 Sam. 3:20; 2 Sam. 3:10; 1 împ. 4:25), Dan fiind cea mai nordică cetate a Israelului, pe cînd Beer-Şeba era cea mai sudică, situată la marginea deşertului Ţin, cam la mijloc între Marea Mediterană şi capătul sudic al Mării Moarte.

Vizitatorii Ţării Sfinte, în cazul în care au ocazia s-o exploreze cum trebuie, sînt frapaţi de marea varietate a terenului. Contrastul nu este nicăieri mai puternic ca între „mări" sau „lacuri" la nordul şi sudul rîului Iordan, deoarece frumuseţea colorată a Galileii - cu lacul său albastru înconjurat de munţi, covorul său de flori de primăvară şi îndepărtatul fundal spre nord cu Muntele Hermonului acoperit de zăpadă -este un adevărat paradis în comparaţie cu căldura, miasma şi pustietatea Mării Moarte şi a împrejurimilor ei.

Relatarea biblică aminteşte de multe ori diferitele „regiuni" în care este împărţită Palestina. De exemplu, locuitorii ei sînt descrişi ca trăind „în cîmpie, pe munte, în vale, în partea de

miazăzi, pe ţărmul mării" (Deut. 1:7). „Cîmpia" este adîncul defileu al Văii Iordanului îndreptîndu-se spre sud, spre Golful Aqaba. „Munţii" amintiţi sînt munţii Iudeii, în timp ce „valea" se referă la districtul Şefela. „Partea de miazăzi", însemnînd „uscat", este marele deşert sudic, celălalt nume al său fiind pustia Ţin, iar „ţărmul mării" se întinde dea lungul Mediteranei.
Un mod mai simplu de a reţine harta Palestinei ar fi să ne închipuim patru f îşii de pămînt mergînd paralel de la nord la sud. Cea mai frapantă este valea Iordanului. Rîul îşi taie drum adînc între două şiruri de munţi - regiunea muntoasă centrală, care alcătuieşte coloana vertebrală a Palestinei (pantele sale vestice coborînd spre cîmpia ţărmului) şi platoul estic, după care se întinde deşertul. Deci, cele patru fîşii dintre mare şi deşert sînt regiunea de coastă, regiunea muntoasă centrală, valea Iordanului şi platoul estic. Vom arunca pe rînd o privire asupra fiecăreia.

Fîşia de coastă
Fîşia de coastă variază în lăţime de la cîteva sute de metri, acolo unde Muntele Cârmei intră în mare (şi unde se află portul modern Haifa), pînă la aproape cincizeci de kilometri la capătul sudic. Această parte sudică a fost vechea ţară a filistenilor. Aici se aflau cele cinci cetăţi filistene mai importante - Gaza, cea mai sudică, pe marele drum de coastă ce urcă din Egipt cam cinci kilometri în ţară; Ascalon, la nouăsprezece kilometri spre nord; la mare, Aşdod, treisprezece kilometri mai la nord şi pe drum, Ecron, mai la nord şi mai în interior; şi Gat, în mijlocul cîmpiei.
Şefela, sau poalele dealurilor, se află imediat la est de Cîmpia Filisteană. Deci nu este surprinzător să citim că „Filistenii au năvălit în cetăţile din cîmpie" (2 Cron. 28:18). Smochinii săi

erau proverbiali, aşa încît se spune că Solomon a făcut „cedrii tot aşa de mulţi ca smochinii din Egipt care cresc pe cîmpie" (1 împ. 10:27). Pantele ei sînt de fapt dealurile platoului central. Acestea se înalţă ferm, de la aproximativ 150 de metri la Gat pînă la 400 de metri la şaisprezece kilometri mai spre est. Acolo încep munţii propriu-zişi, iar peste alţi şaisprezece kilometri spre est se află Hebronul, la o mie de metri, cea mai înaltă cetate a Palestinei.

Mergînd înapoi spre coastă, imediat la nord de Cîmpia Filisteană se găseşte Cîmpia Şaron, al cărei oraş şi port mai important este Iope. în zilele noastre este bogat în livezi de citrice. Nu se ştie precis cum era în timpurile biblice, dar cu siguranţă avea turme de oi, deoarece citim o dată sau de două ori despre păşunile Şaronului (1 Cron. 5:16, comp. 27:29). Pe de altă parte, înaintea asanărilor moderne trebuie să fi fost foarte mlăştinoasă, aşa încît „strălucirea ... Şaronului" (Isa. 35:2) se referă probabil la vegetaţia sa luxuriantă, iar „trandafirul din Şaron" (cu care se compară mireasa în Cîntarea lui Solomon) s-ar putea să fi fost o emblemă a unei frumuseţi excepţionale, pentru că înflorea în împrejurimi atît de nepromiţătoare ca „un crin în mijlocul spinilor" (Cînt. 2:1-2).

Regiunea muntoasă centrală

Şirul muntos central al Palestinei începe în Galileea, ale cărei dealuri şi văi au fost fundalul copilăriei lui Isus şi al unei bune

părţi din lucrarea Sa publică. Vîrfurile Galileii de Sus trec de '>()() de metri, iar de pe dealurile de deasupra Nazaretului, în (ialileea de Jos (deşi nu cu mult peste 450 de metri) într-o zi senină se poate vedea Marea Mediterană la numai 30 de kilometri spre nord-vest.

La sud de Nazaret, terenul coboară lin spre o cîmpie

uluvională lată care se îndreaptă în direcţia sud-est, dinspre Mediterană, din nordul Muntelui Cârmei, spre rîul Iordan. I'artea ei vestică este cunoscută sub numele de Cîmpia Lsdralonului; partea estică este valea mai îngustă a Izreelului, cure se întinde între ceea ce a fost dealul vulcanic al lui More şi calcarosul munte Ghilboa. Pe pantele acestor doi munţi şi-au aşezat taberele filistenii şi israeliţii, faţă în faţă, de-o parte şi de alta a văii, înainte de ultima bătălie în care a murit regele Saul:

Filistenii s-au luptat cu Israel şi bărbaţii lui Israel au luat-o la fugă dinaintea Filistenilor şi au căzut ucişi pe muntele Ghilboa ... Iată cîntarea de jale pe care a alcătuit-o David pentru Saul şi fiul său, Ionatan ... „Fala ta, Israele, zace ucisă pe dealurile tale! Cum au căzut vitejii!... Munţi din Ghilboa! Nici rouă, nici ploaie să nu cadă pe voi! Să nu fie pe voi nici cîmpii care să dea pîrgă pentru darurile de mîncare! Căci acolo au fost aruncate scuturile vitejilor, scutul lui Saul, ca şi cînd n-ar fi fost uns cu untdelemn" (1 Sam. 31:1; 2 Sam. 1:17, 19,21).

La marginea de sud a mijlocului cîmpiei Esdralonului, pe un loc proeminent, la poalele şirului Cârmei, se află oraşul fortăreaţă Meghido. Timp de secole a păzit intrarea spre cea mai importantă trecătoare prin munţi, spre sud. Era una din fortăreţele pe care Solomon le-a rezidit şi fortificat pentru a-şi adăposti caii şi carele (1 împ. 9:15,19). Tot aici au murit doi regi ui lui Iuda, Ahazia, care a fost lovit de Iehu (2 împ. 9:27), şi losia, care a fost omorît în timp ce încerca să-1 oprească pe faraonul Neco din Egipt să meargă în ajutorul asirienilor (2 Cron. 35:20-24, comp. 2 împ. 23:28-30).

La sud de cîmpia Esdralonului se întinde ţinutul muntos al lui Mânase şi Efraim, acoperit de vii pe pantele de vest, iar mai spre sud ţinutul muntos al lui Iuda. Aceste două regiuni muntoase au fost punctul focal al istoriei în timpul perioadei de

monarhie divizată, deoarece capitala regatului de nord era Samaria (în ţinutul lui Manase-Efraim), iar capitala regatului de sud era Ierusalimul (în ţinutul lui Iuda).
Ierusalimul este zidit pe un munte înconjurat de munţi. „Muntele Lui cel sfînt. Frumoasă înălţime ... " putea să cînte psalmistul, „bucuria întregului pămînt". Şi iarăşi, „cum este înconjurat Ierusalimul de munţi, aşa înconjoară Domnul pe poporul Său" (Ps. 48:1-2; 125:2). Muntele Măslinilor se află imediat la est de Ierusalim, peste valea Chedron, şi drumul merge din vîrful său spre est prin cel mai sterp ţinut ce se poate imagina, coborînd mai mult de 900 de metri la Ierihon şi în continuare, spre Marea Moartă. în timp ce făcea această călătorie de două zile pe jos, a fost atacat de tîlhari călătorul din pilda lui Hristos şi salvat de samariteanul cel milostiv. întreaga zonă dintre Ierusalim şi Marea Moartă este cunoscută drept Pustia Iudeii şi undeva în această scenă a petrecut Isus patruzeci de zile în singurătate imediat după botez, postind, şi a fost ispitit de diavol.
Valea Iordanului
Valea Iordanului este o parte a Marelui Şanţ Tectonic, care se întinde pe 6.400 kilometri, din Asia Mică, prin Marea Roşie, pînă la lacurile tectonice ale Africii de Est. Dar rîul Iordan singur are doar circa 120 kilometri lungime totală, excluzînd meandrele. El curge din Muntele Hermon, care este o culme a masivului Anti-Libanului înaltă de 2.700 metri, şi apoi urmează o coborîre fermă („Iordan" înseamnă „care coboară") prin lacul Huleh şi lacul Tiberiadei, pînă se opreşte în Marea Moartă. La Huleh este încă deasupra nivelului mării (cam 70 de metri), dar lacul Tiberiadei este aproape 200 de metri sub nivelul mării, în timp ce coborîşul final ajunge cam la 390 metri la Marea Moartă, a cărei adîncime maximă de peste 750

metri este punctul cel mai jos de pe suprafaţa pămîntului (exceptînd oceanele — n. ed.).
Lacul Huleh este cunoscut în Biblie sub numele de „apele Merom", dar nu are un loc proeminent în naraţiunea biblică (doar Ios. 11:5, 7). A fost întotdeauna o zonă locuită mai mult de păsări decît de oameni - stîrcul purpuriu încă îşi mai face cuib în tulpinile sale de papirus - deşi în ultimul timp a fost asanat,

Palestina: Regiuni Geografice
l)c la stînga la dreapta: Fîşia de coastă, Regiunea muntoasă centrală, Valea Iordanului, Platoul estic

în cea mai mare parte, pentru a deveni teren agricol.
Lacul Tiberiadei este numit uneori în evanghelii „Marea Chineret" (sau Ghenezaret), dar, în general, „Marea Galileii", deşi pentru Luca, evanghelistul ce a călătorit mult şi care cunoştea Marea Mediterană foarte bine, ea este întotdeauna numai „lac". El are într-adevăr dreptate, pentru că are doar 19 kilometri lungime şi - în locul cel mai larg — doar 10 kilometri lăţime. Este adînc şi plin de peşti, iar primii ucenici ai lui Isus, cele două perechi de fraţi - Andrei şi Simon, Iacov şi Ioan - erau tovarăşi de pescuit pe acest lac. Deşi este aproape în întregime înconjurat de munţi, exista multe sate în jurul ţărmurilor nordice şi vestice şi Isus le-a vizitat cînd mergea pe acolo predicînd, învăţîndu-i pe oameni şi vindecînd.
La sud de lacul Tiberiadei, rîul Iordan mai străbate 100 de kilometri (deşi distanţa este mai degrabă cam 320 de kilometri dacă se includ toate meandrele) pînă să ajungă la Marea Moartă. Mare parte din acest drum este neinteresant şi noroios, aşa că putem avea simpatie pentru Naaman, generalul sirian

lepros, care nu a dorit să fie vindecat prin scăldarea în el:
Nu sînt oare rîurile Damascului, Abana şi Parpar, mai bune decît toate apele lui Israel? Naş fi putut oare să mă spăl în ele şi să mă fac curat? (2 împ. 5:12).
Şi mai impresionantă era jungla deasă a văii rîului, un ascunziş vestit al animalelor sălbatice, aşa încît Dumnezeu putea să Se asemene pe Sine în judecata Sa cu un „leu de pe marginile îngîmfate ale Iordanului împotriva locuinţei tale tari" (Ier. 49:19).
Nu se cunoaşte locul exact unde boteza Ioan Botezătorul, dar trebuie să fi fost la unul din vadurile aflate la cîţiva kilometri de locul în care Iordanul se varsă în Marea Moartă. Astfel:
Tot ţinutul Iudeii şi toţi locuitorii Ierusalimului au început să iasă la el şi mărturisindu-şi păcatele, erau botezaţi de el în rîul Iordan (Marcu 1:5).
întregul şanţ tectonic palestinian este numit în Vechiul Testament „cîmpia", însemnînd „uscată", iar Marea Moartă este „marea cîmpiei" sau „marea cea sărată". Are o lungime de

75 kilometri şi este un spectacol de o pustietate aproape uniformă. Ţărmul său estic este străjuit de stîncile golaşe ale munţilor Moabului, în timp ce la vest se găsesc pantele sterpe ale munţilor lui Iuda. Aici (la Qumran) a trăit comunitatea monastică eseniană înaintea şi în timpul lui Hristos, şi aici au lost găsite în zilele noastre manuscrisele de la Marea Moartă, întruna din peşterile care împînzesc dealurile.
Căldura este atît de intensă (pînă la 43°C vara), evaporarea Itît de ridicată şi precipitaţiile atît de reduse încît nivelul apei Mării Moarte rămîne constant, indiferent de debitul cursurilor ce se varsă în ea. Drept urmare, depunerile chimice din apă (în special sare, potasiu şi magneziu) au o concentraţie ridicată şi nici un fel de peşti nu pot supravieţui (comp. Ezec. 47:112).

Pare probabil ca Sodoma şi Gomora, „cetăţile din cîmpie", să fi fost situate în zona acoperită acum de capătul sudic al Mării Moarte. $i nu este imposibil ca „focul şi pucioasa", pe care Domnul le-a făcut să „plouă" peste ele, împreună cu stîlpul de sare în care a lost schimbată soţia lui Lot să fi fost rezultatele unui cutremur şi ale unei erupţii pe care Dumnezeu le-a folosit ca să le distrugă, din cauza răutăţii lor (Gen. 19:24-29).
Cîmpia continuă la sud de Marea Moartă pînă ajunge la Marea Roşie, în Golful Aqaba. Aici era portul Eţion Gheber (echivalentul modernului Elat), oferindu-i Israelului acces la mare pentru comerţul cu Africa şi Asia, deoarece „împăratul Solomon a mai făcut şi corăbii la Eţion-Gheber" (1 împ. 9:26). Cuprul se exporta din minele din apropiere, pe care Solomon le a dezvoltat, în timp ce importurile cuprindeau mărfuri exotice ca „aur şi argint, fildeş, maimuţe şi păuni"(lîmp. 10:22).
Platoul estic
A patra fîşie a ţării Palestinei de care trebuie să ne ocupăm este platoul estic, între Valea Iordanului şi Deşertul Arabiei. Aceasta era zona moştenită de două şi jumătate din cele douăsprezece triburi ale lui Israel:
Gad, Ruben şi jumătate din seminţia lui Mânase şi-au primit moştenirea pe care le-a dat-o Moise, robul Domnului, de cealaltă parte a Iordanului, la răsărit (Ios. 18:7).

Este un platou vast ce se întinde pe circa 400 kilometri de la nord la sud, străbătut de patru rîuri care au tăiat canioane adinei în drumul lor spre vest, spre rîul Iordan sau Marea Moartă. Primul este rîul Iarmuc, care se varsă în Iordan puţin la sud de Lacul Tiberiadei. Al doilea este rîul Iaboc, care ajunge în Iordan aproximativ la jumătatea distanţei între Lacul Tiberiadei şi Marea Moartă. Acolo „lacov ... a rămas singur.

Atunci un om s-a luptat cu el pînă în revărsatul zorilor" (Gen. 32:22-32). Rîul Arnon se varsă în Marea Moartă la mijlocul ei, iar rîul Zered în capătul sudic. Aceste rîuri alcătuiau frontiere naturale pentru triburile din vecinătatea lui Israel, Amon ocupînd teritoriul dintre Iaboc şi Arnon, Moab cel între Arnon şi Zered (deşi pătrundea deseori în nord), iar Edomul la sud de Zered.
Poate este mai uşor să ne imaginăm platoul din estul Iordanului reţinînd principalele diviziuni pe care le descrie Denis Baly în *The Geography of the Bible (Geografia Bibliei).* Basan, platoul aflat la răsărit de Lacul Tiberiadei, este numit de el „ţara ţăranilor", fiindcă, deşi era probabil destul de împădurit în timpurile biblice, era vestit pentru recoltele lui de cereale şi pentru berbecii, mieii, caprele şi taurii lui „îngrăşaţi, din Basan" (Ezec. 39:18 comp. Ps. 22:12).
La sud de Basan era Galaadul, un nume ce acoperă practic întreaga Transiordanie dintre Lacul Tiberiadei şi Marea Moartă. Aceasta este „ţara muntenilor". Deoarece terenul se ridică la peste 900 metri, precipitaţiile sînt considerabile şi produc fertilitate atît în păduri, cît şi în vii. Strugurii Galaadului nu aveau rivali în toată Palestina, iar „balsamul din Galaad" (un fel de mirodenie aromată) era vestit. Caravana de ismaeliţi cărora le-a fost vîndut Iosif de fraţii lui venea „din Galaad; cămilele lor erau încărcate cu tămîie, cu leac alinător şi smirnă, pe care le duceau în Egipt" (Gen. 37:25).
Continuînd călătoria noastră spre sud, în Transiordania, urmează Moabul, ocupînd teritoriul muntos la răsărit de Marea Moartă. în afară de defileurile adînci ale rîului Arnon şi de unele cursuri mai mici, cea mai mare parte din Iordan este un platou înalt. Denis Baly îl numeşte „ţara păstorilor": „Pretutindeni... sînt oi, turme mari în şiruri convergente, ca spiţele unei roţi imense, mişeîndu-se în nori de praf auriu pentru a fi adăpate la fîntînă."

("iţim şi în Biblie:
Meşa, împăratul Moabului, avea turme mari şi plătea împăratului lui Israel un bir de o sută de mii de miei şi de o sută de mii de berbeci cu lîna lor (2 împ. 3:4).
De pe munţii Moabului (Muntele Nebo, mai precis) a văzut Moise ţara promisă înainte de a muri şi pe cîmpiile Moabului si au aşezat tabăra copiii lui Israel înainte de trecerea Iordanului pentru a o lua în stăpînire (Deut. 32:49-50; 34:1-8; Num. 22:1).
Secţiunea cea mai sudică a Transiordaniei este Edomul. în punctul său cel mai înalt ajunge pînă pe la 1.050 metri, mălţîndu-se deasupra deserturilor spre vest, est şi sud. Denis Baly îl numeşte „ţara negustorilor", deoarece prin el trecea „Drumul regilor". Din cauză că Edomul a refuzat să-1 lase pe Israel să folosească acest drum în călătoria lui spre ţara promisă, între cele două ţări a existat o lungă vrăjmăşie (Num. 20:14-21; 21:4).
Aşa este „ţara bună" pe care Domnul Dumnezeu a dat-o lui Israel. Era o ţară pentru ţărani, care creşteau animale şi cultivau pămîntul arabil.
Agricultura şi precipitaţiile
Animalele lor erau mai ales oi şi capre, care trăiau pe dealuri şi în stepă în uriaşe turme mixte. Caprele furnizau lapte şi păr negru din care erau făcute corturile beduinilor, în timp ce oile dădeau lapte, carne şi lînă. Datorită faptului că păstorii palestinieni creşteau oile mai mult pentru lînă decît pentru carne, de-a lungul anilor s-a format între ei o relaţie destul de intimă. Păstorul îşi călăuzea turma, nu o mîna. El le cunoştea pe fiecare din ele şi le spunea pe nume, în timp ce ele, la rîndul lor, îi cunoşteau vocea şi îl urmau. Era deci natural ca Dumnezeu să Se reveleze ca „Păstorul lui Israel" care „va lua

mieii în braţe, îi va duce la sînul Lui şi va călăuzi blînd oile care alăptează" (Ps. 80:1; Isa. 40:11), iar israelitul evlavios putea să ;iUrme într-adevăr:

Domnul este păstorul meu: nu voi duce lipsă de nimic. El

mă paşte în păşuni verzi şi mă duce la ape de odihnă (Ps. 23:1-2).

Domnul Isus a dezvoltat mai departe metafora, numindu-Se „Păstorul cel bun" şi afirmînd că El îşi va da viaţa pentru oile Lui şi va merge în pustie să caute chiar şi una singură, dacă s-a pierdut (Ioan 10:1-18; Luca 15:3-7).

Deşi mulţi ţărani israeliţi creşteau animale, încă şi mai mulţi lucrau pămîntul. Cele trei produse mai importante ale Palestinei sînt amintite laolaltă în multe pasaje biblice. înainte să intre în ţară, aceasta era răsplata promisă pentru ascultarea lor:

Domnul Dumnezeul tău ... va binecuvînta ... rodul pămîntului tău, grîul tău, mustul şi untdelemnul tău.

Cînd au luat-o în stăpînire au constatat credincioşia lui Dumnezeu, care le-a dat „vin, care înveseleşte inima omului, untdelemn, care-i înfrumuseţează faţa, şi pîine, care-i întăreşte inima". Dar cînd sau răzvrătit împotriva Lui, El le-a retras aceste binecuvîntări - prin foamete, ciumă sau lăcuste - pînă cînd sau pocăit şi le-a putut spune:

Iată, vă trimit grîu, must şi untdelemn proaspăt, ca să vă săturaţi de ele (Deut.7:13;Ps. 104:15; Ioel 2:19, comp. Osea2:8).

Cerealele din care îşi făceau pîine erau mai ales grîul şi orzul, în timp ce vinul provenea din vii întinse, iar untdelemnul (în principal pentru gătit) din livezi de măslini. Măslinii sînt deosebit de rezistenţi, putînd supravieţui într-un strat de pămînt superficial şi putînd să reziste la lungi perioade de

secetă.
Alte fructe ale Israelului antic erau rodiile şi mai ales smochinele, aşa încît cel mai dulce vis de pace şi securitate al Israelului în împărăţia mesianică era:
Fiecare va locui sub viţa lui şi sub smochinul lui şi nimeni nu-1 va mai tulbura (Mica 4:4).
Pentru o recoltă bună, ţara depindea în întregime de precipitaţii. Israeliţii ştiau că nu există o binecuvîntare mai mare de la Domnul. „Dumnezeul cel viu, care a făcut cerul,

pămîntul şi marea şi tot ce este în ele" a dat „ploi din cer şi timpuri roditoare", dovedind astfel credincioşia Lui. Şi atît de mare este harul Lui pentru toţi oamenii, a subliniat Isus, încît „face să răsară soarele Său peste cei răi şi peste cei buni şi dă ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi" (Fapte 14:15-17; Mat. **MS).**
în general vorbind, anotimpurile ploioase ale Palestinei pot fi cunoscute dinainte. Vara ţine din mai/iunie pînă în septembrie/ octombrie şi în aceste cinci luni ploaia este practic necunoscută, astfel încît rugăciunea lui Samuel pentru ploaie în timpul secerişului cerea de fapt o minune. într-adevăr, „zăpadă vara sau ploaie în timpul secerişului" erau la fel de nepotrivite ca şi „slava pentru un nebun" (1 Sam. 12:1618; Prov. 26:1). în timpul acestui anotimp uscat numai rouă şi ceaţa de dimineaţă dau umezeală, dar amîndouă se risipesc repede cînd răsare soarele şi dispariţia lor este folosită ca imagine a Israelului idolatru cînd vine judecata lui Dumnezeu:
Vor fi ca norul de dimineaţă, ca rouă care trece repede (Osea 13:3).
Cam de pe la mijlocul lui octombrie, totuşi, încep să se formeze nori de ploaie, iar cînd soseşte în cele din urmă ploaia, deseori însoţită de tunete, nu poţi face nimic decît să

alergi la adăpost. Denis Baly descrie scena:

Isus a citat ca un lucru bine cunoscut faptul că o casă construită rău se prăbuşeşte în timpul anotimpul ploios (Mat. 7:27) şi, într-adevăr, numai după ce vezi o furtună venind dinspre Mediterană peste dealurile palestiniene, sau torenţi coborînd pe pantele abrupte spre lacul Galileii, poţi cunoaşte cîtă furie concentrată este conţinută în acele cuvinte „a dat ploaia, au venit şuvoaiele, au suflat vînturile şi au izbit în casa aceea".

începutul anotimpului ploios era numit de obicei „ploile timpurii" şi, departe de a fi considerate ca dăunătoare, erau socotite folositoare, chiar indispensabile. Fără ele aratul ar fi fost imposibil, pentru că pămîntul copt de soare era tare ca fierul (Deut. 28:23). Dar odată ce porneau ploile şi începeau să

înmoaie pămîntul, mai ales dacă veneau tîrziu, ţăranii trebuiau să înfrunte vremea şi să înceapă aratul, dacă voiau să-şi însămînţeze cîmpul la timp şi să obţină recoltă. Isus a folosit aceasta ca imagine a curajului şi perseverenţei creştine:

Oricine pune mîna pe plug şi se uită înapoi nu este destoinic pentru împărăţia lui Dumnezeu (Luca 9:62).

Dacă „ploile timpurii" la începutul anotimpului ploios (din noiembrie) erau esenţiale pentru arat, „ploile tîrzii" de la sf îrşitul lui (martie şi aprilie) erau esenţiale pentru secerat. Fără ele grîul rămînea subţire şi uscat; ploaia făcea boabele să se umfle şi maturiza cerealele pentru seceriş. Iar cînd cîmpurile erau în sfîrşit „albe, gata pentru seceriş", lucrătorii intrau în ele cu secerile (Ioan 4:35; Ioel 3:13). Grîul era apoi legat în snopi şi dus cu care trase de măgari sau cămile pînă la arie, o suprafaţă plată şi tare din vîrful unui deal apropiat. Acolo era mai întîi zdrobit de copitele animalelor sau cu o sanie (comp. Isa. 41:15) şi apoi vînturat. Aruncat apoi în sus cu furca,

preţioasele boabe aurii cădeau pe pămînt pentru a fi adunate, în timp ce pleava era luată de vînt. Această despărţire a griului de pleavă a devenit o imagine obişnuită a judecăţii divine (ex. Ps. 1:4; Luca 3:17).
Deci „ploile timpurii şi tîrzii", numite uneori „ploile de toamnă şi ploile de primăvară" erau un preludiu necesar unei recolte bune. însuşi Dumnezeu asocia ploaia cu secerişul şi le promitea poporului Său ascultător:
Dacă veţi asculta de poruncile mele pe care vi le dau astăzi, dacă veţi iubi pe Domnul, Dumnezeul vostru, şi dacă-I veţi sluji din toată inima voastră şi din tot sufletul vostru, El va da ţării voastre ploaie la vreme, ploaie timpurie şi ploaie tîrzie, şi-ţi vei strînge grîul, mustul şi untdelemnul (Deut. 11:13,14).
Ţăranii înţelepţi ştiau aceasta şi aşteptau „roadă scumpă" a pămîntului, avînd răbdare pînă cînd primeau „ploile timpurii şi tîrzii" (Iac. 5:7). Prin urmare, cînd primeau ploaie erau plini de recunoştinţă faţă de Dumnezeu pentru îndurarea Lui. în Scriptură nu există o relatare mai poetică a binecuvîntărilor secerişului ca în Psalmul 65. Observaţi referirea atît la ploile

timpurii, care udau pămîntul tare, sfărîmau bulgării şi îi inmuiau, cît şi la „încununarea" anului peste opt luni, cînd „văile se îmbracă cu grîu":
Tu cercetezi pămîntul şi-i dai belşug,
îl umpli de bogăţii şi de rîuri dumnezeieşti, pline cu apă.
Tu le dai grîu, pe care iată cum îl faci să rodească: îi uzi brazdele,
îi sfărîmi bulgării, îl moi cu ploaia,
şi-i binecuvintezi răsadul, încununezi anul cu bunătăţile Tale
şi paşii Tăi varsă belşugul. Cîmpiile pustiei sînt adăpate
şi dealurile sînt încinse cu veselie. Păşunile se acoperă de oi

şi văile se îmbracă cu grîu:
toate strigă de bucurie şi cîntă (Ps.65:913).

Cele trei sărbători anuale

în lumina legăturii dintre Israel şi pămînt, ca şi comunitate agrară, nu este surprinzător că cele trei sărbători anuale ale lor aveau o semnificaţie agricolă, alături de cea religioasă. în timpul lor se închinau la Dumnezeul naturii şi Dumnezeul harului ca singurul Dumnezeu, Domnul pămîntului şi al lui Israel.

Sărbătoarea Pastelor, urmată imediat de Sărbătoarea Azimilor, comemora în primul rînd răscumpărarea Israelului din Egipt şi se ţinea pe la mijlocul lui aprilie, cînd primul snop de orz copt putea fi legănat cu smerenie şi recunoştinţă înaintea I)omnului.

Cea de-a doua era Sărbătoarea Roadelor sau a Secerişului, numită şi Sărbătoarea Săptămînilor sau Cincizecimea, deoarece se ţinea la şapte săptămîni sau la cincizeci de zile după Paşti, cam pe la începutul lui iunie. Era o mulţumire pentru întreaga recoltă de cereale — grîu şi orz. Mai tîrziu a fost privită ca o comemorare a dării Legii la Muntele Sinai, poate pentru că lui Israel i se spusese despre ea:

Să-ţi aduci aminte că ai fost rob în Egipt şi să păzeşti şi să împlineşti legile acestea (Deut. 16:12).

Ultima din cele trei sărbători anuale era Sărbătoarea Colibelor sau a Corturilor. Poporul trebuia să locuiască şapte zile în colibe făcute din ramuri de copaci. Scopul în care Dumnezeu a cerut aceasta era limpede:

... pentru ca urmaşii voştri să ştie că am făcut pe copiii lui Israel să locuiască în corturi după ce i-am scos din ţara Egiptului (Lev. 23:39-43).

Dar această sărbătoare era cunoscută şi ca Sărbătoarea

strîngerii roadelor, pentru că avea loc la mijlocul lui octombrie, la şase luni după Paşte, timp pînă la care, în fiecare an, roadele viilor şi măslinilor, precum şi cerealele, erau deja adunate.
Ţinerea acestor trei sărbători anuale era obligatorie. Dumnezeu a zis:
De trei ori pe an să prăznuieşti sărbători în cinstea Mea. Să ţii sărbătoarea azimilor ... Să ţii sărbătoarea secerişului, a celor dintîi roade din munca ta, din ceea ce vei semăna pe cîmp; şi să ţii sărbătoarea strîngerii roadelor, la sfîrşitul anului, cînd vei strînge de pe cîmp rodul muncii tale (Ex. 23:1417, comp. Deut. 16:1617).
Dintrun anumit punct de vedere, aceste sărbători comemorau semnul îndurărilor din legămîntul lui Dumnezeu cu Israel, care mai întîi Şi-a răscumpărat poporul din robia egipteană, ia dat apoi Legea la Sinai şi apoi ia purtat de grijă în timpul rătăcirii lui prin pustie. Din alt punct de vedere, cele trei praznice erau toate sărbători ale secerişului, marcînd respectiv strîngerea orzului, încheierea recoltării cerealelor şi încheierea culesului fructelor.
Deci Israelul a fost învăţat să-L onoreze pe Iehova atît ca Dumnezeul creaţiei, cît şi ca Dumnezeul mîntuirii. Cele două teme au fost asociate în ceea ce poporul lui Israel trebuia să facă **atunci cînd ajungea în ţara** promisă:

Să iei cele dintîi roade din toate rodurile ce le vei scoate din pămînt, în ţara pe care ţi-o dă Domnul, Dumnezeul tău, să le pui într-un coş ... şi să spui preotului: „Mărturisesc astăzi înaintea Domnului, Dumnezeului tău, că am intrat în ţara pe care Domnul a jurat părinţilor noştri că ne-o va da." ... „Acum, iată, aduc cele dintîi roade din rodurile pămîntului pe care mi lai dat Tu, Doamne!" ... Apoi să te bucuri ... de toate bunurile

pe care ţi le-a dat Domnul, Dumnezeul tău, ţie şi casei tale (Deut. 26:111).
Aici se află un bogat simbolism. Coşul cu fructe era un semn ui tuturor „bunurilor" pe care Dumnezeu i le-a dat lui Israel. Erau roade ale pămîntului, roade pe care Dumnezeu le-a făcut sa crească. Dar în ce pămînt? în pămîntul pe care tot l kimnezeu i la dat, aşa cum a jurat părinţilor lui. Roadele erau un act sacru, atît al creaţiei cît şi al răscumpărării, deoarece erau roade ale ţării promise.

3
Naraţiunea biblică — Vechiul Testament
Creştinismul este în esenţă o religie istorică. Revelaţia lui Dumnezeu, pe care creştinii o venerează şi caută s-o comunice, nu a fost dată în vid, ci într-o situaţie istorică în desfăşurare, printr-un popor numit Israel şi o persoană numită Isus Hristos. Ea nu trebuie niciodată despărţită de contextul ei istoric; numai astfel poate fi înţeleasă.
Aceasta nu înseamnă că istoria aflată în Biblie este în toate privinţele identică cu concepţia modernă despre istorie. Un istoric de astăzi trebuie să ofere o relatare totală şi obiectivă a tuturor evenimentelor din timpul său. Dar istoricii biblici nu au pretins aşa ceva. Din contră, ei erau consideraţi „primii profeţi", deoarece scriau „istorie sacră", istoria raporturilor lui Dumnezeu cu un anumit popor, într-un anumit scop. Ei erau convinşi că Dumnezeu „na lucrat aşa cu toate neamurile" (Ps. 147:20). Deci relatările lor sînt mai mult mărturie decît istorie; ei şi-au scris confesiunea lor de credinţă.
Prin urmare, ei au fost foarte selectivi în alegerea materialului lor şi (ar adăuga istoricii laici) neechilibraţi în prezentarea lui. De exemplu, anticele Babilonia, Persia, Egipt, Grecia şi Roma -fiecare un imperiu puternic şi o civilizaţie bogată - sînt

cuprinse doar în măsura în care influenţează soarta lui Israel şi Iuda, două mici state tampon de la marginea Deşertului Arabiei, de care nu prea a auzit nimeni. Marii gînditori ai Greciei, ca Aristotel, Socrate şi Platon, nici măcar nu sînt menţionaţi, la fel şi eroi naţionali ca Alexandru cel Mare (doar indirect) sau lulius Cezar.
în schimb, **povestirea biblică** se concentrează asupra unor

oameni ca Avraam, Moise, David, Isaia, ca profeţii la care a venit cuvîntul lui Dumnezeu, şi asupra lui Isus Hristos, Cuvîntul lui Dumnezeu făcut trup, deoarece preocuparea Scripturii nu este înţelepciunea, bogăţia sau puterea lumii, ci mîntuirea lui Dumnezeu. Istoria biblică este *Heilsgeschichte,* povestea mîntuirii.
Spectrul acestei istorii sacre este magnific. Deşi omite mari /one ale civilizaţiei umane care ar avea un loc proeminent în orice istorie a lumii scrisă de oameni, totuşi ea relatează, în principiu şi din punctul de vedere al lui Dumnezeu, întreaga istorie a omului de la început pînă la sfîrşit; de la început, cînd „Dumnezeu a făcut cerurile şi pămîntul", pînă la sfîrşit, cînd va crea „un cer nou şi un pămînt nou" (Gen. 1:1; Apoc. 21:1, 5).
Creştinii împart istoria între LHr. şi d.iir., indicînd perioadele dinainte şi după Hristos, crezînd că venirea lui Isus Hristos în lume este cumpăna istoriei. Tot la fel, viaţa lui Isus împarte Uiblia în două: Vechiul Testament privind spre venirea Lui şi |)icgătindu-se pentru ea şi Noul Testament povestind viaţa, moartea şi învierea Lui, arătînd şi implicaţiile lor care începeau sa se manifeste în biserica abia născută ce urma să ajungă într-o bună zi la maturitate.
în acest capitol voi încerca să ofer o schiţă a Vechiului Icstament, iar în capitolul următor continuarea ei în Noul

testament. Astfel, după ce am văzut aşezarea geografică şi lltorică a Bibliei, în capitolul 5 vom fi gata să ne ocupăm de mesajul pe care Dumnezeu a ales să ni-1 dea în ea.

Vechiul Testament este o bibliotecă formată din treizeci şi nouă de cărţi. Ordinea în care sînt aşezate' nu este dictată nici il(data alcătuirii lor, nici de data subiectului conţinut, ci de genul literar. în general vorbind, în Vechiul Testament sînt trei tipuri de literatură: istorie, poezie şi profeţie. Cărţile istorice (rele cinci de la Genesa la Deuteronom, formînd „Pentateuhul", şi încă alte douăsprezece) relatează într-adevăr o istorie < ontinuă. Ele încep cu crearea omului în Genesa 1 şi chemarea lui Avraam în Genesa 12. Continuă să ne spună povestea liraelului, naşterea noii naţiuni (în restul Pentateuhului), diferitele ei întîmplari în cele aproape şapte secole trăite în ţara l ii omisă (în cărţile lui Iosua, Judecători, Samuel, Regi şi

[1] ()rdinea în care sînt aşezate cărţile diferă în Biblia creştină faţă de cea ebraică. Iliscrica creştină a urmat aranjarea din Septuaginta, traducerea grecească irali/.ată în secolul al doilea *îîh..*

Cronici) şi renaşterea sa sub conducerea lui Ezra şi Neemia. După aceste şaptesprezece cărţi istorice, urmează cinci cărţi de poezie ebraică sau „înţelepciune" - Iov, Psalmii, Proverbe, Eclesiastul şi Cîntarea lui Solomon - şi, în cele din urmă, şaptesprezece cărţi profetice, cinci profeţi „mari" (Isaia, Ieremia, Plîngeri, Ezechiel şi Daniel) şi doisprezece „mici" (de la Osea la Maleahi).

Orice reconstituire a relatării Vechiului Testament este întrucîtva arbitrară. învăţaţii mai dezbat încă, de exemplu, data Exodului şi ordinea în care Ezra şi Neemia au revenit din exilul babilonian în secolul al cincilea pentru a vizita

Ierusalimul. Eu îmi propun să relatez povestirea în conformitate cu ceea ce cred că este consensul învăţaţilor celor mai conservatori.

Creaţia

Biblia începe cu o maiestuoasă relatare a creării universului, a pămîntului, a vieţii şi a omului. Ea stabileşte de la început că Dumnezeul, Care mai tîrziu a ales să Se reveleze Israelului, nu era numai Dumnezeul lui Israel. Israel nu are voie să-L considere pe Yahweh[2], aşa cum moabiţii îl privesc pe Chemoş şi amoniţii pe zeul lor Milcom sau Moloh, ca pe un fel de mascotă naţională, pentru că El nu era un zeu mărunt sau o divinitate tribală ale cărei domenii şi interese se limitau la cele ale tribului şi teritoriului acestuia, ci Dumnezeul creaţiei, Domnul întregului pămînt.

Este adevărat că relatarea creaţiei din Genesa este geocentrică şi antropocentrică, în sensul că este făcută în mod deliberat din perspectiva omului asupra pămîntului, dar este mai presus de orice teocentrică, în sensul că întreaga iniţiativă în creaţie îi aparţine singurului Dumnezeu adevărat:

La început Dumnezeu a făcut ... şi Dumnezeu a zis ... Dumnezeu a văzut ... Dumnezeu a numit ... Dumnezeu a binecuvîntat... Dumnezeu Şi-a sf îrşit lucrarea ...

[2] Deşi mai puţin familiară decît „Iehova", aceasta este probabil redarea corectă a numelui ebraic YHWH, a cărui semnificaţie i-a fost revelată lui Moise. Vezi Exod 3:13-15. Este tradus de obicei „Domnul" în versiunile englezeşti (şi în cele româneşti - n.tr.).

Această naraţiune simplă, neînfrumuseţată, care atribuie I)umnezeului Creator înţelepciune, scop, putere şi bunătate, este Ibarte departe de poveştile fantastice şi chiar dezgustătoare despre creaţie care circulau în Orientul Apropiat

antic. Există asemănări superficiale, în aceea că toate încep cu haosul şi se încheie cu un fel de cosmos, dar deosebirile sînt mai mari. Povestirile Orientului Apropiat sînt nefinisate, politeiste, imorale si groteşti; relatarea biblică este demnă, monoteistă, etică şi sublimă.
în mod inevitabil, cititorii moderni se apropie de primele capitole din Genesa ştiind într-o oarecare măsură că în ultimul secol a existat o luptă între religie şi ştiinţă. Prin urmare, vom avea înţelepciunea de a învăţa o lecţie de la istorie şi le vom sludia cu precauţia izvorîtă din smerenie, pentru că, în trecut, reprezentanţi ai celor două părţi au făcut afirmaţii dogmatice pripite pe care mai tîrziu fie ei, fie urmaşii lor, au fost obligaţi să Ic repudieze. Savanţii trebuie să distingă faptele de teorie, iar cei ce studiază Biblia trebuie să deosebească afirmaţiile vădit biblice de interpretările omeneşti, failibile. Pentru scopul nostru în această carte, al doilea lucru este deosebit de important. Principiul trebuie să fie clar: ceea ce afirmă Scriptura este ceea ce afirmă Dumnezeu, şi ceea ce afirmă Dumnezeu este udevărat. Deci ce anume afirmă Dumnezeu despre creaţie în Scriptură?
în general, putem spune cu siguranţă că Genesa 1 începe cu Dumnezeu („la început Dumnezeu a făcut..."), continuă cu o succesiune de etape („şi Dumnezeu a zis ... şi Dumnezeu a zis ...") şi se încheie cu omul („Dumnezeu a făcut pe om după chipul Său ... parte bărbătească şi parte femeiască i-a făcut"). Cit de departe putem merge de aici? Şi mai ales, ce putem spune despre „metoda" activităţii creatoare a lui Dumnezeu? Astăzi nu mulţi creştini găsesc că e necesar să apere conceptul unei creaţii de şase zile — în sens literal - pentru că textul nu o cere, iar descoperirile ştiinţifice par s-o contrazică. Textul biblic nu se prezintă ca un tratat ştiinţific, ci ca o relatare literară plină de figuri de stil (încadrată în mod deliberat în trei perechi, „ziua" a patra corespunzîndui primei, a cincea celei

dea doua si a şasea celei dea treia). Mai mult, dovezile geologice pentru o dezvoltare treptată, timp de zeci de milioane de ani, par concludente.

într-adevăr, în ceea ce mă priveşte, nu pot să văd cum cel puţin unele forme ale teoriei evoluţiei contrazic sau sînt contrazise de relatarea creaţiei din Genesa. Este cît se poate de regretabil că unii dintre cei care dezbat această temă încep cu presupunerea după care cuvintele „creaţie" şi „evoluţie" se exclud reciproc. Dacă totul a luat fiinţă prin evoluţie, spun ei, atunci creaţia biblică a fost dezavuată, iar dacă Dumnezeu a creat totul, atunci evoluţia trebuie să fie falsă. Mai degrabă este falsă această alternativă naivă. Ea presupune o definiţie foarte îngustă a celor doi termeni, amîndoi avînd de fapt un registru larg de înţelesuri, şi amîndoi fiind viu discutaţi astăzi. De exemplu, deşi marea majoritate a oamenilor de ştiinţă continuă să creadă că a existat un lung proces de evoluţie, teoria darwinistă a „selecţiei naturale" (sau „supravieţuirea celor mai bine adaptaţi") ca principiu operaţional este din ce în ce mai mult pusă la îndoială şi, în locul unei progresii unice şi treptate, se dezvoltă o teorie care susţine schimbări multiple, în hopuri şi pauze, iar uneori prin salturi inexplicabile. Desigur, orice teorie a evoluţiei care este prezentată ca un proces orb şi la întîmplare trebuie respinsă de creştini ca incompatibilă cu revelaţia biblică potrivit căreia Dumnezeu, care a creat toate prin voia şi prin cuvîntul Lui, le-a făcut „bune" şi programul Său de creaţie a culminat cu fiinţele omeneşti făcute după chipul Său. Dar acesta nu mi se pare a fi un motiv biblic pentru a nega că o dezvoltare intenţionat evolutivă ar fi putut fi modul de a crea folosit de Dumnezeu[3]. încercarea de a sugera aceasta nu trebuie cu nici un chip să ştirbească unicitatea omului. Eu însumi cred în istoricitatea lui

Adam şi Eva ca şi cuplul originar din care descinde întreaga rasă umană. Voi arăta motivul în capitolul 7, cînd voi ajunge la întrebarea cum trebuie să interpretăm Scriptura. Dar acceptarea lui Adam şi Eva ca fiind istorici nu este incompatibilă cu credinţa mea că se pare că au existat cu mii de ani înainte unele forme de „umanoizi" pre-adamici. Aceşti umanoizi care au început să avanseze cultural făceau desene în peşteri şi îşi îngropau morţii. Se poate concepe că Dumnezeu 1-a creat pe Adam din unul dintre ei. I-am putea numi *homo erectus.* Cred că i-am putea numi chiar şi *homo sapiens,* pentru că acestea sînt nume ştiinţifice arbitrare. Dar Adam a fost primul *homo*

[3] în capitolul 7 am mai multe de spus la întreaga problemă a interpretării biblice.

divinus, dacă mi-e îngăduit să creez această expresie, primul om < iruia îi poate fi atribuită descrierea biblică „făcut după chipul lui Dumnezeu". Nu ştim precis cum era această asemănare divină imprimată în el, deoarece Scriptura nu ne spune nicăieri. I);ir se pare că includea acele facultăţi raţionale, morale, sociale ţi spirituale care-1 deosebesc pe om de toate celelalte creaturi, usemănîndu-1 cu Dumnezeul creator şi pe baza cărora i sa dat „stăpînire" peste restul creaţiei.

Cînd îl vom data deci pe Adam? Cronologia adăugată în 1701 I» traducerea engleză a Bibliei din 1611 a fost calculată de James Ussher, Arhiepiscop de Armagh (Irlanda), după genealogiile Wblice. Mergînd înapoi, el a socotit că Adam a fost creat în anul 4004 î.Hr. Dar genealogiile nu pretind niciodată că sînt complete. I)c exemplu, este scris întruna din genealogiile lui Isus că loram „a născut" pe Ozia, pe cînd noi ştim din 2 împăraţi că de lupt nu era tatăl, ci stră-străbunicul

său. Au fost lăsate afară trei generaţii complete. Studii recente în Orientul Apropiat au confirmat că astfel de omisiuni erau o practică obişnuită în genealogii. Desigur, scopul listelor biblice a fost mai mult să stabilească linia descendenţilor (ex. Isus se trăgea din David) decît să ofere un arbore genealogic cuprinzător. Atunci, dacă nu pretind că sînt complete, nu avem nici un temei să ne plîngem de omisiunile lor şi nici nu le putem folosi pentru calculul unei cronologii detaliate.

Textul Genesei ne dă cîteva indicii mai bune. Relatarea hiblică despre Adam şi descendenţii lui imediaţi din capitolele 3 şi 4 pare să sugereze o civilizaţie neolitică. Ni se spune că Adam a fost aşezat într-o grădină, ca s-o lucreze şi s-o îngrijească. Fiii lui, Cain şi Abel, sînt descrişi lucrînd pămîntul şi crescînd animale; Cain a zidit chiar o „cetate", care se poate să nu fi fost decît un sat mai rudimentar. Aceste expresii sînt semnificative, pentru că lucrarea pămîntului şi domesticirea animalelor (în contrast cu vînătoarea şi culesul), împreună cu viaţa comunităţii primitive în sate, nu au început decît mai tîrziu, în epoca pietrei. Abia după cîteva generaţii citim despre cei ce cîntau „cu alăuta şi cavalul" şi despre cei ce făceau „unelte de aramă şi fier". Deoarece Epoca Neolitică este datată în general de prin 6.000 î.Hr., aceasta ar sugera totuşi o dată comparativ lirzie pentru Adam.

Al doilea capitol al Genesei ne spune că munca, timpul liber

(şase zile lucrătoare şi o zi de odihnă) şi monogamia sînt „rînduieli ale creaţiei", pe care Dumnezeu le-a instituit în folosul omului înainte ca păcatul să intre în lume. Intrarea păcatului prin „căderea" sau neascultarea omului este descrisă în Genesa 3, iar în capitolele următoare ni se descrie decăderea omului şi a societăţii care au rezultat de aici şi inevitabila judecată a lui Dumnezeu. Potopul se pare că a fost un dezastru

relativ local - deşi de mare întindere. Afirmaţia „toţi munţii înalţi care sînt sub ceruri au fost acoperiţi" (Gen. 7:19) nu trebuie înţeleasă strict literal, ci mai degrabă din perspectiva observatorului, tot aşa cum „iudei, oameni cucernici din toate neamurile care sînt sub cer", care erau în Ierusalim în ziua Cincizecimii (Fapte 2:5), se referă în mod evident la lumea cunoscută din bazinul mediteranean, fiindcă Luca continuă înşirînd cincisprezece astfel de grupuri (versetele 811). El nu aminteşte popoare îndepărtate ca eschimoşii, aborigenii din Australia sau maorii. Potopul este redat ca o lecţie practică a judecăţii lui Dumnezeu asupra răutăţii oamenilor, precum şi a îndurării Lui faţă de familia lui Noe şi faţă de toate generaţiile următoare, prin legămîntul Său solemn că atît „cît va fi pămîntul, nu va înceta semănatul şi seceratul, frigul şi căldura, vara şi iarna, ziua şi noaptea" (Gen. 8:22). în acelaşi fel, zidirea Turnului Babei, care ar fi putut fi un zigurat babilonian[4] sau ceva asemănător, este redată ca un exemplu de judecată divină împotriva mîndriei omului, judecată care a dus la răspîndirea popoarelor (Gen. 11:1-9).
Promisiunea făcută de Dumnezeu lui Avraam
La cîtva timp după anul 2.000 î.Hr. a avut loc un nou început, de o importanţă imensă, prin chemarea făcută de Dumnezeu lui Avraam. Se pare că aceasta i-a fost făcută mai întîi în Ur, în Caldeea, şi apoi în Haran. I se cerea să-şi părăsească ţara şi poporul în schimbul unei alte ţări şi al unui alt popor, pe care i le va da Dumnezeu mai tîrziu:
[4] Un templu-turn construit din cărămidă, de forma unei piramide in terase şi aşezat pe o colină artificială. Se ştie că în Babilonia se construiau zigurate încă din cea. 3000 î.Ht.

Domnul zisese lui Avraam: „Ieşi din ţara ta, din rudenia ta şi din casa tatălui tău şi vino în ţara pe care ţi-o voi arăta. Voi

face din tine un neam mare şi te voi binecuvînta; îţi voi face un nume mare şi vei fi o binecuvîntare. Voi binecuvînta pe cei ce te vor binecuvînta şi voi blestema pe cei ce te vor blestema; şi toate familiile pămîntului vor fi binecuvîntate în tine" (Gen. 12:1-3).
Promisiunea lui Dumnezeu era, în esenţă, „te voi binecuvînta". Mai tîrziu ea a fost formulată astfel:
Voi pune legămîntul Meu între Mine şi tine ... Eu voi fi Dumnezeul tău şi al seminţei tale după tine (Gen. 17:7).
Aceasta a ajuns să fie recunoscută ca esenţa legămîntului lui Dumnezeu cu Israel, repetată mereu şi mereu în Vechiul lestament: „Eu voi fi Dumnezeul tău şi tu vei fi poporul Meu". Pe lîngă această relaţie de legămînt, Dumnezeu i-a mai promis lui Avraam o ţară şi o sămînţă, o linie de urmaşi. Se poate spune cu adevărat şi fără exagerare că nu numai restul Vechiului Testament, ci şi întreg Noul Testament sînt împlinirea acestor promisiuni ale lui Dumnezeu. în zilele Vechiului Testament, Israel era sămînţa promisă şi Canaanul, ţara promisă. Dar legămîntul cuprindea o referire la „toate familiile pămîntului" şi la binecuvîntarea lor. Doar acum, în Hristos, au început să se împlinească aceste promisiuni, fiindcă Isus Hristos şi poporul Său sînt adevărata sămînţă a lui Avraam. Aşa cum scrie Pavel galatenilor:
Şi dacă sînteţi ai lui Hristos, sînteţi „sămînţa" lui Avraam, moştenitori prin făgăduinţă (Gal. 3:29).
împlinirea finală se află dincolo de istorie. Atunci sămînţa lui Avraam va fi „o mare mulţime, pe care nu putea să o numere nimeni", mulţi ca stelele de pe cer şi nisipul pe malul mării, iar moştenirea lor va fi Noul Ierusalim, „cetatea cu temelii, al cărei arhitect şi constructor este Dumnezeu" (Apoc. 7:9; Gen. 22:17; Evrei 11:8-12, 16, 39-40). Dumnezeu a înnoit mereu legămîntul Său cu Avraam în timpul vieţii acestuia, iar apoi i 1-a confirmat

fiului său Isaac şi nepotului său, Iacov*. Palestina din zilele lor era în Epoca Bronzului, dar ei nu s-au stabilit acolo să se bucure de ea; ei erau nomazi. Singurul teritoriu ce-1 posedau era un cîmp lîngă Hebron, pe care Avraam 1-a cumpărat ca să o poată înmormînta pe soţia lui, Sara, în peştera aflată acolo (Gen. 23).
Iacov (celălalt nume al lui era „Israel") a avut doisprezece fii. Ei erau de fapt primii „copii ai lui Israel", dar aceşti părinţi ai celor douăsprezece triburi ale lui Israel au trăit ultimii lor ani şi au murit, nu în Canaan, ţara promisă, ci în Egipt, unde i-a mînat foametea. Iosif devenise un mare administrator în Egipt, probabil chiar un fel de mare vizir. O astfel de promovare nu este atît de puţin probabilă cum au crezut unii, deoarece, de prin 1.700 î.Hr, Hicsoşii, aşa numiţii „păstori-regi" de origine semită, erau dinastia care domnea în Egipt. Dar şi Iosif a murit în exil şi cartea Genesei se încheie cu următoarea frază: „L-au îmbălsămat şi l-au pus într-un sicriu în Egipt" (Gen. 50:26).
Cînd în Exod 1:8 se face remarca: „Peste Egipt s-a ridicat un nou împărat, care nu cunoscuse pe Iosif", aceasta se referă la una dintre dinastiile ce au urmat. E posibil să fi fost a nouăsprezecea, ai cărei primi faraoni au zidit cetăţile Pitom şi Ramses, cea dea doua ca reşedinţă regală în zona Deltei, unde se aşezaseră israeliţii. Prin urmare, era convenabil să se folosească munca sclavilor israeliţi. Pe măsură ce treceau anii, robia israeliţilor devenea tot mai crudă şi mai greu de îndurat, pînă ce viaţa lor a devenit „amară, prin lucrări grele de lut şi cărămizi şi prin tot felul de lucrări de pe cîmp" (Exod 1:14).
Exilul egiptean a durat în total 430 de ani (Exod 12:40, 41).
Ce s-a întîmplat cu promisiunea lui Dumnezeu?
Exodul din Egipt
Cînd poporul Israel gemea sub regimul opresiv al lui Faraon,

el a strigat la Dumnezeu pentru eliberare:
Dumnezeu a auzit gemetele lor şi şi-a adus aminte de legămîntul Său făcut cu Avraam, Isaac şi Iacov (Exod 2:24).
într-adevăr, Dumnezeu pregătea deja eliberatorul pe care-1

[9] ex. Avraam - Gen. 15:1-6; 17:1-8; 22:15-18; Isaac - Gen. 26:1-5; Iacov - Gen. 28:13-15 şi 35:912.

alesese. Printr-o remarcabilă providenţă, Moise a crescut chiar la curtea egipteană (Exod 2:110) şi a învăţat „toată înţelepciunea egiptenilor". Dar a trebuit să fugă ca să-şi scape viaţa şi sa ascuns în Peninsula Sinai (Exod 3:1-6). Aici, lîngă Muntele Horeb (sau Sinai), unde va primi mai tîrziu cele zece porunci pentru naţiunea nou-născută, Dumnezeu i-a vorbit dintr-un tufiş în flăcări:
Eu sînt Dumnezeul tatălui tău, Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacov (Exod 3:1-6).
După aceea Dumnezeu i-a spus lui Moise că vrea să elibereze poporul lui Israel din robie şi să-1 ducă în ţara promisă. L-a trimis apoi pe Moise la Faraon ca să ceară eliberarea poporului Său.
La început Moise a fost plin de teamă. îi era frică de Faraon şi incă şi mai mult de răspunsul pe care l-ar fi primit de la tovarăşii lui israeliţi. Dar Dumnezeu îl linişteşte:
Aşa să vorbeşti copiilor lui Israel: „Domnul Dumnezeul părinţilor voştri, Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacov m-a trimis la voi (Exod 3:15).
Moise a ascultat şi poporul Israel a acceptat conducerea lui. Dar Faraon, probabil Ramses al IMea, care a domnit peste Egipt şaizeci şi şase de ani (12901224), a ridicat obiecţii. în limbaj biblic, „şi-a împietrit inima". Nu a consimţit pînă la urmă decît după ce cele zece plăgi au demonstrat în mod decisiv superioritatea lui Yahweh faţă de toţi zeii Egiptului

(Exod 4:2713:16). Data ar fi cam pe la 1280 LHr.. „Marea Roşie" pe care au traversat-o israeliţii eliberaţi era probabil vreo apă nu foarte adîncă la nord de capătul nordic al Golfului Suez. Miracolul nu a fost puternicul „vînt de răsărit", ci faptul că Dumnezeu l-a trimis chiar în momentul în care „Moise şi-a întins mîna spre mare" (Exod 14:21).
Israel nu a uitat niciodată exodul lor sigur din Egipt, prin intervenţia supranaturală a lui Dumnezeu. îl cîntau la închinarea publică ca un exemplu marcant al puterii şi îndurării lui Dumnezeu:

Dar El i-a scăpat, din pricina Numelui Lui,
ca să-Şi arate puterea. A mustrat Marea Roşie şi ea sa uscat;
şi i-a trecut prin adîncuri ca printr-un pustiu. Ia scăpat din mina celui ce-i ura
şi i-a izbăvit din mîna vrăjmaşului (Ps. 106:8-10).
Şi iarăşi:
Lăudaţi pe Domnul căci este bun,
căci în veac ţine îndurarea Lui!
Lăudaţi pe Dumnezeul dumnezeilor
căci în veac ţine îndurarea Lui!
Pe Cel ce a lovit pe egipteni în întîii lor născuţi,
căci în veac ţine îndurarea Lui!
Şi a scos pe Israel din mijlocul lor,
căci în veac ţine îndurarea Lui!
Cu mînă tare şi cu braţ întins,
căci în veac ţine îndurarea Lui!
Pe Cel ce a tăiat în două Marea Roşie,
căci în veac ţine îndurarea Lui!
Care a trecut pe Israel prin mijlocul ei,
căci în veac ţine îndurarea Lui! (Ps. 136:1, 2,10-14).
Israeliţii eliberaţi, o mulţime mare şi zdrenţăroasă, nu au

călătorit direct spre ţara promisă, dea lungul căii de coastă cunoscută ca „drumul ţării filistenilor". Ei s-au întors spre sud-est ca să-L întîlnească pe Dumnezeul lor la Muntele Sinai, aşa cum i-a spus El lui Moise. Le-au trebuit cam trei luni ca să ajungă acolo, şi-au aşezat tabăra la poalele muntelui şi au rămas acolo aproape un an.
Aici Dumnezeu i-a dat lui Israel trei daruri preţioase - un legămînt înnoit, o lege morală şi jertfe de ispăşire.
Mai întîi a fost înnoirea legămîntului. Dumnezeu 1-a chemat pe Moise sus pe munte şi i-a zis să spună Israelului:
Aţi văzut ce am făcut -Egiptului şi cum v-am purtat pe aripi de vultur şi v-am adus aici la Mine. Acum, dacă veţi asculta glasul Meu şi dacă veţi păzi legămîntul Meu, veţi fi ai Mei dintre toate popoarele, căci tot pămîntul este al Meu. îmi veţi fi o împărăţie de preoţi şi un neam sf înt (Exod 19:4-6).

în al doilea rînd, Dumnezeu le-a dat o lege morală. Ţinerea acestei legi era partea Israelului în legămînt. Esenţa ei sînt cele /.ece porunci. Dar acestea aveau ca supliment alte „orînduieli" (să faci..., să nu faci...) şi „judecăţi", care alcătuiesc un cod de jurisprudenţă („dacă un om ..."). Legămîntul a fost ratificat în mod solemn prin sîngele unei jertfe atunci cînd poporul şi-a luat angajamentul în mod public să ţină Legea lui Dumnezeu.
In al treilea rînd, Dumnezeu S-a îngrijit cu generozitate de rezolvarea problemei încălcărilor de lege. A dat instrucţiuni pentru construirea unui „cort" dreptunghiular măsurînd cam 15 metri/5 metri, făcut din draperii de in vopsite, întinse peste un schelet şi acoperite cu covoare din păr de capră şi piei impermeabile. în interior erau două încăperi, „locul sfînt" şi „locul prea sfînt" sau „sf înta sfintelor". Acest sanctuar era cît jumătate din încăperea mai mare, de care era despărţit de o draperie cunoscută sub numele de „perdea". în faţa perdelei se

afla un sfeşnic de aur, altarul tămîierii şi o masă pe care erau puse pîinile. Dincolo de perdea se afla chivotul sacru, o ladă de lemn ce conţinea tablele de piatră pe care au fost scrise cele zece porunci. Capacul lui din aur, numit „capacul ispăşirii", era flancat de heruvimi, chipuri de creaturi cereşti. în templele păgîne acestea ar fi format un fel de tron pentru un idol, dar nu şi în cortul lui Israel, deoarece era interzisă făurirea de idoli. în schimb, Dumnezeu Se manifesta aici printr-un fel de strălucire. Aceasta era „shekinah", prezenţa Lui în mijlocul poporului Său (ex. Exod 25:8; 40:34).
Cortul era întins într-o curte mare. în faţa porţii, spre est, se ftfla un lighean de aramă pentru spălare, în care preoţii îşi spălau mîinile şi picioarele, şi un altar mare pe care se ardeau jertfe animale.
Materialul cortului, mobila şi construcţia lui sînt descrise în Exod 25-27 şi 35-40. Cele cinci jertfe standard sînt explicate în Levitic 1-7, iar detalii pentru îmbrăcămintea, sfinţirea şi datoriile preoţilor sînt date în Exod 28, 29 şi în restul cărţii I ,evitic.
Deosebit de semnificativ este ritualul prescris pentru Ziua Ispăşirii din fiecare an (Lev. 16). Marele Preot era instruit să ia doi ţapi. Trebuia să omoare unul ca jertfă pentru păcat, să ia din sîngele lui „dincolo de perdea" şi să stropească capacul

ispăşirii. Sîngele reprezenta o viaţă dată în locul păcătosului care trebuia să plătească cu viaţa:
Căci viaţa trupului este în sînge. Vi l-am dat ca să-1 puneţi pe altar ca să slujească de ispăşire pentru sufletele voastre, căci prin viaţa din el face sîngele ispăşire (Lev. 17:11).
Dincolo de perdeaua, care simboliza imposibilitatea păcătosului de a ajunge la Dumnezeu, se pătrundea numai în Ziua Ispăşirii şi numai Marele Preot făcea aceasta cu singura

condiţie să ia sîngele şi să stropească cu el. Apoi:
[Aaron] saşi pună amîndouă mîinile pe capul ţapului cel viu şi să mărturisească peste el toate fărădelegile copiilor lui Israel şi toate călcările lor de lege cu care au păcătuit ei; să le pună pe capul ţapului, apoi să-1 izgonească în pustie ... Ţapul acela va duce asupra lui toate fărădelegile lor (Lev. 16:21, 22).
Toate aceste acte simbolice - vărsarea sîngelui şi stropirea cu el, intrarea dincolo de perdea şi purtarea păcatelor -prefigurează lucrarea de ispăşire a lui Isus Hristos, Mîntuitorul nostru.
Rătăcirea prin pustie
Cortul a fost înălţat la prima aniversare a ieşirii Israelului din robie (Exod 40:17). Peste două săptămîni sau sărbătorit Pastele (Num.^ 9:1-3), iar peste alte două săptămîni sa făcut un recensămînt al tuturor bărbaţilor de la douăzeci de ani în sus apţi de luptă (Num. 1:1-3). Dezvoltarea este izbitoare. Israel este văzut la început ca o adunătură de sclavi eliberaţi (Exod. 13:17-18), apoi ca o naţiune sfîntă în legămînt cu Yahweh, o „împărăţie de preoţi", în mijlocul cărora locuia El, iar acum (în Numeri) ca soldaţi de luptă, o armată în ordine de bătaie, gata să mărşăluiască spre ţara promisă.
In a douăzecea zi a lunii a doua, în al doilea an, a început marşul. Cortul a fost strîns la numai şapte săptămîni după ce a fost ridicat. Stîlpul de nor, simbol al prezenţei călăuzitoare a lui Dumnezeu, a început să se mişte şi „copiii lui Israel au pornit din pustia Sinai" (Num. 10:1112).

Trebuie să fi fost un moment captivant. în sfîrşit, promisiunea lui Dumnezeu de a da ţara Canaanului poporului lui Avraam era pe cale să se împlinească, la şapte secole după ce a fost I acută. „Noi plecăm", şi-au zis ei unul altuia, „spre locul despre care Domnul a zis: «Eu vil voi da»" (Num. 10:29).

Dar speranţa lor a fost de scurtă durată. în primul rînd, oamenii s-au plîns de lipsa de hrană. Le lăsa gura apă după peştii, castraveţii, pepenii, prazul, ceapa şi usturoiul pe care le-au avut în Egipt (Num. 11:1-6). Apoi Măria şi Aaron, sora şi fratele lui Moise, au început să-i submineze autoritatea (Num. 12). în cele din urmă, cei doisprezece cercetaşi pe care Moise i-a trimis în recunoaştere în ţara Canaanului, deşi fructele pe care le-au adus dovedeau că aceasta era într-adevăr „o ţară în care curge lapte şi miere", au adăugat că, după părerea lor, locuitorii ţării erau invincibili:
Poporul care locuieşte în ţara aceasta este puternic, cetăţile sînt întărite şi foarte mari ... Amaleciţii locuiesc ţinutul de la miazăzi; Iebusiţii şi Amoriţii locuiesc muntele; şi Canaaniţii şi Hetiţii locuiesc lîngă mare şi de-a lungul Iordanului... Nu putem să ne suim împotriva poporului acestuia, căci este mai tare decît noi (Num. 13:28-29, 31).
La acest raport poporul a plîns şi sa tînguit. Doi dintre spioni, Caleb şi Iosua, i-au rugat să nu fie neascultători sau fără credinţă în Domnul, ori să se teamă de oamenii din ţară. Dar fără nici un folos. Majoritatea spuneau să-i omoare cu pietre. Aşa că judecata lui Dumnezeu a căzut asupra poporului Său din cauza răzvrătirii lor repetate. Nici un adult din acea generaţie nu va intra în ţara promisă, a spus El, numai credincioşii Caleb şi Iosua.
Acum trebuia să treacă patruzeci de ani între exodul din Kgipt şi intrarea în Canaan, în loc de numai unul sau doi. Mulţi dintre ei se pare că i-au petrecut în oaza din Cadeş-Barnea, în ţinutul de la miazăzi. Dar au fost şi ani de rătăcire, spre sud, spre Sinai, din nou, apoi spre nord şi est, prin neregulatul teritoriu edomit, la sud de Marea Moartă. De aici ar fi putut să urmeze faimosul „Drum al Regilor", care mergea din Golful Aqaba, pe la est de Marea Moartă, drept în sus, spre Siria. Dar edomiţii nu au vrut să-i lase să le traverseze teritoriul pe

rută, aşa că au trebuit să ocolească spre est (Num. 20:14-21). Nu s-au luptat cu edomiţii pentru că erau înrudiţi cu ei, dar la nord erau amoriţii, care blocau şi ei Drumul Regilor, sub conducerea lui Sihon, regele Hesbonului şi Og, regele Basanului. înfrîngerea lor în bătălie şi zădărnicirea încercărilor regelui Moabului de a-i alunga, la început plătindu-1 pe Balaam ca să-i blesteme şi apoi prin ademeniri imorale, sînt descrise în Numeri 21-25.
Israel îşi aşezase acum tabăra pe cîmpiile Moabului, aproape de Iordan, la nord de locul unde acesta se varsă în Marea Moartă. Aici a vorbit Moise pentru ultima oară poporului; cuvintele lui sînt păstrate în cartea Deuteronomului. A început prin a le aminti ultimii ani de rătăcire tragică şi lecţiile ei solemne. Apoi le-a adus aminte de legămîntul lui Dumnezeu şi de condiţiile lui. A repetat cele zece porunci şi le-a explicat în sensul condiţiei necesare, ca Israel săL iubească pe Domnul Dumnezeul lui cu toată fiinţa lui şi să dovedească această dragoste prin ascultare.
Căci tu eşti un popor sfînt pentru Domnul Dumnezeul tău; Domnul Dumnezeul tău te-a ales ca să fii un popor al Lui dintre toate popoarele de pe faţa pămîntului... Acum, Israele, ce alta cere de la tine Domnul Dumnezeul tău decît să umbli în toate căile Lui, să-L iubeşti şi să slujeşti Domnului Dumnezeului tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău, să păzeşti poruncile Domnului şi legile Lui ... ? (Deut. 7:6; 10:1213).
Moise a continuat să explice în detaliu un număr de legi, aplicîndule la situaţii la care sar putea aştepta oamenii în Tara Promisă. De două sau trei ori în timpul expunerii lui a pus înaintea Israelului cele două opţiuni posibile:

Iată, pun azi înaintea voastră binecuvîntarea şi blestemul: binecuvîntarea, daca veţi asculta de poruncile Domnului Dumnezeului vostru ... blestemul, dacă nu veţi asculta de poruncile Domnului Dumnezeului vostru ... Iată, îţi pun azi înainte viaţa şi binele, moartea şi răul ... (Deut. 11:26-28; 30:15).
Moartea lui Moise este relatată la sf îrşitul Deuteronomului. El

la slujit pe Dumnezeu şi poporul lui Dumnezeu timp de patruzeci de ani, cu o răbdare şi o credincioşie extraordinare. A acţionat ca legiuitor, administrator şi judecător. Mai presus de loate, el a fost un purtător de cuvînt şi un profet ales al lui I)umnezeu. Scriitorul adaugă pe bună dreptate:
în Israel nu sa mai ridicat prooroc ca Moise, pe care Domnul să-1 fi cunoscut faţă în faţă (Deut. 34:10).
Aşezarea lui Israel în Canaan
înaintea morţii sale, Moise îl numise deja pe Iosua, după porunca divină, drept succesorul său care va conduce poporul în 'Jara Promisă. Şi acum cuvîntul lui Dumnezeu a vorbit lui Iosua:
întăreştete şi îmbărbăteazăte, căci tu vei da în stăpînirea poporului acesta ţara pe care am jurat părinţilor lor că le-o voi da (Ios. 1:6).
Israel a trecut Iordanul, aşa cum a trecut şi Marea Roşie, printro acţiune supranaturală a lui Dumnezeu, deşi de data aceasta se pare că a folosit o alunecare de teren în locul unui vînt puternic care să stăvilească apele (Ios. 3:15, 16). înaintea lor se înălţa zidul anticei cetăţi Ierihon; distrugerea ei fără asediu a fost prima lor victorie în Tara Promisă. După o iniţială înfrîngere la Ai din cauza neascultării lui Acan, prin furtul unor obiecte, Israelul victorios sa îndreptat spre sud. Au pus pe fugă o armată condusă de cinci regi amoriţi şi au

înaintat să cucerească ţara de la sudul dealurilor, pînă la graniţa cu Filistia.
După aceea s-au îndreptat spre nord, unde o coaliţie condusă de Iabin, regele Haţorului, se strînsese lîngă lacul Huleh. Deşi armata aceasta era înzestrată cu „cai şi care în foarte mare număr" — deoarece aşezarea Israelului în Canaan coincidea, aproximativ, cu începutul Epocii Fierului - a fost înfrîntă decisiv:
Astfel Iosua a luat toată ţara aceasta, muntele, toată partea de miazăzi, toată ţara Gosen, valea, cîmpia, muntele lui Israel şi văile lui, de la muntele cel pleşuv care se înalţă spre Seir pînă la Baal-Gad, în valea Libanului, la poalele muntelui Hermon ... (Ios. 11:16,17).

Restul cărţii lui Iosua conţine o descriere a teritoriilor ce au fost alocate triburilor lui Israel ca moştenire, prin tragere la sorţi (capitolele 13-22). Se încheie cu un mişcător discurs pe care Iosua 1-a ţinut după „multă vreme", amintind de cel al lui Moise, relatat în Deuteronom, în care i-a amintit poporului istoria lui şi a lansat următoarea provocare:
Acum, temeţi-vă de Domnul şi slujiţi-I cu scumpătate şi credincioşie. Depărtaţi dumnezeii cărora le-au slujit părinţii voştri dincolo de Rîu şi în Egipt şi slujiţi Domnului. Şi dacă nu găsiţi cu cale să slujiţi Domnului, alegeţi astăzi cui vreţi să slujiţi: sau dumnezeilor cărora le slujeau părinţii voştri dincolo de Rîu, sau dumnezeilor Amoriţilor, în a căror ţară locuiţi. Cît despre mine, eu şi casa mea vom sluji Domnului (Ios. 24:14-15).
Deşi copiii lui Israel erau acum aşezaţi în ţara pe care Dumnezeu a promis că le-o va da, nu au ascultat porunca Lui de ai extermina pe toţi locuitorii lor. Nu trebuie să fim ofensaţi de această poruncă divină. Motivul ei poate fi cel mai bine

descris ca necesitatea unei operaţii radicale. Religia canaanită era caracterizată de idolatrie şi imoralitate de cea mai rea speţă. „Baalii" erau zei ai fertilităţii, presupuşi a fi responsabili cu ploaia şi recolta, iar prostituţia rituală şi orgiile sexuale pîngăreau „închinarea" în sanctuarele locale. Deci Moise le-a spus:

Din pricina răutăţii acestor neamuri le izgoneşte Domnul Dumnezeul tău dinaintea ta (Deut. 9:4, 5).

într-adevăr, practicile naţiunilor păgîne ce trăiau în Canaan erau atît de decăzute — cuprinzînd pînă şi abominabilele sacrificii de copii — încît alungarea lor de către Israel este descrisă uneori în Scriptură în termenii următori: „pămîntul va vărsa din gura lui pe locuitorii lui" (Lev. 18:24-30).

Eşecul Israelului de a asculta porunca lui Dumnezeu a avut ca rezultat continuarea culturii păgîne pe teritoriul lor şi pătrunderea ei în credinţele şi practicile lor. Aceasta a fost situaţia din toată perioada — aproape 200 de ani — descrisă în Cartea Judecătorilor. Acelaşi ciclu al abaterii, asupririi şi

eliberării se repeta mereu. Mai întîi abaterea:

Copiii lui Israel au făcut atunci ce nu plăcea Domnului şi au slujit Baalilor. Au părăsit pe Domnul Dumnezeul părinţilor lor care-i scosese din ţara Egiptului şi au mers după alţi dumnezei, dintre dumnezeii popoarelor care-i înconjurau; s-au închinat înaintea lor şi au mîniat pe Domnul. Au părăsit pe Domnul şi au slujit lui Baal şi Astarteelor (Jud. 2:11-13).

Apoi venea judecata sub forma unei asupriri:

Domnul s-a aprins de mînie împotriva lui Israel. El i-a dat în mîinile unor prădători care iau prădat, ia vîndut în mîinile vrăjmaşilor lor de jur împrejur şi nu s-au mai putut împotrivi vrăjmaşilor lor (Jud. 2:14).

La urmă venea eliberarea:

Domnul a ridicat judecători, ca să-i izbăvească din mîna celor ce-i prădau (Jud. 2:16).
Dar după aceea o luau de la început:
Dar ei n-au ascultat nici de judecătorii lor, căci au curvit cu alţi dumnezei şi sau închinat înaintea lor. în curînd sau abătut de la calea pe care o urmaseră părinţii lor şi n-au ascultat de poruncile Domnului ca şi ei (Jud. 2:17).
Aceşti „judecători" îmbinau mai multe funcţii. în primul rînd, erau conducători militari, ridicaţi ca să elibereze pe Israel de asupritorii lui. Astfel, Ehud 1-a scăpat pe Israel de moabiţi, Debora de canaaniţi, Ghedeon de madianiţi, Iefta de amoniţi şi Samson de filisteni. Apoi, erau şi conducători spirituali, oameni care aveau Duhul, deşi dovedeau diferite grade de devotament faţă de Yahweh. în al treilea rînd, erau judecători, aşa cum indică titlul lor, ascultînd cazurile aduse înaintea lor şi făcînd dreptate în Israel. Cu toate acestea, se pare că a fost prea puţină lege şi ordine în această perioadă, care este foarte bine rezumată în ultimele cuvinte ale cărţii: „Fiecare făcea cei plăcea".

Cel mai mare judecător a fost, fără îndoială, Samuel. Spre deosebire de ceilalţi, el nu a făcut nici o faptă militară deosebită, în timpul conducerii lui s-a întîmplat un dezastru inimaginabil: filistenii au capturat chivotul lui Dumnezeu şi l-au dus de la Silo la Aşdod. Pentru recuperarea lui, Samuel s-a bazat pe arme spirituale: rugăciunea şi pocăinţa naţională.
Reputaţia lui de conducător spiritual a început de timpuriu. Dedicat Domnului înainte de naşterea sa, a fost crescut la Silo sub tutela Marelui Preot Eli. Cînd era încă tînăr, ni se spune, „tot Israelul, de la Dan pînă la Beer-Şeba, a cunoscut că Domnul pusese pe Samuel prooroc al Domnului" (1 Sam. 3:20). El a acţionat şi ca preot.

El judeca Israelul mergînd în circuit în fiecare an de la Rama, oraşul său natal, la Betel, Ghilgal şi Miţpa (1 Sam. 7:15-17). Totuşi, după ce a îmbătrînit şi ia numit pe fiii lui judecători, aceştia nu au umblat pe căile tatălui lor, ci „luau mită şi călcau dreptatea" (1 Sam. 8:1-3). Aşa că bătrînii lui Israel au venit la Samuel, la Rama, şi iau cerut să numească un rege care săi guverneze. Cînd Samuel s-a rugat pentru cererea lor, i-a devenit clar că ei nu l-au respins pe el, ci pe Dumnezeu, deoarece Israel fusese o teocraţie, o naţiune condusă de Dumnezeu de la începuturile ei, cu vreo 250 ani în urmă. Prin urmare, Samuel i-a mustrat şi i-a prevenit că viitorii regi îi vor asupri. Dar poporul a refuzat să asculte:

„Nu!", au zis ei, „ci să fie un împărat peste noi, ca să fim şi noi ca toate neamurile ..." (1 Sam. 8:19-20).

Instaurarea monarhiei

Primul rege al lui Israel, Saul, fiul lui Chiş, şi-a început domnia în mod promiţător. Era bogat, înalt, chipeş, tînăr şi popular. Era şi un bun patriot, pentru că atunci cînd a auzit că Iabesul din Galaad este asediat de Nahaş, Amonitul, şi-a strîns imediat o armată mare şi a pornit cu îndrăzneală dincolo de Iordan ca să-i salveze pe locuitori.

Totuşi, nu a avut mare succes împotriva filistenilor. Aceştia aveau o garnizoană pe teritoriul Israelului şi erau o sursă de umilinţă constantă pentru Israel. Ionatan, fiul lui Saul, a fost cel care într-o zi a pus pe fugă, el singur, o întreagă garnizoană filisteană, iar tînărul David (destinat să devină succesorul lui

Saul la tron) la omorît pe uriaşul filistean Goliat. Poporul era entuziasmat de aceste fapte îndrăzneţe, dar gelozia lui Saul a fost stîrnită.

Cauza majoră a decăderii lui Saul a fost neascultarea lui. De

trei ori nu a ascultat de poruncile lui Dumnezeu - prin faptul că nu i-a distrus cu desăvîrşire pe amaleciţi, prin uzurparea prerogativelor preoţeşti ale aducerii jertfelor şi prin consultarea unui medium. Verdictul lui Dumnezeu venit prin Samuel a fost implacabil:
Fiindcă ai lepădat cuvîntul Domnului, te leapădă şi El ca împărat (1 Sam. 15:23).
Saul a căzut în luptă cu filistenii, împreună cu cei trei fii ai săi, iar David a fost copleşit de durere:
Fala ta, Israele, zace ucisă pe dealurile tale! Cum au căzut vitejii! (2 Sam. 1:19).
David fusese desemnat ca moştenitor al tronului încă din timpul vieţii lui Saul, dar ultimii ani de domnie ai lui Saul i-a petrecut fugind de gelozia regelui. El şi-a început domnia în Hebron, unde bărbaţii lui Iuda (tribul său) l-au uns rege. Dar peste şapte ani, reprezentanţi ai tuturor triburilor lui Israel au venit la Hebron să-şi prezinte omagiile şi a fost uns rege a doua oară. După aceea şi-a mutat capitala la Iebus (capturat de-abia acum de la Iebusiţi), i-a schimbat numele în Ierusalim, „cetatea păcii" şi a adus aici chivotul de la Chiriatlearim, în mijlocul unei veselii tumultuoase.
Prima realizare a lui David a fost unificarea Israelului şi securitatea ţării în faţa duşmanilor. A dobîndit victorii asupra tuturor duşmanilor tradiţionali ai Israelului - filistenii, edomiţii, moabiţii, amoniţii şi sirienii - şi a domnit peste întreaga 'ţară Promisă, de la „rîul Egiptului" (valea de frontieră a Egiptului) pînă la fluviul Eufrat. Avînd în vedere toate aceste cuceriri, faptul că a trebuit să îndure două răzvrătiri chiar în casa lui era cu atît mai umilitor: prima a fiului său Absalom, apoi din partea unui pretendent nevrednic pe nume Şeba.
Dar David era departe de a fi un războinic. Era artist, fiind poet şi muzician (deseori alina cu lira lui melancolia lui Saul). El

era şi un spirit sensibil, mărinimos cu duşmanii lui şi loial prietenilor săi.
Mai presus de toate, era devotat Dumnezeului său. Psalmii pe care i-a scris exprimă o profunzime remarcabilă a spiritualităţii şi a pocăinţei, după adulterul cu Batşeba (Ps. 51), precum şi a încrederii în Dumnezeul mîntuirii lui. De exemplu:
Domnul este stînca mea, cetăţuia mea, Izbăvitorul meu.
Dumnezeu este stînca mea, la care găsesc adăpost, scutul meu şi puterea care mă mîntuieşte,
turnul meu cel înalt şi scăparea mea. Mîntuitorule! Tu mă scapi de silnicie.
Căci cine este Dumnezeu, afară de Domnul?
Şi cine este o stînca, afară de Dumnezeul nostru? Dumnezeu este cetăţuia mea cea tare,
şi El mă călăuzeşte pe calea cea dreaptă.
Te iubesc din inimă, Doamne, tăria mea.
Doamne, Tu eşti stînca mea, cetăţuia mea, izbăvitorul meu!
Dumnezeule, Tu eşti stînca mea, în care mă ascund,
scutul meu, tăria care mă scapă, şi întăritura mea! Eu strig: „Lăudat să fie Domnul!"
şi sînt izbăvit de vrăjmaşii mei... Căci cine este Dumnezeu, afară de Domnul
şi cine este o stînca, afară de Dumnezeul nostru? Dumnezeu mă încinge cu putere
şi mă povăţuieşte pe calea cea dreaptă (Sam. 22:1-3, 32, 33; Ps. 18:1-3, 31, 32).
După ce şi-a construit un palat în Ierusalim, David a fost nerăbdător să construiască şi o casă pentru Domnul, dar Dumnezeu i-a interzis aceasta prin profetul Natan, spunîndu-i că îi va da voie fiului său să-I zidească o casă. între timp

Dumnezeu a adăugat:
Domnul îţi vesteşte că îţi va zidi o casă ... casa ta şi împărăţia ta vor dăinui veşnic înaintea Mea şi scaunul tău de domnie va fi întărit pe vecie (2 Sam. 7:11,16). Israel nu a uitat niciodată legămîntul veşnic al lui Dumnezeu

cu David. Credincioşii din Israel ştiau cu siguranţă că atunci cînd va veni Mesia, el va fi un fiu al lui David.
Dumnezeu a început să-Şi împlinească promisiunea faţă de David, aducîndu-1 la tron pe Solomon, fiul lui, şi în timpul domniei acestuia regatul lui Israel a atins zenitul măreţiei lui. Nu degeaba s-a referit Isus la „Solomon în toată slava sa".
Regele Solomon a fost un geniu al administraţiei şi al construcţiilor. Curînd după ridicarea sa, el s-a rugat ca Dumnezeu săi dea înţelepciune.
Dă dar robului tău o inimă pricepută, ca să judece pe poporul Tău, să deosebească binele de rău! (1 împ. 3:9)
Rugăciunea lui Solomon a fost ascultată. El şi-a împărţit ţara in douăsprezece regiuni, sub doisprezece conducători, a căror responsabilitate era să se îngrijească de casa regală, fiecare cîte o lună pe an. A fortificat cetăţi, şi-a format o armată permanentă şi şi-a procurat 1.400 de care şi 40.000 de cai. El a fost părintele flotei lui Israel, ale cărei corăbii (ţinute în Golful Aqaba) porneau pentru comerţ în călătorii aventuroase. A construit palate, pentru el şi regina lui, săli de adunare, de judecată şi de arme, dar mai presus de toate, Marele Templu, făcut din piatră cioplită, lemn de cedru şi chiparos şi din aur. A fost şi un fel de patron al artelor şi autorul a numeroase cîntece şi proverbe (1 împ. 4:32-34). Faima sa, datorată splendorii, înţelepciunii şi dreptăţii lui, s-a răspîndit pretutindeni şi sub domnia lui poporul s-a bucurat de pace şi prosperitate:
Iuda şi Israel erau în număr foarte mare, ca nisipul de pe

ţărmul mării. Ei mîncau, beau şi se veseleau ... Iuda şi Israel, de la Dan pînă la Beer-Şeba, au locuit în linişte fiecare sub via lui şi sub smochinul lui (1 împ. 4:20,25).
Totuşi, nu toate erau aşa de bune cum păreau la suprafaţă. Solomon nu La iubit pe Domnul Dumnezeul său din toată inima şi nu 1-a iubit nici pe aproapele său ca pe sine însuşi. A ţinut un harem de prinţese străine (păgîne), sfidînd interzicerea de către Dumnezeu a unor astfel de căsătorii şi ele „i-au plecat inima spre alţi dumnezei" (1 împ. 11:1-8). A reuşit să menţină programul de construcţii şi viaţa sa grandioasă la curte numai

prin măsuri opresive, cuprinzînd impozite ridicate şi recrutarea pentru muncă forţată a 30.000 de oameni.
Deci nu este surprinzător că atunci cînd poporul s-a adunat ca săi facă rege pe Roboam, ca succesor al tatălui său, Solomon, ia zis:
Tatăl tău nea îngreuiat jugul; acum tu uşurează această aspră robie şi jugul greu care la pus peste noi tatăl tău. Şi îţi vom sluji (1 împ. 12:4).
Sfetnicii fostului rege i-au dat lui Roboam un sfat înţelept, care se află la baza idealurilor de slujire ale tuturor monarhiilor constituţionale moderne:
Dacă vei îndatora astăzi pe poporul acesta ... îţi vor sluji pe vecie (1 împ. 12:7).
Dar Roboam a făcut o greşeală pripită şi nesăbuită. A acceptat sfatul sfetnicilor tineri şi fără experienţă, a avertizat poporul că intenţionează să mai adauge la jugul lor şi astfel a provocat cele zece triburi de nord şi est saşi proclame independenţa de sub dinastia lui David.
Saul, David şi Solomon au domnit fiecare patruzeci de ani peste Israel, astfel că timp de 120 de ani, între aproximativ 1050-930 î.Hr. a existat un regat unit. Dar regatul era acum

divizat. Regatul de nord era Israel, cu Ieroboam primul rege şi cetatea Sihem drept capitală (mutată mai tîrziu la Samaria). Regatul de sud era Iuda, cu Roboam ca primul rege şi cetatea Ierusalim drept capitală. Israelul a avut cîteva schimbări de dinastii şi a durat doar 200 de ani, pînă la distrugerea Samariei în 722 î.Hr. Iuda a fost mai stabil, păstrînd dinastia lui David în cursul istoriei sale mai lungi, de vreo 350 ani, pînă ce Ierusalimul a fost distrus în 586 î.Hr..
Istoria monarhiei divizate nu este uşor de urmărit, cînd vom încerca să înţelegem relaţiile dintre cele două regate, amestecul lor în cele două mari imperii de la nordul şi sudul lor şi intervenţia profeţilor, care au vorbit cu îndrăzneală în numele lui Yahweh atît regilor, cît şi oamenilor de rînd. Naraţiunea biblică este şi mai complicată în continuare prin faptul că mare parte din ea este prezentată de două ori, o dată în Cartea

împăraţilor şi o dată în Cartea Cronicilor, cronicarul (posibil Ezra) scriind mai tîrziu cu scopul clar de a sublinia importanţa Regatului de Sud, a dinastiei davidice şi a închinării în templu. Cel mai bine ar fi să ne concentrăm mai întîi asupra istoriei Israelului.

Regatul de Nord al lui Israel

Ieroboam, primul care a domnit în Regatul de Nord, fusese unul dintre slujitorii lui Solomon. Solomon avea, într-adevăr, o părere atît de bună despre priceperea şi hărnicia lui, încît ia dat în răspundere o mare parte din recrutarea pentru muncă forţată. Solomon a avut motive săi suspecteze mai tîrziu pe Ieroboam de trădare; Ieroboam a fugit în Egipt ca saşi scape viaţa şi a fost primit de Şişac (= Şişonq I din dinastia a XXII-a). S-a reîntors numai după moartea lui Solomon, ca să-1 provoace pe Roboam, aşa cum am văzut.

Pentru a rupe inima supuşilor săi de casa lui David, Ieroboam a fost hotărît săi oprească să meargă în pelerinaj la Ierusalim. Aşa că a făcut două sanctuare concurente, unul în nord, la Dan, celălalt în sud, la Betel, a instalat în fiecare un viţel de aur şi a zis:
Iată Dumnezeul tău care te-a scos din ţara Egiptului (1 împ. 12:28).
Din acest motiv Ieroboam a rămas pentru posteritate ca cel ce „a tîrît pe Israel în păcat".
Dar Iuda sub Roboam nu o ducea mai bine pentru că, pe lîngă închinarea la Yahweh, poporul s-a stricat prin unele urîciuni ale ritualurilor de fertilitate canaanite. Roboam era rege de numai patru sau cinci ani cînd Şişac a invadat Ierusalimul şi a golit Templul de toate bogăţiile cu care îl înzestrase Solomon.
Ieroboam a fost urmat la tron de cinci regi despre care nu cunoaştem multe lucruri, dar în 881 î.Hr., cam la 28 de ani după moartea lui Ieroboam, a început dinastia lui Omri. El este cel care a stabilit capitala în Samaria şi a făcut-o aproape impenetrabilă, pe un deal conic fortificat. Dar a pricinuit un mare necaz Israelului căsătorindul pe fiul său Ahab (care ia urmat curînd) cu o prinţesă feniciană, Izabela, deoarece ea nu a

fost doar o închinătoare la Melqart („Baal" în relatarea biblică), divinitatea principală a Tirului, ci a insistat asupra păstrării la curte, pe cheltuiala ei, a unui cortegiu de „prooroci ai lui Baal" şi 1-a atras şi pe soţul ei, regele, la închinarea ei idolatră. Tot ea i-a omorît pe profeţii Domnului.
Apostazia neruşinată de la palat a fost semnalul redeşteptării profeţiei cu caracter moral, care, în următoarea perioadă, de mai bine de trei secole, a fost destinată să joace un rol dominant în Israel şi Iuda. Primul profet pe această linie nobilă

a fost Ilie, care venea din Galaad, din Transiordania. Auster în modul său de viaţă şi fără teamă în lucrarea sa publică, el 1-a acuzat pe Ahab că tulbură Israelul cu dezertarea lui religioasă. El i-a provocat şi pe profeţii lui Baal la o întrecere publică pe Muntele Cârmei, reproşînd cu sarcasm oamenilor că au mintea îndoită şi oscilează între două opinii (1 împ. 18:21). Cînd profeţii lui Baal nu au reuşit să obţină un răspuns de la dumnezeul lor, Ilie s-a rugat:

Doamne, Dumnezeul lui Avraam, Isaac şi Israel! Fă să se ştie astăzi că Tu eşti Dumnezeu în Israel, că eu sînt slujitorul Tău ... (1 împ. 18:36).

Răspunsul a fost o reabilitare de necontestat a Dumnezeului Cel Viu.

Ilie a avut o conştiinţă socială şi religioasă. El ştia că Yahweh este la fel de nemulţumit de asuprirea supuşilor de către rege ca şi de apostazia lui. Alături de palatul ce aparţinea lui Ahab de pe cîmpia lui Izreel se afla o vie frumoasă a unui om numit Nabot. Ahab a rîvnito pentru el, dar Nabot a refuzat să vîndă moştenirea tatălui său. Aşa că Izabela — cu consimţămîntul lui Ahab, fără îndoială - a pus să fie asasinat Nabot şi a trecut la anexarea proprietăţii lui. Aici i-a ieşit în cale Ilie:

Nu eşti tu un ucigaş şi un hoţ? ... Chiar în locul unde au lins cîinii sîngele lui Nabot, vor linge cîinii şi sîngele tău! (1 împ. 21:19).

Sîngele nevinovat al lui Nabot a fost răzbunat de Iehu, un comandant de armată israelit ce a fost uns rege cu autoritatea profetului Elisei. El a lichidat cu brutalitate toată casa lui Ahab

şi a scăpat ţara de închinarea la Baal.

Dinastia lui Iehu a durat aproape o sută de ani (cea. 841-753 î.Hr.), aproape jumătate din durata totală a Regatului de Nord. în timpul primilor ani de domnie ai dinastiei lui a fost practic

un război continuu cu Siria, care i-a smuls lui Iehu aproape toată Transiordania. Dar nepotul său a început să o recupereze, iar Ieroboam al IMea, nepotul acestuia, a completat acest proces.
Regatul de Nord al lui Israel a atins zenitul puterii lui sub Ieroboam al IMea (782-753 î.Hr.):
El... a luat înapoi hotarele lui Israel, de la intrarea Hamatului pînă la marginea cîmpiei (2 împ. 14:25).
Pacea a adus prosperitate, prosperitatea a adus lux şi luxul a adus desfrîu. Este adevărat, sanctuarele locale erau pline de pelerini şi, după toate aparenţele, Israelul cunoştea un nou avînt religios. Dar profeţii nu aveau ochi decît pentru nedreptatea şi imoralitatea conducătorilor naţiunii. Amos, primul mare profet din secolul al optulea î.Hr", era un simplu păstor din sud, dar constrîngerea cuvîntului lui Dumnezeu 1-a trimis în Regatul de Nord pentru a denunţa ipocrizia Israelului:
Aşa vorbeşte Domnul:
„Pentru trei nelegiuiri ale lui Israel,
ba pentru patru, numi schimb hotărîrea, pentru că au vîndut pe cel neprihănit
pe bani şi pe sărac pe o pereche de încălţăminte. Ei doresc să vadă ţărîna pămîntului pe capul
celor sărmani şi calcă în picioare
dreptul celor nenorociţi. Fiul şi tatăl se duc la aceeaşi fată,
ca să pîngărească Numele Meu cel sf înt. Se întind lîngă fiecare altar pe haine
luate ca zălog şi beau în casa dumnezeilor lor amenda
celor osîndiţi de ei" (Amos 2:6-8).
El ştia că religia despărţită de moralitate este o urîciune

[8] Totuşi, unii îi datează pe lona şi Ioel înaintea lui Amos.

pentru Yahweh:

Eu urăsc, dispreţuiesc sărbătorile voastre, şi nu pot să vă sufăr adunările de sărbătoare! Cînd îmi aduceţi arderi de tot şi daruri de mîncare, n-am nici o plăcere de ele; şi viţeii îngrăşaţi pe care mi-i aduceţi ca jertfe de mulţumire, nici nu mă uit la ei. Depărtează de Mine vuietul cîntecelor tale; nu pot asculta sunetul lăutelor tale! Ci dreptatea să curgă ca o apă curgătoare, şi neprihănirea ca un pîrîu care nu seacă niciodată! (Amos 5:21-24).
Cuvîntul Domnului a venit la Osea prin chinul provocat de necredincioşia soţiei lui, fiindcă Israel încălcase în acelaşi fel legămîntul său cu Yahweh şi alergase după „ibovnici", baalii altarelor locale. Dumnezeu nu voia un devotament religios exterior, ci credincioşie faţă de legămînt:
Căci bunătate voiesc, nu jertfe, şi cunoştinţă de Dumnezeu mai mult decît arderi de tot! (Osea 6:6).
Cînd dinastia lui Iehu a ajuns la sf îrşit, Regatul de Nord avea să mai dureze doar vreo treizeci de ani. A ocupat tronul o succesiune de conducători militari. Dar factorul nou în politica internaţională era ridicarea marelui Imperiu Asirian. încă de la mijlocul secolului precedent, Ahab şi Iehu plătiseră tribut regelui Salmanasar al IIMea. Acum regele Asiriei era Tiglat Pileser al IIMea (745-727 î.Hr.), numit Pul în relatarea biblică, şi el a pornit într-o serie de campanii de expansiune. Cînd a ajuns la Israel, a fost cumpărat de regele Menahem cu o mie talanţi de argint.
Peste cîţiva ani (în 735 î.Hr.) „slujbaşul" care domnea în Israel, Pecah, fiul lui Remalia, a intrat în alianţă cu Reţin, regele Siriei, ca să înlăture jugul asirian. Cînd Ahaz, regele lui Iuda, a refuzat să li se alăture, iau invadat teritoriul. Ahaz a intrat în panică, dar profetul Isaia a încercat să-1 liniştească cu un cuvînt de la Dumnezeu:
Ia seama şi fii liniştit; nu te teme de nimic şi să nu ţi se moaie inima din pricina acestor două cozi de tăciuni care fumegă...

Dacă nu credeţi, nu veţi sta în picioare (îs. 7:4-9).

Ahaz nu a crezut. în schimb, 1-a chemat pe Tiglat-Pileser în ajutor şi aceasta a avut rezultate devastatoare. Siria a fost nimicită, teritoriile Galileii şi Transiordaniei din Israel au fost depopulate, iar Ahaz a făcut daruri în argint şi aur luate din templu lui Tiglat-Pileser şi chiar lui Aşur, zeul Asiriei.
Cînd a murit Tiglat-Pileser, Samaria a oprit în mod sfidător tributul către Asiria. Acest act nesocotit a fost ultimul dangăt pentru Israel. Noul rege, Salmanasar al Vlea, a început asediul Samariei, care a capitulat peste trei ani (probabil în 722) în faţa succesorului său, Sargon al IMea. Poporul lui Israel a fost în mare parte deportat, iar ţara lor a fost colonizată de sirieni şi babilonieni. Populaţia mixtă care a rezultat s-a aflat la originea samaritenilor.
Deci Regatul de Nord a ajuns la un sfîrşit ruşinos. A durat doar puţin mai mult de două secole. Israel a crezut că legămîntul lui Dumnezeu îl va face imun la judecata Lui, dar profetul Amos ia învăţat altceva:
Eu v-am ales numai pe voi dintre toate familiile pămîntului: de aceea vă voi şi pedepsi pentru toate nelegiuirile voastre (Amos 3:2).
Regatul de sud al lui Iuda
Pînă aici am urmărit ridicarea şi căderea regatului de nord. Cartea împăraţilor şi Cronicile relatează cîte ceva şi despre regatul de sud din aceeaşi perioadă. Dar istoria acestuia nu a fost la fel de colorată şi numele primilor săi regi nu sînt atît de faimoase, în afară poate de Iosafat, contemporanul lui Ahab. Totuşi, regatul de sud urma să mai dureze singur încă 135 ani. Perioada sa de independenţă a fost înnobilată îndeosebi de două mari reforme religioase. Cea dintîi a fost promovată de regele Ezechia, cu încurajarea profeţilor Isaia şi Mica. Al

doilea rege reformator a fost Iosia, care a fost încurajat de vărul său îndepărtat, profetul Tefania, şi de tînărul profet Ieremia.
Chiar la începutul domniei sale, Ezechia a reparat şi a redeschis Templul. După aceea a îndepărtat cu hotărîre toate obiectele idolatriei asiriene pe care le introdusese Ahaz, tatăl său.
Aceste reforme au fost cu siguranţă fructul mărturiei credincioase a lui Isaia şi Mica, care au denunţat idolatria,

ritualul gol şi nedreptatea socială şi au chemat poporul la pocăinţă în timpul celor două domnii precedente, în timp ce Amos şi Osea proclamau cuvîntul lui Dumnezeu pentru Regatul de Nord. Iată unul din marile oracole ale lui Mica:
Cu ce voi întîmpina pe Domnul, şi cu ce mă voi pleca înaintea Dumnezeului Celui Prea înalt? îl voi întîmpina oare cu arderi de tot, cu viţei de un an? Dar primeşte Domnul oare mii de berbeci, sau zeci de mii de rîuri de untdelemn? Să dau eu pentru fărădelegile mele pe întîiul meu născut, rodul trupului meu pentru păcatul sufletului meu? - „Ţi s-a arătat, omule, ce este bine, şi ce alta cere Domnul de la tine, decît să faci dreptate, să iubeşti mila, şi să umbli smerit cu Dumnezeul tău?" (Mica 6:6-8).
Sargon, regele Asiriei, a fost ucis în acţiune în 705 î.Hr. şi a fost urmat la tron de fiul său, Sennaherib. Acesta a fost, se pare, semnalul revoltei lui Ezechia împotriva suzeranităţii asiriene. Cu toate acestea, Sennaherib nu a ajuns pîhă în 701 î.Hr. la regatul răzvrătit al lui Iuda. După ce ia luat cetăţile fortificate, a asediat Ierusalimul, închizîndu-1 pe Ezechia (ca să folosim expresia lui) „ca pe o pasăre în colivie". Din fericire, Ezechia îşi luase precauţia de a asigura apa oraşului, construind vestitul său tunel de la un izvor din afara zidurilor

Scăldătoarei din Siloam. Chiar şi aşa, situaţia părea disperată, după cum o descrie Isaia:
Şi fiica Sionului a rămas ca o colibă în vie, ca o covercă într-un cîmp de castraveţi, ca o cetate împresurată (îs. 1:8).
Comandantul asirian îşi bătea joc de locuitorii cetăţii asediate:
N-ascultaţi dar de Ezechia, care vă amăgeşte zicînd: „Domnul ne va izbăvi". Oare dumnezeii neamurilor au izbăvit ei fiecare ţara lui din mina împăratului Asiriei? Unde sînt dumnezeii Hamatului şi Arpadului? Unde sînt dumnezeii Sefarvaimului, Henei şi Ivei? Au izbăvit ei Samaria din mîna mea? (2 împ. 18:32-34).

Regele Ezechia la consultat pe Isaia şi profetul ia răspuns:
Aşa vorbeşte Domnul: „Nu te speria de cuvintele pe care le-ai auzit şi prin care Mau batjocorit slujitorii împăratului Asiriei" (2 împ. 19:6, comp. îs. 37:33-35).
Doctrina centrală a teologiei lui Isaia este suveranitatea lui Dumnezeu. Chemarea sa la slujba de profet ia venit printro viziune a Domnului ca rege domnind pe un tron înălţat. El credea că Dumnezeu este regele popoarelor pe care le foloseşte ca unelte în scopul Său.
Ca urmare, asediul Ierusalimului de către Sennaherib a fost ridicat. Conform relatării biblice, „în noaptea aceea, a ieşit îngerul Domnului, şi a ucis în tabăra asirienilor o sută optzeci şi cinci de mii de oameni" (2 împ. 19:35, comp. îs. 37:36).
Este posibil ca Herodot să se refere la acest incident cînd descrie o invazie de noapte a şoarecilor de cîmp în tabăra asiriană. Dar spune că şoarecii iau făcut inofensivi pe soldaţi, rozîndule corzile arcurilor, tolbele şi curelele scuturilor, pe cînd în realitate ei au adus mai degrabă ciuma bubonică.
Oricum s-ar fi întîmplat, Israel a considerat acest fapt o eliberare divină extraordinară:

Dumnezeu este adăpostul şi sprijinul nostru,
un ajutor, care nu lipseşte niciodată în nevoi... „Opriţivă, şi să ştiţi că Eu sînt Dumnezeu:
Eu stăpînesc peste neamuri,
Eu stăpînesc pe pămînt." Domnul oştirilor este cu noi.
Dumnezeul lui Iacov este un turn de scăpare pentru noi (Ps. 46:1,1011).

Jumătatea de secol ce a urmat morţii lui Ezechia a fost o perioadă de apostazie religioasă. Fiul său, Mânase, un abject vasal al Asiriei, a adoptat o politică de sincretism religios şi a reintrodus urîciunea religiilor canaanite şi asiriene pe care le distrusese Ezechia. Cultul astral, spiritismul, închinarea la Baal şi chiar oribilele sacrificii de copii au pîngărit ţara. Fiul său, Amon, care a domnit numai doi ani, nu pare să fi fost mai bun.

Dar bunul rege Iosia, care a domnit din 639 pînă în 609 î.Hr., a schimbat din nou situaţia si a inaugurat reforme şi mai radicale

decît cele ale străbunicul său, Ezechia. A urcat pe tronul lui Iuda pe cînd era copil, la opt ani. Cînd era doar un tînăr de şaisprezece ani „a început să caute pe Dumnezeul tatălui său David", ceea ce ar putea însemna că această reformă la afectat pe el însuşi şi anturajul său imediat de la curte. Peste patru ani „a început să curăţească Iuda şi Ierusalimul de înălţimi, de idolii Astarteii, de chipuri cioplite şi de chipuri turnate" (2 Cron. 34:3), iar în anul următor Ieremia a primit chemarea de a fi profet.

Totuşi, numai peste cinci ani, ca tînăr de douăzeci şi şase de ani, Iosia a condus reforma radicală a întregii naţiuni. Ea a fost rezultatul descoperirii în timpul reparaţiilor din Templu a „cărţii legii", care pare să fi fost o copie a Cărţii Deuteronom sau a unei părţi a ei. Regele a strîns poporul „de la cel mai

mare pînă la cel mai mic" la o mare adunare publică şi le-a citit el însuşi copia redescoperită a cărţii Legii. După aceea a reînnoit legămîntul poporului cu Dumnezeu, a îndepărtat toate obiectele idolatriei asiriene şi canaanite din cetăţi şi provincii, a închis sanctuarele locale, a interzis spiritismul şi sacrificiul uman şi a poruncit sărbătorirea Pastelor la Ierusalim.
înainte de Iosia, nu a fost nici un împărat care să se întoarcă la Domnul, ca el, din toată inima, din tot sufletul şi din toată puterea lui, întocmai după toată legea lui Moise; şi chiar după el, nu a fost niciunul ca el (2 împ. 23:25).
Putem fi siguri că, din spatele scenei, Ieremia încuraja reforma. în acelaşi timp, profetul deplîngea ceea ce socotea că este relativa ei superficialitate. El a atras atenţia oamenilor asupra soartei necredincioasei Israel şi a adăugat:
Cu toate acestea, vicleana Iuda, sora ei, nu sa întors la Mine din toată inima ei, ci cu prefăcătorie, zice Domnul (Ier. 3:10).
Ieremia s-a referit deseori la „încăpăţînarea" inimii celor răi, „nespus de înşelătoare şi deznădăjduit de rea", şi a aşteptat cu nerăbdare ziua noului legămînt, cînd Dumnezeu va pune Legea Lui în oameni şi o va „scrie în inima lor" (Ier. 7:24; 17:9; 31:33).
S-a dovedit pînă la urmă că Ieremia a avut dreptate. Rezultatele reformei lui Iosia nu au durat, iar fiul său loiachim a

reuşit ca, în scurt timp, să strice lucrarea sa bună. Se pare că noul rege a folosit munca sclavilor pentru a-şi construi un palat luxos şi astfel a atras asupra lui una dintre denunţările cele mai aprige ale lui Ieremia:
Vai de cel ce îşi zideşte casa cu nedreptate şi odăile cu nelegiuire; care pune pe aproapele său să lucreze degeaba, fără săi dea plata; care zice: „îmi voi zidi o casă mare şi odăi

încăpătoare"; şi-i face ferestre multe, o căptuşeşte cu cedru şi o vopseşte în roşu! împărat eşti tu oare, de te întreci în cedri? Nu mînca tatăl tău şi nu bea şi el? Şi totuşi, el făcea dreptate şi judecată şi era fericit! Judeca pricina săracului şi a celui lipsit şi era fericit. Nu înseamnă lucrul acesta a Mă cunoaşte? zice Domnul. Dar tu n-ai ochi şi inimă decît ca să te dedai la lăcomie, ca să verşi sînge nevinovat şi să întrebuinţezi asuprire şi silnicie (Ier. 22:1317).
O astfel de vorbire pe faţă nu era menită să-1 aducă pe Ieremia în graţiile regelui loiachim. Astfel că, atunci cînd înaintea regelui a fost citit un sul cuprinzînd avertismentele lui Ieremia cu privire la judecata ce va veni asupra lui Iuda, în timp ce acesta era în casa de iarnă, în faţa unui vas cu jăratic, el la tăiat cu un briceag şi la aruncat în foc bucăţică cu bucăţică (Ier. 36:21-23).
în aceşti ani arena internaţională a suferit unele schimbări importante. Asirienii fuseseră puterea dominantă în Orientul Apropiat mai mult de două sute de ani, iar ţara lui Israel şi Iuda fusese în mod repetat călcată de armatele lor. în 616 î.Hr. însă, Asiria a fost invadată de Nabopolassar, întemeietorul dinastiei babiloniene, iar în 612 Ninive (capitala Asiriei) a căzut după un asediu de două luni şi jumătate. Nu s-a vărsat nici o lacrimă la căderea ei. Cartea lui Iona ilustrează cu cîtă părere de rău ar fi contemplat un israelit pocăinţa şi iertarea Ninivei, iar profetul Naum exprimă reacţia generală faţă de asuprirea Ninivei:
Vai de cetatea vărsătoare de sînge, plină de minciună, plină de silnicie, şi care nu încetează să se dedea la răpire!... „Iată, am necaz pe tine", zice Domnul oştirilor ... Toţi cei ce vor auzi de tine vor bate din palme, căci cine este acela, pe care să nul fi atins răutatea ta? (Naum. 3:1, 5a, 19b).
Cu toată căderea Ninivei. Asiria nu a capitulat imediat. în 609

i-a mers în ajutor faraonul Neco al Egiptului, dar a fost şi el înfrînt de babilonieni în 605 în bătălia de la Karchemiş, pe Eufrat. Acum Babilonul deţinea supremaţia şi Iuda şi-a transferat omagiile de la Neco la Nebucadneţar.
Cînd armata lui Nebucadneţar nu a reuşit să-1 înfrîngă pe Neco la graniţa Egiptului în 601, regele Ioiachim şi-a oprit tributul în bani. Aceasta echivala cu o răzvrătire. Dar Ioiachim a murit în 598, înainte ca Nebucadneţar să aibă timp să înăbuşe revolta şi a rămas ca Ioiachin, fiul său, să sufere mînia punitivă a Babilonului. Aceasta a venit asupra lui peste un an. Ierusalimul a fost asediat şi capturat. Trei mii de membri ai nobilimii au fost duşi captivi în Babilon, împreună cu tezaurul Templului. Printre cei exilaţi a fost şi Ezechiel, care era profet şi preot, şi care a prezis îndepărtarea slavei lui Dumnezeu din Templu datorită păcatului înrădăcinat al lui Iuda.
Nebucadneţar 1-a pus pe tronul lui Iuda pe Zedechia, tot unul din fiii regelui Iosia. Acesta era un om slab şi nehotărît. Sfetnicii săi l-au sfătuit să caute ajutor în Egipt, dar Ieremia insista că singura speranţă de supravieţuire a lui Iuda era să se supună Babilonului. El însuşi bun patriot, lui Ieremia i-a fost foarte greu să vadă umilirea ţării sale, cu atît mai greu cu cît politica lui era suspectată de trădare. Vocea lui a strigat în pustie, a rămas singur şi a suferit singur.
Din nefericire, Zedechia „nu s-a smerit înaintea profetului Ieremia, cărei vorbea din partea Domnului" (2 Cron. 36:12). în 589 LHr. s-a răzvrătit pe faţă împotriva Babilonului. Niciunul din ajutoarele sperate nu a venit din Egipt şi Ierusalimul a trebuit să îndure un al doilea asediu, de data aceasta de optsprezece luni. Foametea era îngrozitoare. Ieremia a continuat să-i îndemne să se predea, aducînd astfel asupra lui mai întîi întemniţarea şi apoi un atentat la viaţa lui.
în 587-586 s-a făcut o spărtură în zid şi cetatea a căzut.

Zidurile cetăţii au fost făcute moloz şi magnificul Templu al lui Solomon a fost ars din temelii.
Mica rămăşiţă lăsată a fost pusă sub conducerea lui Ghedalia, Ieremia continuînd săi îndemne să se supună autorităţii Babilonului. Dar Ghedalia a fost asasinat şi supravieţuitorii au fugit în Egipt, trăgîndul după ei şi pe nefericitul Ieremia.
Ca să ne dam cel mai bine seama de disperarea Israelului la distrugerea Templului şi la ducerea poporului în exil, trebuie să

citim cartea Plîngerilor lui Ieremia:
Vai! Cum stă părăsită acum, cetatea aceasta atît de plină de popor altădată! A rămas ca o văduvă!
Ea, care altădată era mare între neamuri, fruntaşă printre ţări, a ajuns roabă astăzi!...
S-a dus de la fiica Sionului toată podoaba ei.
Căpeteniile ei au ajuns ca nişte cerbi care nu găsesc păşune, şi merg fără putere înaintea celui ce-i goneşte ...
O! voi, care treceţi pe lîngă mine,
priviţi şi vedeţi dacă este vreo durere ca durerea mea, ca durerea cu care m-a lovit Domnul în ziua mîniei Lui aprinse! (Plîng. 1:1, 6,12).
Dar cei evlavioşi nu au fost luaţi prin surprindere. Ei ştiau că legămîntul lui Dumnezeu cu Israel nu se baza doar pe promisiunea Lui de a fi Dumnezeul lor, ci şi pe angajamentul lor de a asculta. Moise îi avertizase încă de la început despre consecinţele neascultării şi profeţii continuaseră să insiste că, dacă poporul nu se pocăieşte, judecata este inevitabilă:
Domnul, Dumnezeul părinţilor lor, a dat din vreme trimişilor Săi însărcinarea să-i înştiinţeze, căci voia să cruţe pe poporul Său şi lăcaşul Său (2 Cron. 36:15).
întoarcerea din captivitatea babiloniană

Captivitatea babiloniană a durat cam cincizeci de ani. Deşi exilaţii au fost deportaţi cu forţa din casele lor, se pare că s-au bucurat de o libertate considerabilă. Ieremia scrisese o scrisoare primului contingent de exilaţi, spunîndu-le: „Zidiţi case, şi locuiţi-le; sădiţi grădini şi mîncaţi din roadele lor! Luaţi-vă neveste, şi faceţi fii şi fiice" (Ier. 29:56a).
încercarea cea mai grea a fost cea religioasă, fiindcă s-au simţit pierduţi spiritual prin despărţirea de Templu şi de jertfe. Dar Ezechiel era printre ei ca să-i călăuzească, împărtăşindu-le mereu cuvîntul lui Dumnezeu. El mai susţinea că a văzut slava lui Dumnezeu „între prinşii de război de la rîul Chebar"

(Ezec. 1:1) - exact aceeaşi slavă care sălăşluise în Templu - deci nu se putea ca Dumnezeu săi fi abandonat de tot.
în anul 559 î.Hr., Cirus al IMea sa urcat pe tronul regatului Persiei din vecinătate. Peste nouă ani, învingînd armata mezilor, a devenit şi rege al Mediei, iar „mezii şi perşii" (o expresie familiară cititorilor cărţii lui Daniel) sau unit. Acesta a fost doar începutul strălucitei cariere militare a lui Cirus. în 546 LHr. 1-a înfrînt pe regele Cresus al Lidiei, notoriu pentru bogăţiile lui, şi toată Asia Mică a fost adăugată imperiului său. Evreii exilaţi trebuie să fi aflat de isprăvile lui Cirus cu speranţa crescîndă că eliberarea lor din Babilon nu va întîrzia mult. Ei ştiau că Dumnezeu îi va răscumpăra într-o zi, fiindcă profeţii lor au adăugat întotdeauna viziuni de speranţă la avertizările lor asupra judecăţii. în aceste promisiuni ale lui Yahweh se încredeau exilaţii.
Cea mai clară şi mai directă promisiune de mîntuire se găseşte în Isaia 40-55. între învăţaţi se dezbate încă dacă aceste capitole au fost într-adevăr scrise de Isaia cu 150 sau 200 de ani înainte sau provin din pana unui profet contemporan anonim. Deşi este disputat autorul, mesajul nu este. Yahweh

nu este ca idolii păgîni. El este Dumnezeul Cel Viu, Creatorul lumii, şi conduce împărăţiile oamenilor. Chiar şi conducătorii păgîni sînt instrumente ale puterii Lui. El 1-a ridicat pe Cirus ca să-1 elibereze pe poporul său.

Cine a ridicat de la răsărit pe acela pe care, în neprihănirea Lui, îl cheamă să calce pe urmele Lui? Cine îi supune neamuri şi împăraţi? Cine le face sabia praf, şi arcul o pleavă luată de vînt? ... Cine a făcut şi a împlinit aceste lucruri? Acela care a chemat neamurile de la început, Eu, Domnul, cel dintîi şi Acelaşi pînă în cele din urmă veacuri (îs. 41:2, 4).

Aşa vorbeşte Domnul către unsul Său, către Cir, pe care-1 ţine de mînă, ca să doboare neamurile înaintea lui, şi să dezlege brîul împăraţilor, săi deschidă porţile, ca să nu se mai închidă: „Eu voi merge înaintea ta, voi netezi drumurile muntoase, voi sfărîma uşile de aramă, şi voi rupe zăvoarele de fier... Din dragoste pentru robul Meu Iacov, şi pentru Israel, alesul Meu, te-am chemat pe nume, ţi-am vorbit cu

bunăvoinţă, înainte ca tu să Mă cunoşti. Eu sînt Domnul, şi nu mai este altul, afară de Mine nu este Dumnezeu. Eu te-am încins, înainte ca tu să Mă cunoşti" (îs. 45:1-2, 4-5).

în anul 539 î.Hr. a venit şi mîntuirea mult dorită. Belşaţar, regele Babilonului, a văzut mîna ce scria pe zid şi, chiar în noaptea aceea, Babilonul a căzut în mîinile perşilor. Cirus a dat imediat două decrete, autorizînd întoarcerea evreilor exilaţi şi reconstruirea Templului. Textul real al celui de-al doilea decret, cuprinzînd şi materialele şi măsurile Templului ce urma să se construiască, sa păstrat în Ezra 6:3-5. Emiterea unui astfel de decret este cu totul consecventă politicii lui Cirus. Aşa cum a scris profesorul E E Bruce:

Concepţia despre imperiu a lui Cirus era cu totul diferită de cea a Asiriei. Asirienii au impus supuşilor lor închinarea la zeii

lor şi se lăudau cu subjugarea zeilor supuşilor lor. Cirus ... nu intenţiona cîtuşi de puţin să ofenseze susceptibilitatea religioasă a supuşilor săi printr-o astfel de politică; din contră, voia să împace susceptibilitatea lor, jucînd rolul unui închinător la diferiţii lor zei.[7]

E greu să ne imaginăm mîngîierea, bucuria şi exaltarea evreilor exilaţi cînd au aflat vestea eliberării lor:

Cînd a adus Domnul înapoi pe prinşii de război ai Sionului, parcă visam.

Atunci gura ne era plină de strigăte de bucurie,

şi limba de cîntări de veselie. Atunci se spunea printre neamuri:

„Domnul a făcut mari lucruri pentru ei!" Da, Domnul a făcut mari lucruri pentru noi,

şi de aceea sîntem plini de bucurie (Ps. 126:1-3).

într-adevăr, atunci cînd israeliţii reflectau la istoria lor din trecut şi la dragostea statornică a Dumnezeului legămîntului lor, ei asociau trei exemple neobişnuite ale îndurării Lui. în fiecare caz, El a luat iniţiativa prin harul Său suveran şi, în fiecare caz, Şi-a chemat poporul în ţara promisă. în primul exemplu, la

7 *Israel and the Nations,* de E E Bruce (Paternoster, 1963, ediţie ilustrată 1969), p. 100.

adus pe Avraam din Mesopotamia, în al doilea, a adus cele douăsprezece triburi din Egipt şi, în al treilea, a adus exilaţii din Babilon.

Nu toţi exilaţii au profitat de decretul lui Cirus şi au acceptat repatrierea; un mare număr a rămas. Cartea Esterei ne povesteşte o istorie dramatică a unora dintre ei în timpul domniei lui Ahaşveroş (Xerxe I), care a condus Imperiul Persan între 486 şi 465 î.Hr..

întoarcerea a avut loc în trei etape clar definite. Nu toţi învăţaţii sînt de acord cu ordinea evenimentelor, dar eu voi arăta opinia tradiţională. Mai întîi a plecat Zorobabel (538 î.Hr.), ca să restaureze templul, apoi Ezra (458 î.Hr.), ca să restaureze legea, şi în cele din urmă Neemia (445 î.Hr.), ca să restaureze zidurile cetăţii.
Prima şi cea mai mare parte a evreilor a părăsit Babilonul ca să meargă acasă în 538 î.Hr., cam la un an după edictul lui Cirus. Ei erau conduşi de Zorobabel, nepotul regelui Ioiachin, şi de Marele Preot Iosua. Cum au ajuns la Ierusalim, au zidit altarul jertfelor de ardere de tot şi au pus fundaţia Templului. Dar samaritenii, a căror colaborare fusese respinsă, au început atunci să se împotrivească reconstruirii şi lucrarea s-a oprit pentru aproape cincisprezece ani.
Reluarea ei s-a datorat în mare parte încurajării profeţilor Hagai şi Zaharia. Hagai a mustrat poporul că şi-au zidit case, în timp ce casa Domnului zăcea în ruine:
Cine a mai rămas între voi din cei ce au văzut Casa aceasta în slava ei dintîi? Şi cum o vedeţi acum? Aşa cum este, nu pare ea ca o nimica în ochii voştri? Acum fii tare, Zorobabel! zice Domnul. Fii tare şi tu, Iosua, fiul lui Ioţadac, marele preot! Fii tare şi tu, tot poporul din ţară, zice Domnul, şi lucraţi! Căci Eu sînt cu voi, zice Domnul oştirilor (Hag. 2:3-4).
Zaharia a adăugat cuvîntul său de îndemn:
Mîinile lui Zorobabel au întemeiat Casa aceasta şi tot mîinile lui o vor şi isprăvi (Zah. 4:9).
Astfel lucrarea a reînceput în anul 520 şi a fost încheiată în

515, cam la şaptezeci de ani după distrugerea templului precedent.
Sărim acum peste aproape şaptezeci şi cinci de ani în povestire, pînă în a doua etapă în reconstruirea vieţii naţionale

a Israelului după exil. Aceasta a fost condusă de Ezra, care era preot şi cărturar şi (aşa cum l-au descris cîţiva învăţaţi) un fel de „secretar de stat pentru afacerile iudaice" în Babilonia. El a fost trimis la Ierusalim de regele Persiei Artaxerxe I (465-423 î.Hr.) cu instrucţiuni regale: „să cercetezi în Iuda şi în Ierusalim, după legea Dumnezeului tău" (Ezra 7:14). Sarcina lui era să reglementeze responsabilităţile religioase şi morale ale Israelului conform Legii.
Peste treisprezece ani a venit Neemia, trimis tot de regele Artaxerxe, cu autoritatea de a rezidi cetatea, în special zidurile ei. La sosire, fără să mai zăbovească, a zis oficialităţilor locale:
Vedeţi starea nenorocită în care sîntem! Ierusalimul este dărîmat, şi porţile sînt arse de foc. Veniţi să zidim iarăşi zidul Ierusalimului, şi să nu mai fim de ocară! (Neem. 2:17).
în ciuda opoziţiei şi a ameninţărilor, sarcina a fost îndeplinită în 52 de zile, după care s-a ţinut o mare adunare publică în care Ezra şi leviţii au citit cu voce tare Legea lui Dumnezeu şi au explicat-o poporului. A urmat o mărturisire publică a păcatului naţiunii şi o înnoire a legămîntului de a ţine Legea lui Dumnezeu în viitor. La urmă s-a făcut sfinţirea zidului, cu multă bucurie şi „strigătele de bucurie ale Ierusalimului se auzeau pînă departe" (Neem. 12:43).
Din păcate, ca şi în celelalte reforme naţionale, nu toate angajamentele poporului au fost respectate, pentru că, atunci cînd Neemia a făcut o a doua vizită la Ierusalim, puţin mai tîrziu, a găsit cîteva nereguli triste, ca neplătirea zeciuielii, nesocotirea Sabatului şi căsătorii cu păgînii. Dar Neemia s-a ocupat de aceste probleme cu credincioşie, după Legea lui Dumnezeu.
Sar putea ca profeţia lui Maleahi să aparţină acestei perioade, deoarece se referă la practici greşite, identice sau foarte asemănătoare — ex. căsătorii mixte, divorţuri, neglijarea

zeciuielii şi aducerea de jertfe cu cusur lui Dumnezeu.

Perioada intertestamentală
Israel a mai trebuit să aştepte 400 de ani pînă să se nască Mesia. Aceasta este „perioada intertestamentală", deoarece în timpul ei nu s-a scris nici o carte din Vechiul sau Noul Testament. Glasul profeţiei a tăcut. Autorul Cărţii întîi a Macabeilor, care face parte din Apocrife[8] şi descrie evenimentele dintre 175134 î.Hr., menţionează aceasta de cîteva ori. El se referă la o perioadă de mare întristare pentru Israel, „mai rău ca oricînd, din ziua în care profeţii au încetat să se mai arate în mijlocul lor" (1 Mac. 9:27) şi ne spune că Simon a fost confirmat conducător şi mare preot pentru totdeauna „pînă va apărea un adevărat profet" (1 Mac. 14:41). Există totuşi referiri la această perioadă în Cartea lui Daniel, care este cu siguranţă una dintre cele mai dificile cărţi ale Bibliei. întrebări cu privire la autorul ei, compoziţie şi interpretare continuă să-i nedumerească pe învăţaţi. Conţine cîteva vise şi vedenii deosebite, dintre care unele sînt explicate, în timp ce celelalte sînt lăsate total sau parţial fără explicaţie.
Acestea prezic, în general, ridicarea şi prăbuşirea marilor imperii, îndeosebi în măsura în care ele afectează poporul lui Dumnezeu. Cel mai cunoscut este visul lui Nebucadneţar despre un chip imens sau un colos al cărui cap era din aur, pieptul şi braţele din argint, mijlocul şi coapsele din aramă, picioarele din fier şi labele din fier şi lut. Apoi (în vis) o stîncă i-a lovit picioarele şi chipul s-a făcut bucăţi. Daniel a interpretat visul ca referindu-se la o serie de imperii succesive. Acestea au fost înţelese, tradiţional, ca fiind Babilonul („tu eşti capul de aur"), Medo-Persia (pieptul şi braţele), Grecia, o împărăţie care „va stăpîni peste tot pămîntul", şi Roma, care

„va fi împărţită" şi nu va rezista. Dacă este aşa, atunci stînca dezlipită „fără ajutorul vreunei mîini" este împărăţia lui Mesia, despre care Daniel spune:
Dumnezeul cerurilor va ridica o împărăţie, care nu va fi nimicită niciodată ... Ea ... va dăinui veşnic (Dan. 2:44).
Aceste imperii mari au urmat, într-adevăr, unul după altul.
[8] „Apocrifa" este un nume dat cîtorva cărţi care nu fac parte din canonul ebraic al Vechiului Testament. Unele conţin material pe care creştinii îl citesc mai mult pentru instrucţiuni etice, decît religioase.

Ele au oferit scena în care a fost interpretată drama răscumpărării. Imperiul Babilonian a durat din 605 pînă în 539 î.Hr., cel Medo-Persan din 539 pînă în 331, cel Grec din 331 pînă în 63 şi cel Roman din 63 pînă în era creştină.
Capitolele următoare din Daniel sînt mai explicite. Vedenia lui, relatată în capitolul 8, este aceea a unui berbec puternic, care împungea cu coarnele spre vest, nord şi sud şi pe care nu-1 putea înfrunta nici o fiară. Pentru că are două coarne, reprezintă Imperiul Medo-Persan (v. 20). Apoi „a venit un ţap de la apus şi a cutreierat toată faţa pămîntului". Acesta este „împărăţia Greciei" (v. 21), adică ridicarea Imperiului Grec sub Filip din Macedonia. Ţapul din apus „avea un corn mare între ochi" cu care a lovit berbecul şi i-a rupt cele două coarne. Acest corn proeminent va fi Alexandru cel Mare, fiul lui Filip, care după o serie de victorii fulgerătoare în Asia Mică, Tir, Gaza şi Egipt, a înfrînt armata persană în 331 î.Hr..
„Ţapul... a ajuns foarte puternic" (v. 8), referindu-se probabil la continuarea campaniei lui Alexandru în Afganistan, pînă în India. „Dar cînd a fost puternic de tot i s-a frînt cornul cel mare", deoarece a murit în 323 î.Hr. în Babilon şi în locul său au crescut patru coarne proeminente, fiindcă imperiul lui

Alexandru a fost împărţit în patru părţi mari între generalii lui - Macedonia şi Grecia, Tracia sau vestul Asiei, Siria şi Babilonia (sub Seleucos) şi Egiptul (sub Ptolemeu).
Ultimii doi dintre aceştia au dominat soarta Israelului în următorii 300 de ani. „Ei au adus nenorociri nespus de mari în lume" (1 Mac. 1:9). Aşa cum în secolele dinainte Palestina a fost un teritoriutampon între imperiile asirian-babilonian-persan şi Egipt la sudvest, tot aşa ludeea era prinsă acum între Seleucizi, care domneau în Siria, şi Ptolemei, care domneau în Egipt. Primul este numit „împăratul de la miazănoapte" în Daniel 11 şi al doilea, „împăratul de la miazăzi". Amîndouă dinastiile au durat pînă la mijlocul secolului I î.Hr. şi relaţiile dintre ele au variat de la coexistenţă încordată pînă la ostilitate activă şi război. ludeea ajungea cînd sub controlul uneia, cînd sub al celeilalte.
Revenind la ţapul din vedenia lui Daniel, al cărui corn mare a fost înlocuit de „patru coarne mari", vedenia a continuat în felul următor:

Dintr-unul din ele a crescut un corn mic, care s-a mărit nespus de mult spre miazăzi, spre răsărit, şi spre ţara cea minunată. Sa înălţat pînă la oştirea cerurilor ... S-a înălţat pînă la căpetenia oştirii, i-a smuls jertfa necurmată, şi i-a surpat locul locaşului său cel sfînt ... cornul a aruncat adevărul la pămînt (Dan. 8:912).
„Cornul mic" este interpretat ca „un împărat fără ruşine şi viclean" care „va face pustiiri de necrezut ... va nimici pe cei puternici şi chiar pe poporul sfinţilor" (Dan. 8:23-24). Acesta pare să fie, fără nici o îndoială, Antioh Epifanul (175-163 î.Hr.), care în continuare este descris ca „un om dispreţuit", în Daniel 11:21.
In 167 î.Hr. Antioh Epifanul a ordonat suspendarea jertfelor de

la Templu, distrugerea Scripturii, încetarea practicii circumciziei, a ţinerii sabatului şi a legilor despre hrana permisă. Punctul culminant a fost atins în decembrie, cînd lui Zeus, „stăpînul cerului" (a cărui întrupare Antioh se pretindea a fi), i-a fost dedicat un nou altar şi pe el s-au sacrificat animale necurate. Astfel a fost îndepărtată jertfa arderii de tot necurmată şi sanctuarul a fost profanat de „urîciunea pustiitorului" (Dan. 11:31).
Edictul regelui a fost aplicat atît provinciilor, cît şi Ierusalimului, sub pedeapsa cu moartea. Mulţi s-au conformat, dar mulţi alţii sau opus, preferind moartea, pîngăririi. Au avut loc cele mai îngrozitoare torturi şi masacre, dintre care unele sînt descrise în Cartea Macabeilor. Martirii au murit „de sabie şi de flacără, de robie şi de jaf" (Dan. 11:33). Probabil la ei s-a referit autorul Epistolei către Evrei cînd a scris:
Unii, ca să dobîndească o înviere mai bună, n-au vrut să primească izbăvirea, care li se dădea, şi au fost chinuiţi. Alţii au suferit batjocuri, bătăi, lanţuri şi închisoare; au fost ucişi cu pietre, tăiaţi în două cu fierăstrăul, chinuiţi; au murit ucişi de sabie ... ei, de care lumea nu era vrednică ... (Evrei ll:35-38a).
Rezistenţa organizată a izbucnit prin Marele Preot Matatia, care şia asumat uciderea unui trădător evreu şi a unui ofiţer al regelui, care îndemnau la aducerea de jertfe. Aceasta a dus la o

perioadă de gherilă, în care s-au dărîmat altare păgîne, au fost circumcişi cu forţa copiii evrei şi au fost ucişi cei ce au făcut compromisuri.
Matatia a murit în 166 şi a fost urmat pe rînd de cei trei fii ai săi - Iuda, care a fost supranumit Macabeul, un epitet însemnînd probabil „ciocanul" sau „eradicatorul" (166-161 î.Hr.), Ionatan (161-143 mr.) şi Simon (143-135 î.Hr.).
Detaliile revoltei lor împotriva stăpînirii celor dintre neamuri

şi isprăvile lor militare extraordinare sînt relatate în cărţile Macabeilor.
Probabil că momentul cel mâi triumfător al istoriei lor a fost în 164 î.Ht, cînd, sub conducerea lui Iuda Macabeul, a fost curăţită zona templului şi templul a fost restaurat, s-a construit şi sfinţit un nou altar şi au început să se aducă din nou jertfe. De aniversarea zilei în care Neamurile Iau profanat, chiar în ziua aceea, a fost sfinţit din nou, cu imnuri de mulţumire, în muzică de harfă, lăute şi ţimbaluri (1 Mac. 4:54).
Războiul de independenţă a continuat mulţi ani şi autonomia politică nu a fost asigurată pînă în 128 îHr., sub Ioan Hircan, fiul lui Simqn. El a fost preot şi conducător, iar unii spun că şi profet şi rege. împreună cu fiii săi a anexat o mare parte din teritoriul din jurul Iudeii.
Dar în 63 î.Hr. generalul roman Pompei a intrat în Ierusalim şi a pătruns chiar şi în Sfînta Sfintelor, spre oroarea preoţilor. Iudeea a devenit protectorat roman şi independenţa iudeilor a fost pierdută din nou.
în 40 î.Hr. Irod, care fusese deja prefect militar al Galileii şi mai tîrziu tetrarh asociat al Iudeii, a fost făcut de către senatul roman „Rege al iudeilor". El şi-a recucerit treptat regatul şi în anul 37 î.Hr. a asediat şi a luat Ierusalimul, executîndu-1 pe Antigonus, ultimul preotrege macabeu. Irod era deja nepopular ca străin edomit (deşi iudeu după religie). Cu toate acestea, a domnit treizeci şi cinci de ani. Sub tutela sa a început marea reconstruire a templului în anul 19 î.Hr.. Lucrarea a continuat pînă aproape în 70 d.Hr., cînd templul a fost distrus din nou şi definitiv, de data aceasta de către armata romană.
De-a lungul perioadei încordate din timpul conducerii Macabeilor s-au dezvoltat mişcări importante în comunitatea iudaică, care mai tîrziu s-au definit în diversele partide religioase

din timpului Domnului nostru.
Revolta Macabeilor a fost în primul rînd o mişcare de protest, un refuz sfidător al compromiterii cu influenţe elenistice.
Nimic nu a provocat mai tare indignarea Macabeilor ca marii preoţi oportunişti, instalaţi prin favorurile regilor seleucizi. Ei şi adepţii lor erau „iudeii renegaţi" din Cărţile Macabeilor, care voiau să înlăture pînă şi semnele circumciziei şi astfel să maimuţărească obiceiurile greceşti, purtînd haine greceşti şi construindu-şi un stadion grecesc, unde să participe la jocuri.
Iudeii care au evitat orice contaminare cu influenţele elenistice erau hasidimii sau pioşii. Ei erau separatişti radicali, strămoşii fariseilor, preocupaţi mai mult de libertatea religioasă decît de cea politică.
Hasmoneii (numele de familie al Macabeilor) nu se mulţumeau cu libertate religioasă; ei voiau şi independenţă naţională. Au fost implicaţi în tot felul de intrigi politice şi succesorii lor au fost saducheii.
Extremiştii politici care doreau să continue lupta macabeilor pentru independenţă au fost zeloţii. Aceştia erau instigatori la revoluţie, hotărîţi saşi smulgă cu orice preţ libertatea faţă de Roma.
Cînd, la împlinirea vremurilor, a venit Isus Hristos, oamenii au încercat „să vină să-L ia cu sila ca săL facă împărat" (Ioan 6:15). Dar El Sa îndepărtat de ei. El a trebuit să explice că, deşi era cu adevărat rege, împărăţia Lui nu era „din lumea aceasta" (Ioan 18:33-38). Libertatea pe care o oferea El era eliberarea de sub tirania păcatului.
Dacă rămîneţi în cuvîntul Meu, sînteţi în adevăr ucenicii Mei; veţi cunoaşte adevărul, şi adevărul vă va face slobozi (Ioan 8:31-32).

Marile imperii
(Datele LHt sînt în legătură cu suzeranitatea fiecărui imperiu, în măsura în care aceasta a afectat Israelul)
854 - 612 Asirian
612 - 605 Egiptean
605 - 539 Babilonian
539 - 331 Persan
331 - 63 Grec (inclusiv Seleucizii şi Ptolemeii) 63 - Roman
Cîteva date de reţinut
Exodul din Egipt
Monarhia instaurată sub regele Saul Regele David ajunge la tron Moare regele Solomon. începutul monarhiei divizate — Israel durează pînă în 722 şi Iuda pînă în 586
Căderea Samariei şi sf îrşitul Regatului de Nord Sennaherib asediază Ierusalimul Căderea Ninivei, capitala Asiriei Căderea Ierusalimului. începe captivitatea babiloniană Ierusalimul este distrus
Edictul lui Cirus. Primii exilaţi se întorc cam după un an Deschiderea Templului restaurat Ezra soseşte la Ierusalim Neemia ajunge la Ierusalim Moartea lui Alexandru cel Mare Antioh Epifanul profanează Templul. începe revolta Macabeilor 63 Pompei ajunge la Ierusalim; Iudeea devine protectorat roman
ce 12
a. 80
ce 10
a. 50
ce 10
a. 10
ce 93
a. 0
72

2
70
1
61
2
59
7
58
6
53
9
51
5
45
8
44
5
32
3
16
7

4

Naraţiunea biblică — Noul Testament

în capitolele precedente am schiţat naraţiunea Vechiului Testament, acoperind cîteva mii de ani. în acest capitol vom oferi o schiţă a naraţiunii Noului Testament, acoperind mai puţin de un secol. Este povestea fascinantă a cuvintelor şi faptelor lui Isus din Nazaret, în primul rînd a ceea ce „a început ... să facă şi să înveţe pe oameni" în timpul vieţii Lui pe pămînt şi apoi a ceea ce a continuat să facă şi să înveţe prin apostolii Lui aleşi, după ce Sa întors la Tatăl şi Şi-a constituit

biserica.

Cele patru evanghelii

Deşi există cîteva referiri răzleţe la Isus în scrierile seculare contemporane, în special în Tacit şi Suetoniu, cele patru „evanghelii" rămîn sursa cea mai importantă a informaţiilor noastre despre El. Se numesc aşa pe drept cuvînt deoarece, strict vorbind, ele nu sînt biografii, ci mărturii. Ele mărturisesc despre Hristos şi vestea bună a mîntuirii Lui. Prin urmare, autorii lor îşi selectează, aranjează şi prezintă materialul conform scopului lor de „evanghelişti". Totuşi, aceasta nu ne dă vreun motiv de îndoială în privinţa onestităţii lor. Dimpotrivă, trebuie să ne apropiem de evanghelii cu încredere, nu cu suspiciune şi sînt multe motive pentru care s-o facem.

în primul rînd, cei patru evanghelişti erau cu siguranţă creştini şi creştinii sînt oameni cinstiţi, pentru care contează adevărul.

In al doilea rînd, ei dau dovada imparţialităţii lor incluzînd

incidente pe care ei ar fi preferat în mod clar să le fi omis. De exemplu, deşi la acea dată Petru era un lider al bisericii foarte respectat, nici lăudăroşenia lui şi nici lepădarea de Isus nu au fost uitate.

în al treilea rînd, ei susţin fie că sînt martori oculari ai lui Isus, fie că relatează experienţa martorilor oculari. Deşi se pare că nici o evanghelie nu a fost publicată înainte de anul 60 &Hr., nu trebuie să ne imaginăm că a existat un gol între înălţarea lui Isus şi această dată. Aceasta a fost perioada „tradiţiei orale", cînd cuvintele şi faptele lui Isus au fost folosite în închinarea creştinilor, în evanghelizare şi învăţarea noilor convertiţi şi apoi au început să fie adunate în scrieri. Luca ne spune că a „cercetat" multe astfel de culegeri (Luca 1:1-4).

în al patrulea rînd, se pare că Isus învăţa ca un rabin iudeu. El

îşi transmitea învăţăturile în forme (ex. pilde şi epigrame) pe care o memorie orientală tenace le-ar fi putut învăţa pe de rost fără nici o dificultate şi, pe lîngă aceasta, a promis că Duhul Sfînt va stimula memoria apostolilor (Ioan 14:25, 26).
în al cincilea rînd, dacă Dumnezeu a spus şi a făcut prin Isus ceva cu totul unic, aşa cum cred creştinii, este de neconceput ca El să fi lăsat să se piardă totul în negurile antichităţii. Dacă intenţia Lui a fost ca generaţiile viitoare să profite de aceasta, trebuie să Se fi îngrijit să fie relatate într-un mod demn de încredere pentru ca vestea bună să fie la îndemîna tuturor oamenilor. El a hotărît să prezinte o Evanghelie în patru evanghelii.
Cînd citim evangheliile, vedem clar că ele relatează aceeaşi istorie, dar în mod diferit. Primele trei (Matei, Marcu şi Luca) sînt cunoscute în general ca evangheliile „sinoptice", pentru că povestirile lor merg în paralel şi prezintă o relatare „sinoptică" (adică similară) a vieţii lui Isus. Se pare că Matei şi Luca au cunoscut Evanghelia lui Marcu şi au încorporat cea mai mare parte din ea în evangheliile lor. Dar ei au avut şi un material adiţional comun, cunoscut în general sub numele de „Q" (prima literă a cuvîntului german *Quelle,* sursă), deşi fiecare are şi informaţii independente. învăţaţii nu sînt de acord asupra măsurii în care evangheliile sinoptice au fost cunoscute sau folosite de Ioan, dar cei mai mulţi cred că evanghelia lui a fost ultima publicată.
Evanghelia lui Marcu este cea mai scurtă şi probabil prima

dintre cele patru. Stilul este concis, istorioarele sînt vioaie şi tonul captivant, totul avînd loc „îndată" după ceva. Apostolul Petru se referea la Marcu ca la „fiul" său (1 Pet. 5:13 comp. Fapte 12:11-12), iar Papias şi Ireneu, părinţii din secolul al doilea, l-au descris ca interpret al lui Petru. Deci, s-ar putea

foarte bine ca memoriile sau predicile lui Petru, sau amîndouă, să se fi păstrat în Evanghelia lui Marcu, care are asemănări evidente cu întîia Epistolă a lui Petru.
E posibil ca numele lui Matei să se fi asociat cu prima evanghelie, deoarece Q, constînd în mare parte din spusele lui Isus, a fost colecţia lui. Ştim că el a fost perceptor de impozite (Mat. 9:9), aşa că era obişnuit să ia notiţe şi să facă însemnări. Cu siguranţă, conform lui Papias, „Matei a alcătuit *logia* - zicale în ebraică (adică aramaică, limba vorbită de Isus) şi fiecare le-a tradus cum a putut"[1]. Evanghelia lui este foarte evreiască şi revelează interesul lui deosebit pentru împlinirea profeţiilor.
Luca este singurul ne-evreu dintre autorii Noului Testament. El a călătorit foarte mult şi, ca tovarăş de drum al lui Pavel, a absorbit învăţătura apostolului despre harul lui Dumnezeu pentru neamuri. Drept urmare, el accentuează dimensiunea universală a dragostei lui Hristos, aşa cum este ilustrată de grija Lui pentru „proscrişii" iudaismului contemporan - femeile şi copiii, vameşii şi păcătoşi, leproşii, samaritenii şi neamurile.
Fiecare cititor al Evangheliei lui Ioan este imediat frapat de diferenţele dintre aceasta şi evangheliile sinoptice în privinţa subiectului, a accentelor teologice, a stilului literar şi a vocabularului. Tonul ei este mai „filosofic", Isus fiind prezentat ca Logosul („Cuvîntul") lui Dumnezeu, Lumina lumii şi El aduce viaţa veşnică, nu doar împărăţia. Afirmaţiile Lui că este Dumnezeu sînt mai directe şi cadrul evangheliei constă dintr-o serie de semne presărate şi interpretate de discursuri lungi şi complicate. Multor învăţaţi li sau părut atît de mari aceste diferenţe încît au scris pe larg despre „Problema celei de-a patra evanghelii". Unii neagă că ar fi fost scrisă de apostolul Ioan şi o atribuie chiar sec. al IMea dHr. în acelaşi timp, autori recenţi au atras atenţia asupra „ebraismului"

acestei evanghelii şi au demonstrat că autorul ei este familiarizat cu geografia şi cultura palestiniană contemporană şi că este un martor de încredere din punct de vedere istoric. Fără îndoială, accentele distinctive ale

[1] Eusebhi, *Istoria ecleziastică,* III, 39,16

celei de-a patra evanghelii îmbogăţesc diversitatea Noului Testament".

în mod evident, Ioan a meditat îndelung şi profund la învăţătura lui Isus. Gîndirea şi limbajul său au fost atît de complet penetrate de cele ale Domnului său, încît nu e întotdeauna uşor să spui cînd se termină cuvintele unuia şi cînd încep ale celuilalt. El nu lasă nici o incertitudine în privinţa scopului evangheliei lui, deoarece el însuşi îl defineşte pentru noi. El a relatat, ne spune el, un număr de „semne" pe care le-a făcut Isus pentru ca cititorii să creadă că El este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, şi astfel să primească viaţa veşnică (Ioan 20:30-31). Credincios scopului mărturisit, el asamblează o varietate de semne şi mărturii pentru a demonstra „slava" unică a lui Isus.

Naşterea şi tinereţea lui Isus

Fiecare evanghelist îşi începe povestirea dintr-o altă perspectivă. Marcu plonjează aproape imediat în lucrarea publică a lui Isus, aşa cum a fost vestită de Ioan Botezătorul. Ioan trece în cealaltă extremă şi ajunge în veşnicia trecută, la existenţa înainte de întrupare a lui Isus Hristos. Ca şi „Cuvîntul", El a fost cu Dumnezeu de la început. Cu mult înainte de a „veni" efectiv în lume devenind trup, El a „venit în lume" în mod continuu ca adevărata lumină (deşi nerecunoscut), ce lumina pe orice om cu lumina raţiunii şi a conştiinţei (Ioan 1:1-14).

Matei şi Luca sînt cei ce ne spun istoria propriu-zisă a naşterii

lui Isus. Luca ne-o spune prin ochii Fecioarei Măria (probabil chiar de pe buzele ei), în timp ce Matei o spune din punctul de vedere al lui Iosif.
Luca relatează vestea îngerului pentru Măria, şi anume că atît sarcina ei, cît şi fiul ce i se va naşte vor fi ceva supranatural: îngerul ia răspuns: „Duhul Sfînt Se va pogorî peste tine şi puterea Celui Prea înalt te va umbri. De aceea Sf întul care Se

[2] Pentru o discutare scurtă, dar aprofundată şi onestă, a problemei ridicate de a patra evanghelie, vezi eseul introductiv din *The New Bible Commentary Revised* (1VP, ed. a 3-a, 1970). O tratare mai pe larg, critică dar conservatoare, poate fi găsită în *John, Evangelist and Interpreter,* de Stephen S. Smally (Paternoster, 1980)

va naşte din tine, va fi chemat Fiul lui Dumnezeu." (Luca 1:35).
Luca merge mai departe şi ne spune cum Măria a împărtăşit taina ei verişoarei sale Elisabeta, care, peste puţin timp, avea să-1 nască pe Ioan Botezătorul; cum losif (dilema lui în legătură cu sarcina Măriei o descrie Matei) a călătorit cu ea spre sud, de la Nazaret la Betleem, casa lor strămoşească, ca să îndeplinească cerinţele recensămîntului imperial, şi cum S-a născut Isus în staulul unui han din Betleem şi a fost pus de mama Lui într-o iesle.
Deşi Mîntuitorul lumii s-a născut în atîta umilinţă şi nu a primit nici o aclamaţie publică, au fost unii care au venit să-I aducă omagii. Luca ne povesteşte despre nişte păstori care au aflat vestea bună de la îngeri, iar Matei despre misterioşii Magi - preoţi-astrologi din Persia - care au fost călăuziţi spre El de o stea. Se pare că în sosirea acestor două grupuri diferite a existat o providenţă deliberată, pentru că păstorii erau iudei, simpli şi săraci, în timp ce Magii erau dintre neamuri, bogaţi şi

cultivaţi. Şi totuşi, barierele rasei, educaţiei şi ale rangului social au fost depăşite de închinarea lor laolaltă în faţa pruncului Isus. Ei au prefigurat diversitatea colorată a celor ce-L vor urma pe Hristos.
Dar nu toţi I s-au închinat. Irod cel Mare, care în decursul domniei lui şi-a ucis orice rival posibil, a fost alarmat să audă că Magii spun că au venit să-L onoreze pe Regele Iudeilor, fiindcă *El* era regele iudeilor. Deci ce putea să însemne aceasta? Preveniţi de Dumnezeu că Irod a hotărît distrugerea copilului, losif şi Măria au fugit în Egipt, pentru siguranţă, şi Cel ce S-a născut să domnească a ajuns un fugar.
Isus a crescut în Nazaret, în Galileea. Casa Lui trebuie să fi fost departe de a fi îmbelşugată, pentru că, atunci cînd losif şi Măria L-au înfăţişat pe primul lor născut înaintea lui Dumnezeu, au adus ca jertfă o pereche de porumbei, prescrişi în Lege pentru cei care nu-şi puteau permite un miel. Dar trebuie să fi fost un cămin fericit, împărţit (odată cu trecerea anilor) şi cu alţi copii ai familiei. losif lucra ca tîmplar şi L-a învăţat şi pe Isus această meserie, în timp ce Măria L-a crescut în evlavie şi neprihănire, învăţîndu-L să citească Scriptura şi să se roage. în peisajul de ţară din jur, El S-a familiarizat cu crinii de pe cîmpie şi cu păsările văzduhului, la care Se va referi mai

tîrziu, şi cu Dumnezeul cel Viu care îi hrăneşte şi îi îmbracă.
Singurul incident din copilăria lui Isus care este relatat în evanghelii a avut loc cînd a împlinit doisprezece ani şi a fost dus la Ierusalim de Paşti ca să se pregătească să devină, la treisprezece ani, „fiu al Legii". După sărbătoare, L-au pierdut. Părinţii L-au găsit „şezînd în mijlocul învăţătorilor, ascultîndui şi punîndu-le întrebări". Aceşti învăţători evrei erau „uimiţi de priceperea şi răspunsurile Lui", iar părinţii Lui au fost miraţi

cînd i-a întrebat: „Oare nu ştiaţi că trebuie să fiu în casa Tatălui Meu?" Sentimentul de apropiere de Dumnezeu ca Tată şi al obligaţiei de a-I împlini voia îl va păstra în toată lucrarea Lui de mai tîrziu.

în afara acestei povestiri relatată în Luca 2:41-51, versetele ce o preced şi îi urmează ne spun tot ce trebuie să ştim despre tinereţea lui Isus. Amîndouă sînt versete de legătură, versetul 40 acoperind cei doisprezece ani de la naşterea Lui şi versetul 52 următorii optsprezece înainte de începerea lucrării Sale publice. Amîndouă ne spun că în aceşti ani Isus S-a dezvoltat natural, totuşi perfect, în trup, minte şi spirit. Iată versetul 52: Şi Isus creştea în înţelepciune, în statură, şi era tot mai plăcut înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor.

Deşi evangheliştii nu sînt interesaţi să ne ofere o relatare strict cronologică a lucrării publice a Domnului, după Evanghelia lui Ioan se pare că a durat aproximativ trei ani *. îi putem numi primul an - cel de obscuritate, al doilea an - cel de popularitate şi al treilea an — cel de împotrivire.

Anul de obscuritate

Toate patru evangheliile ne spun cîte ceva despre lucrarea lui Ioan Botezătorul. El era un ascet care nu purta decît o haină din păr de cămilă cu un brîu din piele şi se hrănea în mod auster cu lăcuste şi miere sălbatică. După o tăcere de cîteva secole, de pe buzele lui s-a auzit din nou vocea autentică a profeţiei atunci cînd a chemat oamenii la pocăinţă şi la botezul pocăinţei, pregătind venirea lui Mesia. Mulţimi mari se strîngeau la Iordan ca să-1 asculte predicînd şi să fie botezaţi.

* Ioan menţionează trei Paşti în naraţiunea lui (2:13; 6:4 şi 11:55)

Cînd Isus S-a înfăţişat spre a fi botezat, Ioan a protestat deoarece se declarase nevrednic să se aplece ca să dezlege

sandalele Celui ce va veni după el. Dar Isus, deşi nu avea nici un păcat de mărturisit, era hotărît să împlinească tot ce trebuia şi să Se identifice cu păcatele celorlalţi, aşa că 1-a convins pe Ioan să-L boteze. în acel moment Duhul Sf înt S-a coborît asupra Lui ca un porumbel şi s-a auzit vocea Tatălui declarîndu-L, în cuvintele Vechiului Testament, atît Fiul Său preaiubit, cît şi robul Său (Mat. 3 comp. Ps. 2:7 şi Isa. 42:1).
Imediat după botez, acelaşi Duh care S-a coborît asupra Lui, L-a „dus" în Pustiul Iudeii. Acolo a postit patruzeci de zile, fără îndoială ca să caute în rugăciune putere pentru lucrarea cu care tocmai fusese însărcinat. în această perioadă a fost crunt ispitit să facă un compromis cu diavolul încercînd să-Şi atingă ţelul prin mijloace greşite. Dar L-au ajutat anii Lui ascunşi, petrecuţi în meditaţie asupra Scripturii. El a putut să pareze fiecare sugestie diabolică cu o replică biblică potrivită, fiindcă era hotărît să trăiască după Scriptură şi să asculte de voia Tatălui Său.

După ispitire, se pare că Isus S-a întors la Iordan şi le-a făcut celor doi fraţi, Andrei şi Simon Petru, un fel de chemare preliminară în lucrarea Lui. Aceştia l-au părăsit pe Ioan Botezătorul şi au început să-L urmeze pe Isus.

întors în nordul Galileii, Isus face prima minune, schimbarea apei în vin la o nuntă în Cana. Aceasta simboliza afirmaţia Lui că aduce o nouă ordine şi, prin aceasta, El Şi-a revelat slava, iar ucenicii Lui au crezut în El (Ioan 2:1-11).

După aceea, a mers la Ierusalim de Paşti şi, cu îndrăzneală, a alungat din Templu negustorii şi schimbătorii de bani care îl profanau. întrebat despre acţiunea Lui, a răspuns în mod enigmatic:

Stricaţi Templul acesta, şi în trei zile îl voi ridica (Ioan 2:19).

Aceasta era încă o afirmaţie dramatică despre noua ordine, pentru că făcea aluzie nu numai la trupul Său fizic, care va învia din morţi după trei zile, ci şi la trupul Său spiritual,

Biserica, ce va trăi prin puterea învierii Lui. Biserica Lui va fi şi un templu nou, spiritual, locul unde va locui Dumnezeu, care va înlocui templul material al lui Irod, ce va fi distrus.

Nicodim, un rabin iudeu de frunte, a fost un om adînc impresionat de învăţătura şi de minunile de la început ale lui Isus. El a venit pe întuneric pentru o discuţie personală şi Isus i-a spus că naşterea din nou, de sus, prin puterea Duhului Sfînt, este condiţia indispensabilă pentru a-L vedea pe Dumnezeu şi pentru a intra în împărăţia Lui. Peste cîtva timp, în drumul Său spre nord, tot spre Galileea, Isus a repetat mesajul acesta, sau ceva foarte asemănător, dar nu unui evreu, ci unei femei samaritene. Ea avea nevoie de „apă vie", a spus El, de un izvor lăuntric „de apă vie ce va ţîşni în viaţa veşnică", care i-ar astîmpăra setea şi pe care numai El o poate oferi [4].
Nu ni se relatează alte detalii ale primului an al lucrării lui Isus. Cea mai mare parte din el pare să se fi petrecut în Iudeea. A fost o perioadă de tranziţie, în timpul căreia lucrarea Lui s-a suprapus cu cea a predecesorului Său, Ioan Botezătorul. Ucenicii lui Isus botezau şi ei şi, treptat, cei ce-L urmau pe Isus au ajuns să-i depăşească în număr pe cei care îl urmau pe Ioan, lucru acceptat de Ioan cu o smerenie minunată, spunînd: „Trebuie ca El să crească, iar eu să mă micşorez" (Ioan 3:30). Dar această situaţie a fost semnalul ca Isus să părăsească Iudeea pentru a merge în Galileea. Curînd după aceasta Ioan a fost prins şi închis şi a început lucrarea din Galileea, anul de popularitate (Ioan 3:24; 4:1-3; Marcu 1:14).
Anul de popularitate
într-o zi de Sabat, asistînd la o slujbă în sinagoga din Nazaret, oraşul Său natal, lui Isus i s-a dat sulul cărţii Isaia, din care a citit:

Duhul Domnului este peste Mine,
pentrucă M-a uns să vestesc săracilor Evanghelia; M-a trimes
să tămăduiesc pe cei cu inima zdrobită,
să propovăduiesc robilor de război slobozirea,
şi orbilor căpătarea vederii;
să dau drumul celor apăsaţi,
şi să vestesc anul de îndurare al Domnului (Luca 4:18-19).
în predica ce a urmat, Isus a îndrăznit să spună că El este

[4] Istoria lui Nicodim este relatată în Ioan 3:1 et seq. şi cea a femeii din Samaria în Ioan 4:4 et seq.

împlinirea acestor versete. La început, adunarea a fost uimită de cuvintele Lui de îndurare, dar cînd a continuat sugerînd că lucrarea Lui, la fel ca cea a profeţilor Ilie şi Elisei, va fi acceptată mai uşor de neamuri decît de Israel, s-au înfuriat aşa de tare încît L-au scos din cetate şi chiar au încercat să-L arunce de pe un deal. Aceasta era o anticipare a respingerii Lui ce va urma şi L-a silit să Se mute din Nazaret la Capernaum, pe ţărmul de nord-vest al lacului.

In restul celui de-al doilea an, Isus a făcut nenumărate călătorii din Capernaum prin toată Galileea. Matei rezumă forma pe care a luat-o lucrarea Lui:

Isus străbătea toată Galileea, învăţînd pe norod în sinagogi, propovăduind Evanghelia împărăţiei, şi tămăduind orice boală şi orice neputinţă care era în norod (Mat. 4:23 comp. 9:35).

La început predica. Marcu spune că subiectul predicii Lui era „Evanghelia lui Dumnezeu", rezumată în cuvintele:

S-a împlinit vremea, şi împărăţia lui Dumnezeu este aproape. Pocăiţi-vă, şi credeţi în Evanghelie (Marcu 1:14-15).

Această împărăţie divină înseamnă domnia lui Dumnezeu în viaţa oamenilor, iar El (Isus) a venit s-o inaugureze. Venirea Lui a fost împlinirea speranţei Vechiului Testament şi pentru a

„primi", a „intra" sau a „moşteni" împărăţia, oamenii trebuie să se pocăiasca şi să creadă, primind cu smerenie privilegiile ei şi supunînduse poruncilor ei ca nişte copii.
Apoi a învăţat. Adică făcea mai mult decît să proclame Evanghelia împărăţiei şi să-i cheme pe oameni la ea; El a continuat săi înveţe pe ucenici legea împărăţiei Lui, pentru care nu avem un rezumat mai bun ca „Predica de pe munte", constînd probabil din învăţături date într-o perioadă anterioară, mai îndelungată. Tema ei integratoare este chemarea ca ucenicii Lui să se deosebească de păgîni şi de farisei. „Să nu fiţi ca ei" a spus El. Dacă voiau să fie lumina lumii şi sarea pămîntului, neprihănirea lor trebuia s-o depăşească pe cea a cărturarilor şi a fariseilor. Ei nu trebuia să încerce (ca şi cazuiştii) să se strecoare printre cerinţele Legii, sau (ca ipocriţii) să-şi arate evlavia în faţa oamenilor, ci să-şi dea seama că Dumnezeu vede în ascuns şi le

cunoaşte inima. Ucenicii Lui trebuie să se deosebească şi de neamuri prin dragostea, rugăciunile şi ambiţia lor. Ei trebuie să-şi iubească şi duşmanii, şi prietenii, să renunţe la repetiţiile nefolositoare din rugăciune pentru a se apropia în mod inteligent de Tatăl lor şi să caute mai întîi, ca bine suprem, nu nevoile lor materiale, ci domnia şi neprihănirea lui Dumnezeu.
Oamenii au fost uimiţi de autoritatea lui Isus, pentru că El nu-i învăţa cum o făceau cărturarii (care citau invariabil autorităţile lor), nici cum au făcut-o profeţii (care vorbeau în numele lui Yahweh), ci cu autoritatea Lui şi în numele Lui, declarînd „adevărat, adevărat vă spun".
Mai mult, El Şi-a întărit învăţătura cu pilde de neuitat, care ilustrează dragostea lui Dumnezeu pentru păcătoşi (ex. fiul risipitor), necesitatea încrederii smerite în îndurarea lui Dumnezeu pentru mîntuire (ex. fariseul şi vameşul), dragostea

pe care trebuie s-o avem unul pentru altul (samariteanul milostiv), cum este primit cuvîntul lui Dumnezeu şi cum creşte împărăţia lui Dumnezeu (ex. semănătorul şi sămînţa de muştar), responsabilitatea ucenicilor de aşi dezvolta şi exercita darurile (polii şi talanţii) şi judecata celor ce resping Evanghelia (ex. grîul şi neghina).

în al treilea rînd, El vindeca. A mai făcut şi alte minuni, arătîndu-Şi puterea asupra naturii liniştind o furtună pe lac, umblînd pe apă şi înmulţind pîinea şi peştii, dar minunile Sale cele mai obişnuite erau vindecările, cînd printro atingere cu mîna, cînd doar printr-o poruncă. Dintr-un punct de vedere, explicaţia suficientă a lucrării Lui de vindecare este dragostea, pentru că era mişcat şi plin de milă la vederea oricărei forme de suferinţă. Dar, pe lîngă aceasta, minunile Lui erau „semne" atît ale împărăţiei lui Dumnezeu, cît şi ale divinităţii Lui. Ele însemnau că a început domnia lui Mesia, aşa cum au prezis Scripturile. Cu această mărturie a încercat Isus să liniştească îndoielile lui Ioan Botezătorul în închisoare:

Duceţi-vă de spuneţi lui Ioan ce aţi văzut şi auzit: orbii văd, şchiopii umblă, leproşii sînt curăţiţi, surzii aud, morţii înviază, şi săracilor li se propovăduieşte Evanghelia (Luca 7:22).

De asemenea, minunile erau semne că forţele răului se

retrăgeau dinaintea împărăţiei lui Dumnezeu în expansiune:

Dar, dacă Eu scot dracii cu degetul lui Dumnezeu, împărăţia lui Dumnezeu a ajuns pînă la voi (Luca 11:20).

Minunile au fost semne şi că Isus este Fiul lui Dumnezeu, pentru că fiecare era o pildă interpretată, dramatizînd una din afirmaţiile Sale cu privire la divinitatea Lui. Hrănirea celor 5.000 subliniază în mod vizibil afirmaţia că El este pîinea vieţii; vindecarea omului născut orb subliniază afirmaţia că El este lumina lumii, iar învierea morţilor, afirmaţia că El este

învierea şi viaţa.
In aceste trei aspecte ale lucrării, predicarea, învăţarea şi vindecarea, Isus i-a implicat şi pe cei doisprezece. Se pare că i-a ales şi i-a chemat la începutul celui de-al doilea an al lucrării Lui publice şi, numindu-i „apostoli", a indicat lucrarea încredinţată lor. Voi vorbi mai pe larg despre aceasta într-un capitol viitor, cînd vom lua în considerare autoritatea lor unică. Din punct de vedere omenesc, ei erau un grup pestriţ şi nepromiţător, cuprinzînd patru pescari, un perceptor de impozite, cel puţin un zelot politic şi încă unul care sa dovedit trădător. Şi totuşi ia ţinut Kngă El, instruindu-i prin ceea ce vedeau şi auzeau, şi i-a trimis doi cîte doi, înzestraţi cu autoritatea Lui, să predice şi să vindece ca şi El.
în timpul lucrării din Galileea, mulţimile au crescut mereu, întreaga ţară devenind încordată de agitaţie şi aşteptare:
... oamenii se strîngeau cu grămada, ca să-L asculte şi să fie vindecaţi de bolile lor (Luca 5:15).
Se pare că Isus a atins cea mai mare popularitate cu hrănirea celor 5.000. Aceasta a avut loc imediat după decapitarea lui loan Botezătorul, un semn rău al schimbării sorţii. Dat fiind că cei 5.000 erau doar bărbaţi, în afară de femei şi copii (Mat. 14:21), totalul mulţimii trebuie să fi fost mai mult de două ori acest număr. Cînd a fost potolită foamea tuturor, ca rezultat al înmulţirii miraculoase a cinci pîini şi a doi peşti, zumzetul de agitaţie a ajuns la culme. Prin muţime a început să se audă: „Cu siguranţă, acesta este Profetul ce trebuie să vină". Pe măsură ce zvonul se răspîndea, oamenii deveneau mai hotărîţi: erau decişi

să vină şi să-L facă rege cu forţa, adică conducătorul lor naţional, care săi elibereze de sub dominaţia Romei. Dar aceasta a ajuns la urechile lui Isus, care „S-a dus iarăşi la

munte, numai El singur" (loan 6:1415).
Anul de împotrivire
Revenind la Capernaum, de cealaltă parte a lacului, Isus predică în sinagogă folosind ca text minunea cu pîinile şi peştii. El n-a venit pentru a fi un revoluţionar politic. El a spus că este pîinea vieţii. Oricine vine la El şi crede în El, nu va mai suferi niciodată de foame sau sete. Iar pîinea pe care o dă El pentru viaţa lumii este trupul Său. între iudei a izbucnit imediat o dispută:
„Cum poate omul acesta să ne dea trupul Lui săi mîncăm?" Chiar şi ucenicilor Lui li s-au părut vorbe grele şi mulţi dintre ei s-au întors şi nu L-au mai urmat. A început refluxul.
Aşa că Isus S-a „retras" acum din nou şi a făcut expediţii mai îndepărtate, dincolo de graniţele Galileii. A mers în nord-vest, la Tir şi Sidon (Marcu 7:24), şi la Decapolis, o regiune din sud-estul lacului (Marcu 7:31). Apoi a călătorit din nou spre nord, de data aceasta în Caesarea Philippi, la poalele muntelui Hermon (Marcu 8:27). Aici a avut loc un incident foarte important, care este un fel de cumpănă în naraţiunea evangheliei. Isus i-a întrebat pe cei doisprezece cine zice lumea că este El şi ei l-au dat răspunsurile speculaţiilor populare, că El este loan Botezătorul, Ilie sau unul dintre profeţi. Dar cine zic cei doisprezece că este El? Petru a răspuns imediat: „Tu eşti Hristosul".
Răspunsul Domnului nostru vine ca un şoc pentru mulţi cititori; El lea poruncit să nu vorbească nimănui despre El (Marcu 8:30). Dar versetul următor explică enigma:
Atunci a început să-i înveţe că Fiul omului trebuie să pătimească mult, să fie tăgăduit de bătrîni, de preoţii cei mai de seamă şi de cărturari, să fie omorît, şi după trei zile să învieze. Le spunea lucrurile acestea pe faţă (Marcu 8:31-32).
Porunca lui Isus de a păstra tăcerea, repetată după cîteva minuni, se datora dorinţei Lui de a ţine secretă mesianitatea

Lui, atît timp cît oamenii înţelegeau greşit natura ei, lucru dovedit de încercarea lor de a-L face rege cu forţa. Dar acum că Petru a mărturisit clar credinţa lui, Isus „a început" să-i înveţe necesitatea suferinţelor Lui şi o făcea „pe faţă", adică în mod deschis. La început, Petru nu a putut accepta acest adevăr, dar Isus a insistat asupra lui şi a adăugat că acelaşi tipar al gloriei prin suferinţă sau al vieţii prin moarte va fi şi experienţa celor ce-L urmează (Marcu 8:34-38).
Peste şase zile, conform evangheliştilor sinoptici, Isus i-a luat cu El pe Petru, Iacov şi Ioan pe un „munte înalt" (Hermonul, poate?) şi a fost transfigurat înaintea lor, faţa şi hainele fiindu-I inundate de o lumină strălucitoare. Era o întrezărire a slavei Lui, slava împărăţiei Lui şi a trupului Său înviat din morţi, slava la care avea să ajungă într-o zi prin suferinţă.
Cînd Isus Sa întors în Galileea, a fost în mare parte o vizită personală, deoarece continua să-i înveţe pe ucenici despre suferinţele Lui ce vor urma şi despre învierea Lui din morţi (Marcu 9:30-31). Curînd după aceasta, Şi-a început călătoria spre sud (Marcu 10:1). într-adevăr, El Sa îndreptat hotărît spre Ierusalim (Luca 9:51) şi pe drum continua să accentueze aceleaşi lucruri (ex. Marcu 10:32-34, 45). Luca ne furnizează o serie de detalii despre această călătorie şi învăţăturile ce au însoţit-o, pe care ceilalţi evanghelişti nu le relatează (vezi Luca 9:5118:14). El ne spune că Isus Sa referit la un botez al suferinţei prin care trebuia să treacă şi la sentimentul Său de îndurerare pînă îl va realiza (Luca 12:50). Mai tîrziu a spus: Iată că ne suim la Ierusalim, şi tot ce a fost scris prin prooroci despre Fiul omului, se va împlini (Luca 18:31).
Drumul spre Ierusalim s-a făcut prin Ierihon, o oază nu departe de locul unde Iordanul se varsă în Marea Moartă. Aici Isus i-a redat vederea orbului Bartimeu şi i-a dat mîntuirea lui

Zacheu, vameşul infam (Luca 18:3519:10). Apoi a urmat înaintarea rapidă pe drumul din deşert spre cetatea sf întă. Impresia transmisă de evangheliştii sinoptici este că Isus a mers direct la Ierusalim şi spre evenimentele din ultima Lui săptămînă. Din Evanghelia lui Ioan ştim, totuşi, că a mai petrecut cam şase luni în Iudeea, perioadă care a cuprins vizite la Ierusalim pentru Sărbătoarea Corturilor în octombrie şi

Sărbătoarea înnoirii Templului în decembrie (Ioan 7:2, 10, 14; 10:22-23). Nu este clar unde anume a stat în această perioadă, dar uneori era în pustia Iudeii şi alteori chiar de cealaltă parte a Iordanului, lîngă locul botezului Său (Ioan 10:40; 11:54). Cînd a apărut în public la sărbători, afirmaţiile Lui (atestate de semnele Lui) au devenit mai clare şi mai îndrăzneţe. El este Cel ce dă apa vie, a spus El, lumina lumii (dovedită prin redarea vederii unui om născut orb), marele „Eu sînt" care trăieşte veşnic, dinainte de Avraam, păstorul cel bun care îşi va da viaţa pentru oile Lui şi - cînd 1-a înviat pe Lazăr - învierea şi viaţa (Ioan 7:37-39; 8:12; 9:5; 8:58; 10:11; 11:25-26). Conducătorii iudei au găsit aceste afirmaţii din ce în ce mai provocatoare şi ni se spune că de cîteva ori au încercat să-L aresteze şi să-L omoare (Ioan 5:18; 7:30, 32; 8:59; 10:39; 11:53, 57).

încă din timpul lucrării din Galileea, deşi mulţimile iau dat un sprijin tumultuos, nu a scăpat de criticile ascuţite ale cărturarilor şi fariseilor. Marcu reuneşte o serie de patru „povestiri controversate", în care Isus este acuzat mai întîi de blasfemie (pentru îndrăzneala de a ierta păcatele unui om), apoi de fraternizare cu păcătoşii, în al treilea rînd de neglijenţă religioasă pentru lipsa postului şi, în cele din urmă, pentru încălcarea Sabatului (Marcu 2:1-28). Apărîndu-Se de aceste acuzaţii, Isus nu a făcut decît să agraveze lucrurile în ochii

criticilor Lui, afirmînd că El este Fiul omului, cu autoritatea de a ierta, Doctorul care a venit să-i vindece pe păcătoşii bolnavi, Mirele în prezenţa Căruia oaspeţii de la nuntă nu pot să postească şi chiar Domnul Sabatului.
Pe măsură ce trecea timpul, El mergea tot mai departe. I-a condamnat pe farisei pentru ipocrizia lor (ex. Luca 11:37-52) şi pentru înălţarea tradiţiilor oamenilor mai presus de poruncile lui Dumnezeu (Marcu 7:1-13), şi mai tîrziu urma să certe Saducheii pentru ignoranţa lor faţa de Cuvîntul lui Dumnezeu şi faţă de puterea lui Dumnezeu (Marcu 12:18-27).
Treptat, tensiunea a crescut. Conducătorii iudei erau geloşi pe reputaţia Lui între oameni, răniţi de faptul că dădea pe faţă superficialitatea lor şi ruşinaţi de integritatea Lui transparentă. Ciocnirea finală era doar o problemă de timp.
Cînd Isus S-a apropiat pentru ultima oară de Ierusalim şi a ajuns în locul de pe Muntele măslinilor de unde se putea vedea cetatea, nu a putut să-Şi mai oprească lacrimile. A plîns şi a zis:

Dacă ai fi cunoscut şi tu, măcar în această zi, lucrurile, care puteau să-ţi dea pacea! Dar acum, ele sînt ascunse de ochii tăi (Luca 19:41-42).
Cu toate acestea, în ciuda a ceea ce părea să fie respingerea sigură a cetăţii, El a mai făcut un ultim apel. Printr-un pre-aranjament atent, a intrat în Ierusalim călare pe un măgar luat cu împrumut pentru a împlini în mod deliberat profeţia lui Zaharia:
Saltă de veselie, fiica Sionului!
Strigă de bucurie, fiica Ierusalimului! Iată că împăratul tău vine la tine;
El este neprihănit şi biruitor,
smerit şi călare pe un măgar,

pe un mînz, pe mînzul unei măgăriţe
(Zah. 9:9; Mat 21:5). Mulţimile care îl urmau erau nerăbdătoare să-L aclame. Au tăiat ramuri din copaci şi şi-au dat jos hainele ca sa le aştearnă sub picioarele Lui. Salutau cu ramuri de palmier şi strigau: „Osana", pentru că aceasta era „intrarea triumfală" în Ierusalim. Dar acest triumf nu a fost împărtăşit de autorităţi şi a fost de scurtă durată. El a intrat din nou în conflict cu ei prin a doua curăţire a Templului (Marcu 11:15-19) şi, în următoarele trei zile, de luni pînă miercuri, ostilitatea acestora a devenit tot mai intensă. L-au angajat în controverse teologice şi politice, deşi nu puteau găsi nici o greşeală în argumentele Lui (Marcu 12). El, din partea Lui, i-a criticat aspru pe farisei pentru făţărnicia lor religioasă într-o serie devastatoare de „vai"-uri (Mat. 23) şi ia prevenit pe apostoli în legătură cu apropiata distrugere a Ierusalimului şi cu împotrivirea la care trebuie să se aştepte înainte ca revenirea Lui să pună capăt istoriei (Mat. 24; Marcu 13; Luca 21).

Moartea şi învierea lui Isus

Joia acestei ultime săptămîni a fost într-o privinţă şi ajunul Pastelor, dar şi Pastele. Isus ştia că „ceasul" Său, despre care a spus mereu că nu era „încă", a sosit în cele din urmă. Trebuia să fie un ceas de suferinţă fără seamăn şi totuşi ceasul „proslăvirii" Lui, prin care avea să fie revelat pe deplin şi prin care se va împlini mîntuirea, chiar şi a neamurilor (Ioan 12:20-33).

Ultimele ore de libertate şi le-a petrecut retras cu cei doisprezece într-o cameră mobilată, la etaj, oferită Lui de un prieten. Aici au servit împreună masa de Paşti. în timpul cinei, El a făcut o muncă de sclav, pe care, evident, nici unul dintre ei na vrut s-o facă, şi le-a spălat pe rînd picioarele. Le-a spus

că şi ei trebuie, tot aşa, să se smerească şi să se iubească unul pe altul. în timpul cinei şi după ea, le-a dat pîine şi vin, ca embleme ale trupului şi sîngelui Său, care trebuiau date pentru mîntuirea lor şi i-a îndemnat să mănînce şi să bea în amintirea Lui. Apoi i-a întărit şi i-a încurajat prin învăţături profunde despre relaţia nouă şi intimă pe care o va face posibilă Duhul Sfînt care va veni şi Sa rugat pentru ei ca Tatăl săi păstreze aşa cum erau, un popor deosebit, care nu mai era al lumii, ci trebuia să continue să existe în lume ca reprezentanţi ai Lui.
Trebuie să fi fost tîrziu cînd au părăsit camera de sus, au mers pe străzile pustii ale cetăţii, au trecut Valea Chedronului şi au început să urce pe Muntele Măslinilor. în grădina Ghetsimani, Isus Sa rugat fierbinte să poată fi cruţat de acest „pahar", un simbol din Vechiul Testament al mîniei lui Dumnezeu asupra păcatului. Dar a încheiat fiecare rugăciune cu o nouă supunere a voinţei Lui, subliniată de o hotărîre tăcută şi neclintită de a-1 bea. Chiar în acel moment soldaţii de la Templu au sosit să-L aresteze, ducînd torţe şi arme, şi Iuda La trădat lor.
A urmat o serie istovitoare de şase procese diferite (în noaptea aceea şi în dimineaţa următoare), trei în tribunalul iudaic, unul înaintea lui Irod şi două înaintea lui Pontius Pilat. Isus a tăcut cînd L-au acuzat martorii mincinoşi, dar cînd Marele Preot L-a provocat să spună dacă El este „Hristosul, Fiul lui Dumnezeu", a recunoscut cu îndrăzneală că este şi imediat a fost condamnat la moarte pentru blasfemie. Această mascaradă a dreptăţii a fost şi mai amară din cauza brutalităţii celor ce L-au lovit şi L-au scuipat în faţă, precum şi a lepădării laşe a lui Petru în curtea din afară.
Deoarece, după legea romană, iudeii nu aveau voie să execute sentinţa de condamnare la moarte, era necesar ca aceasta să fie făcută de procurator. Pontius Pilat este cunoscut ca un administrator eficient, dar fără scrupule. El a văzut repede ce era dincolo de acuzaţiile politice cu care iudeii îl acuzau pe

Isus, şi anume că a interzis plata tributului pentru Cezar şi că pretindea că este rege. Cîteve întrebări despre regalitatea lui Isus

l-au lămurit că prizonierul nu era un agitator revoluţionar. Dar Pilat era un om condus mai mult de împrejurări, decît de principii. El voia săL elibereze pe Isus şi, în acelaşi timp, să-i mulţumească pe iudei, aşa că a încercat diferite compromisuri. Sar mulţumi ei ca Isus să fie biciuit, sau judecat de Irod, sau să Se bucure de tradiţionala clemenţă de Paşti? Dar iudeii nu l-au lăsat să scape de decizie. De abia cînd au sugerat că, dacă-L eliberează pe Isus va pierde favoarea lui Cezar, Pilat s-a hotărît. Şi-a spălat mîinile în public cu prefăcută nevinovăţie şi L-a dat pe Isus în mîinile lor ca să-şi bată joc de El, să-L biciuiască şi să fie răstignit.
Răstignirea era o formă oribilă de execuţie. Pentru romani era ceva ruşinos şi o rezervau sclavilor şi celor mai răi criminali. Era şi o tortura sadică, pentru că prelungea suferinţa şi amîna moartea, uneori zile întregi.
Felul cum a văzut şi a îndurat Isus chinul Său se oglindeşte în „cuvintele" pe care le-a rostit pe cruce. Primele trei ne indică că a putut să uite de suferinţa Lui pînă acolo încît să Se ocupe de binele altora. El S-a rugat ca cei ce-L chinuie să fie iertaţi; a încredinţato pe mama Sa în grija lui loan şi pe loan l-a încredinţat mamei Lui; la încredinţat pe tîlharul pocăit, ce era răstignit lîngă El, că va fi cu El în rai chiar în acea zi (Luca 23:34; loan 19:26-27; Luca 23:43). După aceasta, se pare că Isus a rămas tăcut cîteva ore, în timp ce un întuneric ciudat acoperea ţara. Apoi a scos patru strigăte, poate în succesiune rapidă, care ne dau o idee despre natura şi scopul suferinţelor Lui (loan 19:28; Marcu 15:33-34; loan 19:30; Luca 23:46). In primul rînd, „Mi-e sete" trădează suferinţa fizică. Apoi

„Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?" Acest strigăt de abandon a fost rostit ca o întrebare, nu pentru că nu cunoştea răspunsul, ci pentru că cita Psalmul 22:1. Şi l-a citat (aşa cum cita întotdeauna Scriptura) deoarece credea că îl împlineşte. Părăsirea de către Dumnezeu pe care a trăit-o El era judecata divină pe care o meritau păcatele noastre. El a băut din „potirul" mîniei lui Dumnezeu. Aproape imediat a urmat un strigăt puternic de triumf, cuvîntul „isprăvit" exprimînd realizarea lucrării de a purta păcatele omenirii pe care a venit s-o facă. în cele din urmă, Şi-a încredinţat duhul Tatălui, pentru a arăta că moartea Sa este un act voluntar, autodeterminat:

Tată, în mîinile Tale îmi încredinţez duhul! (Luca 23:46)
După aproximativ treizeci şi şase de ore, Dumnezeu La înviat din morţi ca dovadă decisivă că nu a murit în zadar. La prima licărire a zorilor, în ziua de Paşti, Măria Magdalena şi alte femei au venit la mormîntul oferit de Iosif din Arimateea, pentru a completa ritualurile de înmormîntare întrerupte de sosirea Sabatului. Dar ele au găsit piatra de la intrarea în mormînt dată la o parte şi mormîntul gol. Auzind vestea, Petru şi loan au alergat la mormînt. Privind înăuntru au văzut nu numai că trupul Domnului dispăruse, dar şi că giulgiul Său era tot acolo, stînd neatins. Aceasta era o dovadă circumstanţială clară că trupul nu a fost atins de mîini omeneşti, ci a fost înviat din morţi de către Dumnezeu. Ei „au văzut şi au crezut".
Apoi, Domnul cel înviat a început să se arate oamenilor. Mai întîi individual, Măriei Magdalena şi lui Petru. Apoi la doi ucenici, pe drumul de la Ierusalim la Emaus. Apoi apostolilor, în aceeaşi seară şi din nou, în duminica următoare, cînd Toma (absent în cealaltă săptămînă) era cu ei. După aceea, cînd s-au întors în Galileea, li s-a arătat şi acolo, pe un munte şi pe

malul mării. La fiecare apariţie le dovedea că este El, aceeaşi persoană dinainte de moartea Sa, deşi schimbat acum în mod minunat, şi le-a poruncit să meargă în toată lumea şi să facă ucenici din toate neamurile.
Aceste apariţii au continuat patruzeci de zile. Ultima a avut loc pe Muntele Măslinilor. După ce le-a promis putere, pentru a fi ucenicii Lui, cînd Duhul Sf înt Se va coborî asupra lor şi după ce i-a binecuvîntat, El „S-a înălţat la cer". Nu trebuie să ne îndoim de natura literală a înălţării Lui, atît timp cît ne dăm seama de scopul ei. Nu era necesară ca despărţire, pentru că „a merge la Tatăl" nu implica o călătorie în spaţiu şi probabil ar fi putut să dispară pur şi simplu, ca în ocaziile precedente. Motivul pentru care S-a înălţat în faţa lor a fost să le arate că această plecare este finală. Acum pleca definitiv sau, cel puţin, pînă la venirea Lui în slavă. Aşa că ei au revenit la Ierusalim plini de bucurie şi au aşteptat - nu ca Isus să mai apară după înviere, ci au aşteptat venirea cu putere a Duhului Sfînt, aşa cum li s-a promis.

Biserica nou-născută
Ucenicii au avut de aşteptat numai zece zile. După aceea, deodată, în timp ce se rugau împreună pentru ca promisiunea să se împlinească, acest lucru s-a întîmplat. însoţit de un zgomot de vînt şi de apariţia unor flăcări, Duhul Sfînt a venit şi ia umplut pe toţi. Acesta era evenimentul culminant din opera de mîntuire a lui Hristos pentru că, aşa cum a explicat Petru în predica lui din aceeaşi dimineaţă, Isus Hristos este Cel care a adus la culme semnificaţia naşterii, morţii, învierii şi înălţării Lui, prin revărsarea Duhului Sfînt din cer.
Ziua Cincizecimii trebuie înţeleasă şi ca un eveniment fundamental misionar. Miracolul limbilor străine, pe care le-au vorbit ucenicii, a simbolizat comunitatea creştină

internaţională ce trebuia să se nască prin Evanghelie.
Trei mii de oameni sau convertit, au fost botezaţi şi adăugaţi la biserică în ziua aceea:
Ei stăruiau în învăţătura apostolilor, în legătura frăţească, în frîngerea pîinii, şi în rugăciuni (Fapte 2:42).
Claritatea şi forţa predicilor de început ale apostolilor este ceva minunat. Luca ne dă patru mostre de predici ale lui Petru -în ziua Cincizecimii, după vindecarea ologului la poarta Frumoasa, din faţa Templului, în faţa Consiliului iudeilor şi în casa lui Corneliu (Fapte 2:14-40; 3:12-26; 5:29-32; 10:34-43). Deşi, bineînţeles, el oferă doar un rezumat al fiecăreia, acesta este suficient pentru a arăta conţinutul şi structura proclamării lui Petru.
Petru L-a predicat pe Isus Hristos, viaţa, moartea şi învierea Lui. în timpul vieţii Sale, El a fost atestat în mod divin prin minuni. Moartea Lui sa datorat intenţiei lui Dumnezeu şi răutăţii oamenilor (Fapte 2:23). Deşi oamenii L-au respins şi L-au omorît, Dumnezeu L-a reabilitat, înviindu-L din morţi şi acum este înălţat ca Domn, Hristos, Mîntuitor şi Judecător. Mai mult, El are o dublă confirmare prin mărturia Scripturii Vechiului Testament şi a apostolilor, ca martori oculari. Prin urmare, ei trebuiau să se pocăiască de păcatele lor, să creadă în numele lui Isus Hristos şi să fie botezaţi, pentru că astfel aveau să primească promisiunea binecuvîntată a seminţei lui Avraam, şi anume iertarea păcatelor şi darul Duhului.

Totuşi, nu trebuie să ne imaginăm că biserica nou-născută nu a avut probleme. Nici nu a lansat bine Isus Hristos ofensiva pentru cucerirea lumii, că diavolul a şi început un puternic contraatac. Strategia lui avea trei aspecte.
în primul rînd, a încercat arma aspră a persecuţiei (Fapte 3-5). Cînd Petru şi Ioan au început să înveţe „pe norod şi vesteau în

Isus învierea din morţi" (Fapte 4:1-2), au fost arestaţi şi aduşi înaintea Sanhedrinului ca să fie judecaţi. Aici ei L-au mărturisit pe Hristos cu minunată îndrăzneală, declarînd că este unicul Mîntuitor. Consiliul a fost adînc impresionat, cunoscîndu-i ca oameni fără învăţătură, dar le-a interzis „să mai vorbească ... ori să mai înveţe pe oameni în Numele lui Isus". Petru şi Ioan au răspuns că ei trebuie să asculte de Dumnezeu, nu de oameni, şi că, oricum, nu pot să nu vorbească despre ce au văzut şi auzit. Apoi, după ce au fost iarăşi ameninţaţi, au fost lăsaţi să plece. Apostolii au mers direct la prietenii lor creştini şi s-au rugat împreună Domnului suveran al naturii şi istoriei, nu pentru siguranţa şi protecţia lor, ci pentru ca să li se dea curaj să continue să vestească Cuvîntul Său. Şi astfel au continuat să predice. Au fost arestaţi din nou şi închişi acum, dar un înger al Domnului i-a eliberat şi le-a spus să meargă şi să predice Evanghelia chiar în incinta sacră a Templului. Iarăşi au fost arestaţi şi aduşi la judecată, dar de data aceasta, Consiliul iudaic, prevenit de fariseul Gămăliei că s-ar putea trezi că se împotrivesc lui Dumnezeu, nu a făcut decît să-i bată şi să repete ordinul de a nu mai vorbi în numele lui Isus. Reacţia apostolilor?
Ei au plecat dinaintea Soborului, şi s-au bucurat că au fost învredniciţi să fie batjocoriţi, pentru Numele Lui. Şi în fiecare zi, în Templu şi acasă, nu încetau să înveţe pe oameni, şi să vestească Evanghelia lui Isus Hristos (Fapte 5:41-42).
Celelalte arme folosite de diavol împotriva bisericii au fost mai subtile. Neputînd s-o zdrobească prin presiune din afară, a încercat s-o submineze din înlăuntru.
Generozitatea primilor creştini i-a făcut pe mulţi dintre ei să-şi vîndă pămîntul şi să aducă banii apostolilor pentru ajutorarea celor în nevoie. O pereche căsătorită, cu numele de

Anania şi Safîra, au hotărît să facă la fel, dar să păstreze o parte din bani pentru ei şi să spună că i-au dat pe toţi. Proprietatea lor era cu totul la dispoziţia lor, şi înainte şi după vînzare, aşa cum a arătat în mod clar Petru. Nu aveau nici o obligaţie să dea ceva din ea. Păcatul lor a fost că au vrut să se creadă că au dat totul, fără să aibă acoperire pentru acest credit. Dacă le-ar fi reuşit înşelătoria, ipocrizia ar fi început să se strecoare în comunitatea creştină. Dar Petru a detectat minciuna lor şi ei au plătit cu viaţa duplicitatea lor (Fapte 5:111).

A treia armă satanică a fost cea mai subtilă, indirectă, şi a constat în preocuparea apostolilor cu probleme de administraţie socială (mai precis, grija pentru văduvele creştine), pentru a-i distrage astfel de la rolul la care i-a chemat Dumnezeu: de a da învăţătură. Apostolii au simţit însă acest pericol şi au delegat sarcina. I-au instruit pe toţi discipolii să aleagă şapte „diaconi" (cum sînt numiţi în general) care să preia lucrarea de asistenţă socială a bisericii, astfel încît ei să se poată dedica priorităţii stabilite de Dumnezeu, şi anume stăruinţa „în rugăciune şi în propovăduirea Cuvîntului".

După ce tripla contraofensivă a diavolului a eşuat, Luca a putut să scrie:

Cuvîntul lui Dumnezeu se răspîndea tot mai mult, numărul ucenicilor se înmulţea mult în Ierusalim ... (Fapte 6:7).

Unul dintre cei şapte a fost Ştefan, un creştin plin de har, credinţă, înţelepciune şi putere. Acuzat că vorbeşte împotriva Legii lui Moise şi a Templului, a fost adus înaintea Sinedriului. Apărarea lui, redată în Fapte 7, este o relatare măiestrită a istoriei relaţiei dintre Dumnezeu şi Israel, destinată să demonstreze că Dumnezeu este legat nu de un loc sau de o clădire, ci de poporul al cărui Dumnezeu este. El şi-a încheiat discursul acuzîndui pe acuzatori. Aceştia şi-au

înţepenit grumazul, a spus el, împotrivindu-se întotdeauna Duhului Sf înt şi făcîndu-se vinovaţi acum de omorîrea lui Hristos. La aceasta, s-au repezit asupra lui, l-au scos din cetate şi l-au omorît cu pietre.
Dar în providenţa lui Dumnezeu, moartea primului creştin mai degrabă a ajutat, decît a împiedicat răspîndirea Evangheliei, pentru că persecuţia creştinilor care a urmat i-a împrăştiat pe

aceştia prin toată Iudeea şi Samaria şi peste tot unde mergeau predicau Evanghelia (Fapte 8:1-4). Printre ei era şi Filip, tot unul dintre cei şapte „diaconi", care a avut un succes vădit în evanghelizarea samaritenilor, care timp de secole au fost repudiaţi de iudei. Astfel apostolii (care rămăseseră în Ierusalim) i-au trimis pe Petru şi Ioan să cerceteze şi să confirme ceea ce a avut loc acolo, evitînd astfel continuarea în biserică a schismei iudeosamaritene. Filip a explicat vestea cea bună a lui Hristos cel răstignit şi unui om de stat etiopian care se întorcea de la Ierusalim (Fapte 8:5-40).
Această extindere în Samaria şi Etiopia a fost doar preludiul misiunii între neamuri, care va începe peste puţin timp. Luca o introduce în Faptele Apostolilor prin două convertiri semnificative, cea a lui Saul din Tars şi (prin mărturia lui Petru) cea a lui Corneliu, centurionul roman. Aceste evenimente indică rolul vital jucat de marii apostoli Pavel şi Petru în deschiderea porţilor bisericii pentru neamuri.
Saul din Tars este amintit prima dată ca omul care a păzit hainele celor cel omorau cu pietre pe Ştefan. Se poate presupune că n-a uitat niciodată curajul şi dragostea martirului creştin care sa rugat pentru iertarea duşmanilor săi. Dar a continuat să înăbuşe glasul conştiinţei şi a persecutat cu sălbăticie biserica, pînă în ziua de neuitat (descrisă nu mai puţin decît de trei ori în Fapte) cînd Isus Hristos i S-a arătat pe

drumul spre Damasc şi (aşa cum va spune mai tîrziu) 1-a „cîştigat". După ce a ajuns în Damasc, a aflat de la Anania că este chemat să fie apostol şi ucenic şi să fie instrumentul ales de Hristos pentru al duce numele atît neamurilor, cît şi iudeilor (Fapte 9:15). Convertirea lui trebuie să fi avut loc numai la vreo trei sau cinci ani de la răstignire.
Aproape două capitole întregi din Fapte sînt dedicate istoriei convertirii lui Corneliu, atît de important a considerat Luca acest eveniment (Fapte 10; 11), deoarece Corneliu, deşi „temător de Dumnezeu" şi apropiat sinagogii, era totuşi un străin dintre neamuri. A fost nevoie de o vedenie specială care să-1 convingă pe Petru că trebuie să intre în casa lui Corneliu şi săi predice Evanghelia, şi a fost nevoie de o repetare specială a zilei Cincizecimii (cum cred că ar putea fi ea descrisă) pentru al convinge că acum Dumnezeu nu mai face nici o deosebire între iudei şi neamuri, ci acordă curăţirea de păcate şi Duhul Său

tuturor credincioşilor, fără discriminare (Fapte 10:47; 11:17; 15:711). A fost un imens pas înainte.
Unii dintre cei care au părăsit Ierusalimul după martiriul lui Ştefan sau îndreptat spre nord, spre Antiohia, care era capitala Siriei şi a treia cetate renumită din imperiu. Ei L-au predicat pe Domnul Isus grecilor şi un mare număr a crezut. Auzind aceasta, biserica din Ierusalim 1-a trimis pe Barnaba în Antiohia, iar acesta, la rîndul său, 1-a luat pe Pavel ca să-1 ajute. Aceşti doi oameni i-au învăţat un an întreg pe convertiţi. Aici (în Antiohia) sa înfiinţat prima biserică a neamurilor, ucenicii au fost numiţi pentru prima dată creştini şi a fost lansată prima expediţie misionară (Fapte 11:19-26; 13:1-3). Anul era circa 47
d.Hr.

Prima călătorie misionară

Misionarii aleşi, puşi deoparte de biserică prin călăuzirea Duhului, au fost Barnaba şi Saul, care l-au chemat apoi şi pe Marcu (vărul lui Barnaba), săi însoţească. Ei au navigat spre Cipru, ţara natală a lui Barnaba, şi apoi spre nord-vest, pentru a ancora pe pămînt asiatic la Perga, în Pamfilia. Dar deja Marcu se săturase şi s-a întors la Ierusalim. Probabil s-a temut de mlaştinile Pamfiliei unde (e doar o presupunere) Pavel a contractat malaria ce i-a vătămat vederea. în orice caz, după ce au urcat pe platou şi au ajuns în Galatia, se pare că Pavel avea o boală de ochi, ce-1 desfigura (Gal. 4:13-15). Prima cetate din Galatia pe care a vizitat-o a fost Antiohia Pisidiei, unde a predicat în sinagogă şi mulţi iudei s-au convertit. Dar cînd iudeii care n-au crezut i-au contrazis mesajul, Pavel a făcut un pas îndrăzneţ (pe care îl va repeta deseori în viitor) şi s-a întors spre neamuri. Alungaţi din cetate de către opoziţie, Pavel şi Barnaba au mers în alte trei cetăţi din Galatia, Iconia, Listra (unde păgînii erau să li se închine ca unor zei şi iudeii aproape l-au omorît cu pietre pe Pavel pentru blasfemie) şi Derbe. Apoi, revenind pe acelaşi drum, iau întărit pe noii convertiţi şi au numit presbiteri care să-i supravegheze[5]. întorşi în Antiohia, au adunat toată biserica şi au raportat ce făcuse Dumnezeu, mai ales „cum deschisese Neamurilor uşa credinţei" (Fapte 14:27). Dar bucuria bisericii a făcut loc foarte curînd controversei, deoarece în Antiohia au sosit din Ierusalim

[5] Istoria primei călătorii misionare este povestită în Fapte 13:4—14:28.

un grup de aşazişi „iudaizatori", care au început să înveţe că, daca convertiţii dintre neamuri nu sînt circumcişi şi nu ţin Legea lui Moise, nu pot fi mîntuiţi (Fapte 15:1-5). Pavel sa angajat într-o dispută energică cu ei şi atunci cînd, chiar şi Petru, împins mai mult de frică decît de convingere, sa retras din părtăşia cu creştinii dintre neamuri, Pavel a trebuit săi mustre public (Gal. 2:1114).
Se pare că influenţa insidioasă a iudaizatorilor a pătruns pînă şi în bisericile din Galatia. Aceasta 1-a îndemnat pe Pavel să scrie prima din multele sale epistole. în Epistola către Galateni el a apărat autoritatea apostolică ca venind de la Hristos, ia asigurat că nu există nici o neînţelegere între el şi apostolii de la Ierusalim, a respins evanghelia iudaizatorilor ca nefiind de fapt o evanghelie, a accentuat că mîntuirea este numai prin harul lui Dumnezeu şi numai prin credinţă, fără adăugarea circumciziei sau a faptelor Legii sau de alt fel şi ia implorat pe cititorii galateni să rămînă tari în libertatea lor creştină.
Biserica din Antiohia a hotărît săi trimită pe Pavel şi pe Barnaba la Ierusalim pentru rezolvarea problemei ridicate de iudaizatori, aceasta ducînd la „Conciliul de la Ierusalim" (descris în Fapte 15), cam în 49 sau 50 d.Hr. După multe dezbateri, Petru (care îşi revenise din greşeală) a relatat din nou convertirea lui Corneliu. Apoi Pavel şi Barnaba au povestit ce făcuse Dumnezeu prin lucrarea lor între neamuri. în cele din urmă, Iacov, fratele Domnului, a încheiat dezbaterea. Convertiţii dintre neamuri - a conchis el - nu trebuie să fie circumcişi pentru a fi mîntuiţi. Totuşi, pentru a respecta scrupulele conştiinţei unor iudei mai slabi - şi astfel a promova părtăşia între iudei şi neamuri în biserică — trebuia să li ceară să urmeze voluntar anumite reglementări iudaice în privinţa hranei şi căsătoriei[6].
Este aproape sigur că acestui Iacov îi datorăm Epistola lui Iacov din Noul Testament, care sar putea să fi fost scrisă cam

în această perioadă. Aceasta este evident o homilie iudeocreştină, al cărei accent este că o credinţă adevărată, vie şi mîntuitoare va fi dovedită de dragostea frăţească, stăpînirea de sine şi devotamentul faţă de Dumnezeu.
Cuvîntul grecesc tradus ca imoralitate sexuală în Fapte 15:20, 29 se poate referi la destrăbălare în special, sau la imoralitate în general sau (s-a argumentat) la unele reglementări iudaice privind interzicerea căsătoriei între anumite grade de rudenie.

înarmat cu o scrisoare de la apostolii şi bătrînii din Ierusalim, conţinînd hotărîrile Conciliului, Pavel porneşte în a doua sa călătorie misionară, de data aceasta însoţit de Sila [7]. Ei au vizitat din nou bisericile din Galatia şi le-au înmînat decretul Conciliului. La Listra, Pavel la invitat pe Timotei săi însoţească. Pentru că avea tată ce se trăgea din neamuri, Pavel 1-a circumcis din deferentă faţă de iudeii din localitate, deoarece acum, cînd fusese stabilit principiul mîntuirii numai şi numai prin har, el era gata să facă astfel de concesii tactice (Fapte 16:1-4; comp. 1 Cor. 9:19-20).
Nefiind lăsat de Duhul Sfînt (fără să explice cum) să călătorească spre sudvest, spre Efes, sau spre nord, în Bitinia, Pavel şi tovarăşii lui au fost constrînşi să se îndrepte spre nord-vest şi astfel au ajuns la Troa, pe coasta egeeană. Aici Pavel a visat că un grec îl implora să treacă în Macedonia şi să-i ajute. El şi prietenii lui au interpretat vedenia ca o chemare din partea lui Dumnezeu să ducă Evanghelia în Europa. Luca, autorul cărţii Faptele Apostolilor, folosind persoana întîi plural pentru prima dată în relatarea sa, arată discret că a călătorit cu ei.
Macedonia era provincia nordică a Greciei şi echipa misionară

a predicat Evanghelia în trei dintre cetăţile principale - Filipi (unde Pavel şi Saul au petrecut o noapte memorabilă în închisoare, cu picioarele în butuci), Tesalonic (unde în trei săptămîni foarte mulţi au crezut) şi Bereea. Pavel s-a îndreptat apoi spre Ahaia, provincia de sud a Greciei,, vizitînd două dintre cele mai importante cetăţi: Atena şi Corint.
Este emoţionant să ni-1 închipuim pe Pavel la Atena, apostolul creştin solitar în mijlocul splendorilor Greciei antice. Dar, cînd s-a plimbat prin cetate, nu frumuseţea ei 1-a izbit, ci idolatria. Aceasta la tulburat profund şi L-a predicat cu credincioşie pe Isus, învierea şi judecata ce va veni, mai întîi în sinagogă iudeilor, apoi în piaţă trecătorilor şi în cele din urmă înaintea faimosului Consiliu al Areopagului, filosofilor stoici şi epicurieni.
Timotei i sa alăturat pe cînd era la Atena, dar Pavel era atît de preocupat să afle cum o duce biserica tesalonicenilor aflată sub persecuţie, încît l-a trimis imediat înapoi să se intereseze şi săi încurajeze să rămînă neclintiţi (1 Tes. 3:1-5). Cînd a revenii
[7] Istoria celei de a doua călătorii misionare este relatată în Fapte 15:36 18:77.

Timotei, Pavel trecuse în Corint (1 Tes. 3:6; Fapte 18:15). Vestea bună pe care a primit-o a fost prilejul de a scrie întîia Epistolă către Tesaloniceni, urmată curînd de A doua Epistolă. în aceste scrisori, Pavel se bucură de credinţa, dragostea şi statornicia tesalonicenilor şi de exemplul pe care l-au dat tuturor credincioşilor din Macedonia şi Ahaia (1 Tes. 1). El continuă cu o apărare a integrităţii lui personale împotriva detractorilor iudei (1 Tes. 2). Apoi îi îndeamnă pe cititori să-şi cîştige existenţa şi să nu renunţe la muncă (cum se pare că făcuseră unii, crezînd că venirea Domnului era iminentă); să se îmbărbăteze în durerea lor pentru că cei vii nu o vor lua

înaintea celor morţi cînd va veni Isus; şi să trăiască în puritate sexuală. Poate că la aceste trei categorii sa gîndit atunci cînd a scris: „Să mustraţi pe cei ce trăiesc în neorînduială; să îmbărbătaţi pe cei deznădăjduiţi; să sprijiniţi pe cei slabi" (1 Tes. 5:14).
Pavel a rămas în Corint aproape doi ani. El şi-a urmat metoda de a mărturisi mai întîi înaintea iudeilor şi a cîştigat un convertit de vază în Crisp, conducătorul sinagogii. Dar, cînd iudeii i sau opus şi l-au jignit, sa întors din nou spre neamuri şi în tactica sa a primit sprijin dintr-un loc neaşteptat, de la proconsulul Ahaiei numit Galion. A fost un triumf cu adevărat minunat al harului lui Dumnezeu, faptul că o biserică din iudei şi neamuri a apărut într-o asemenea cloacă a viciului cum era Corintul.
A treia călătorie misionară
Călătoria lui Pavel de întoarcere spre Antiohia a fost întreruptă de o scurtă vizită la Efes, cetatea principală a provinciei romane Asia. Trebuie să fi fost atît de impresionat de importanţa ei strategică încît a mers aproape direct acolo la începutul celei de a treia călătorii misionare [8]. După trei luni de predicare în sinagogă a adus ceva nou în metoda lui de evanghelizare: a închiriat „şcoala lui Tiran", probabil o şcoală sau o sală de conferinţe şi aici, zilnic, timp de doi ani, după unele manuscrise „de la ceasul al cincilea pînă la al zecelea" (adică de la 11 a.m. la 14 p.m.) îi învăţa pe oameni Evanghelia. Presupunînd că lucra şase zile pe săptămînă, aceasta reprezintă 3.120 ore de argumentare în favoarea Evangheliei. Nu este
Istoria celei de a treia călătorii misionare este relatată în Fapte 18:23-21:16.

surprinzător că, drept rezultat, „toţi cei ce locuiau în Asia,

Iudei şi Greci, au auzit Cuvîntul Domnului" (Fapte 19:810).
• în timp ce se afla la Efes, biserica din Corint ia produs mare nelinişte din motive doctrinale şi morale. Prima sa scrisoare către ei (menţionată în 1 Cor. 5:9) sa pierdut. Totuşi, primind veşti neliniştitoare de la unii călători corinteni care i-au adus şi cîteva întrebări din partea bisericii, Pavel le-a scris a doua scrisoare, care este întîia noastră Epistolă către Corinteni. In ea poate săi mulţumească lui Dumnezeu pentru darurile cu care ia îmbogăţit Hristos (1 Cor. 1:4-9), dar deplînge fracţiunile îh care sa împărţit biserica şi concepţia lor falsă despre lucrarea ce se află îndărătul acestor fracţiuni (1 Cor. 1:10-4:21). El îşi arată şi oroarea plină de indignare faţă de imoralitatea şi disputele pe care le tolerează în rîndul membrilor săi (1 Cor. 5; 6) şi faţă de
fneregularităţile pe care şi le permit în închinarea publică (1 Cor. 11). Ca răspuns la întrebările lor, le scrie despre căsătorie (1 Cor. 7), despre consumarea mîncării oferite idolilor (1 Cor. 810), precum şi despre folosirea şi abuzul darurilor spirituale (1 Cor. 1214). După aceasta rezumă Evanghelia lui şi accentuează îndeosebi învierea lui Hristos şi a creştinilor (1 Cor. 15). Evident, scrisoarea aceasta nu a avut efectul dorit, deoarece Pavel se hotăreşte să viziteze personal Corintul. Mai tîrziu s-a referit la aceasta ca o revenire „cu întristare" (2 Cor. 2:1), pentru că se pare că unul dintre conducătorii bisericii ia sfidat în mod deschis autoritatea. Atît de gravă a fost această provocare, încît, la plecare, Pavel le-a scris o altă scrisoare (numită de obicei „epistola severă"), insistînd ca cel ce 1-a ofensat să fie pedepsit. Se pare că şi această scrisoare sa pierdut, numai dacă (cum cred unii învăţaţi) nu şi-a făcut loc cumva în 2 Corinteni 1013. în orice caz, epistola severă a fost ascultată şi vinovatul pedepsit cum se cuvine. Pavel a fost copleşit de bucurie să afle de la Tit de loialitatea lor (2 Cor. 7:12-14) şi le-a scris imediat.

în această scrisoare, A doua Epistolă către Corinteni, cum o numim noi, el îi roagă acum să-1 ierte şi să-1 mîngîie pe cel răzvrătit, care a primit o pedeapsă suficientă (2 Cor. 2:511). Continuă să le scrie despre slava, problemele şi responsabilităţile lucrării creştine (2 Cor. 3-6), dedică două capitole apelului pe care la trimis bisericilor din Macedonia şi Ahaia de a strînge bani pentru biserica sărăcită din Iudeea (2 Cor. 8; 9) şi încheie

cu o lungă apărare a autorităţii lui apostolice (2 Cor. 10-13). în această scrisoare Pavel a menţionat şi intenţia lui de a le face o a treia vizită (2 Cor. 12:14; 13:1), care a şi avut loc în cele din urmă.
Efesul se mîndrea cu un magnific templu al zeiţei Artemis (sau Diana), care era una dintre cele şapte minuni ale lumii. Deoarece numărul efesenilor convertiţi de la idolatrie a crescut, argintarii au văzut în aceasta o ameninţare serioasă pentru comerţul lor cu altare şi suveniruri ale zeiţei (Fapte 19:23-41). A urmat o revoltă serioasă şi Pavel a părăsit cetatea, mergînd în Macedonia şi apoi în Ahaia (Fapte 19:21-22; 20:1-2).
Se pare că apostolul a stat cam trei luni în casa lui Gaius şi de aici a scris marea Epistolă către Romani (Rom. 16:23; 1 Cor. 1:14). în aceasta le spune creştinilor din Roma cît de nerăbdător este nu numai săi viziteze şi să-i îmbărbăteze, ci şi să predice Evanghelia în capitala lumii (Rom. 1:8-15) şi apoi să meargă în Spania (Rom. 15:18-29). Aşa că se foloseşte de ocazie pentru a relata pe larg Evanghelia încredinţată lui şi căreia şi el îi este devotat. El descrie îngrozitoarea degradare a oamenilor şi argumentează că nu există deosebire între iudeu şi grec în privinţa păcatului şi vinovăţiei lor, nici nu este vreo deosebire între ei în privinţa mîntuirii:

In adevăr, nu este nici o desebire între iudeu şi grec; căci toţi au acelaşi Domn, care este bogat în îndurare pentru toţi cei ce-L cheamă   (Rom. 1:16; 3:22-23; 10:1213).
Această mîntuire este un dar fără plată, oferit prin harul lui Dumnezeu, întemeiat pe moartea lui Hristos şi - aşa cum arată în mod clar Vechiul Testament - primit prin credinţă, nu cîştigat prin fapte (Rom. 3:21-5:21). Credinţa nu numai că-1 justifică pe păcătos, dar îl şi uneşte cu Hristos, iar „în Hristos", adică uniţi cu Hristos prin credinţă (în mod invizibil) şi prin botez (în mod vizibil), creştinul începe o viaţă cu totul nouă, de libertate. El este eliberat de sub domnia păcatului, fiind rob al lui Dumnezeu (Rom. 6), liber de robia Legii prin Duhul care locuieşte în el (Rom. 7:1-8:13) şi liber de orice teamă de rău, în viaţă sau în moarte, prin siguranţa că este pentru întotdeauna copilul lui Dumnezeu (Rom. 8:14-39).
După aceasta Pavel se luptă cu o problemă care la frămîntat

adînc: cum se face că iudeii, poporul privilegiat al lui Dumnezeu, nu L-au primit pe Isus ca Mesia? în mod cert, nu promisiunea lui Dumnezeu a dat greş. Fenomenul ciudat al necredinţei lor poate fi înţeles în parte în lumina tainicului proces de alegere a lui Dumnezeu (Rom. 9), în parte prin răzvrătirea lor ca popor „răzvrătit şi împotrivitor la vorbă" (Rom. 10, mai ales v. 21) şi în parte în lumina unei largi perspective istorice potrivit căreia într-o zi se va întoarce „plinătatea" iudeilor şi neamurilor şi „atunci tot Israelul va fi mîntuit" (Rom. 11, mai ales v. 12, 25-26).
După această expunere, Pavel revine la viaţa de sfinţenie practică pe care, datorită „îndurării lui Dumnezeu", trebuie s-o trăiască toţi oamenii, în slujire reciprocă (Rom. 12), ca cetăţeni conştiincioşi (Rom. 13) şi în dragoste frăţească cel acceptă chiar şi pe credinciosul mai slab, cu o conştiinţă

hipersensibilă (Rom. 14; 15).
Părăsind Corintul, Pavel şi tovarăşii lui au început lunga călătorie spre Ierusalim (Fapte 20:3-21:16), ducînd cu ei colecta, acum completă, pentru biserica din Iudeea. Printre porturile în care sau oprit au fost Troa (unde predica lui Pavel a durat pînă la miezul nopţii şi părtăşia lor pînă în zori!) şi Milet (unde Pavel sa adresat emoţionant prezbiterilor bisericii din Efes).

Arestarea lui Pavel şi călătoria la Roma

Cînd au ajuns în cele din urmă la destinaţie, nu a trecut nici o săptămînă de cînd erau în Ierusalim, cînd nişte iudei din Asia au început să susţină cu răutate că Pavel a subminat cu învăţătura lui Legea lui Moise şi că a pîngărit Templul aducînd în el nişte greci. A izbucnit o răzmeriţă şi Pavel a fost salvat de la linşare de acţiunea prompta a unui tribun militar (Fapte 21:17-22:29).
în următorii doi ani şi mai bine, apostolul a fost închis. în acel timp, Luca era în libertate în Palestina, fără îndoială ca să strîngă material pentru evanghelia lui şi pentru Fapte. Pavel a trebuit să treacă printr-o serie de procese la Ierusalim şi Cezareea, înaintea Sanhedrinului (Fapte 22:30-23:10), înaintea procuratorului Felix (Fapte 24:1-21), înaintea succesorului acestuia, Festus (Fapte 25:1-12) şi înaintea regelui Agripa şi a soţiei lui, Berenice (Fapte 25:13-26:32). Dar pentru că era cetăţean roman şi şi-a cerut dreptul de a apela la Cezar, în cele

din urmă a fost trimis la Roma ca să fie judecat.
Lunga şi periculoasa călătorie pe mare cuprinde şi captivanta scăpare de la naufragiu pe insula Malta, povestită de Luca cu detalii plastice (Fapte 27:1-28:10), şi în cele din urmă Pavel ajunge la Roma mult visată. Creştinii îl întîmpină, iar iudeii vin să-1 viziteze şi să audă din gura lui Evanghelia.

Pînă acum Luca a descris răspîndirea Evangheliei de la Ierusalim, capitala iudeilor, pînă la Roma, capitala lumii. El îşi încheie relatarea cu o imagine a eroului său, apostolul Pavel care, deşi cu domiciliu forţat, rămăsese un evanghelist neobosit:

Pavel ... primea pe toţi care veneau să-1 vadă, propovăduia împărăţia lui Dumnezeu şi învăţa pe oameni cu toată îndrăzneala şi fără nici o piedică cele privitoare la Domnul Isus Hristos (Fapte 28:30-31).

Dar apostolul nu şi-a folosit cei doi ani de închisoare la Roma doar pentru mărturii orale. El şi-a petrecut timpul şi scriind diferitelor biserici. Aşa numitele „epistole din temniţă", care aparţin acestei perioade sînt scrisorile către Efeseni (probabil o scrisoare circulară către bisericile din acea regiune a Asiei), către Coloseni, către Filimon (o scrisoare personală în care-1 îndeamnă să primească înapoi ca pe un frate un sclav fugit, acum convertit) şi către Filipeni (deşi unii cred că această epistolă a fost scrisă mai înainte, dintr-o presupusă arestare în Efes). Nu e uşor să faci un rezumat al mesajului acestor scrisori, pentru că fiecare a fost prilejuită de o situaţie locală diferită. Dar dacă este un adevăr care se evidenţiază în toate, acesta este măreţia lui Isus Hristos. Plinătatea lui Dumnezeu, scrie Pavel, a găsit plăcere să locuiască în El şi să lucreze prin El, pe de o parte creînd universul şi pe de alta împăcînd toate lucrurile cu Sine. Acum El este înălţat la dreapta lui Dumnezeu, mult mai presus decît toţi conducătorii şi toate puterile, şi a primit un nume mai mare pentru ca orice genunchi să se aplece înaintea Lui şi orice limbă să mărturisească faptul că El este Domnul. Acest Hristos cosmic este şi Capul bisericii, ai cărei membri sînt chemaţi să fie ceea ce sînt: un popor sf înt, unit şi biruitor.

Supremaţia lui Hristos este şi tema unei cărţi foarte diferite din Noul Testament, Epistola către Evrei. Atît autorul, cît şi

destinaţia ei sînt necunoscute, deoarece nici unul nu este numit

în ea. Dar scopul ei este să oprească pe cîţiva iudei creştini de la întoarcerea către iudaism, accentuînd caracterul absolut şi definitiv al lui Isus Hristos. în El sau împlinit întreaga preoţie şi jertfă şi prin El s-a cîştigat o răscumpărare veşnică.

După Faptele Apostolilor

Deoarece Luca încheie Faptele Apostolilor cu sosirea lui Pavel la Roma şi lucrarea de acolo, sîntem lăsaţi în necunoştinţă în privinţa anilor ce au urmat. Dar se pare că Pavel a fost eliberat din arest (aşa cum se aştepta) şi şi-a reluat călătoriile încă un an sau doi. A vizitat Creta şi 1-a lăsat acolo pe Tit (Tit 1:5). Curînd după aceea i-a scris o scrisoare lui Tit ca să-i amintească de responsabilităţile lui: trebuie să numească în fiecare oraş prezbiteri potriviţi, care să poată combate învăţătura greşită. El însuşi trebuie să fie învăţător şi să accentueze comportamentul creştin care se cuvine celor ce au îmbrăţişat „învăţătura sănătoasă" a Evangheliei mîntuirii.

Apoi Pavel a mers în Efes, unde la lăsat pe Timotei din aceleaşi motive (1 Tim. 1:3). în Prima Epistolă către Timotei îi dă instrucţiuni cum să se ocupe de falşii învăţători, cum să conducă serviciul de închinare publică, cum să selecteze candidaţii la funcţia de păstor, cum să-şi exercite propria lucrare în aşa fel încît relativa sa tinereţe să nu fie dispreţuită, cum să se îngrijească de văduvele creştine, cum să dea sfaturi echilibrate în legătură cu banii şi cum să se comporte ca un om al lui Dumnezeu. Este într-adevăr o „epistolă pastorală" (aşa cum sînt cunoscute în general scrisorile către Timotei şi Tit), conţinînd multă înţelepciune practică chiar şi pentru conducătorii bisericii de azi.

Apoi Pavel a călătorit mai departe, poate spre Colose (Filimon 22), apoi spre Macedonia (1 Tim. 1:3) şi apoi a traversat

Grecia spre Nicopole (Tit. 3:12), capitala Epirului, la Marea Adriatică. Probabil că intenţia lui a fost ca, la sfîrşitul iernii, să meargă de aici în Spania, pe mare. Nu vom şti niciodată, poate, dacă a reuşit sau nu, deşi tradiţia timpurie spune că da. în orice caZj la un moment dat, a fost arestat. Se poate că la Troa, aşa încît a trebuit să lase în urmă lucrurile personale, cuprinzînd o manta, nişte cărţi şi nişte pergamente (2 Tim. 4:13). De data aceasta, întemniţarea la Roma nu a fost relativa libertate a unui domiciliu forţat, ci probabil o sumbră

temniţă subterană.

Dintr-o astfel de închisoare a scris A doua Epistolă către Timotei. Simţea acut singurătatea, pentru că numai Luca era cu el. La implorat pe Timotei să vină şi să-1 viziteze curînd, în orice caz înainte ca iarna să împiedice navigarea. Dar marea lui grijă nu era pentru el însuşi, ci pentru Evanghelie, comoara de preţ, pe care a încredinţat-o lui Timotei şi pe care Timotei trebuie s-o încredinţeze acum unor oameni de încredere care s-o transmită altora la fel. Timotei trebuie să persevereze el însuşi în ea şi s-o păzească de orice falsificare. Trebuie să fie gata, la nevoie, să sufere pentru ea. Mai presus de orice, trebuie s-o predice cu insistenţă şi ardoare. Pavel însuşi a predicat Evanghelia pe larg la prima audiere a cazului său, aşa încît „toate Neamurile" adunate la tribunal s-o poată auzi (2 Tim. 4:17). A fost o încheiere potrivită a unei vieţi de mărturisire. în sf îrşit putea să spună:

M-am luptat lupta cea bună, mi-am isprăvit alergarea, am păzit credinţa. De acum mă aşteaptă cununa neprihănirii, pe care mi-o va da, în „ziua aceea", Domnul, Judecătorul cel drept... (2 Tim. 4:7-8)

Tradiţia spune că Pavel a fost decapitat (aşa cum i se cuvenea unui cetăţean roman) pe Via Ostia. Execuţia lui a făcut

probabil parte din persecuţia ce a izbucnit în Roma în anul 64 d.Hr., cînd Nero a încercat să arunce asupra creştinilor vina pentru marele incendiu.
Aceeaşi persecuţie a lui Nero alcătuieşte cadrul întîii Epistole a lui Petru. El a scris-o din Roma " şi a adresat-o creştinilor din părţile nordice ale Asiei Mici unde, a anticipat el, persecuţia urma să se extindă. El o numeşte încercare dureroasă (1 Petru 4:12). Ei nu trebuie să fie surprinşi ca de ceva ciudat, nici nu trebuie să se teamă, ci să se bucure de privilegiul de a împărtăşi suferinţele lui Hristos (1 Petru 4:13). într-adevăr, îndurarea cu răbdare a suferinţei nemeritate este o parte inevitabilă a chemării creştinului, deoarece creştinii sînt urmaşii lui Hristos, robul îndelung răbdător al Domnului (1 Petru 2:18-25). Apostolul Petru a trebuit să pună foarte curînd în practică învăţăturile lui pentru că şi el (ca şi Pavel) a fost
* Vezi 1 Petru 5:13 unde „Babilon" este aproape sigur un simbol pentru Roma.

executat în timpul persecuţiei lui Nero şi, conform tradiţiei, a fost răstignit cu capul în jos.
Noul Testament se încheie aşa cum încep Faptele Apostolilor, şi anume prin atacurile lui Satan împotriva bisericii, din afara şi dinăuntrul ei. Cele trei epistole ale lui Ioan, scrise la cîtva timp după martiriul lui Pavel şi Petru, avertizează bisericile din jurul Efesului asupra unei anumite erezii. Ereticii la care se referă ele erau un grup de gnostici,* care negau că Isus a fost „Hristosul întrupat", susţinînd că pot avea experienţe cu Dumnezeu fără să trebuiască să fie neprihăniţi şi afirmau cu aroganţă că au o iluminare superioară, ceea ce-i făcea să-i dispreţuiască pe cei neluminaţi. împotriva lor, Ioan a accentuat mereu realitatea Persoanei divine şi umane a lui Hristos,

necesitatea vieţii morale şi centralitatea dragostei. A doua Epistolă a lui Petru şi Epistola lui Iuda au fost şi ele scrise pentru a contracara promotorii „antinomianismului", falşi învăţători care degradau libertatea creştină transformînd-o în libertinaj (comp. 2 Petru 2:9). Judecata lui Dumnezeu va cădea asupra lor.

Contextul cărţii Apocalipsei este probabil persecuţia mai severă şi mai extinsă iniţiată de împăratul Domiţian (81-96 d.Hr.). Din cauza mărturiei lui credincioase, Ioan ajunge exilat pe mica insulă Patmos, la cîteva mile depărtare de ţărmul Efesului (Apoc. 1:9). Aici primeşte el un „apocalips" sau o descoperire. într-un anumit sens, Faptele Apostolilor şi Apocalipsa sînt cărţi complementare, deoarece Faptele descriu începutul misiunii bisericii şi persecuţia aşa cum au apărut pe scena istoriei, în timp ce Apocalipsa ne ajută să privim în spatele scenei şi să întrezărim războiul spiritual nevăzut ce are loc între Hristos şi Satan.

Vedeniile lui Ioan sînt pline de un simbolism fantastic. Satan apare ca „un mare balaur roşu cu şapte capete şi zece coarne", care declară război bisericii. Cei trei aliaţi ai săi sînt doi monştri îngrozitori şi o prostituată îmbrăcată ţipător. Fiara „ridicînduse din mare" reprezintă puterea de persecuţie a statului, a doua

[10] Gnosticismul este numele dat unui număr de mişcări eretice care au fost o ameninţare pentru biserica primară. Produs al încercărilor de a împăca fllosofîa greacă cu credinţa creştină, gnosticismul învăţa, de exemplu, că Dumnezeu n-ar fi putut niciodată să creeze lumea materială sau să devină om, că trupul este rău, închizind în el scînteia divină din oameni şi că mîntuirea depinde de cunoaştere şi de ritual. Scrierile bisericii primare arată un continuu conflict cu învăţăturile gnostice.

fiară „ridicîndu-se din pămînt" (numită şi „proorocul mincinos") reprezintă cultul împăratului şi toată învăţătura greşită, în timp ce „tîrfa cea mare", îmbrăcată în stacojiu şi plină de bijuterii, al cărei nume este Babilon, reprezintă ademenirile păcătoase ale lumii. Persecuţia, erezia şi răul au rămas trei arme importante pe care diavolul le foloseşte în lupta lui împotriva bisericii. Dar el nu o va birui, pentru că Apocalipsa este în mod suprem o revelaţie a lui Isus Hristos ca Mielul care luptă şi învinge Balaurul. El este văzut şi în alte ipostaze: inspectîndu-Şi şi supraveghindu-Şi biserica; pe tron, alături de Tatăl; călărind pe un cal alb ca Rege al regilor şi Domn al domnilor ca să judece popoarele; ca Mire care vine la mireasa Lui. întreaga carte îi cheamă pe creştinii întristaţi să-şi înalţe inimile şi să prindă curaj, fiindcă Isus Hristos a murit ca să răscumpere pentru Dumnezeu, din toate naţiunile, pe poporul Său. El domneşte acum pe scaunul Lui de domnie şi va veni curînd să judece şi să mîntuiască.

Rugăciunea bisericii, cu care se încheie Biblia, este „Vino, Doamne Isuse". Şi siguranţa bisericii dea lungul încercărilor ei este că, pînă cînd vine, „harul Domnului Isus Hristos" este suficient ca săi susţină poporul (Apoc. 22:20-21).

Cîteva date de reţinut

Cronologia perioadei Noului Testament este greu de determinat cu exactitate, deşi unele date sînt cunoscute. Totuşi, în cazurile de incertitudine, învăţaţii diferă între ei numai cu un an sau doi. Una dintre reconstituirile cele mai larg acceptate este cea care urmează.

î.Hr.

cea. 5 Naşterea lui Isus

4 Moartea lui Irod cel Mare

d.Hr.

30 Moartea, învierea şi înălţarea lui Isus Ziua Cincizecimii
cea. 33 Convertirea lui Saul din Tars
44 Moartea lui Irod Agripa I (Fapte 12:20-23)
cea. 47-48 Prima călătorie misionară (Fapte 13-14)
cea. 49 Conciliul de la Ierusalim (Fapte 15)
cea. 49-52 A doua călătorie misionară (Fapte 16:1-18:22)
cea. 52-56 A treia călătorie misionară (Fapte 18:23-21:17)
cea. 57 Arestarea lui Pavel la Ierusalim (Fapte 21:27-23:30)
cea. 57 - 59 întemniţarea lui Pavel în Cezareea (Fapte 23:31-26:32)
cea. 60 - 61 Pavel cu domiciliu forţat la Roma (Fapte 28:14-31)
cea. 62 - 64 Pavel din nou în libertate
64 Incendiul Romei. Persecuţia creştinilor sub Nero
cea. 65 Martiriul lui Pavel
70 Distrugerea Ierusalimului de către Titus
81 - 96 Domnia împăratului Domiţian Extinderea persecuţiei
cea. 100 Moartea apostolului Ioan

5

Mesajul Bibliei

O convingere creştină fundamentală este aceea că Dumnezeu vorbeşte (şi a vorbit) într-un context istoricogeografic concret. Am consacrat cîteva capitole studierii geografiei şi istoriei; acum este timpul săi ascultăm mesajul. O parte din acesta a fost deja inclus în naraţiunea biblică, cum s-a încadrat învăţătura profeţilor cu viaţa Israelului şi cea a lui Hristos şi a apostolilor Lui în naraţiunea Noului Testament. în primul capitol am văzut că mesajul Bibliei vizează mîntuirea prin Hristos, dar toate acestea trebuie dezvoltate.

Deoarece Biblia este o întreagă bibliotecă alcătuită din mulţi autori, într-o perioadă de peste o mie de ani, pare cam greu de crezut că putem pretinde că are o singură temă, ca să nu mai vorbim de condensarea ei într-un singur capitol. Pe lîngă asta, spun unii, oare nu se contrazic reciproc Vechiul şi Noul Testament? Nu-L înfăţişează Vechiul Testament pe Yahweh ca pe un Dumnezeu teribil, al mîniei şi judecăţii, care este incompatibil cu Dumnezeul şi Tatăl Domnului nostru Isus Hristos? Cum putem împăca tunetele de pe Sinai cu smerenia şi blîndeţea lui Hristos?

Sper că răspunsul adevărat la aceste întrebări se va vedea clar cînd voi încerca să demonstrez în continuare, în acest capitol, uimitoarea unitate a Bibliei. Pînă atunci va fi suficient să spun că Biblia însăşi susţine despre ea că nu conţine un coş de hîrtii cu tot felul de contradicţii, nici evoluţia treptată a ideilor omului despre Dumnezeu, pe măsură ce omul a crescut şi a renunţat la noţiunile copilăreşti, ci că este o carte în care Dumnezeu revelează adevărul în mod progresiv.

Nu este nici o îndoială că există progresie. în Vechiul

Testament, de exemplu, se accentuează îndeosebi unitatea lui Dumnezeu, în contrast cu politeismul degradant al popoarelor păgîne. Deşi o putem întrezări în Vechiul Testament, doctrina Sfintei Treimi este afirmată cu claritate de-abia în Noul Testament. Şi din nou, există progresie de la redarea învăţăturilor lui Isus la înţelegerea mai deplină a Persoanei şi lucrării Lui, pe care o găsim în epistole şi în prologul celei de-a patra evanghelii. Dar aceasta este exact ceea ce Isus ne-a lăsat să înţelegem prin ceea ce le-a spus apostolilor în camera de sus:

Mai am să vă spun multe lucruri, dar acum nu le puteţi purta. Cînd va veni Mîngîietorul, Duhul adevărului, are să vă

călăuzească în tot adevărul; căci El nu va vorbi de la El, ci va vorbi tot ce va fi auzit, şi vă va descoperi lucrurile viitoare. El mă va proslăvi, pentru că va lua din ce este al Meu, şi vă va descoperi. Tot ce are Tatăl, este al Meu; de aceea am zis că va lua din ce este al Meu, şi vă va descoperi. (Ioan 16:12-15)
Dar progresia nu este nicidecum totuna cu contradicţia. Artistul începe cu o schiţă, apoi aplică vopseaua puţin cîte puţin, pînă ce, la urmă, apare întreg tabloul (în mintea lui acesta este gata de la început, dar nu şi în mintea celui ce-1 priveşte). Şi părinţii îşi învaţă copiii pas cu pas, „învăţătură peste învăţătură, poruncă peste poruncă, puţin aici, puţin acolo" (Isaia 28:10), dar dacă sînt înţelepţi, nu-i învaţă în primele etape nimic ce ar trebui contrazis mai tîrziu. învăţătura lor de mai tîrziu o suplimentează pe cea dinainte şi se bazează pe ea, nu intră în opoziţie cu ea. Tot aşa Şia completat şi Dumnezeu revelaţia, lărgind-o mereu şi nerepudiind nimic, pînă ce, în cele din urmă, a fost făcută completă în Hristos, Cuvîntul întrupat (în raport cu care nu se poate concepe o revelaţie superioară), precum şi în mărturia apostolilor despre Hristos.
Epistola către Evrei se deschide cu o formulare foarte valoroasă a acestui adevăr:
După ce a vorbit în vechime părinţilor noştri prin prooroci, în multe rînduri şi în multe chipuri, Dumnezeu, la sf îrşitul acestor zile, nea vorbit prin Fiul... (Evrei 1:1-2)

Autorul admite aici că există unele diferenţe între revelaţiile Vechiului şi Noului Testament. Revelaţia a fost dată în perioade diferite („în vechime" şi „la sfîrşitul acestor zile"), unor oameni diferiţi („părinţilor noştri" şi „nouă") şi mai ales în moduri diferite („prin prooroci, în multe rînduri şi în multe chipuri" şi „prin Fiul"). Dar, deşi ocazia, recipienţii şi modul

revelaţiei au fost diferite, autorul ei este acelaşi. *Dumnezeu* a vorbit părinţilor noştri în diferite feluri prin profeţi şi *Dumnezeu* ne-a vorbit nouă în şi prin Fiul Său.
în lumina aceasta, nu trebuie să ezităm să-L numim pe Dumnezeu însuşi autorul suprem al celor două Testamente sau să desemnăm întreaga Scriptură drept „Cuvîntul lui Dumnezeu". în capitolul următor voi vorbi mai mult despre aceasta.
Să vedem, atunci, ce anume a spus Dumnezeu? Biblia este, în esenţă, o revelaţie a lui Dumnezeu. Este, de fapt, o autodezvăluire divină: în Biblie îl auzim pe Dumnezeu vorbind despre Dumnezeu. Spunînd aceasta nu sîntem inconsecvenţi faţă de teza dezvoltată în primul capitol, că Biblia se ocupă de mîntuire şi mărturiseşte despre Hristos, fiindcă ceea ce Dumnezeu spune despre Sine însuşi înseamnă, mai mult decît orice altceva, că El a conceput şi a împlinit un plan de mîntuire prin Hristos a oamenilor căzuţi.
Un Dumnezeu viu şi consecvent
înainte însă de a trece la lucrarea Lui de mîntuire, trebuie să mai luăm în considerare două adevăruri de bază în legătură cu El, adevăruri subliniate peste tot în Scriptură. Primul adevăr spune că Dumnezeu este viu şi suveran; al doilea, că este un Dumnezeu consecvent, întotdeauna acelaşi, „Tatăl luminilor, în care nu este nici schimbare, nici umbră de mutare" (Iac. 1:17).
Mereu şi mereu, Dumnezeul cel Viu şi Adevărat este pus în contrast cu idolii fără viaţă ai paginilor. Profeţii şi psalmiştii îşi băteau joc de idolii păgîni. Isaia descrie o scenă dintrun templu la căderea Babilonului. El înfăţişează principalele zeităţi babiloniene smulse fără respect de pe piedestalurile lor, duse pe umerii oamenilor şi încărcate în carele de afară. Dumnezei imaginari, căraţi de oameni şi devenind „o povară pentru vita obosită"! Şi în rîsetele ce urmează se aude glasul

lui Dumnezeu: El nu este un idol ce trebuie să fie cărat de oameni, pentru că El

este Cel ce-Şi poartă poporul Său:

Ascultaţi-Mă, casa lui Iacov, şi toată rămăşiţa casei lui Israel, voi, pe care v-am luat în spinare de la obîrşia voastră, pe care v-am purtat pe umăr de la naşterea voastră: pînă la bătrîneţea voastră Eu voi fi acelaşi, pînă la cărunteţele voastre vă voi sprijini. V-am purtat şi tot vreau să vă mai port, să vă sprijinesc şi să vă mîntuiesc. (Isaia 46:3-4)

Nu numai incapacitatea idolilor de a mîntui a stîrnit dispreţul profeţilor, ci şi faptul că n-aveau viaţă:

Idolii lor sînt argint şi aur,
făcuţi de mîini omeneşti. Au gură, dar nu vorbesc,
au ochi, dar nu văd, au urechi, dar nu aud,
au nas, dar nu miros, au mîini, dar nu pipăie,
picioare, dar nu merg; nu scot nici un sunet din gîtlejul lor.
(Ps. 115:4-7)

în contrast cu ei, „Dumnezeul nostru este în cer, El face tot ce vrea" (Ps. 115:3). El este Dumnezeul cel Viu, care vede, aude, vorbeşte şi acţionează.

Acest Dumnezeu viu este suveran, un împărat mare peste tot pămîntul. El este regele naturii şi al popoarelor.

Ca rege al naturii, El susţine universul pe care 1-a creat, precum şi toate creaturile lui. Chiar şi fenomenele înfricoşătoare sînt sub controlul Său: „A Lui este marea, El a făcut-o" (Ps. 95:5), şi „vînturi năpraznice" împlinesc porunca Lui (Ps. 148:8). Psalmul 29 ne dă o descriere dramatică a unei furtuni în care „glasul Domnului" frînge cedrii Libanului, fulgerul sclipeşte, pustia este cutremurată, pădurile sînt desfrunzite, ploaia aduce potop. Pe măsură ce dezastrul se întinde ne-am aştepta ca teama şi panica să se răspîndească şi

ele, dar psalmistul rămîne liniştit şi încrezător că Dumnezeu este la cîrmă:
Domnul stătea pe scaunul Lui de domnie cînd cu potopul,

şi Domnul împărăteşte în veci pe scaunul Lui de domnie (Ps. 29:10).
Psalmul 104 este un studiu timpuriu de ecologie. în el psalmistul se minunează (Ps. 104:17-18) de felul în care berzele îşi fac cuiburile pe brazi, în timp ce „munţii cei înalţi sînt pentru ţapii sălbatici", iar „stîncile sînt adăpost pentru iepuri" (adică bursucul de munte sau hyrax). Psalmistul continuă să arate cum Dumnezeu hrăneşte toate animalele:
Toate aceste vieţuitoare Te aşteaptă,
ca să le dai hrana la vreme.
Le-o dai Tu, ele o primesc;
îţi deschizi Tu mîna, ele se satură de bunătăţile Tale.
(Ps. 104:27-28)
în deplin acord cu această sublinere a Vechiului Testament, că Dumnezeu este Domnul naturii, este şi învăţătura lui Isus din Predica de pe munte, şi anume ca Dumnezeu conduce atît lumea celor vii, cît şi a celor fără viaţă. Pe de-o parte hrăneşte păsările din văzduh şi îmbracă crinii de pe cîmp, pe altă parte „El face să răsară soarele Său şi peste cei răi şi peste cei buni, şi dă ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi" (Mat. 5:45; 6:26-30).
Regele naturii este şi regele popoarelor, aşa cum ia spus Daniel regelui Nebucadneţar: „Cel Prea înalt stăpîneşte peste împărăţia oamenilor şi... o dă cui vrea!" (Dan. 4:32). Am văzut într-un capitol anterior cum ţările mărunte ale lui Israel şi Iuda păreau deseori doar pioni pe o tablă internaţională de şah. Marile blocuri ale puterii timpului erau imperiile Egiptului şi Mesopotamiei. în confruntarea lor pe cîmpul de bătaie, apele

războiului se înălţau şi scădeau, iar Israel, Iuda şi stătuleţele învecinate cădeau la mijloc. Totuşi, Israelul a strigat mereu splendidul strigăt al credinţei:
Domnul împărăteşte: popoarele tremură. (Ps. 99:1)
Nici o putere de pe pămînt, singură sau în coaliţie cu altele, nu a putut triumfa asupra poporului lui Dumnezeu, fără permisiunea lui Dumnezeu. Popoarele urzesc ceva şi

complotează, se ridică împotriva Domnului şi împotriva Unsului Său?
Cel ce sade în ceruri rîde, Domnul îşi bate joc de ei. (Ps. 2:4)
în zilele Noului Testament apostolii lui Isus au avut aceeaşi convingere. Cîndlui Petru şi Ioan li sa interzis cu desăvîrşire să mai vorbească sau să înveţe în numele lui Isus, ei şi-au chemat prietenii la rugăciune. Şi-au înălţat împreună vocile spre Dumnezeu, „Domnul suveran", Creatorul universului, apoi au recitat primele două versete ale Psalmului 2 (din care tocmai am citat) şi le-au aplicat lui Irod şi Pontius Pilat, neamurilor şi conducătorilor lui Israel. Aceştia conspiraseră împreună împotriva lui Isus la Ierusalim. Ce anume? „Ca să facă tot ce hotărîse mai dinainte mîna Ta şi sfatul Tău" (Fapte 4:18, 23-28).
Pe lîngă aceasta, profeţii mai învăţau că puternicii împăraţi-războinici ai timpului, dintre care unii erau cruzi şi neîndurători, nu sînt decît unelte în mîna Domnului. Salmanasar din Asiria era nuiaua mîniei Lui, toiagul urgiei Sale, cu care avea să pedepsească Samaria (Isa. 10:5-6), Nebucadneţar din Babilon era „robul" prin care avea să distrugă Ierusalimul (Ier. 25:9; 27:6), iar Cirus al Persiei, „unsul" Său, care avea să elibereze poporul Său din robie (îs. 45:1-4, comp. 44:28).

Dacă Dumnezeul Bibliei este Dumnezeul cel viu şi suveran, El este întotdeauna şi consecvent cu Sine însuşi. Puterea Lui suverană nu este niciodată folosită în mod arbitrar. Dimpotrivă, activitatea Lui este întotdeauna consecventă naturii Sale. Una dintre cele mai importante afirmaţii despre Dumnezeu din Biblie este că El „nu Se poate tăgădui singur" (2 Tim. 2:13). Este surprinzător că Dumnezeu „nu poate" face ceva? Nu poate El să facă *oricd!* Nu este El omnipotent? Ba da, El poate să facă orice doreşte, orice este conform naturii Lui. Dar omnipotenţa Lui nu înseamnă că El poate face absolut orice, deoarece El o limitează prin consecvenţa faţă de Sine însuşi.
Dragostea şi mînia lui Dumnezeu, alături de lucrarea Sa de mîntuire şi judecată, sînt puse uneori în opoziţie, presupunîndu-se că sînt incompatibile. Am amintit deja că unii oameni şi-L imaginează pe Dumnezeul Vechiului Testament ca

un Dumnezeu al mîniei şi pe Dumnezeul Noului Testament ca un Dumnezeu al îndurării. Dar aceasta este o falsă antiteză. Vechiul Testament îl revelează şi ca un Dumnezeu al îndurării, iar Noul Testament îl revelează şi ca Dumnezeu al judecăţii, într-adevăr, întreaga Biblie, Vechiul şi Noul Testament deopotrivă, îl prezintă simultan ca Dumnezeu al dragostei şi al mîniei. Scriitorii biblici nu sînt stînjeniţi de aceasta, aşa cum par a fi mulţi din scriitorii moderni. Astfel, apostolul Ioan poate spune cititorilor săi că „atît de mult a iubit Dumnezeu lumea, încît a dat pe singurul Său Fiu" şi, la sfîrşitul aceluiaşi capitol, declară că mînia lui Dumnezeu rămîne asupra celui ce nu ascultă de Fiul (Ioan 3:16, 36). Tot aşa, apostolul Pavel îi descrie pe cititorii săi drept „copii ai mîniei, ca şi ceilalţi" şi, în versetul imediat următor, scrie că Dumnezeu este „bogat în îndurare" şi ne iubeşte cu o dragoste nespusă (Efes. 2:3-4).

Singura explicaţie pe care o dă Biblia despre activitatea lui Dumnezeu, manifestată prin dragoste şi mînie, despre lucrarea Lui de mîntuire şi judecată, este că aşa e El. Aşa este Dumnezeu şi de aceea acţionează în felul acesta. „Dumnezeu este dragoste" şi de aceea iubeşte lumea şi L-a dat pe singurul Său Fiu pentru noi (1 Ioan 4:8-9), dar, de asemenea, „Dumnezeul nostru este un foc mistuitor", (Evrei 12:29, comp. Deut. 4:24). Natura Lui de sfinţenie desăvîrşită nu se poate compromite niciodată cu răul ci, aşa cum sa şi întîmplat, îl va „distruge". El este întotdeauna, în mod implacabil, împotriva răului.

Unul din modurile în care Scriptura îndrăzneşte să exprime acest adevăr despre consecvenţa de Sine a lui Dumnezeu este cel în care ni se spune că El trebuie să primească satisfacţie[1] şi că o va avea. Aceasta înseamnă că El este întotdeauna în mod absolut El însuşi şi acţionează conform naturii Lui. în orice situaţie El se exprimă pe *Sine însuşi* aşa cum este, în îndurare şi judecată.

După ce am atras atenţia asupra revelaţiei biblice despre Dumnezeu ca fiind viu şi suveran, pe de-o parte, şi consecvent

Pentru versetele în care Dumnezeu afirmă că va cere satisfacţie sau „Se va răzbuna" şi astfel va pedepsi poporul Său pentru răzvrătirea lui inveterată, vezi Ezec. 5:13 ff.; 6:12; 7:8; 16:42-43; 24:1314 şi Plîng. 4:11. Totuşi, în Psalmul 89:33 ff. acţionează condus de dragostea lui credincioasă legămîntului şi jurămîntului Său. „Nu-Mi voi face credincioşia de minciună", spune El (v. 33). Compară cu afirmaţia din Isaia 53:11, conform căreia robul Domnului, văzînd roadă sufletului său, se va „înviora".

faţă de Sine, pe de altă parte, nu mai poate fi nici o îndoială că modul principal în care S-a exprimat Dumnezeul cel Viu este

prin „har". Nimeni nu poate înţelege mesajul Scripturii, dacă nu înţelege ce este harul. Dumnezeul Bibliei este „Dumnezeul oricărui har" (1 Pet. 5:10). Harul înseamnă dragoste, respectiv un anumit fel de dragoste. Este dragostea ce se apleacă şi slujeşte, dragostea care este bună cu cei răi şi generoasă cu cei nerecunoscători şi care nu o merită. Harul este favoarea lui Dumnezeu fără plată şi nemeritată, iubirea pentru cel ce nu are nimic vrednic de iubit, căutarea celui fugar, salvarea celui deznădăjduit şi ridicarea din mizerie a cerşetorului pentru a-1 pune între prinţi (Ps. 113:7-8).
Harul este ceea ce L-a făcut pe Dumnezeu să încheie legămîntul Său cu un anumit popor. Harul lui Dumnezeu este harul legămîntului. Este adevărat însă că-1 arată şi faţă de alţii, fără deosebire. Acesta este numit „harul general", prin care El dă tuturor oamenilor, fără discriminare, binecuvîntări cum sînt: raţiune şi conştiinţă, dragoste şi frumuseţe, viaţă şi hrană, căsătorie şi copii, muncă şi timp liber, stăpînire corectă şi multe alte daruri. Şi totuşi, încheierea unui legămînt între Dumnezeu şi un anumit popor poate fi descrisă ca un act de har caracteristic Lui, pentru că prin acesta a luat iniţiativa de a alege un popor pentru Sine şi de a Se angaja să fie Dumnezeul lui. El nu a ales Israelul pentru că era mai mare sau mai bun decît alte popoare. Motivul alegerii se găseşte în El, nu în Israel. Aşa cum a explicat Moise:
... S-a alipit Domnul de voi ... pentru că Domnul vă iubeşte. (Deut. 7:7-8)
„Legămînt" este un termen juridic şi înseamnă orice angajament care te obligă. Totuşi, cînd este folosit în Scriptură pentru a descrie ceea ce a făcut Dumnezeu, nu trebuie văzut ca un acord între două părţi egale, un fel de contract mutual. Este mai degrabă asemănător unui „testament", în care testatorul are la dispoziţie averea posedată. într-adevăr, cuvintele „legămînt" şi „testament" sînt sinonime şi de aceea cele două

părţi ale Bibiei sînt cunoscute ca Vechiul şi Noul „Testament". Cuvîntul grecesc *diatheke* poate însemna amîndouă şi de două ori în epistole se face un joc de cuvinte din cele două înţelesuri

ale cuvîntului pentru a arăta în mod clar că legămîntul lui Dumnezeu este ca „o ultimă dorinţă sau testament", prin care El face, de bună voie, anumite promisiuni (Gal. 3:15-18; Evrei 9:15-18). Promisiunile din legămîntul Său nu sînt necondiţionate, de vreme ce poporului Său i se cere să asculte de poruncile Lui, aceasta fiind partea lui din legămînt, dar Dumnezeu însuşi este Cel care stabileşte atît poruncile, cît şi promisiunile. Deci chiar şi la Sinai, legămîntul lui Dumnezeu rămîne un legămînt al harului.

Este important acum să vedem că legămîntul lui Dumnezeu este acelaşi peste tot, de la Avraam la Hristos, aşa încît cei ce sînt ai lui Hristos prin credinţă devin prin aceasta fiii lui Avraam şi moştenitori ai promisiunilor făcute lui de Dumnezeu (Gal. 3:29). Legea care a fost dată la Sinai nu anulează legămîntul harului; dimpotrivă, la Sinai legămîntul harului a fost confirmat şi reînnoit. Legea nu a făcut decît să sublinieze şi să extindă cerinţa ascultării. Legea este în contrast cu Evanghelia numai cînd este considerată izolat faţă de legămîntul harului. în acest caz Legea este privită ca cea carel condamnă pe păcătos pentru neascultare, în timp ce Evanghelia îi oferă viaţă prin har.

Acum ne aflăm în poziţia de a ne gîndi ce anume poate fi desemnat prin cele trei stadii ale desfăşurării legămîntului lui Dumnezeu, exprimate prin cuvintele „răscumpărare", „înfiere" şi „glorificare".

Răscumpărarea

Răscumpărarea nu a fost la origine un termen teologic, ci unul comercial. Deseori în Vechiul Testament (ca şi astăzi) citim

despre răscumpărarea pămîntului înstrăinat de bunurile posesorului sau ipotecat. Existau şi oameni ce trebuiau răscumpăraţi, cum ar fi sclavii şi prizonierii. în fiecare caz, cineva sau ceva era cumpărat, cumpărat înapoi de fapt, dintr-o stare de înstrăinare sau robie. A răscumpăra însemna a cumpăra libertatea cuiva, a redobîndi, prin achitarea unui preţ, ceva ce s-a pierdut.

Acesta este cuvîntul ce a ajuns să fie aplicat primului act de har al lui Dumnezeu faţă de poporul Său. Atunci cînd ei sau pierdut, s-au despărţit de El şi de ţara lor în exil sau captivitate, El i-a eliberat din robie şi i-a adus înapoi în ţară. Această

formulă se repetă de trei ori în istoria lui Israel. Mai întîi la chemat pe Avraam din Ur, din Caldeea (aceasta nu este, strict vorbind, o răscumpărare, pentru că Avraam nu fusese încă în Canaan), apoi a eliberat Israelul din robia egipteană şi, în fine, exilaţii din captivitatea babiloniană. în fiecare caz a chemat, a acţionat, a eliberat şi i-a adus în ţara promisă.

Acesta este fundalul creat în Vechiul Testament pentru marea lucrare de răscumpărare a lui Isus Hristos. Acum înstrăinarea şi robia oamenilor sînt de natură spirituală. Păcatul nostru — răzvrătirea împotriva autorităţii Creatorului nostru şi a binelui aproapelui nostru — ne-a înrobit şi ne-a despărţit de Dumnezeu. Iar omul aflat sub păcat este un om aflat sub judecată: pentru răzvrătirea noastră nu merităm decît moartea. în această situaţie de neajutorare şi disperare a venit Isus Hristos. La naşterea Sa a luat asupra Lui natura noastră, şi cînd a murit a luat asupra Lui vina noastră. în limbajul simplu şi direct al Noului Testament, mai întîi El „S-a făcut trup", apoi „a fost făcut păcat" şi chiar a devenit „blestem" pentru noi (Ioan 1:14; 2 Cor. 5:21; Gal. 3:13). Căci adevărul este că a luat

locul nostru, S-a identificat atît de complet cu noi, în starea noastră, încît a purtat păcatul noastru şi a murit moartea noastră. Viaţa noastră era pierdută din cauza păcatului. El a murit în locul nostru, suportînd în locul nostru disperarea produsă de întunericul părăsirii lui Dumnezeu.
Autorii Noului Testament fac de cîteva ori o analogie între Pastele, care a iniţiat răscumpărarea Israelului din Egipt şi moartea lui Hristos, care ne-a asigurat răscumpărarea de sub păcat. în Egipt trebuia să se plătească cu viaţa întîiului născut, dar Dumnezeu a avut grijă să poată accepta în locul ei viaţa unui miel, dacă era luat sîngele acestuia şi se stropea cu el pragul şi stîlpii uşii din faţă. Cînd vedea sîngele, Dumnezeu trecea peste casa aceea, protejînd-o de judecata Lui. împlinirea nou-testamentală este dramatică. După unii autori, Ioan a arătat în evanghelia sa că Isus îşi vărsa sîngele pe cruce exact în momentul în care se jertfeau mieii de Paşte (Ioan 13:1; 18:28). Pavel scrie: „Hristos, Pastele nostru, a fost jertfit" (1 Cor. 5:7), în timp ce Petru se referă la „sîngele scump al lui Hristos, Mielul fără cusur şi fără prihană", care s-a vărsat ca să ne răscumpere pe noi şi cu care trebuie (simbolic, desigur) să fim „stropiţi" (1 Pet. 1:2,1819).

Cînd Hristos, Mielul lui Dumnezeu, S-a adus pe Sine însuşi ca jertfa noastră de Paşti, Şi-a vărsat sîngele şi a murit, Dumnezeu L-a înviat din morţi pentru a-L dovedi ca neprihănit şi pentru a demonstra că jertfa Lui pentru păcat nu a fost zadarnică. Acum El este descris ca stînd „la dreapta Tatălui", odihnindu-Se după lucrarea Sa de răscumpărare, încununat cu glorie şi onoare. El a cîştigat o „răscumpărare veşnică" pentru noi (Evrei 9:12) şi în toată veşnicia mulţimile din cer vor cînta „Vrednic este Mielul, care a fost jungheat..." (Apoc. 5:12).

înfierea
Răscumpărarea este în mare măsură un concept negativ, ce se concentrează asupra situaţiei din care am fost eliberaţi şi asupra preţului care a trebuit plătit. Este adevărat, a fi răscumpărat din păcat prin sîngele lui Hristos înseamnă a fi răscumpărat „pentru Dumnezeu" (Apoc. 5:9). Dar acest aspect pozitiv al mîntuirii noastre este accentuat mai bine în conceptul înfierii noastre, cu scopul de a deveni copiii Lui. Pavel le asociază pe cele două ca fiind practic inseparabile, atunci cînd scrie:
Dar cînd a venit împlinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca să răscumpere pe cei ce erau sub Lege, pentru ca să căpătăm înfierea ... Aşa că nu mai eşti rob, ci fiu; şi dacă eşti fiu, eşti şi moştenitor, prin Dumnezeu (Gal. 4:4-7).
Răscumpăraţi din sclavie şi adoptaţi ca fii - acesta este privilegiul dublu şi glorios al celor care-şi pun încrederea în Hristos. Relaţia noastră cu Dumnezeu ca şi copii ai Lui este o parte esenţială a promisiunii din legămîntul Său.
Această „apartenenţă la Dumnezeu" era clară încă din zilele Vechiului Testament. Formula folosită de cîte ori se reînnoia legămîntul era: „Eu voi fi Dumnezeul tău şi tu vei fi poporul Meu". Mai mult, această înfiere a Israelului ca popor al lui Dumnezeu a urmat imediat după răscumpărare. Dumnezeu a trebuit să le-o amintească mereu, spunînd: „Eu sînt Domnul, Dumnezeul tău, care te-a scos din ţara Egiptului, din ţara robiei" (Ex. 20:2). El i-a răscumpărat şi ei erau ai Lui. El a rostit aceste lucruri, precizindu-le foarte clar în perioada dintre

răscumpărarea lor din Egipt şi reînnoirea legămîntului la Sinai:

Aţi văzut ce am făcut Egiptului şi cum v-am purtat pe aripi de vultur şi v-am adus aici la Mine. Acum, dacă veţi asculta glasul Meu şi dacă veţi păzi legămîntul Meu, veţi fi ai Mei dintre toate popoarele, căci tot pămîntul este al Meu. îmi veţi fi o împărăţie de preoţi şi un neam sf înt (Ex. 19:4-6).
De multe ori, legămîntul acesta, prin care poporul răscumpărat al lui Dumnezeu devine proprietatea Lui, comoara Lui de preţ, a fost asemănat cu un legămînt de căsătorie. Yahweh a fost bărbatul poporului Său. El sa bucurat în pustie de dragostea dintîi şi devotamentul soţiei Lui (Ier. 2:2; 31:32). Dar în Canaan ea a mers după „ibovnicii" ei, baalii altarelor locale. A ajuns adulteră şi chiar prostituată. Ea a călcat legămîntul.
Metafora căsătoriei este continuată şi dezvoltată în Noul Testament. Apostolul Pavel arată „cum a iubit Hristos Biserica şi S-a dat pe Sine pentru ea" şi adaugă, în altă parte, cît de îngrijorat era el, pînă la sentimentul „geloziei" divine, ca nu cumva mireasa să se rătăcească de la „curăţia şi credincioşia faţă de Hristos" (Efes. 5:25; 2 Cor. 11:2-3).
Totuşi, în zilele Noului Testament relaţia dintre Dumnezeu şi poporul Său este ilustrată mai des în termenii relaţiei de tată şi familie, decît cei ai relaţiei de soţ şi soţie. Este o dezvoltare a convingerii Vechiului Testament conform căreia Israel este „întîiul născut" (ex. Exod 4:22). Isus Şi-a învăţat mereu ucenicii să-L considere pe Dumnezeu drept Tatăl lor şi pe ei înşişi drept copiii Săi iubiţi, să I se roage ca unui Tată, să încredinţeze grijii Lui părinteşti nevoile lor materiale şi să se preocupe de numele Tatălui lor, de împărăţia Lui şi de voia Lui.
Unul dintre cele mai mari privilegii ale faptului că sîntem copiii lui Dumnezeu este că Duhul Sfînt locuieşte în noi. Prezenţa Duhului Sfînt în inimile noastre este o binecuvîntare specială, atît pentru era creştină (Ier. 31:33), cît şi pentru fiecare creştin în parte. Datorită faptului că sîntem fiii Săi,

„Dumnezeu ne-a trimis în inimă Duhul Fiului Său" (Gal. 4:6).
Pavel dezvoltă ideea:

Căci toţi cei ce sînt călăuziţi de Duhul lui Dumnezeu sînt fii

ai lui Dumnezeu. Şi voi n-aţi primit un duh de robie, ca să mai aveţi frică; ci aţi primit un duh de înfiere, care ne face să strigăm: „Ava", adică „Tată"! însuşi Duhul adevereşte împreună cu duhul nostru că sîntem copii ai lui Dumnezeu. (Rom. 8:14-16)

Deci viaţa copiilor lui Dumnezeu poate fi descrisă drept „viaţă în Duhul". Este o viaţă trăită sub îndrumarea şi puterea Duhului Sfînt. El mărturiseşte împreună cu duhul nostru că sîntem cu adevărat copiii lui Dumnezeu. Ca „duh de înţelepciune şi de descoperire" pentru cunoaşterea lui Hristos (Efes. 1:17), El ne deschide ochii inimii pentru a-L cunoaşte mai bine. El este, de asemenea, Duhul *Sfînt* care încearcă să ne conducă spre *sfinţenie,* să ne facă asemenea lui Hristos (2 Cor. 3:18). El supune puterea firii noastre şi face să rodească în caracterul nostru roadă „dragostei, bucuriei, păcii, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credincioşia, blîndeţea, înfrînarea poftelor" (Gal. 5:16-23).

Copiii lui Dumnezeu alcătuiesc împreuna familia Sa, biserica, bucurînduse de o continuitate directă cu poporul lui Dumnezeu din zilele Vechiului Testament. Această părtăşie a fraţilor şi surorilor în Hristos transcende orice barieră rasială sau socială. Este greu să ne imaginăm cît de mare era „zidul de la mijloc" dintre iudei şi neamuri, dar Hristos la surpat şi Pavel dedică o mare parte din Epistola sa către Efeseni temei referitoare la partea egală pe care neamurile şi iudeii o au în Hristos, fiind concetăţeni ai împărăţiei lui Dumnezeu şi laolaltă membri ai familiei lui Dumnezeu (Efes. 2:11-19).

In societatea de atunci exista şi o mare diviziune între sclavi şi

oamenii liberi. în Imperiul Roman sclavii nu aveau nici un drept în faţa legii, toate privilegiile aparţinînd celor liberi. Dar cînd Pavel a adus la Hristos un sclav fugar numit Onisim, la trimis înapoi la stăpînul său, Filimon, rugîndu-1 să-1 primească „nu ca pe un rob, ci mult mai presus decît pe un rob; ca pe un frate preaiubit" (Filim. 16). Efectele sociale ale Evangheliei au fost explozive.
Pentru a rezuma această unitate şi egalitate a tuturor membrilor familiei lui Dumnezeu, Pavel a scris:
Nu mai este nici Iudeu, nici Grec; nu mai este nici rob, nici

slobod; nu mai este nici parte bărbătească, nici parte femeiască, fiindcă toţi sînteţi una în Hristos Isus (Gal. 3:28).
Poporul lui Dumnezeu este un popor „sfînt", adică un popor distinct sau separat, despărţit de restul oamenilor pentru a fi al lui Dumnezeu. Deci el este chemat să fie ceea ce este, să dovedească în caracterul şi comportamentul său sfinţenia statutului sau poziţiei sale. Este „numit sfînt", adică chemat să se deosebească de lume şi să nu se conformeze concepţiei sau normelor ei. „Să nu vă luaţi după obiceiurile lor", ia spus Dumnezeu lui Israel în pustie, referindu-se la egipteni şi la canaaniţi (Lev. 18:1-5). Tot la fel a zis şi Isus în Predica de pe munte, referinduSe la neamuri şi la farisei: „voi să nu fiţi ca ei".
în schimb, creştinii trebuie să L urmeze pe Hristos. Normele Sale etice absolute sînt arătate, fără nici un compromis, în Evanghelii şi în epistole, exact aşa cum standardul lui Dumnezeu a fost prezentat Israelului de către Lege şi profeţi. Totuşi, nu trebuie să considerăm chemarea poporului lui Hristos la a fi „sfînt" sau „diferit" ca pretext pentru retragerea din lume într-o izolare pioasă. Dimpotrivă, chiar poporul pe care Hristos „1-a scos din lume", va fi trimis de El înapoi „în

lume", ca reprezentant al Său, pentru a se dărui pe sine însuşi altora, cu smerenie, în slujire şi mărturie (Ioan 15:19; 17:15-19).
Mai mult, rămînînd în lume pentru Hristos, încercînd să slujească nevoilor lumii, dar refuzînd să fie asimilat de standardele ei, va cunoaşte împotrivirea lumii. Hristos ia avertizat că lumea îi va urî, din cauză că sînt altfel decît ea şi îi va persecuta (Ioan 15:18-25; 17:14). Deci vor suferi. într-adevăr, suferinţa nemeritată şi suportarea răzbunării este o altă parte a chemării creştinilor. Hristos ne-a lăsat un exemplu pentru aceasta, ca noi să călcăm pe urmele Lui (1 Petru 2:18-23).
Dar suferinţa duce la slavă. Aşa a fost pentru Hristos, aşa va fi pentru cei ce-L urmează pe Hristos. Petru ne porunceşte să ne bucurăm atît de împărtăşirea suferinţelor lui Hristos, cît şi de anticiparea părţii noastre de slavă ce nea fost revelată (1 Petru 4:13; 5:1,10). Apostolul Pavel a spus acelaşi lucru:
Şi, dacă sîntem copii, sîntem şi moştenitori: moştenitori ai lui Dumnezeu, şi împreună moştenitori cu Hristos, daca suferim cu adevărat împreună cu El, ca să fim şi proslăviţi

împreună cu El (Rom. 8:17).
Acestea sînt unele dintre implicaţiile „înfierii" noastre în familia lui Dumnezeu. Ca şi copii ai lui Dumnezeu, Tatăl nostru, în noi locuieşte Duhul Sf înt, sîntem uniţi ca fraţi cu toţi ceilalţi creştini, sîntem ambasadorii lui Hristos în lume, slujind cauzei Lui şi suferind pentru ea, fiind în aceeaşi măsură şi moştenitori împreună cu Hristos. Pentru că a fi fiu înseamnă a fi moştenitor. Suferinţa este o garanţie a gloriei. Aceasta ne conduce în mod direct la a treia etapă a derulării planului lui Dumnezeu de mîntuire, şi anume la „glorificare".
Glorificarea
Noul Testament este plin de speranţă creştină. El ne

reaminteşte că, deşi în trecut am fost răscumpăraţi din păcat de Hristos şi acum ne bucurăm de privilegiul înfierii, pe care ni la oferit adoptarea noastră în familia lui Dumnezeu, urmează încă multe alte lucruri bune, a căror împlinire o aşteptăm cu nerăbdare, deoarece „nădejdea" noastră creştină nu are nici o îndoială în privinţa lor. Aceasta este o aşteptare plină de bucurie şi încredere, care se bazează pe promisiunile lui Dumnezeu şi ne susţine în călătoria noastră spre locaşul veşnic.
Care este obiectul speranţei noastre, ce anume aşteptăm cu atîta nerăbdare? Pavel îl numeşte „nădejdea slavei" (Rom. 5:2), dar oare ce înseamnă acest lucru?
în primul rînd, întoarcerea lui Hristos. Astăzi nu e la modă să crezi aşa ceva, cel puţin nu în sens literal, dar Isus a spus în mod clar şi repetat că va veni înapoi şi că întoarcerea Lui va fi „cu putere mare şi slavă". Apostolii au dezvoltat această siguranţă: venirea Lui va fi în Persoană şi vizibilă, cu toate că va avea o calitate transcendentală, care depăşeşte înţelegerea noastră actuală:
Căci cum iese fulgerul de la răsărit şi se vede pînă la apus, aşa va fi şi venirea Fiului omului (Mat. 24:27).
în al doilea rînd, învierea morţilor. învierea morţilor nu este acelaşi lucru cu reîntoarcerea la viaţă: cei pe care Isus ia adus la viaţă în timpul lucrării Lui pe pămînt şi-au recăpătat viaţa. Ei au revenit la viaţă, şi-au reluat vechiul mod de trăi şi apoi au

murit a doua oară. învierea, însă, este începutul unei vieţi noi, diferite şi nemuritoare. Trupurile noastre înviate, deşi vor păstra o anumită continuitate cu trupurile noastre actuale, vor fi şi ele schimbate. Pavel spune că vor fi la fel de diferite cum este planta faţă de sămînţa din care a crescut. Vor fi eliberate

de decădere şi de „fire", natura căzută care, într-un anumit sens, le aparţine. Vor avea şi puteri noi. De fapt, trupurile noastre înviate vor fi „trupuri de slavă", ca al lui Hristos (vezi Fii. 3:21; 1 Cor. 15:35-37).
în al treilea rînd, judecata. Cînd va veni Hristos, mîntuirea şi judecata vor fi complete, pentru că amîndouă sînt procese ce au început în viaţa aceasta, aşa cum a arătat în mod clar Isus (Ioan 5:19-29). Vom fi judecaţi după faptele noastre (Mat. 16:27; Ioan 5:28-29; Rom. 2:6; Apoc. 20:1115). Noi nu putem fi justificaţi (acceptaţi de Dumnezeu) prin faptele noastre: justificarea este numai prin harul lui Dumnezeu, prin credinţa în Hristos şi în lucrarea Lui încheiată. Dar vom fi judecaţi după faptele noastre, pentru că judecata va fi un eveniment public şi „faptele" noastre - ce am spus şi ce am făcut — vor fi singura dovadă publică care poate fi adusă pentru prezenţa (sau absenţa) credinţei mîntuitoare. Cei ale căror fapte vor arăta că ei nu au ascultat Evanghelia şi L-au respins pe Hristos, vor fi pierduţi. Oricare ar fi natura lui exactă, iadul este o realitate îngrozitoare. Hristos 1-a numit „întunericul de afară" şi ne-a spus să ne temem de Dumnezeu, „care poată să piardă şi trupul şi sufletul în gheenă" (Mat. 10:28).
în al patrulea rînd, un univers nou. Acesta este descris în mai multe feluri: va fi „un cer nou şi un pămînt nou" (2 Pet. 3:13; Apoc. 21:1), pentru că Dumnezeu va face „toate lucrurile noi" (Apoc. 21:5). Isus a numit aceasta „reînnoire" (Mat. 19:28), Pavel, îndreptare sau unire a tuturor lucrurilor în Hristos (Efes. 1:10), iar Petru „aşezarea din nou a tuturor lucrurilor" (Fapte 3:21).
Credinţa creştină populară s-a concentrat prea mult probabil asupra bucuriilor negative din cer, şi anume, că nu va mai fi foame şi sete, căldură prea mare sau soare dogoritor, că nu vor mai fi nici lacrimi şi durere, nici noapte, că nu va mai fi blestem, nici moarte. Să mulţumim lui Dumnezeu pentru

aceste absenţe, dar săi mulţumim cu atît mai mult pentru cauza lor, şi anume prezenţa Lui - prezenţa centrală,

dominatoare - pe scaunul de domnie al lui Dumnezeu!
Cînd Ioan a avut vedenia realităţii cereşti şi i s-a permis să privească „printr-o uşă deschisă", primul lucru pe care i-au căzut ochii a fost „un scaun de domnie" (Apoc. 4:1-2), simbolul suveranităţii lui Dumnezeu. Tot restul vedeniei este legat de acest tron. Pe el şedea Tatăl, iar Mielul şedea alături de El, împreună cu cele „şapte duhuri ale lui Dumnezeu", reprezentînd pe Duhul Sf înt. în jurul lui, în cercuri concentrice, erau cei douăzeci şi patru de bătrîni, simbolizînd biserica, şi cele patru făpturi, simbolizînd creaţia, iar dincolo de ei erau miriade de îngeri. Fulgere şi tunete ieşeau din scaunul de domnie şi în faţa tronului se afla marea adunare a celor răscumpăraţi, din toate popoarele şi limbile, îmbrăcaţi în hainele albe ale neprihănirii şi atribuind mîntuirea lor Dumnezeului lor ce sade pe scaunul de domnie şi Mielului (Apoc. 4-7).
Biblia începe cu crearea universului şi se încheie cu re-crearea universului. Ea continuă descriind Căderea omului şi pierderea paradisului şi se încheie într-o grădină, cu paradisul regăsit. Aici se află pomul vieţii, pentru hrană şi vindecare, şi apa vieţii pentru înviorare. Rîul de apă vie este văzut izvorînd „din scaunul de domnie al lui Dumnezeu şi al Mielului" (Apoc. 22:1). împărăţia lui Dumnezeu este instaurată pe deplin, în sfîrşit, şi întreaga creaţie I se supune LuL Binecuvîntările moştenirii noastre finale se datoresc domniei Lui desăvîrşite, de aceea mulţimile cîntă:
Aleluia! Domnul, Dumnezeul nostru cel Atotputernic a început să împărătească (Apoc. 19:6).
Şi ni se spune că, într-un anumit fel, poporul Sau răscumpărat,

înfiat şi glorificat va domni împreună cu El:
Şi vor împăraţi în vecii vecilor (Apoc. 22:5).

6
Autoritatea Bibliei
în ultimul capitol am încercat să rezum mesajul Bibliei, iar în cele trei capitole anterioare lui am încercat să schiţez cadrul geografic şi istoric în care a fost transmis şi primit acest mesaj. Dar oare mesajul biblic este într-adevăr revelaţie divină, aşa cum susţine? Putem avea încredere în Biblie? Are ea o autoritate permanentă?
Folosiţi astăzi într-o discuţie cuvîntul „autoritate" şi veţi vedea că oamenii vibrează în mod diferit la el. Nici unul din noi nu a scăpat de criza ultimelor două decenii. Revolta amplă, conştientă, împotriva oricărei autorităţi recunoscute - guvern, universitate, biserică, familie, tradiţie, Biblie - a izbucnit în 1968, cînd la Paris studenţii şi muncitorii s-au revoltat, iar la Universitatea Berkeley din California a început mişcarea „Libertatea cuvîntului". De atunci pot fi remarcate cîteva cîştiguri autentice, în sensul că societatea contemporană este mai deschisă şi mai angajată ca înainte. Dar sînt şi pierderi grave, mai ales în respingerea valorilor şi standardelor. Anarhiştii, aflaţi într-o incomodă alianţă cu existenţialiştii, declară că nimic nu mai are semnificaţie şi prin urmare nu mai există nici o autoritate intelectuală sau morală.
Evanghelistul creştin care încearcă să străpungă sistemul de apărare al anarhiştilor nu va începe cu autoritatea Bibliei, ci mai degrabă cu autoritatea lui Hristos, pentru că Isus din Nazaret rămîne pentru ei o figură atrăgătoare, în ciuda faptului că El a reuşit să îmbine sfidarea Sa radicală, adresată tradiţiei, cu o atitudine ciudat de conservatoare faţă de Dumnezeu şi Scriptură. Mai mult, supunerea Lui smerită a avut calitatea de

a-L recomanda prin ea însăşi, calitate pe care o mai arc încă

atunci cînd este întruchipată de cei ce-L urmează. Autoritatea Lui nu se impune pur şi simplu, ci se recomandă pe sine prin smerenie, aducînd cu sine o surprinzătoare eliberare.
în capitolul acesta, totuşi, preocuparea mea nu sînt răzvrătiţii şi anarhiştii, pentru că e puţin probabil ca ei să se numere printre cititorii acestei cărţi, ci mă preocupă cei care se numesc creştini şi declară aceasta, cei care acceptă faptul că „autoritatea" şi „supunerea", deşi au nevoie de continuă redefinire, nu pot fi alungate din vocabularul creştin, pentru că ei au mărturisit că „Isus Hristos este Domnul". Şi această mărturisire a domniei Lui implică în mod inevitabil supunere faţă de autoritatea Lui. Mai mult, oare această supunere faţă de autoritatea Lui nu aduce cu sine şi supunerea faţă de autoritatea Bibliei? Sar putea ca invitaţia Lui „cine are urechi, să asculte ce zice bisericilor Duhul" (Apoc. 2, 3) să fie o invitaţie la ascultarea *Scripturii,* în care Hristos, prin Duhul Său, vorbeşte încă Bisericii? Acestea sînt problemele pe care vreau să le ridic. Sînt întrebări cruciale, la care trebuie să se răspundă şi care nu pot fi ocolite.
în primul rînd, Biblia susţine (aşa cum am văzut) că este o Carte a mîntuirii, pentru ca „să-ţi dea înţelepciunea care duce la mîntuire". Prin urmare, trebuie să ştim dacă această cale a mîntuirii pe care o arată ea este adevărată sau falsă. De ea depinde destinul veşnic al omului.
In al doilea rînd, biserica contemporană este derutată. Necreştinii asistă mereu la spectacolul consternant al neînţelegerii şi discordiei dintre creştini. De ce? Cauza primordială a confuziei din biserică este absenţa unei autorităţi recunoscute de toţi. Biserica nu îşi va regăsi niciodată morala şi misiunea, dacă nu redescoperă înainte de orice altceva sursa autorităţii ei.

Pe lîngă aceasta, astăzi este la modă să îngădui un oarecare sincretism religios, adică să negi oricărei religii elementele exclusiviste pe care le-ar conţine, să afirmi că toate religiile sînt relativ adevărate şi să încerci să le combini. Şi celelalte religii au cărţile lor sfinte; atunci ce e atît de deosebit în legătură cu Scripturile creştinilor, Biblia?

Trei definiţii

Fiind aşadar conştienţi de importanţa subiectului şi de

neplăcerea cu care mulţi privesc încercarea noastră de a apăra unicitatea Bibliei, vom începe cu cîteva definiţii. Cele trei mari cuvinte folosite de creştini în legătură cu aceasta sînt „revelaţie", „inspiraţie" şi „autoritate". Există o legătură între ele, deşi sînt distincte.

Cuvîntul fundamental este „revelaţie". Derivat dintr-un cuvînt latin însemnînd „descoperire", el arată că Dumnezeu a luat iniţiativa de a Se face cunoscut. Caracterul rezonabil al acestui concept ar trebui să fie cît se poate de evident, fiindcă oricine şi orice ar fi Dumnezeu, El este cu totul dincolo de cunoaşterea noastră: „Poţi spune tu că poţi pătrunde adîncimile lui Dumnezeu, că poţi ajunge la cunoştinţa desăvîrşită a Celui Atotputernic?" (Iov 11:7). Cu siguranţă că nu poţi. Infinita Lui măreţie este ascunsă ochilor noştri; noi nu-L putem descoperi singuri. Dacă e să-L cunoaştem vreodată, atunci El este Cel ce trebuie să Se facă cunoscut.

Al doilea cuvînt, „inspiraţie", arată modul principal prin care Dumnezeu a ales să Se reveleze. El S-a revelat parţial în natură şi în mod suprem în Hristos, dar şi „vorbind" unui anumit popor. Acest proces de comunicare verbală este numit „inspiraţie". Noi nu folosim cuvîntul acesta în sens general, ca atunci cînd spunem că un poet sau un muzician este „inspirat". Dimpotrivă, are o conotaţie deosebită şi precisă, şi anume că

„toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu" (2 Tim. 3:16) - o expresie care este echivalentul unui singur cuvînt grecesc: „insuflată-de-Dumnezeu", tălmăcită mai puţin exact în unele traduceri. Deci înţelesul nu este că Dumnezeu a suflat asupra scriitorilor, nici că El a suflat cumva asupra scrierilor pentru a le da un caracter special, ci că ceea ce a fost scris de oameni a fost insuflat de Dumnezeu: El a vorbit prin ei, iar ei au fost purtătorii Lui de cuvînt.
Mai departe, nu vom ezita să spunem că această inspiraţie a fost „inspiraţie verbală", în sensul că s-a extins şi asupra cuvintelor folosite de scriitorii umani. Aceasta este ceea ce au susţinut ei. Apostolul Pavel, de exemplu, a putut să declare că, spunînd altora ceea ce Dumnezeu i-a revelat lui, a folosit „nu ... vorbiri învăţate de la înţelepciunea omenească, ci ... vorbiri învăţate de la Duhul Sfînt" (1 Cor. 2:13). Acest lucru nu este cîtuşi de puţin surprinzător, pentru că nu poţi transmite un mesaj precis altfel decît în cuvinte exacte.

„Autoritate", al treilea cuvînt, semnifică puterea sau greutatea pe care o posedă Scriptura din pricina a ceea ce este, şi anume o revelaţie divină dată prin inspiraţie divină. Dacă ea este un Cuvînt de la Dumnezeu, atunci are autoritate asupra oamenilor, pentru că în spatele oricărui cuvînt rostit se află Persoana care-1 spune. Vorbitorul (caracterul, cunoştinţele şi poziţia lui) determină modul în care oamenii îi vor considera cuvintele. Deci Cuvîntul lui Dumnezeu poartă autoritatea lui Dumnezeu. Datorită faptului că El este cine este, ar trebui să credem ceea ce ne spune.
Aceasta este lecţia pe care a învăţat-o Simon Petru atunci cînd, pe Marea Galileii, Isus i-a spus să iasă unde era apa adîncă şi să arunce năvodul. întreaga sa experienţă de pescar, cîştigată în ani întregi, sa revoltat la această propunere. A protestat

chiar: „învăţătorule, toată noaptea neam trudit şi n-am prins nimic". Totuşi, a adăugat cu înţelepciune: „Dar, la cuvîntul Tău, voi arunca mrejile" (Luca 5:4-5).
Noi susţinem, deci, că Dumnezeu S-a revelat pe Sine prin cuvinte; că acest discurs divin („insuflat-de-Dumnezeu") a fost scris şi păstrat în Scriptură şi că Scriptura este de fapt Cuvîntul lui Dumnezeu scris, care tocmai de aceea este adevărat şi vrednic de încredere, avînd autoritate divină asupra noastră.

Trei dezminţiri

Mi se pare necesar acum să adaug la aceste definiţii anumite dezminţiri, care ar putea anticipa anumite obiecţii şi ar putea dezarma posibile critici.
In primul rînd, procesul de inspiraţie nu este mecanic. Dumnezeu nu tratează autorii umani ai Scripturii aidoma unor maşini de transcris sau magnetofoane, ci ca persoane vii şi responsabile. Uneori le-a vorbit în visuri şi vedenii, uneori printro voce distinctă, alteori prin îngeri. Uneori nici nu ni se spune cum le-a venit cuvîntul lui Dumnezeu. S-ar putea ca nici ei să nu fi fost conştienţi de aceasta. Astfel, în cazul evanghelistului Luca, inspiraţia divină nu a fost, cu siguranţă, incompatibilă cu cercetarea umană, fiindcă, în prefaţa evangheliei sale, ne vorbeşte despre cercetările scrupuloase pe care le-a efectuat. Orice mijloace de comunicare ar fi folosit Dumnezeu, El nu a trecut niciodată peste personalitatea lor. Dimpotrivă, scriind, stilul literar şi vocabularul au fost ale lor.

încă şi mai important, acelaşi este cazul temei cărţilor. Nu este un accident că Amos a fost profetul dreptăţii lui Dumnezeu, Osea al dragostei Lui şi Isaia al suveranităţii Lui regeşti, nici că Pavel a fost apostolul harului şi credinţei, Iacov - al faptelor, Ioan - al iubirii şi Petru - al speranţei. Dovezile interne, adunate din lectura textului biblic, arată că Dumnezeu

Sa folosit din plin de personalitatea, temperamentul, mediul şi experienţa scriitorilor biblici, pentru a transmite prin fiecare un mesaj potrivit şi distinct.

Deci Scriptura este atît Cuvîntul lui Dumnezeu, cît şi cuvîntul oamenilor. Acesta este într-adevăr modul în care ea ni se prezintă. Dacă este adevărat că „gura Domnului a vorbit" (ex. Isa. 1:20), este tot atît de adevărat că Dumnezeu a vorbit prin „sfinţii prooroci" (ex. Fapte 3:21). Tot aşa, „Dumnezeu ... a vorbit prin prooroci" (Evrei 1:1), şi „oamenii au vorbit de la Dumnezeu" (2 Petru 1:21). Din nou, în acelaşi pasaj Legea putea fi descrisă de un singur autor atît ca „Legea lui Moise" cît şi ca „Legea Domnului" (Luca 2:22-23).

Dubla paternitate a Scripturii este un adevăr ce trebuie păstrat cu grijă. Pe de-o parte, a vorbit *Dumnezeu,* revelînd adevărul şi păzind scriitorii de greşeală, dar fără să le violeze personalitatea. Pe de altă parte, au vorbit *oamenii,* folosinduşi în mod liber facultăţile, dar fără a deforma mesajul divin. Cuvintele lor au fost cu adevărat ale lor, dar erau şi cuvintele lui Dumnezeu, aşa că ceea ce spune Scriptura spune Dumnezeu.

A doua dezminţire este că deşi Scriptura, ca şi Cuvînt al lui Dumnezeu, este adevărată, aceasta nu înseamnă - ca să citām o afirmaţie obişnuită - că „fiecare cuvînt al Bibliei este adevărat în mod literal". O astfel de afirmaţie ar trebui nuanţată în cîteva sensuri. Deşi aici mă suprapun într-o anumită măsură cu ceea ce voi scrie în capitolul următor despre interpretarea biblică, cred că trebuie să spun şi acum ceva despre aceasta. Pentru început, fiecare cuvînt al Bibliei este adevărat numai în contextul său. Izolat de context, ar putea să nu fie adevărat. Cel mai bun exemplu pentru ceea ce vreau să spun este Cartea lui Iov, care, în cea mai mare parte, constă dintrun dialog între Iov cel îndurerat şi cei trei care au venit săi „mîngîie", împreună cu un al patrulea care apare mai tîrziu. Aceasta

ocupă capitolele 1-37. Apoi Dumnezeu i Se revelează lui Iov în capitolele 38-42. O parte din ceea ce Iov şi prietenii lui spun despre suferinţă în

primele treizeci şi şapte de capitolele este greşit. Vorbele lor sînt relatate pentru a fi contrazise, nu pentru a fi crezute. Ni se spune aceasta la sfîrşitul cărţii, cînd Iov îi spune lui Dumnezeu: „am vorbit de minuni... pe care nu le pricep", iar Dumnezeu le spune celor trei prieteni „nu aţi vorbit aşa de drept de Mine" (Iov 42:3, 7). Prin urmare, ar fi imposibil să luăm un verset din Cartea lui Iov şi să spunem „acesta este Cuvîntul lui Dumnezeu", pentru că sar putea să nu fie. Cartea, înţeleasă ca întreg, este Cuvîntul lui Dumnezeu, dar primele treizeci şi şapte de capitole pot fi înţelese numai în lumina ultimelor cinci.

Principiulcheie, menţionat deja în capitolul 2 şi care va fi dezvoltat în capitolul următor, a fost foarte bine exprimat în Angajamentul de la Lausanne (1974), şi anume că Scriptura este „fără greşeală în tot ceea ce susţine". Aceasta indică faptul că nu tot ce se află în Biblie este susţinut de Biblie (aşa cum am văzut în Cartea lui Iov). Apoi, adaugă că tot ce *este* susţinut de Scriptură este adevărat şi fără eroare, pentru că aceste afirmaţii sînt ale lui Dumnezeu. Acest principiu vital nu a fost întotdeauna limpede în aşa numita „dispută cu privire la ineranţa Scripturii" care are loc în Statele Unite. Trebuie să fim de acord că orice afirmă Biblia este adevărat, fie că este ceva din domeniul religiei sau eticii, al istoriei sau ştiinţei, fie ceva despre natura sau originea ei. Dar aceasta nu răspunde la întrebarea majoră din domeniul interpretării: ce anume afirmă Biblia în aceste domenii?

Apoi, o mare parte din Scriptură este prezentată în mod deliberat într-o manieră metaforică. Astfel sînt multe descrieri

„antropomorfice" ale lui Dumnezeu, reprezentîndu-L sub formă omenească şi referindu-se la ochii şi urechile Lui, la „braţul Lui întins", „mîna puternică", degetele, gura, suflarea şi nările Lui. Pe acestea nu le interpretăm în mod *literal,* pentru simplul motiv că „Dumnezeu este duh" (loan 4:24) şi deci, nu are trup. Aşadar, cînd citim că „Domnul îşi întinde privirile peste tot pămîntul ca să sprijinească pe aceia a căror inimă este întreagă a Lui" (2 Cron. 16:9), nu încercăm să vizualizăm o pereche de ochi divini literalmente alergînd pe suprafaţa pămîntului, ci mai degrabă înţelegem că Dumnezeu îi vede pe toţi, pretutindeni şi este întotdeauna gata să-i salveze şi să-i întărească pe cei ce se încred în El. Tot astfel, cînd citim că oamenii se ascund sub „aripile" Lui, nu ni-L imaginăm ca pe o pasăre cu pene, ci

aflăm că El îi protejează pe cei ce se refugiază în El.

Tot la fel, cînd psalmistul scrie că soarele iese „ca un mire ... din odaia lui de nuntă, se aruncă în drumul lui cu bucuria unui viteaz", şi cînd continuă să spună că „răsare" şi îşi „isprăveşte" drumul de la un capăt la celălalt al pămîntului (Ps. 19:1-6), nu ne prezintă o concepţie pre-coperniciană despre sistemul solar. Pentru că, în mod evident, el descrie strălucitoarea măreţie a soarelui în imagini poetice şi din punctul de vedere al unui observator aflat pe pămînt. Chiar şi sofisticaţii tehnocraţi ai anilor 1980 pot vorbi elocvent despre soare şi discuta despre „răsăritul" şi „apusul" lui, fără să fie nevoiţi să-şi ceară scuze pentru aceasta. Oamenii îşi dau seama că folosesc un limbaj poetic şi al observaţiei zilnice, nu al ştiinţei.

A treia dezminţire pe care vreau s-o fac priveşte ceea ce este textul inspirat al Scripturii, singurul care poate fi considerat

Cuvîntul lui Dumnezeu scris. Acesta este textul original ebraic şi grecesc, aşa cum a ieşit din mîinile autorilor săi. Nu susţinem nici o inspiraţie sau autoritate specială pentru o anumită traducere *ca traducere* - fie ea în latina veche sau limba română, sau pentru o anumită interpretare.
Este adevărat că nu a supravieţuit nici un manuscris original. Pierderea lor se datorează, probabil, deliberatei providenţe a lui Dumnezeu, prin care ne-a împiedicat să acordăm o reverenţă superstiţioasă unor foi de hîrtie. Dar cunoaştem cîte ceva despre grija scrupuloasă cu care scribii au copiat textele ebraice sacre şi acelaşi lucru este valabil şi pentru documentele Noului Testament. în plus, ne aflăm în posesia mult mai multor copii timpurii ale textului original decît ale oricărei alte piese de literatură antică. Comparînd aceste copii între ele, cu primele „versiuni" (adică traduceri) şi cu citatele biblice din scrierile părinţilor bisericii, învăţaţii (numiţi „critici ai textului") au reuşit să stabilească textul autentic dincolo de orice îndoială rezonabilă. Incertitudinile rămase sînt aproape în întregime neînsemnate, nici o doctrină importantă nedepinzînd de ele.
Pînă aici am încercat să desţelenesc terenul, arătînd ceea ce susţinem şi ceea ce nu susţinem despre Biblie. Acum este timpul să întrebăm pe ce temeiuri se bazează siguranţa noastră că ea este Cuvîntul lui Dumnezeu scris, venind de la Dumnezeu şi avînd autoritate asupra oamenilor. La aceasta s-au dat multe răspunsuri diferite. Le voi aminti pe scurt pe primele trei şi mă

voi concentra asupra celui de-al patrulea argument, cel decisiv.
Argumente pentru autoritatea Scripturii
Primul punct aici este că bisericile creştine istorice au păstrat şi apărat cu consecvenţă originea divină a Scripturii. Doar

relativ recent, unele biserici şi-au schimbat doctrina oficială în privinţa acestei probleme. Dacă cercetăm formulările bisericilor protestante (ex. anglicană, prezbiteriană şi luterană) sau ale bisericilor romano-catolică şi ortodoxă, mărturia este practic unanimă. Acesta nu este însă un argument concludent, iar pentru unii nu este deloc un argument. Cu toate acestea, consensul dea lungul secolelor este absolut impresionant şi nu trebuie lăsat la o parte cu uşurinţă sau dispreţuit.
în al doilea rînd, trecem de la ceea ce bisericile istorice au învăţat cu consecvenţă, la ceea ce au susţinut scriitorii biblici. Acesta e un lucru şi mai impresionant. Moise, de exemplu, a spus că a primit Legea de la Dumnezeu. Profeţii îşi începeau oracolele cu formule ca „aşa vorbeşte Domnul" sau „cuvîntul Domnului a coborît asupra mea şi zice". Iar apostolii au putut scrie afirmaţii ca cea a lui Pavel:
... atunci cînd aţi primit Cuvîntul lui Dumnezeu auzit de la noi, l-aţi primit nu ca pe cuvîntul oamenilor, ci, aşa cum şi este în adevăr, ca pe Cuvîntul lui Dumnezeu, care lucrează şi în voi, care credeţi (1 Tes. 2:13).
Autorii biblici fac aceleaşi afirmaţii pentru ceilalţi dintre ei. Găsim în Scriptură o schemă elaborată de autorizări reciproce. De exemplu, profeţii au confirmat Legea, iar psalmiştii i-au preamărit adevărul, frumuseţea şi dulceaţa (ex. Ps. 19,119). Mai presus de toate, Noul Testament îl confirmă pe cel Vechi, apostolii ce au scris luînd din el o mare varietate de citate ca garanţie divină a ceea ce au scris. Există chiar şi faimosul pasaj în care apostolul Petru se referă la scrisorile „preaiubitului nostru frate Pavel", comentează despre „înţelepciunea" dată lui şi declară că epistolele sale sînt egale cu Scriptura (2 Pet. 3:1516).
A treia linie de mărturii pentru inspiraţia şi autoritatea Scripturii este oferită nu de către scriitorii ei, ci de cititorii Scripturii, pentru că există anumite caracteristici ale Bibliei

care

nu se poate să nu frapeze cititorul atent. Există, de pildă, o remarcabilă unitate şi coerenţă a cărţii, despre care am încercat să vorbesc mai pe larg în unele capitole precedente. Ţinînd cont de diversitatea autorilor umani, cea mai bună explicaţie a acestei unităţi pare să fie activitatea cuprinzătoare a unui singur Autor divin care Se află îndărătul autorilor umani. Mai există iarăşi, ca un aspect al acestei unităţi generale, fenomenul frapant al profeţiei împlinite. Există apoi nobleţea şi demnitatea marilor teme ale Scripturii şi extraordinara relevanţă a mesajului său după o mie de ani, pentru care mărturiseşte popularitatea sa continuă.
Mai mult, există puterea pe care Biblia a avut-o (puterea lui Dumnezeu prin ea, credem noi) în vieţile oamenilor, deranjîndu-i pe cei comozi şi mîngîindui pe cei aflaţi în necaz, smerindu-i pe cei mîndri, schimbîndu-i pe păcătoşi, încurajîndu-i pe cei cu inima slabă, aducînd speranţă celor îndureraţi şi îndrumîndu-i pe cei ce s-au pierdut pe cale. La aceasta se adaugă ceea ce reformatorii au numit „mărturia lăuntrică a Duhului Sfînt", care este siguranţa profundă că Scriptura este un adevăr venit de la Dumnezeu, o siguranţă provenită nu din confirmări externe, cum ar fi descoperirile arheologice (oricît de folositoare ar fi ele), ci din confirmare lăuntrică, dată de însuşi Duhul Sfînt. Este experienţa „inimii ce arde", trăită prima dată de ucenicii aflaţi în drum spre Emaus, dar acordată şi ucenicilor lui Hristos din lumea modernă:
Nu ne ardea inima în noi cînd ne vorbea pe drum şi ne deschidea Scripturile? (Luca 24:32)
Totuşi, motivul cel mai important pentru care creştinii cred în inspiraţia şi autoritatea divină a Scripturii nu este faptul că aşa

învaţă biserica, că aceasta au afirmat scriitorii ei sau că aşa simte cititorul, ci faptul că aşa a spus Isus Hristos însuşi. Pentru că El a confirmat Scriptura, noi trebuie să tragem concluzia că autoritatea Lui şi autoritatea Scripturii stau împreună în picioare sau cad împreună.
Unii ar putea replica imediat că a te baza pe mărturia lui Hristos în privinţa Scripturii înseamnă a folosi un argument circular, care ar putea fi exprimat astfel: „De unde ştiu că Scriptura este inspirată? Pentru că aşa spune Hristos. De unde

ştiu că aşa spune Hristos? Din Scriptură, care este inspirată". Aceasta, subliniază criticii noştri, înseamnă a pune o întrebare tendenţioasă, pentru că presupunem tocmai adevărul pe care vrem să-1 dovedim. Dar ei formulează greşit argumentul nostru. Cînd ne apropiem prima dată de Biblie, nu facem nici o presupunere despre inspiraţia ei divină. O acceptăm ca pe o simplă colecţie de documente istorice, conţinînd mai ales mărturia despre Hristos a creştinilor din secolul întîi. Citind mărturiile lor ajungem să credem în Hristos, fără să formulăm încă nici o doctrină a Scripturii. Dar Hristos, în care am ajuns să credem, ne trimite înapoi la Scriptură. El ne dă o nouă înţelegere a ei pentru că ne confirmă autoritatea ei.
Dar cum anume a confirmat Hristos Scriptura? Scriptura constă, desigur, din două secţiuni separate, Vechiul şi Noul Testament, şi Isus Şia pus sigiliul în mod diferit asupra lor.

Concepţia lui Hristos despre Vechiul Testament

Sa luăm mai întîi Vechiul Testament. Nu există nici o îndoială, şi orice cititor atent al Bibliei va fi de acord, că Isus a confirmat cu reverenţă autoritatea Scripturii Vechiului Testament, pentru că El însuşi S-a supus autorităţii ei. Voi da trei exemple pentru a demonstra acest lucru.
Primul, Isus S-a supus Vechiului Testament prin comportarea Sa. Astfel, S-a opus fiecăreia dintre cele trei ispite ale

diavolului cu cîte un citat biblic potrivit. Uneori se spune că a citat Scriptura „în faţa diavolului". Nu e adevărat. Ar fi mai exact să se spună că El Şi-a citat Scriptura Sieşi în prezenţa diavolului, fiindcă atunci cînd diavolul I-a oferit împărăţiile lumii, dacă îi va cădea la picioare şi i Se va închina, Isus a replicat:

Pleacă, Satano! ... Căci este scris: „Domnului, Dumnezeului tău, să te închini şi numai Lui să-I slujeşti" (Mat. 4:10).

Isus nu a aplicat textul acesta lui Satan, ci Lui însuşi. El ştia din Scriptură că închinarea I se cuvine numai lui Dumnezeu, prin urmare, va asculta. Ca om, El voia să Se închine lui Dumnezeu, nu lui Satan. Simplul cuvînt *gegraptai* („este scris") a fost suficient pentru El. Nu a fost nevoie să întrebe, să discute,

să argumenteze sau să negocieze. Problema era deja clarificată de Scriptură. Această supunere voluntară şi personală a Fiului lui Dumnezeu faţă de autoritatea Cuvîntului lui Dumnezeu este extrem de semnificativă.

Al doilea exemplu: Isus S-a supus Vechiului Testament în împlinirea misiunii Sale. Se pare că a ajuns la o înţelegere a rolului Său mesianic dintr-un studiu al Scripturii Vechiului Testament. El a ştiut că este atît robul Domnului amintit în Isaia, cît şi Fiul Omului amintit în Daniel, aşa că a acceptat să intre în slavă doar pe drumul suferinţei şi al morţii. Aceasta explică sentimentul de necesitate, de constrîngere pe care 1-a avut:

Fiul Omului trebuie să pătimească mult, să fie tăgăduit ... , să fie omorît şi după trei zile să învieze (Marcu 8:31).

De ce *„trebuie"?* Pentru că aşa a spus Scriptura. El Se pune sub autoritatea ei în mod voluntar şi deliberat, fiind hotărît să împlinească ceea ce era scris despre misiunea şi

comportamentul Său. Aşa că atunci cînd Petru a încercat să împiedice arestarea lui Hristos în grădina Ghetsimani, El i-a spus să bage sabia în teacă. Nu a avut nevoie de apărare omenească. Nu putea El să ceară Tatălui Său legiuni de îngeri care să-L apere? Atunci de ce nu a făcut-o? Iată motivul pe care 1-a dat El:

Dar cum se vor împlini Scripturile, care zic că aşa trebuie să se întîmple? (Mat. 26:54)

A avut aceeaşi părere şi după înviere şi a confirmat-o celor doi ucenici pe drumul spre Emaus, precum şi grupului mai larg de urmaşi ai Săi:

Nu trebuia să sufere Hristosul toate aceste lucruri şi să intre în Slava Sa? ... Iată ce vă spuneam cînd eram încă cu voi, că trebuie să se împlinească tot ce este scris despre Mine în Legea lui Moise, în Prooroci şi în Psalmi (Luca 24:26, 44).

în al treilea rînd, Isus S-a supus Vechiului Testament în controversele Lui. El Se găsea mereu angajat în dispute cu liderii

religioşi din acel timp şi, ori de cîte ori exista o diferenţă de opinie între ei, El considera Scriptura drept singurul tribunal de apel. „Ce este scris în Lege?", întreba El. „Cum citeşti în ea?" (Luca 10:26). Şi din nou: „Oare n-aţi citit locul acesta din Scriptură ... ?" (Marcu 12:10). Una din principalele Lui critici la adresa contemporanilor Săi privea lipsa lor de respect faţă de Scriptură. Fariseii adăugau la ea, iar saducheii scoteau din ea. Aşa că le-a spus fariseilor:

Aţi desfiinţat frumos porunca lui Dumnezeu, ca să ţineţi datina voastră ... Şi aşa aţi desfiinţat Cuvîntul lui Dumnezeu prin datina voastră (Marcu 7:9,13).

Şi saducheilor:

Oare nu vă rătăciţi voi din pricină că nu pricepeţi nici

Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu? (Marcu 12:24)
Este deci dincolo de orice îndoială că Isus Hristos S-a supus Scripturii. în standardul său etic, în înţelegerea misiunii Lui şi în dezbaterile cu conducătorii iudei, pentru El a fost decisiv ceea ce spunea Scriptura. „Scriptura nu poate fi distrusă", a afirmat El. Şi din nou:
Căci adevărat vă spun, cîtă vreme nu va trece cerul sau pămîntul, nu va trece o iotă sau o frîntură de slovă din Lege înainte ca să se fi întîmplat toate lucrurile (Mat. 5:18).
Nu există nici un exemplu în care Isus să contrazică originea divină a Scripturii Vechiului Testament. Unii oameni au presupus că a făcut-o în cele şase antiteze din Predica de pe Munte, în care a spus: „Aţi auzit că sa zis... Dar Eu vă spun ...". Totuşi, El nu îl contesta pe Moise, ci denaturarea lui Moise, făcută de către cărturari; El nu contesta Scriptura (care este Cuvîntul lui Dumnezeu), ci tradiţia (care-i aparţine omului). Toate dovezile ce le avem confirmă că Isus Hristos a consimţit în mintea Lui şi Şi-a supus viaţa autorităţii Scripturii Vechiului Testament. Este de neconceput ca urmaşii Lui să aibă o viziune mai slabă cu privire la Scriptură decît a avut El.

Cum a pregătit Hristos apariţia Noului Testament
Bineînţeles, Hristos a confirmat Noul Testament într-un mod diferit de cel în care a confirmat Vechiul Testament, deoarece niciuna din cărţile Noului Testament nu fusese scrisă încă. Dacă scrierea Noului Testament era de domeniul viitorului, atunci cum a putut El s-o confirme?
Răspunsul la această întrebare se află în alegerea apostolilor. Se pare că Isus a văzut nevoia Scripturii Noului Testament care să corespundă celei a Vechiului Testament. în Vechiul Testament, Dumnezeu era activ în răscumpărarea şi judecarea Israelului şi în a ridica profeţi, care să dea o relatare şi

interpretare corectă a ceea ce făcea El. Acum Dumnezeu era activ prin Hristos în răscumpărarea şi judecarea lumii. Era necesar oare ca această supremă şi finală revelaţie a lui Dumnezeu în Hristos să fie pierdută pentru viitoarele generaţii? Cîtuşi de puţin. Era necesar să existe cărturari şi interpreţi autorizaţi şi ai acestei revelaţii. Aşa că Isus S-a îngrijit de aceasta. El ia ales şi ia numit cu grijă (după o noapte întreagă de rugăciune), iar apoi a instruit şi autorizat pe cei doisprezece apostoli pentru a fi martorii Lui, aşa cum şi Dumnezeu a ales profeţii Vechiului Testament:

în zilele acelea Isus S-a dus pe munte să Se roage şi a petrecut toată noaptea în rugăciune către Dumnezeu. Cînd s-a făcut ziuă, a chemat pe ucenicii Săi şi a ales dintre ei doisprezece, pe care i-a numit apostoli (Luca 6:12-13).

Toţi cei ce-L urmau pe Isus au fost „ucenici", dar numai cei doisprezece au fost numiţi „apostoli". Un studiu al folosirii acestui titlu în Noul Testament arată că, deşi au fost „apostolii bisericii", în mare echivalînd cu misionarii moderni (ex. 2 Cor. 8:23; Fapte 13:1-3; 14:14; Fii. 2:25), „apostolii lui Hristos" au fost un cerc mic, restrîns la cei doisprezece, Matia (care 1-a înlocuit pe Iuda), Pavel, Iacov (fratele Domnului) şi încă unul sau doi. Deşi întreaga biserică este apostolică, în sensul că însuşi Hristos a trimis-o în lume pentru misiunea Lui, şi deşi fiecare creştin trebuie să fie implicat în această misiune, „apostol" nu este un cuvînt folosit în general pentru creştini în Noul Testament. Nici chiar colegii loiali şi de încredere ai lui Pavel, ca Timotei, nu au

fost apostoli. în mod deliberat a făcut el o distincţie între ei. Astfel şi-a început el scrisoarea către Coloseni: „Pavel, apostol al lui Isus Hristos, prin voia lui Dumnezeu, şi fratele Timotei". Timotei era frate. într-adevăr, toţi creştinii sînt fraţi şi surori, dar el nu era apostol al lui Hristos, ca Pavel.

Cercetările moderne sugerează că *apostolos,* cuvîntul grecesc, este echivalentul cuvîntului aramaic *şaliah,* iar în iudaismul rabinic *şaliah* era o persoană cu un rol bine definit: era un emisar al Sanhedrinului, trimis la iudeii împrăştiaţi pentru a-i învăţa în numele consiliului. Despre el se spunea: „cel ce este trimis de cineva este chiar acea persoană". Cu alte cuvinte, era un trimis plenipotenţiar, vorbind cu autoritatea persoanei sau a organului care la însărcinat. Aşa a mers Saul din Tars la sinagogile din Damasc, înarmat cu „putere şi învoire de la preoţii cei mai de seamă" (Fapte 26:12, comp. 9:1, 2; 22:5).
în acest context i-a ales Isus pe cei doisprezece şi le-a dat în mod deliberat acest titlu. Apostolii trebuiau să fie reprezentanţii Săi personali, înzestraţi cu autoritatea Lui, ca să vorbească în numele Său. Cînd i-a trimis, El le-a spus: „Cine vă primeşte pe voi, Mă primeşte pe Mine" (Mat. 10:40; Ioan 13:20).
Se pare că apostolii lui Isus au fost unici în patru privinţe.
în primul rînd, ei au avut o chemare şi autorizare personală din partea lui Isus. Acest lucru a fost evident în privinţa celor doisprezece, iar Pavel susţinea ceva asemănător. El a afirmat şi a apărat cu vehemenţă autoritatea sa apostolică, insistînd că el a primit însărcinarea de a fi apostol „nu de la oameni, nici printr-un om, ci prin Isus Hristos şi prin Dumnezeu Tatăl" (Gal.l:l). Este semnificativ şi faptul că într-una din relatările convertirii lui Pavel, în Faptele Apostolilor, sînt relatate exact cuvintele folosite de Isus pentru însărcinarea lui (deşi Luca le-a tradus în greacă), şi anume *ego apostello se,* „te trimit" sau „te fac apostol" (Fapte 26:17, comp. 22:21).
în al doilea rînd, ei au fost martori oculari ai lui Hristos. Cei doisprezece au fost numiţi, ne spune Marcu, „ca săi aibă cu Sine şi săi trimită să propovăduiască". Verbul „săi trimită" este din nou *apostellein,* iar calificarea lor esenţială pentru lucrarea de apostolie a fost faptul că au fost cu El. Cu puţin înainte de a

muri, Isus le-a spus acelaşi lucru:
Şi voi de asemenea veţi mărturisi, pentru că aţi fost cu Mine

de la început (Ioan 15:27).
Aşa că le-a dat ocazii neasemuite de a-I asculta cuvintele şi de a-I vedea faptele, pentru ca mai tîrziu să mărturisească ceea ce au văzut şi au auzit (comp. 1 Ioan 1:1-3). Deosebit de important pentru ei a fost să fie martori ai învierii Lui. Pentru aceasta a fost ales Matia „ca să ia loc în slujba şi apostolia aceasta, din care a căzut Iuda, ca să meargă la locul lui" (Fapte 1:21-26).
Este adevărat, desigur, că Pavel nu a fost unul din cei doisprezece, că nu a avut experienţa de martor ocular al lui Isus pe care au avut-o aceştia şi că probabil nu L-a văzut niciodată pe Isus în trup. Unii presupun că cei trei ani petrecuţi în Arabia, timp în care el spune că şi-a primit Evanghelia „prin descoperirea lui Isus Hristos" (Gal. 1:11-12, 1718), au fost destinaţi compensării celor trei ani de lucrare publică a lui Hristos, pe care i-a pierdut. Oricum ar fi fost, el a împlinit a doua calificare de apostol, fiind martor al învierii. „Nu sînt eu apostol?", a strigat el. „N-am văzut eu pe Isus, Domnul nostru?" (1 Cor. 9:1). Se referă aici, desigur, la întîlnirea lui cu Hristos pe drumul spre Damasc. Deşi a avut loc după înălţare, şi prin urmare era neobişnuită, el susţine totuşi că a fost o apariţie adevărată, obiectivă, după înviere şi adaugă că a fost şi ultima. La sf îrşitul catalogului său cu apariţiile de după înviere el scrie:
După ei toţi, ca unei stîrpituri, mi S-a arătat şi mie (1 Cor. 15:8-9).
în al treilea rînd, ei au avut o extraordinară inspiraţie de la Duhul Sfînt. Am văzut în capitolul precedent că locuirea Duhului Sfînt în noi şi lumina de la El este privilegiul tuturor

copiilor lui Dumnezeu; nu este un privilegiu rezervat doar apostolilor. Cu toate acestea, lucrarea Duhului promis de Hristos apostolilor a fost ceva cu totul unic, aşa cum ar putea reieşi din cuvintele următoare:
V-am spus aceste lucruri cît mai sînt cu voi. Dar Mîngîietorul, adică Duhul Sfînt, pe care-L va trimite Tatăl în Numele Meu, vă va învăţa toate lucrurile şi vă va aduce aminte de tot ce v-am spus Eu ...
Mai am să vă spun multe lucruri, dar acum nu le puteţi

purta. Cînd va veni Mîngîietorul, Duhul adevărului, are să vă călăuzească în tot adevărul... (Ioan 14:25-26; 16:1213)
Aceste promisiuni minunate au fost uneori aplicate tuturor creştinilor şi fără îndoială că au şi o referinţă secundară, cu privire la noi. Dar ele se referă, evident, în primul rînd la apostolii ce sau adunat în jurul lui Isus în camera de sus, cărora le putea spune „V-am spus aceste lucruri cît mai sînt cu voi" şi „Mai am să vă spun multe lucruri, dar acum nu le puteţi purta".
Ceea ce le-a promis avea două aspecte: primul, că Duhul Sf înt le va aminti învăţătura pe care le-o dăduse El şi, al doilea, că o va suplimenta, conducîndu-i spre tot adevărul, pe care nu-1 puteau primi în acel moment. împlinirea majoră a acestor promisiuni a fost în scrierea Evangheliilor şi a epistolelor Noului Testament.
In al patrulea rînd, au avut puterea de a face minuni. Cartea Faptelor este, pe bună dreptate, numită „Faptele Apostolilor" (comp. Fapte 1:1-2; 2:43; 5:12), iar Pavel numeşte „semnele, puterile şi minunile" pe care le-au făcut - ,,semnele unui apostol" (2 Cor. 12:12). Mai departe, scopul puterii miraculoase date apostolilor trebuia să le autentifice însărcinarea şi mesajul apostolic:

Cum vom scăpa noi, dacă stăm nepăsători faţă de o mîntuire aşa de mare, care, după ce a fost vestită întîi de Domnul, nea fost adeverită de cei ce au auzit-o <adică de apostoli, martorii oculari), în timp ce Dumnezeu întărea mărturia lor cu semne, puteri şi felurite minuni şi cu darurile Duhului Sf înt, împărţite după voia Sa (Evrei 2:3-4).
în aceste patru privinţe se pare că apostolii au fost unici.
Confirmarea autorităţii apostolilor
Impresia noastră despre unicitatea apostolilor este confirmată în două feluri. în primul rînd, ei înşişi au fost conştienţi de ea şi Noul Testament arată că sînt pe deplin încredinţaţi de autoritatea lor apostolică. Acesta este cu siguranţă cazul lui Pavel şi Ioan. Pavel nu numai că-şi apără autoritatea de apostol (aşa cum am văzut), ci o şi afirmă. Ascultaţi instrucţiunile autoritare pe care

le dă bisericii din Tesalonic:
Cu privire la voi, avem încredere în Domnul că faceţi şi veţi face ce vă poruncim ... în Numele Domnului nostru Isus Hristos, vă poruncim, fraţilor ... Căci, cînd eram la voi, vă spuneam lămurit ... îndemnăm pe oamenii aceştia şi-i sfătuim, în Domnul nostru Isus Hristos ... Şi dacă n-ascultă cineva ce spunem noi în această epistolă, însemnaţi-vil ... (2 Tes. 3:4, 6,10,12,14)
Ce înseamnă acest „noi"? Este pluralul autorităţii apostolice. Şi cine este cel ce-şi permite să dea aceste porunci autoritare şi să pretindă ascultare? Din nou, este un apostol al lui Hristos, care vorbeşte în numele lui Hristos. El susţine că în el şi prin el vorbeşte Hristos (2 Cor. 13:3). Drept urmare, cînd a vizitat prima dată Galatia, deşi era desfigurat de boală, galatenii nu l-au dispreţuit şi nu au rîs de el, ci l-au primit „ca pe un înger al lui Dumnezeu, ca pe însuşi Hristos Isus" (Gal. 4:14). Pavel nui mustră pentru că iau arătat un respect exagerat, dimpotrivă, au

făcut bine că l-au primit astfel, pentru că el este un apostol, un ambasador, un reprezentant autorizat al lui Isus Hristos.
Ioan a folosit şi el pluralul autorităţii apostolice (ex. 3 Ioan 9) şi a reamintit mereu cititorilor săi originea învăţăturii pe care le-a dato. Avînd în vedere proliferarea învăţătorilor mincinoşi, a îndrăznit chiar să scrie:
Noi însă sîntem din Dumnezeu; cine cunoaşte pe Dumnezeu, ne ascultă; cine nu este din Dumnezeu, nu ne ascultă. Prin aceasta cunoaştem duhul adevărului şi duhul rătăcirii (1 Ioan 4:6).
Cu alte cuvinte, un test sigur prin care cititorii lui Ioan puteau discerne adevărul de greşeală consta în acordul cu învăţătura lui. învăţătorii mincinoşi îşi vor dovedi greşeala neascultînd de Ioan, în timp ce creştinul adevărat se identifică prin supunerea sa faţă de autoritatea apostolului.
Al doilea mod în care este confirmată autoritatea unică a apostolilor este faptul că biserica primară a recunoscut-o. De exemplu, în perioada postapostolica, în jurul anului 110 di ir., la scurt timp după moartea lui Ioan, ultimul apostol, episcopul

Ignaţiu de Antiohia a trimis scrisori unor biserici din Asia Mică şi din Europa. în Epistola sa către Romani (c. 4), el scrie:
Eu nu vă dau porunci, ca Petru şi Pavel. Ei au fost apostoli, eu nu sînt decît un om osîndit.
El era episcop, dar a recunoscut că nici autoritatea unui episcop nu se poate compara cu cea a unui apostol.
Cînd, în secolul patru, biserica a ajuns în cele din urmă să stabilească ce cărţi trebuie incluse în canonul Noului Testament şi care trebuie excluse, testul aplicat a fost dacă o carte provenea de la apostoli. Adică, a fost scrisă de un apostol? Dacă nu, emana totuşi din cercul apostolilor şi purta girul autorităţii lor? Este important să adăugăm aceasta, pentru

că nu toate cărţile Noului Testament au fost scrise de apostoli, dar se pare că s-a admis că dacă un document neapostolic purta totuşi un fel de aprobare apostolică, trebuia recunoscut ca „apostolic". De exemplu, se ştie că Luca a fost tovarăşul şi colegul constant al lui Pavel, iar Marcu a fost descris de primii părinţi ai bisericii -Papias şi Ireneu - ca „interpretul lui Petru, care nota cu fidelitate amintirile lui Petru despre Hristos şi esenţa predicilor lui" \ Astfel, biserica nu a conferit cîtuşi de puţin autoritate cărţilor canonice, ci doar a recunoscut autoritatea pe care acestea o aveau.
Acum este timpul să rezumăm argumentul dezvoltat: Hristos a confirmat autoritatea Vechiului Testament şi S-a îngrijit şi de Noul Testament, autorizîndu-Şi apostolii să înveţe în numele Său. Prin urmare, dacă vrem să ne închinăm în faţa autorităţii lui Hristos, trebuie să ne închinăm în faţa autorităţii Scripturii. Datorită lui Isus Hristos se supun creştinii atît Vechiului cît şi Noului Testament.
Care sînt alternativele acestei concluzii? Doar două.
Prima este să spunem că Hristos S-a înşelat în concepţia Lui despre Scriptură. In cazul acesta argumentul ar decurge cam în felul următor: „întruparea La închis pe Isus în limitele mentalităţii unui iudeu din secolul întîi. Bineînţeles că a acceptat autoritatea Scripturii, fiindcă asta credea un iudeu din acel timp. Dar acesta nu este un motiv să credem şi noi. Concepţia lor şi a

[1] vezi Eusebiu, *Istoria ecleziastică,* III. xxxix, 15 şi Ireneu, *Adversus Haereses,* III. 1. i.

Lui este demodată". Aceasta este aşa-numita teorie „kenosis", din cuvîntul grecesc care spune că El „S-a dezbrăcat pe Sine însuşi" (Fii. 2:7), cînd a devenit om. Cu siguranţă că El S-a dezbrăcat de slava Lui, atunci cînd a luat chip de rob, dar nu

S-a dezbrăcat de divinitatea Lui, cînd a devenit om. Şi, deşi ca om se pare că nu a cunoscut unele probleme (a spus că nu ştie ziua cînd se va întoarce, Marcu 13:32), este de remarcat că a ştiut că nu ştie, a cunoscut limitele cunoaşterii Lui. Prin urmare, în învăţătura Lui nu a trecut niciodată de aceste limite. Dimpotrivă, a insistat că El învaţă numai ceea ce Ia încredinţat Tatăl să înveţe (ex. Ioan 7:14-17; 12:49; 17:8). De aceea susţinem că El nu a greşit, că toată învăţătura Lui este adevărată, inclusiv confirmarea autorităţii Scripturii.
A doua alternativă propusă poate fi exprimată astfel: „Isus ştia perfect de bine că Scriptura nu este în întregime Cuvîntul lui Dumnezeu şi vrednică de încredere. Totuşi, pentru că toţi contemporanii Lui credeau că este, El S-a adaptat la poziţia lor. Noi însă nu trebuie s-o facem". Dar această sugestie este de netolerat. Este jignitoare la adresa lui Hristos şi incompatibilă cu afirmaţia Lui că El este Adevărul şi că învaţă despre Adevăr. Pe lîngă aceasta, El niciodată nu a ezitat să-i contrazică pe contemporanii Săi în anumite privinţe, aşa că de ce ar fi ezitat acum? Mai mult, această reconstituire Ii atribuie lui Isus tocmai ceea ce a urît El mai mult — făţărnicia religioasă sau ipocrizia.
Deci respingem atît teoria „kenosis", cît şi cea a „adaptării", împotriva lor trebuie să subliniem că Isus ştia despre ce vorbeşte şi credea ce spune. El îi învăţa pe oameni în mod inteligent, deliberat şi cu toată sinceritatea. A declarat originea divină a Scripturii pentru simplul motiv că asta a crezut, iar ceea ce a crezut şi a învăţat este adevărat.
Cîteva concluzii
Daţi-mi voie, în încheiere, să subliniez că sîntem îndreptăţiţi şi e ceva rezonabil să ne supunem autorităţii Scripturii.
Mai întîi, acceptarea autorităţii Bibliei este o atitudine creştină. Nu este nici o excentricitate religioasă, nici un caz de obscurantism compromiţător, ci înţelegerea corectă a credinţei

şi smereniei creştine. Este esenţial „creştină", deoarece este ceea ne cere Hristos. Concepţia tradiţională despre Scriptură (că este Cuvîntul scris al lui Dumnezeu) poate fi numită „creştină"

tocmai pentru că este concepţia lui Hristos.

în al doilea rînd, ce facem cu problemele? A accepta originea divină a Bibliei nu înseamnă a susţine că nu există probleme. Să fim sinceri, sînt multe probleme - literare, istorice, teologice şi morale. Deci ce facem cu ele? Este compatibil cu integritatea ta intelectuală să accepţi autoritatea unică a Bibliei, cînd rămîn atîtea probleme nelămurite? Da, este compatibil.

Trebuie să învăţăm să ne ocupăm de problemele Scripturii exact aşa cum am făcut cu problemele oricărei doctrine creştine. Fiecare doctrină creştină are problemele ei. Nici o doctrină nu a scăpat de ele. Să luăm ca exemplu doctrina dragostei lui Dumnezeu. Orice creştin, de orice nuanţă posibilă, crede că Dumnezeu este dragoste. Aceasta este o doctrină creştină fundamentală. Dacă nu credem aceasta, ne descalificăm ca şi creştini. Dar problemele legate de această doctrină sînt masive. Ce facem cînd cineva ne aduce o problemă în legătură cu dragostea lui Dumnezeu., o problemă a răului sau a suferinţei nemeritate, de exemplu? In primul rînd, ne vom ocupa de problemă şi s-ar putea să primim o lumină nouă asupra ei. Dar nu o vom putea rezolva cu totul. Atunci ce facem? Trebuie să abandonăm credinţa noastră în dragostea lui Dumnezeu pînă ce rezolvăm toate problemele? Nu. Trebuie să ne păstrăm credinţa în dragostea lui Dumnezeu, în ciuda problemelor, numai dintr-un singur motiv, şi anume că Isus Hristos nea învăţat aceasta şi ne-a arătat-o. De aceea credem că Dumnezeu este dragoste, iar problemele nu vor

reuşi să ne distrugă credinţa.
Tot aşa şi cu Scriptura. Cineva vine cu o problemă la noi, sau ne împiedicăm noi de una, poate o discrepanţă aparentă sau o problemă de critică literară. Ce facem? Pentru început, este esenţial să ne luptăm cinstit cu problemele biblice. Nu este creştineşte să ne îngropăm capul în nisip, pretinzînd că nu există nici o problemă, dar nici să manipulăm Scriptura pentru a obţine o armonizare forţată, artificială. Nu, trebuie să ne ocupăm cu integritate intelectuală de probleme. în timpul acestui proces (aşa cum pot atesta din propria mea experienţă), unele probleme, care la început par de nerezolvat, sînt rezolvate în mod satisfăcător. Pentru altele, totuşi, nu găsim soluţie imediată. Atunci ce facem? Trebuie să abandonăm credinţa noastră în Cuvîntul lui Dumnezeu pînă ce rezolvăm toate

problemele? Nu. Vom continua să credem în Cuvîntul lui Dumnezeu, exact aşa cum ne păstrăm credinţa în dragostea Lui, în ciuda problemelor, în cele din urmă pentru singurul motiv că Isus Hristos nea învăţat şi ne-a demonstrat aceasta. Nu este mai obscurantist să ţii la una din convingeri decît să ţii la cealaltă. Nu este cîtuşi de puţin obscurantist. A-L urma pe Hristos înseamnă întotdeauna realism creştin sobru, smerit.
în al treilea rînd, problema supremă în privinţa autorităţii este în legătură cu Hristos ca Domn. „Voi Mă numiţi: «învăţătorul şi Domnul», şi bine ziceţi, căci sînt" (Ioan 13:13). Dacă Isus Hristos este cu adevărat învăţătorul şi Domnul nostru, atunci noi ne aflăm atît sub învăţătura, cît şi sub autoritatea Lui. Deci trebuie să ne supunem mintea în faţa Lui ca învăţător al nostru, şi voinţa faţă de El, ca Domn al nostru. Noi nu avem libertatea de a nu fi de acord cu El sau de a nuL asculta. Deci ne închinăm în faţa autorităţii Scripturii, pentru că ne

închinăm în faţa autorităţii lui Hristos.

1
Interpretarea Bibliei
L-am auzit odată de Dr. Alan Cole din Sydney remarcînd că, oricît ar fi de surprinzător, uneori Dumnezeu binecuvîntează „o exegeză slabă a unei traduceri proaste a unei înţelegeri greşite a unui verset obscur dintr-un profet mic"!
Este adevărat. O face. Dar aceasta nu este o scuză pentru neglijenţă în interpretarea biblică. Dimpotrivă, dacă Biblia este într-adevăr Cuvîntul lui Dumnezeu scris, nu trebuie să cruţăm durere, chin sau efort pentru a descoperi ceea ce El a spus (şi spune) în Scriptură.
Atunci cum poate cel ce studiază Biblia săi înţeleagă mesajul cu exactitate? Unde să caute ajutor? Poate ar trebui să începem răspunsul nostru avertizîndul pe cititor împotriva oricărei pretenţii de infailibilitate. Cuvîntul lui Dumnezeu este infailibil pentru că ceea ce spune este adevărat. Dar nici un creştin, grup sau biserică nu au fost şi nu vor fi niciodată interpreţi infailibili ai Cuvîntului lui Dumnezeu. Interpretările oamenilor aparţin sferei tradiţiei şi se poate apela la Scriptură împotriva tradiţiei, care pretinde că o interpretează.
Cu toate acestea, Dumnezeu Sa îngrijit ca noi să creştem în înţelegerea adevărului şi să fim protejaţi împotriva celor mai grave forme de interpretare greşită. El nea dat trei învăţători care să ne instruiască şi trei principii care să ne călăuzească.
Iluminarea Duhului Sf înt
Cel mai de seamă învăţător al nostru este însuşi Duhul Sf înt. „Hermeneutică" este numele tehnic dat ştiinţei interpretării Scripturii şi este evident că o veritabilă hermeneutică biblică trebuie să fie consecventă naturii Bibliei. Deci, dacă scriitorii

biblici au vorbit de la Dumnezeu şi nu din îndemnul lor, ci aşa cum au fost mişcaţi de Duhul Sf înt (2 Petru 1:21), atunci Duhul Sfînt este cel ce poate interpreta ceea ce El însuşi ia făcut să spună. Cel mai bun interpret al oricărei cărţi este însuşi autorul ei, fiindcă numai el ştie ce a intenţionat să spună. Deci cartea lui Dumnezeu poate fi interpretată numai de Duhul Sfînt.
Vom vedea apoi că lucrarea Duhului Sfînt în comunicarea către om a adevărului lui Dumnezeu are două etape. Prima etapă, cea obiectivă, este „revelaţia", descoperirea adevărului din Scriptură. A doua etapă, cea subiectivă, poate fi numită „iluminare", luminarea minţilor noastre pentru a înţelege adevărul dezvăluit în Scriptură. Fiecare proces este indispensabil: fără revelaţie nu avem adevăr pe care săi percepem; fără iluminare nu avem facultatea cu care să-1 putem percepe.
Avem o ilustraţie din zilele lui Isaia cînd, ca judecată împotriva poporului Său răzvrătit, Dumnezeu a încetat săi vorbească. Adevărul Lui a devenit ca o carte pecetluită, iar poporul Său ca nişte copii analfabeţi. Existau deci două obstacole în receptarea Cuvîntului Său:
Dacă o dai cuiva care ştie să citească şi-i zici: „Ia citeşte!", el răspunde: „Nu pot, căci este pecetluită!". Sau dacă dai cartea unuia care nu ştie să citească şi-i zici: „Ia citeşte!", el răspunde: „Nu ştiu să citesc" (Isaia 29:1112).
Odată ce admitem necesitatea iluminării Duhului Sfînt înainte de a putea înţelege Cuvîntul lui Dumnezeu, trebuie să vedem ce fel de oameni luminează Duhul Sfînt.
în primul rînd, Duhul Sfînt îi luminează pe oamenii regeneraţi sau născuţi din nou. Experienţa naşterii din nou este esenţială înainte de a putea înţelege adevărurile cereşti. „Dacă un om nu se naşte din nou", a spus Isus, „nu poate vedea împărăţia lui

Dumnezeu" (Ioan 3:3). Iar apostolul Pavel a repetat acest fapt: Dar omul firesc [adică omul „natural", „neregenerat"] nu primeşte lucrurile Duhului lui Dumnezeu, căci, pentru el, sînt o nebunie; şi nici nu le poate înţelege, pentru că trebuie judecate duhovniceşte (1 Cor. 2:14).

Mulţi au adus mărturii pentru aceasta din propria lor experienţă. De exemplu, William Grimshaw, unul dintre evanghelicii englezi de frunte din secolul al XVIlMea, i-a spus unui prieten, după ce sa convertit, că „dacă Dumnezeu ar fi luat Biblia în cer şi ar fi trimis înapoi alta, nu i s-ar fi părut mai nouă"[1].

Şi eu pot să mărturisesc ceva foarte asemănător. Mama mea m-a învăţat să citesc în fiecare zi un pasaj din Biblie. De dragul ei şi din obişnuinţă am continuat s-o fac pînă spre sfîrşitul adolescenţei, dar era în mare măsură o rutină zadarnică pentru că nu înţelegeam ce citeam. După convertirea mea, însă, Biblia a început imediat să mi se pară o carte vie. Desigur, nu pretind că, dintr-o dată, am înţeles-o în întregime, nici nu susţin că nu mi se mai pare plictisitoare şi dificilă în unele părţi. Dar pentru mine a primit o relevanţă nouă atunci cînd Duhul Sfînt i-a iluminat mesajul şi 1-a aplicat la viaţa mea.

în al doilea rînd, Duhul Sfînt îi luminează pe cei smeriţi. Pentru înţelegere nu există piedică mai mare decît mîndria, şi nici o condiţie mai importantă decît smerenia. Isus a înlăturat orice controversă în privinţa aceasta:

Te laud, Tată, Doamne al cerului şi al pămîntului, pentru că ai ascuns aceste lucruri de cei înţelepţi şi pricepuţi, şi le-ai descoperit pruncilor. Da, Tată, Te laud, pentru că aşa ai găsit Tu cu cale! (Mat. 11:25-26)

„înţelepţii şi pricepuţii" de care Se ascunde Dumnezeu sînt

intelectualii cu pretenţii, iar „pruncii" sînt cei sinceri şi smeriţi. Isus nu a recomandat ignoranţa şi nici chiar simplitatea copilului, ci felul lui deschis, receptiv şi fără prejudecată de a se apropia de alţii. Numai acestui fel de oameni li Se revelează Dumnezeu. Aşa cum a scris şi Charles Simeon:

„La începutul căutărilor mele, mi-am zis că sînt nebun, de asta sînt sigur. Un singur lucru ştiu cu siguranţă: că în religie nu ştiu nimic. Prin urmare nu mă voi aşeza să citesc Scriptura pentru a impune un anumit sens scrierilor

[1] *Five Christian Leaders of the Eighteenth Century,* de episcopul J. C. Ryle, publicată prima dată în 1868. Ediţia Banner of Truth, 1960, p. 28.

inspirate, ci pentru a găsi unul, pe care mi-1 dau ele. Nu pretind să le învăţ eu ceva, ci vreau să fiu eu învăţat de ele, ca un copil".[2]

Există un singur mod de exprimare a unei astfel de atitudini de aşteptare smerită înaintea lui Dumnezeu şi aceasta este prin rugăciune. Trebuie să ne rugăm înainte de a citi Scriptura şi s-o citim într-o dispoziţie mintală de rugăciune. Pe mulţi creştini i-a ajutat pentru iluminare folosirea unor rugăciuni din Biblie. De exemplu, cererea psalmistului:

Deschide-mi ochii ca să văd lucrurile minunate ale Legii Tale! (Ps. 119:18),

sau una dintre marile rugăciuni ale lui Pavel în care el cere mărirea cunoaşterii sau a înţelegerii, ca de exemplu:

Şi mă rog ca Dumnezeul Domnului nostru Isus Hristos, Tatăl slavei, să vă dea un duh de înţelepciune şi de descoperire, în cunoaşterea Lui, şi să vă lumineze ochii inimii, ca să pricepeţi care este nădejdea chemării Lui, care este bogăţia slavei moştenirii Lui în sfinţi, şi care este faţă de noi, credincioşii

nemărginita mărime a puterii Sale ... (Efes. 1:1719)
O astfel de smerire a noastră înaintea lui Dumnezeu, recunoaşterea întunericului în care ne aflăm şi dorinţa de luminare nu vor rămîne nerăsplătite. Nu la mult timp după convertirea sa la Pembroke CoUege, Oxford, George Whitefield scria în jurnalul său:
„Am început să citesc Sfintele Scripturi în genunchi, lăsînd la o parte alte cărţi, şi dacă se poate, să mă rog cu fiecare rînd şi cuvînt. Asta a fost o adevărată hrană şi băutură pentru sufletul meu. în fiecare zi capăt viaţă proaspătă, lumină şi putere de sus."[3]

[2] Amintirea lui J. J. Gurney despre o dupăamiază petrecută în Cambridge cu Simeon în 1831, relatată în *Memoirs of the Life of the Rev. Charles Simeon,* editată de William Carus (Hatchard 1847), p. 674.

[3] *George WhitSeld's Journals,* publicate prima dată între 1738 şi 1741; Hanmi <>i Truth, ediţia 1960, p. 60.

în al treilea rînd, Duhul Sfînt îi luminează pe cei ascultători. Aceasta se accentuează deseori. Deoarece scopul lui Dumnezeu nu este ca prin Scriptură doar să „înveţe", în general, ci şi ca, în mod specific, „să-ţi dea înţelepciunea care duce la mîntuire" (2 Tim. 315), El este preocupat de răspunsul cititorilor la Cuvîntul Său. Iar gradul nostru de acceptare, sau voinţa noastră de a auzi şi a asculta, va determina într-o mare măsură înţelegerea pe care o primim. Astfel, Isus a promis că cei ce vor să facă voia lui Dumnezeu vor cunoaşte dacă învăţătura Lui este adevărată şi că El Se va arăta în mod personal celor ce şi-au dovedit dragostea faţă de El prin ascultarea lor (Ioan 7:17; 14:21). Şi invers, cei a căror credinţă eşuează sînt cei ce îşi violează propria conştiinţă prin neascultare (1 Tim. 1:19). Nici unul dintre cei ce nu practică

ceea ce ştiu nu se poate aştepta să crească în cunoaştere.
în al patrulea rînd, Duhul Sfînt îi luminează pe cei comunicativi. înţelegerea pe care ne-o dă nu este proiectată doar pentru propria noastră plăcere; ne este dată ca s-o împărţim cu alţii, ea ne-a fost încredinţată. Nu aducem o lampă în cameră ca s-o punem sub pat, a spus Isus, ci pe un suport. Tot la fel a intenţionat şi ca învăţătura Lui să fie comunicată, nu ţinută secret. Apostolii trebuiau să ia aminte la ce auzeau: ei trebuiau să asculte învăţătura învăţătorului lor pentru a o transmite. Altfel nu ar mai primi nimic.
Cu ce măsură veţi măsura, vi se va măsura, şi vi se va da şi mai mult (Marcu 4:21-25).
Studiul disciplinat al creştinului
Dacă Duhul Sfînt este primul şi cel mai important învăţător al nostru, există şi un sens în care noi, în strînsă dependenţă de Duhul, trebuie să ne învăţăm pe noi înşine. Cu alte cuvinte, în procesul educaţiei divine nu sîntem în întregime pasivi, ci se aşteaptă de la noi să ne folosim raţiunea în mod responsabil, fiindcă în lectura Scripturii, iluminarea divină nu înlocuieşte strădania omului şi nici smerenia în căutarea luminii de la Dumnezeu nu se află în contradicţie cu studiul cel mai disciplinat.
Scriptura însăşi pune mare accent pe folosirea conştiincioasă

a minţii de către creştin, desigur, nu pentru a judeca Cuvîntul lui Dumnezeu, ci pentru a i se supune, a se frămînta cu el, a-1 înţelege şi a-1 raporta la situaţia contemporană. într-adevăr, în Biblie sînt multe plîngeri cu privire la faptul că uităm mereu de natura noastră fundamental raţională de oameni creaţi după chipul lui Dumnezeu şi ne comportăm „ca un cal sau catîr fără pricepere" (Ps. 32:9).
Aşa că Isus îi mustră pe apostolii Lui pentru lipsă de pricepere

şi pentru că nu-şi folosesc raţiunea (ex. Marcu 8:17-21). Acelaşi lucru îl reproşează şi mulţimii:
Şi pentru ce nu judecaţi şi voi singuri ce este drept? (Luca 12:57)
Porunca aceasta: „judecaţi voi singuri" este scoasă în mod deosebit în evidenţă în prima scrisoare a lui Pavel către corinteni. Avem aici o biserică care pretindea că are multă înţelepciune, dar nu reuşea s-o arate. Mereu şi mereu, Pavel întreabă neîncrezător: „Nu ştiţi ... ?" (1 Cor. 3:16; 5:6; 6:2-3, 9, 15-16, 19) şi îşi introduce învăţătura apostolică cu formule ca: „Fraţilor, nu vreau să nu ştiţi" sau „nu voiesc să fiţi în necunoştinţă" (ex. 1 Cor. 10:1; 12:1). El arată clar că, în timp ce omul natural sau nenăscut din nou nu poate înţelege adevărurile lui Dumnezeu, omul spiritual sau născut din nou „judecă totul". Adică ceea ce un om natural nu poate discerne, omul spiritual poate şi o face, pentru că în el locuieşte Duhul Sfînt carel conduce şi astfel are „gîndul lui Hristos" (1 Cor. 2:1416).
Această convingere îl determină pe Pavel, în aceeaşi scrisoare către corinteni, să facă apel la raţiunea cititorilor săi. El scrie:
Vă vorbesc ca unor oameni cu judecată: judecaţi voi singuri ce spun (1 Cor. 10:15; comp. 11:13).
îndemnuri asemănătoare apar şi în alte epistole ale Noului Testament. Creştinii trebuie să „cerceteze duhurile" (adică pe învăţătorii ce pretind că au inspiraţie divină) şi să testeze tot ce aud (1 Ioan 4:1). Din nou, cînd sînt confruntaţi cu decizii etice dificile, trebuie să se gîndească la problema respectivă, pentru ca fiecare să poată fi „pe deplin încredinţat în mintea lui" (Rom. 14:5). Faptul de a avea facultăţile antrenate prin

„întrebuinţare să deosebească binele şi răul" (Evrei 5:14) este

o caracteristică a maturităţii creştine.
Trebuie deci să luăm în serios îndemnul biblic de a ne folosi capacităţile raţionale şi critice. Nu trebuie să ne opunem rugăciunii şi meditaţiei ca mijloace alternative de mărire a înţelegerii Scripturii, ci trebuie să le combinăm. Daniel, în Vechiul Testament, şi Pavel, în Noul, sînt exemple bune pentru acest echilibru:
Daniele, nu te teme de nimic! Căci cuvintele tale au fost ascultate din cea dintîi zi, cînd ţi-ai pus inima ca să înţelegi şi să te smereşti înaintea Dumnezeului tău ... (Dan. 10:12)
înţelege ce-ţi spun; Domnul îţi va da pricepere în toate lucrurile (2 Tim. 2:7).
Nu este îndeajuns să ne smerim înaintea lui Dumnezeu şi să-I cerem înţelegere; trebuie să ne folosim şi mintea pentru a înţelege Scriptura şi pentru a medita la ce este scris în ea. Aşa cum a spus Charles Simeon:
„Pentru dobîndirea cunoaşterii divine, sîntem îndrumaţi să combinăm dependenţa de Duhul lui Dumnezeu cu propria noastră cercetare. Să nu încercăm deci să despărţim ceea ce Dumnezeu a unit".[4]
Uneori creşterea noastră în înţelegere este inhibată de o încredere în sine orgolioasă ce se lipseşte de rugăciune, dar alteori este vorba doar de lene şi indisciplină. Cei ce vor să crească în cunoaşterea lui Dumnezeu trebuie să se smerească înaintea Duhului adevărului şi să se dedice unei vieţi de studiu.
învăţătura Bisericii
Al treilea învăţător al nostru este Biserica. Pînă acum descrierea modului în care Dumnezeu îşi învaţă oamenii din Cuvîntul Său a fost în întregime individualist. Şi aşa şi este, fiindcă scopul lui Dumnezeu este să-i lumineze, să-i mîntuiască, să-i îndrepte şi să-i hrănească pe cei ce sînt ai Lui prin Cuvînt, atunci cînd fiecare îl aude sau îl citeşte pentru el

însuşi.
[4] Predica 975, în *Horae Homikticae,* 1819.

Interpretarea Bibliei

Reformatorii din secolul al XVI-lea au avut perfectă dreptate să traducă Biblia în engleza comună şi s-o pună în mîna oamenilor simpli, fiindcă au fost îngroziţi de marea necunoaştere a Scripturii. De aici faimoasa replică a lui William Tyndale dată unui critic cleric:
„Dacă Dumnezeu mă ţine în viaţă, nu peste mulţi ani voi face ca un băiat ce munceşte la plug să cunoască Scriptura mai bine ca voi." [5]
Trebuie să fim de acord şi cu insistenţa reformatorilor asupra a ceea ce numeau ei „dreptul la judecata personală", dreptul de naştere al fiecărui copil de Dumnezeu de a auzi vocea Tatălui Său vorbindu-i direct, din Scriptură. Ei au afirmat mereu aceasta, împotriva pretenţiei Bisericii de la Roma că ei i s-a dat un „magisterium" - sau autoritate de a învăţa - unic, fiindcă numai ea singură poate da adevărata interpretare a Scripturii. Cu toate acestea, respingînd orice încercare de a interpune Biserica sau oricare alt organ de învăţare autorizat între Dumnezeu şi poporul Său, nu trebuie să negăm că Biserica are un anumit loc în planul lui Dumnezeu de a da poporului Său o înţelegere corectă a Cuvîntului Său. Studiul individual smerit, cu rugăciune, harnic şi ascultător al creştinului nu este singurul mod în care Duhul Sfînt ne lămureşte ceea ce ne-a revelat. Ignorarea a ceea ce Duhul a arătat altora nu prea ar fi dovadă de smerenie. Duhul Sfînt este într-adevăr învăţătorul nostru, dar El ne învaţă atît indirect, prin alţii, cît şi direct, prin mintea noastră. El nu a revelat unui singur om adevărurile încredinţate acum Scripturii, ci unei mulţimi de prooroci şi apostoli; lucrarea Lui de iluminare este dată şi celor mulţi. Nu numai ca indivizi, ci şi „împreună cu toţi sfinţii" primim puterea de a pricepe „care este lărgimea, lungimea, adîncimea

şi înălţimea ... dragostei lui Hristos, care întrece orice cunoştinţă" (Efes. 3:1819).
Recunoaşterea acestui adevăr ne va da mai mult respect decît avem în general pentru „tradiţie", adică pentru înţelegerea adevărului biblic care a fost transmis din trecut pînă în prezent. Deşi lucrarea de inspiraţie biblică a Duhului Sfînt a fost unică, lucrarea Lui de învăţare na încetat atunci cînd a murit ultimul

[s] Relatată în *Book of Martyrs* de Foxe, voi. IV.

apostol. Ea sa transformat din revelaţie în iluminare. De-a lungul secolelor de istorie a bisericii, Duhul adevărului a ajutat Biserica, în mod treptat şi progresiv, să înţeleagă, să clarifice şi să formuleze marile doctrine ale Scripturii. Datorăm mult aşa-numitelor Crezuri Catolice („catolice" pentru că au fost acceptate de întreaga Biserică) şi confesiunilor Reformei, precum şi comentariilor biblice şi tratatelor teologice ale învăţaţilor.
Dacă nu trebuie să dispreţuim moştenirea trecutului, nu trebuie să dispreţuim nici învăţătura Bisericii contemporane. Lucrarea pastorală este o lucrare de învăţare, iar „păstorul şi învăţătorul" sînt daruri pe care Hristos cel înălţat la cer le mai face încă Bisericii Lui (Efes. 4:11, 12). Trebuie şi să fim gata să ne ascultăm unul pe altul şi să învăţăm unul de la altul. Duhul Sfînt ne poate ilumina mintea la fel de bine în studiul biblic în grup, ca şi individual. Apostolul Pavel a avut în mod clar în vedere această învăţare reciprocă în cadrul bisericii locale atunci cînd a scris:
Cuvîntul lui Dumnezeu să locuiască din belşug în voi în toată înţelepciunea. învăţaţi-vă şi sfătuiţi-vă unii pe alţii ... (Col. 3:16)

în Fapte 8:26-39, Luca ne dă uii exemplu frapant al rolului învăţătorului: un ministru de stat etiopian citea din profetul Isaia în timp ce călătorea în car de la Ierusalim spre casă. Filip evanghelistul la întrebat: „înţelegi tu ce citeşti?", la care i sa replicat: „Cum aş putea să înţeleg dacă nu mă va călăuzi cineva?" Aşa că Filip a urcat în car lîngă el şi i-a explicat Scriptura. Calvin comentează:
Citirea Scripturii aduce astăzi roade la aşa puţini oameni, tocmai pentru că de-abia de găseşti unul într-o sută care să accepte învăţătura altora...
Acum, dacă vreunul dintre noi nu are încredere în el însuşi, dar arată că este gata să fie învăţat, îngerii din cer vor coborî ca să ne înveţe, pentru că Domnul nu ne va lăsa să muncim în zadar. Totuşi, urmînd exemplul famenului (etiopian), trebuie să folosim toate ajutoarele pe care ni lea dat Dumnezeu pentru înţelegerea Scripturii. Fanaticii caută

inspiraţie de sus şi dispreţuiesc pe slujitorul lui Dumnezeu prin mîna căruia ar trebui să fie conduşi. Alţii, bazîndu-se doar pe mintea lor pătrunzătoare, nu binevoiesc săi audă pe alţii sau să citescă comentarii. Dar Dumnezeu nu doreşte ca ajutoarele pe care El ni le-a pus la dispoziţie să fie dipreţuite şi nu va îngădui ca dispreţuirea lor să rărnînă nepedepsită. Şi trebuie să reţinem aici că nu numai Scriptura ne-a fost dată, ci au fost adăugaţi şi interpreţi şi învăţători care să ne ajute. De aceea 1-a ales Domnul pe Filip pentru eunuc şi nu a trimis un înger.[8]
Desigur, nici un învăţător uman nu este infailibil, fie el din trecut sau prezent, şi Hristos nea interzis să urmăm vreun om în mod servil (Mat. 23:8-10). Dumnezeu este învăţătorul nostru suprem şi, în mod ideal, toţi putem fi descrişi ca „învăţaţi de Dumnezeu" (Isaia 54:13; Ioan 6:45; 1 Tes. 4:9). într-adevăr, în pricipiu, datorită cuvîntului apostolilor şi

ungerii cu Duhul dată nouă tuturor, „nu avem nevoie să ne învețe cineva". Dreptul la judecata personală nu trebuie să ne fie luat. Uneori este chiar necesar ca, din loialitate față de înțelesul clar al Scripturii, să nu fim de acord cu învățătorii din Biserică şi să spunem (cu smerenie, sper):

Sînt mai învățat decît toți învățătorii mei, căci mă gîndesc la învățăturile Tale (Ps. 119:99).

Cu toate acestea, trebuie să repet că Dumnezeu a numit învățători în Biserica Lui, iar datoria noastră de creştini este săi ascultăm cu respect, smerenie şi înflăcărare şi să ne hrănim cu Cuvîntul lui Dumnezeu de pe buzele lor, atunci cînd este prezentat cu fidelitate şi, în acelaşi timp, trebuie ca şi noi „să cercetăm Scriptura în fiecare zi" pentru a vedea dacă ce spun ei este adevărat (Fapte 17:11).

Deci, cei trei învățători ai noştri pe care i-am amintit sînt Duhul Sfînt, noi înşine şi Biserica. Creştem în înțelegerea Scripturii primind lumină de la Duhul, folosindu-ne rațiunea şi ascultînd învățătura altora din Biserică. Nu aş vrea să fiu înțeles greşit. Nu susțin deloc că Scriptura, rațiunea şi tradiția sînt trei aspecte de aceeaşi importanță ale autorității, prin care ajungem să cunoaştem adevărul lui Dumnezeu. Cîtuşi de puțin. Numai

[6] Comentariu la Fapte 8:31, în ediția Oliver and Boyd, p. 247.

Scriptura este Cuvîntul lui Dumnezeu scris, iar Duhul Sfînt este interpretul suprem. Locul rațiunii individului şi al tradiției bisericii se află în elucidarea şi aplicarea Scripturii, dar amîndouă sînt subordonate lui Dumnezeu însuşi, care vorbeşte prin Cuvîntul Său.

Vom trece acum de la cei trei învățători care ne instruiesc la cele trei principii care ne călăuzesc în interpretarea Scripturii. Criticii noştri spun de multe ori, mai ales cei ce ştiu care este

concepţia noastră despre Scriptură, că „puteţi face ca Biblia să însemne orice doriţi". Se gîndesc probabil la sectele necreştine sau semi-creştine care îşi sprijinesc părerile lor personale pe o selectare şi interpretare arbitrară a textelor-mărturie. Dar însuşi Noul Testament îi condamnă pe cei care „răstălmăcesc Cuvîntul lui Dumnezeu" şi îl deformează pentru a-1 potrivi scopurilor lor (2 Cor. 4:2; 2 Petru 3:16). Celor care ne acuză pe noi de aşa ceva le răspund întotdeauna: „Aveţi perfectă dreptate. Poţi face ca Biblia să însemne orice ai vrea — dacă eşti suficient de lipsit de scrupule. Dar dacă eşti un om cinsit şi cu scrupule în abordarea Bibliei şi în modul de folosire a unor principii judicioase de interpretare, departe de a putea manipula Scriptura, vei vedea că Scriptura te conduce şi te călăuzeşte." Care sînt deci aceste principii judicioase de interpretare?

Sensul natural

în primul rînd trebuie să vedem sensul *natural* al textului biblic. Voi numi aceasta principiul simplităţii.

Una dintre convingerile creştine de bază este că: „Dumnezeu este lumină şi în El nu este întuneric" (1 loan 1:5). Aceasta înseamnă că este tot atît de firesc pentru natura lui Dumnezeu să se reveleze, cît este pentru lumină să strălucească. Dumnezeu S-a revelat în special prin cuvinte. Putem să fim cît se poate de siguri, prin urmare, că El a vorbit pentru a fi înţeles şi că a intenţionat ca Scriptura (ce conţine discursul divin) să fie clară pentru cititorii ei. Fiindcă întreg scopul revelaţiei este claritatea, nu confuzia, un mesaj uşor de înţeles, nu o serie de ghicitori obscure şi misterioase.

Acest principiu al simplităţii loveşte la rădăcina multor interpretări populare. De exemplu, critica destructivă a creştinilor radicali ar limita adevărul la o minoritate restrînsă de învăţaţi care pretind că au competenţa de a alege grîul de

neghină din Scriptură, în timp ce reconstituirile fanteziste ale unor creştini evanghelici ar transforma Scriptura într-o enigmă complicată a cărei soluţie o au doar ei. împotriva acestor denaturări trebuie să afirmăm că tot planul lui Dumnezeu cu privire la Cuvîntul Său, de a face ca acest Cuvînt să fie păstrat, este că El vrea să comunice cu oameni obişnuiţi şi să-i mîntuiască.
Este adevărat că Scriptura nu este la fel de clară în unele probleme. Aceasta se poate vedea şi din faptul că, deşi oameni evlavioşi şi atenţi care studiază Biblia, adînc preocupaţi să se supună autorităţii ei, împărtăşesc într-o mare măsură punctele fundamentale ale creştinismului istoric, au totuşi neînţelegeri în unele privinţe. Ne gîndim, de pildă, la probleme cum ar fi: administrarea botezului trebuie să se facă doar credincioşilor adulţi sau şi copiilor din părinţi creştini, iar candidaţii la botez trebuie scufundaţi în apă sau trebuie ca apa să fie turnată peste ei; în ce priveşte doctrina despre biserică, trebuie ca aceasta să fie „independentă" (fiecare biserică locală să fie autonomă) sau „conexională" (bisericile locale să fie într-un fel de federaţie)?; organizarea bisericii trebuie să fie de tip episcopal sau prezbiterian, sau adunarea locală ar trebui să aibă un pastor supraveghetor neprofesionist?; minunile (ex. vindecări instantanee ale bolilor organice fără mijloace medicale) mai pot apărea în biserica contemporană în mod regulat, ocazional sau niciodată?; „mileniul" (domnia lui Hristos de o mie de ani) trebuie înţeles literal, ca eveniment viitor, sau simbolic, ca o realitate spirituală actuală?
Ce ne facem cînd creştini la fel de biblici nu sînt de acord în astfel de probleme? Trebuie să fim suficient de smeriţi pentru a le reexamina noi înşine în lumina unor principii juste de interpretare şi trebuie să fim suficient de maturi ca să le discutăm între noi fără animozitate. Dacă totuşi nu sîntem de

acord, trebuie să considerăm aceste probleme litigioase ca fiind de importanţă secundară şi să ne respectăm în dragoste creştină şi toleranţă reciprocă. Trebuie să ne bucurăm pentru că putem fi de acord în toate doctrinele de bază ale credinţei, pentru că în privinţa acestora Scriptura este limpede, clar exprimată şi practic se interpretează singură.
Dumnezeu a ales ca vehicul pentru autorevelarea Sa limbajul uman. Vorbind prin oameni către oameni, El a folosit limbajul

oamenilor. Drept rezultat, deşi Scriptura se deosebeşte de celelalte cărţi pentru că este Cuvîntul lui Dumnezeu, este şi asemănătoare celorlalte cărţi pentru că este scrisă în cuvintele oamenilor. Din moment ce este unică, fiindcă este divină, trebuie so studiem altfel decît celelalte cărţi, rugîndune Duhului Sfînt pentru lumină. Fiind obişnuită, deoarece este omenească, trebuie s-o studiem ca pe oricare altă carte, fiind atenţi la regulile de vocabular, gramatică şi sintaxă. Aceasta fiindcă (aşa cum am văzut în capitolul precedent) Dumnezeu nu a nesocotit agenţii revelaţiei Sale (persoane umane) şi nici instrumentul ei (limbajul uman).
Rezultă deci că nici un cititor serios al Bibliei nu poate scăpa de disciplina studiului lingvistic. Cea mai bună ar fi cunoaşterea limbilor originale, ebraică şi greacă, dar majoritatea citesc în limba maternă şi pentru ei este esenţială o versiune modernă corectă. Deşi parafrazările populare sînt ajutoare folositoare, nimic nu poate înlocui o traducere atentă şi erudită. O concordanţă analitică (cum ar fi cele ale lui Young sau Strong în limba engleză) poate fi un alt instrument extrem de valoros.
Cînd citim cuvintele şi propoziţiile textului biblic trebuie să căutăm în primul rînd înţelesul lor evident şi natural. în cartea lui Sir Charles Odgers despre interpretarea actelor şi

documentelor legale, a treia regulă este: „cuvintele trebuie luate în înţelesul lor literal". Dacă subiectul nu cere altfel, scrie el, „pentru alcătuirea unui document trebuie să se folosească înţelesul clar, obişnuit al cuvintelor".[7]
Din nefericire, alegorizarea fantezistă a Scripturii a compromis de multe ori lectura serioasă a Bibliei. Alegorizarea era deja folosită de comentatorii iudei dinainte de Hristos, exemplul cel mai notoriu fiind Filon din Alexandria. Nu este de mirare că şi unii comentatori creştini din perioada post-apostolică au încercat să facă acelaşi lucru. Aşanumita *Epistola lui Barnaba,* de pildă, o lucrare apocrifă de la începutul secolului al Il-lea d.Hr. (probabil), conţine nişte alegorizări exagerate. într-unui din pasaje autorul citează regula mozaică conform căreia evreii au voie să mănînce orice animal cu copita despicată şi care rumegă, explicînd aceasta în felul următor:
The Constiuction of Deeds and Statutes. Publicat prima dată de Sweet şi Maxwell în 1939. Ediţia a patra, 1956, p. 27.

Lipiţi-vă de cei ce se tem de Domnul ... de cei ce ştiu că meditaţia este o bucurie şi care rumegă Cuvîntul lui Dumnezeu. Dar de ce animale cu copita despicată? Pentru că omul neprihănit umblă în lumea aceasta şi în acelaşi timp priveşte spre lumea sfîntă, care va veni.[8]
Cu siguranţă că „a rumega Cuvîntul lui Dumnezeu" este o expresie foarte sugestivă pentru meditaţia biblică şi creştinul este cetăţean în două lumi. Dar tot atît de sigur este că Moise nu s-a gîndit la aceasta cînd a scris despre animale rumegătoare cu copita despicată!
Şcoala alegorică de interpretare a fost promovată în continuare de Origen din Alexandria în secolul al IVlea 4Hr. şi de clericii Evului Mediu. Salvarea Scripturii de acest tratament arbitrar şi

sublinierea că ceea ce este simplu şi direct este întotdeauna de preferat subtilităţilor este în mare măsură meritul reformatorilor din secolul al XVI-lea. Jean Calvin a spus-o în mod admirabil:
Să ştim, deci, că adevăratul înţeles al Scripturii este cel natural şi evident, să-1 îmbrăţişăm şi să-1 păstrăm cu hotărîre. Şi nu numai să neglijăm ca îndoielnice, dar să dăm la o parte cu îndrăzneală, ca denaturări fatale, acele expuneri pretenţioase care ne îndepărtează de înţelesul natural."
A căuta înţelesul natural al Scripturii nu este totuna cu căutarea înţelesului literal, pentru că uneori înţelesul natural este mai mult figurat decît literal. Isus însuşi a reproşat unora dintre ascultătorii Lui excesiva lor înclinaţie spre literă, nu spre sens. Nicodim a înţeles atît de greşit referirea la a doua naştere încît a întrebat neîncrezător dacă un om poate intra în pîntecele mamei lui ca să fie născut din nou. Femeia samariteancă a presupus, se pare, că apa vie pe care i-a oferit-o să-i astîmpere setea era în fîntîna lui Iacov. Şi cînd, mai tîrziu, Isus a afirmat că poate potoli foamea oamenilor dîndu-se pe Sine însuşi ca pîine, ei au întrebat: „Cum poate omul acesta să ne dea trupul Lui să-1 mîncăm?" (Ioan 3:3-4; 4:10-15; 6:51-52). Aceste exemple ar trebui să fie suficiente pentru a ne preveni împotriva literei

[8] The *Apostolic Fathers,* editată de J. B. Lightfoot, Macmillan 1891, p. 279.

[8] Comentariu la Galateni 4:22, traducere de William Pringle (Calvin Translation Society), 1854, p. 136.

moarte şi rigide. Trebuia ca oamenii să-şi fi dat seama că Isus folosea figuri de stil.
Metoda de învăţare preferată de El a fost pilda, deşi uneori a folosit şi alegoria. Diferenţa dintre ele este că în alegorie se

stabileşte o asemănare în mai multe puncte, în timp ce pilda este o povestire din viaţa de zi cu zi spusă pentru a ilustra o lecţie importantă, detaliile adăugînduse nu pentru a învăţa alte lecţii, ci pentru efectul dramatic. Exemple de alegorie sînt păstorul cel bun, în Ioan 10, viţa şi mlădiţele, în Ioan 15, şi semănătorul, în Marcu 4. Un exemplu de pildă este Samariteanul milostiv (Luca 10:29-37). Isus a spus-o ca răspuns la întrebarea: „Cine este aproapele meu?" şi a învăţat prin ea că adevărata dragoste faţă de aproapele tău trece peste barierele de rasă şi religie. Nu este justificată supralicitarea detaliilor; de exemplu, să sugerăm că hanul reprezintă biserica şi cei doi dinari daţi hangiului cele două acte de cult. Aceasta ar însemna transformarea unei pilde evidente în alegorie şi de a ridica întrebări în legătură cu semnificaţia tîlharilor, uleiului, vinului şi a măgarului!
Scriptura este foarte bogată în limbaj metaforic şi este esenţial ca la fiecare metaforă să întrebăm în ce privinţă se face analogia. Trebuie să evităm argumentele inspirate de analogie, adică dezvoltarea unor corespondenţe dincolo de limitele stabilite de Scriptură. Astfel, Dumnezeu este Tatăl nostru şi noi sîntem copiii Lui. Ca Tată, noi sîntem ai Lui, El ne iubeşte şi ne poartă de grijă. Fiind copiii Lui, noi depindem de El şi trebuie să-L iubim şi să-L ascultăm. Dar nu avem libertatea de a argumenta, de exemplu, că din moment ce Dumnezeu este Tatăl nostru din ceruri, trebuie să avem şi o mamă din ceruri, pe motivul că nici un copil nu poate avea tată fără a avea mamă. Nici nu putem argumenta că deoarece sîntem numiţi „copii", putem renunţa la responsabilitatea de a gîndi şi acţiona ca un adult, pentru că aceeaşi Scriptură care ne recomandă smerenia unui copilaş condamnă în noi lipsa de maturitate.
Dacă unele pasaje din Scriptură sînt literale şi unele figurative, cum putem să le deosebim? Răspunsul fundamental este că

trebuie să căutăm sensul natural. în general, ne va îndruma bunul simţ. în particular, este înţelept să ne întrebăm care este intenţia autorului sau vorbitorului. Vreau să dau două exemple.

Mai întîi, se spune deseori că autorii Vechiului Testament au conceput universul ca o construcţie cu „trei punţi", pămîntul fiind locuinţa omului, cerul de deasupra un baldachin ce are găuri prin care se zăresc stelele şi *şeol-u* (locuinţa morţilor) dedesubt; că ei au crezut aceasta într-un mod literal şi spaţial, şi că atunci cînd plouă Dumnezeu deschide literalmente „ferestrele cerului". Eu nu neg, desigur, că au folosit un astfel de limbaj, dar mă îndoiesc foarte tare că ei credeau aceasta în mod literal sau că intenţionau ca cititorii lor să înţeleagă aceasta în sens literal. Să luăm Psalmul 75. în versetul 3, Dumnezeu este arătat spunînd că atunci cînd „se cutremură pămîntul", El îi întăreşte stîlpii. A crezut psalmistul că pămîntul se balansează literalmente pe picioroange? Nu cred. în versetul următor Dumnezeu le porunceşte celor răi „nu ridicaţi coarnele sus" (un simbol al prosperităţii şi succesului), iar în versetul 10 este scris că „voi reteza coarnele celor răi", în timp ce în versetul 8 ni se spune că în mîna Domnului este „un potir în care fierbe un vin" (simbol al mîniei Lui). Mi se pare cu totul nejustificat să insistăm că autorul ar fi putut crede că pămîntul este literalmente aşezat pe stîlpi, numai dacă nu sîntem gata să insistăm şi că el credea că cei răi au într-adevăr coarne (pe care El le va tăia într-o zi) şi că Dumnezeu ţine într-adevăr o cupă cu vin ce fierbe, pe care o va vărsa într-o zi peste toţi cei răi de pe pămînt.
Celălalt exemplu l-am luat dintr-o formă literară biblică numită „apocaliptică", care afirmă că prezintă adevăruri ascunse ale realităţii actuale şi ale istoriei viitoare, de obicei printro serie de imagini ciudate şi minunate. Cartea

Apocalipsei este o apocalipsă creştină. în ea ni se spune că poporul răscumpărat al lui Dumnezeu, strîns în jurul tronului, poartă haine albe pe care le-au „spălat şi albit în sîngele Mielului" (Apoc. 7:14). A lua aceasta literal ar fi mai degrabă respingător. Ar fi şi imposibil, fiindcă hainele spălate în sînge de miel nu se fac albe. Nu, este clar că autorul vrea ca expresia să fie interpretată ca simbol, nu ca imagine ce trebuie vizualizată. Trebuie să înţelegem că neprihănirea poporului lui Dumnezeu („hainele albe") se datorează în întregime morţii lui Hristos („sîngele Mielului") în care s-au încrezut („şi-au spălat hainele"). Astfel, şi în cazul acesta, sensul „natural" este figurat, nu literal.

Sensul original
în al doilea rînd, trebuie să căutăm sensul original al Scripturii. Acesta este principiul istoric.
Am văzut în capitolele precedente că Dumnezeu a ales să Se reveleze într-un context istoric precis. Cu toate că revelaţia Sa se adresează tuturor oamenilor, din toate epocile şi din toate ţările, fiecare parte a ei sa adresat în primul rînd unui anumit popor dintro anumită epocă, într-o anumită epocă. Prin urmare, mesajul permanent şi universal al Scripturii poate fi înţeles doar în lumina împrejurărilor în care a fost transmis iniţial. Ar fi, evident, cît se poate de greşit să citim Scriptura în lumina unor noţiuni ce au apărut mai tîrziu. Aşa cum a scris Charles Simeon despre idealurile lucrării lui de predicator: încercarea mea *constă în a scoate din Scriptură ceea ce este în ea, nu în a introduce ceea ce cred eu că se află acolo. Ţin foarte mult la aceasta:* să nu spun niciodată mai mult sau mai puţin decît cred că este intenţia Duhului în pasajul pe care-1 expun.[10]
Deci, cînd citim Biblia trebuie să ne întrebăm mereu: Ce a vrut

să spună autorul prin aceasta? Ce afirmă el de fapt? Ce au înţeles ascultătorii lui că vrea să spună? Aceste întrebări sînt cunoscute în general ca metoda de interpretare „gramatical-istorică". J. Gresham Machen a descris-o bine:
în interpretarea Bibliei metoda istoricăştiinţifică cere ca autorii biblici să fie lăsaţi să vorbească ei înşişi. în urmă cu o generaţie, această trăsătură a metodei ştiinţifice a fost ridicată la demnitatea de principiu şi a fost onorată cu un nume lung. A fost numită „exegeză gramatical-istorică". Noţiunea fundamentală era că studentul modern trebuie să distingă cu fineţe între ceea ce ar spune el, sau iar place lui ca autorul biblic să spună şi ceea ce autorul spune de fapt."
Sublinierea lui Simeon. Citatele provin dintr-o scrisoare către editorul său, dl. Holdsworth (nedatată, deşi aparent din 1832), din *Memoirs of the Life of the Rev. Charles Simeon* (editată de William Carus, Hatchard, 1847, ediţia a doua, p. 703).
fl *What îs Faith?* de J. Gresham Machen, prima ediţie 1925, Ed. Hodder (nedatată), p. 24.

Cînd încercăm să ne transpunem în mintea şi timpul autorului şi săi ascultăm cuvintele ca şi cînd am fi primii săi cititori, trebuie să luăm neapărat în considerare situaţia, stilul şi limba în care a scris.
Mai întîi situaţia. Funcţia cuvenită criticii literare şi istorice este aceea de a reconstitui *la mise en scene* a cărţii biblice în discuţie. Cine a scris-o şi cui? în ce împrejurări? Din ce motiv? Foarte multă lumină este proiectată asupra textului profeţilor din Vechiul Testament, dacă le găsim locul în istoria lui Israel. Acelaşi lucru este adevărat pentru epistolele Noului Testament şi istoria bisericii primare, pe care ne-o povesteşte Luca în Faptele Apostolilor şi în special pentru călătoriile misionare ale lui Pavel. De exemplu, Epistola lui Pavel către

Filipeni devine un document mult mai uman dacă ni-1 putem imagina pe autor avînd domiciliu forţat în Roma (sau poate Efes) şi pe Lidia, temnicerul şi fetiţa roabă (ale căror convertiri sînt descrise în Fapte 16) ca unii din primii lui cititori.

O considerare atentă a contextului istoric al scrisorilor lui Pavel şi Iacov l-ar fi împiedicat pe Luther să le găsească contradictorii şi să respingă Epistola lui Iacov ca fiind de „paie". Este adevărat că Pavel a declarat că omul este „socotit neprihănit prin credinţă, fără faptele Legii" şi 1-a dat exemplu pe Avraam (Rom. 3:28; 4:1-3), în timp ce Iacov declară că omul este „socotit neprihănit prin fapte şi nu numai prin credinţă" şi 1-a citat ca exemplu tot pe Avraam (Iac. 2:21-24). Dar poziţiile lor nu sînt de neîmpăcat. Pavel ataca legaliştii, care credeau în mîntuirea prin fapte, iar Iacov pe habotnici, care credeau în mîntuirea prin ortodoxie. Amîndoi au crezut că mîntuirea este prin credinţă şi că o credinţă mîntuitoare se manifestă prin fapte bune. Dar în situaţia lor specifică este natural ca Pavel să accentueze credinţa care rezultă în fapte, iar Iacov faptele ce izvorăsc din credinţă.

în al doilea rînd, stilul. Este important să ţinem cont de *genul* literar al fiecărei cărţi biblice. Este proză sau poezie, povestire istorică sau literatură de înţelepciune? Este lege, profeţie, psalm sau literatură apocaliptică? Este dramă, scrisoare sau acea formă specific creştină numită „Evanghelie", o culegere de cuvinte şi fapte ale lui Isus care mărturisesc despre El? Modul în care interpretăm ceea ce citim, inclusiv dacă înţelegem lucrurile în sens literal sau figurat, va depinde în mare măsură de formă şi

stil.

în al treilea rînd, limba. Orice limbă omenească este vie şi în

transformare. înţelesul cuvintelor se schimbă de la un secol la altul şi de la o cultură la alta. Nu putem să citim cuvîntul „dragoste" în Scriptură şi să presupunem imediat că ştim ce înseamnă. în Noul Testament sînt folosite patru cuvinte greceşti diferite şi toate sînt traduse prin „dragoste", dar fiecare are un înţeles diferit şi numai unul singur exprimă ceea ce înţeleg creştinii prin dragoste, şi care este la polul opus erotismului din revistele lucioase ale secolului douăzeci.
Secole de-a rîndul, învăţaţii nu au putut să-şi dea seama în ce fel de greacă a fost scris Noul Testament: nu era nici greaca clasică, nici cea modernă. Unii au considerat că a fost alcătuită special în acest scop şi au numit-o chiar „limba Duhului Sfînt". însă spre sfîrşitul secolului trecut, arheologii au început să descopere în nisipurile uscate ale Egiptului mari cantităţi de suluri din papirus. Cele mai multe erau documente laice şi neliterare. Multe proveneau din coşurile de hîrtii ale unor birouri publice, ale căror conţinut a fost depozitat la groapa de gunoi locală. Sa descoperit că greaca lor *(koine,* adică limba de fiecare zi) este foarte asemănătoare cu cea a Noului Testament. Deci, acum înţelesul cuvintelor greceşti din Noul Testament nu trebuie căutat numai în contextul limbii greceşti clasice şi al gîndirii ebraice, ci şi în acela al limbajului laic al timpului. Vreau să dau doar un singur exemplu.
In cele două epistole către tesaloniceni, Pavel se referă de cîteva ori la cei pe cărei numeşte *ataktos.* în greaca clasică, cuvîntul era folosit pentru soldaţii care rupeau rîndurile, pentru o armată în neorînduială. Unele versiuni l-au tradus prin „neorînduială" şi s-a presupus că exista un anumit grup de oameni indisciplinaţi în biserica tesaloniană. Dar printre papirusuri s-au descoperit vreo două-trei contracte de ucenicie care conţin un angajament conform căruia, dacă băiatul lipseşte de la lucru sau depăşeşte vacanţa anuală, timpul pierdut trebuie recuperat. Cuvîntul folosit pentru a lipsi este

ataktos, sau mai degrabă verbul din aceeaşi familie. Deci trebuie tradus nu „în neorînduială", ci „leneş". Probabil că unii creştini tesaloniceni, crezînd că venirea Domnului este iminentă, nu mai mergeau la lucru. Acestor creştini leneşi le porunceşte Pavel să-şi vadă de treburile lor, să muncească cu mîna lor şi să-şi cîştige existenţa,

adăugind că dacă cineva nu munceşte, atunci nici să nu mănînce (1 Tes. 4:11; 5:14; 2 Tes. 3:612).
Pe lîngă situaţie, stil şi limbă, există problema vitală a culturii. Dat fiind că revelaţia lui Dumnezeu a fost dată într-o anumită situaţie istorică şi geografică, aceasta înseamnă că a avut şi un anumit cadru cultural, iar obiceiurile sociale ce alcătuiesc contextul unor învăţături biblice sînt cu totul străine celor din zilele noastre. Trebuie atunci să respingem învăţătura pentru că este determinată cultural? Sau trebuie să cădem în cealaltă extremă şi să încercăm să investim învăţătura şi cadrul ei cu o validitate permanentă? Nici una din ele nu ne scoate din dilemă. A treia metodă, cea mai bună, este să recunoaştem permanenţa învăţăturii biblice şi s-o traducem în termeni culturali contemporani. Astfel, Isus le-a poruncit ucenicilor Săi să-şi spele picioarele unii altora în semn de dragoste reciprocă care acceptă să se smerească şi să slujească (Ioan 13:12-17), iar apostolii Pavel şi Petru au recomandat cititorilor ca atunci cînd se adună laolaltă să se salute cu o sărutare sf întă sau o sărutare de dragoste (Rom. 16:16; 2 Cor. 13:12; 1 Tes. 5:26; 1 Pet. 5:14). Noi nu avem libertatea de a repudia aceste porunci, dar nici nu trebuie să le acordăm o ascultare oarbă, literală, pentru că în zilele noastre (cel puţin în Occident) nu umblăm în sandale pe străzi pline de praf, şi deci nu e nevoie să ne spălăm picioarele. Nici nu se obişnuieşte să săruţi pe toată lumea în public. Cu toate acestea, putem şi trebuie să ascultăm

porunca lui Hristos prin alte forme de slujire în smerenie şi să ascultăm porunca apostolilor „dînd mîna cu toţi", aşa cum parafrazează J. B. Phillips sărutul de pace.
Un exemplu mai dificil de tensiune între ceea ce are valoare permanentă şi ceea ce este determinat cultural priveşte statutul, comportamentul şi îmbrăcămintea femeilor. Trebuie oare să păstrăm toate cerinţele biblice sau - din respect pentru multe voci din mişcarea de „eliberare a femeii" - să aruncăm totul peste bord? Din nou, se pare că există o cale de mijloc mai înţeleaptă. Să ne ocupăm de problema acoperirii capului, căreia Pavel îi dedică o jumătate de capitol în 1 Corinteni (11). El insistă că este dezonorant, chiar ruşinos, ca o femeie să se roage sau să profeţească în public cu capul dezvelit. El face apel la raţiune, la natură, la tradiţie ecleziastică şi la autoritatea sa apostolică pentru a-şi sprijini învăţătura. Ce trebuie să facem?

Poate că reacţia cea mai obişnuită şi mai superficială este să presupunem că porunca apostolului este împlinită dacă femeile poartă pălării în biserică. Dar vălurile din Orient şi pălăriile din Occident sînt cu totul diferite, sub raport cultural şi teologic! Una dintre afirmaţiile cruciale ale argumentului lui Pavel apare în versetul 10 unde, referinduse la datoria femeii de a purta pe cap „un semn al stăpînirii ei", el scrie de fapt că ea trebuie să poarte pe cap „autoritate". Acesta este un lucru important. în zilele acelea vălul unei femei era un simbol al autorităţii soţului asupra ei. Nu numai că astăzi nu mai are aceeaşi semnificaţie, dar moda actuală pare să simbolizeze exact opusul — eliberare, şi nu supunere! Ceea ce este permanent valid în învăţătura lui Pavel e autoritatea soţului, pentru că el o întemeiază pe adevăruri teologice imuabile privind creaţia. Noi trebuie să găsim alte tradiţii sociale care să

exprime acceptarea de către femeie a autorităţii pe care Dumnezeu a dat-o bărbatului.
Pe lîngă aceasta, trebuie să avem grijă cum interpretăm „autoritatea" soţului. Cuvîntul nu este cîtuşi de puţin sinonim cu autoritarismul, nici nu poate fi considerat ca exprimînd „superioritatea" bărbatului sau „inferioritatea" femeii. Fiindcă, depăşind cu multe secole concepţia timpului său, Pavel a declarat cu tărie că în Hristos „nu mai este nici parte bărbătească, nici parte femeiască" (Gal 3:28). El a făcut şi o profundă analogie între relaţia dintre soţ şi soţie şi relaţia dintre Tată şi Fiu în Dumnezeu (1 Cor. 11:3). Aceasta sugerează că noţiunea de soţ ca şi „cap" nu este incompatiblă cu egalitatea lor, nu mai mult decît este Tatăl „capul" lui Hristos. Poate că autoritatea soţului ar trebui înţeleasă mai degrabă în termeni de responsabilitate decît de autocraţie, responsabilitatea de a iubi şi de a purta de grijă.
Este esenţial să ne dăm seama că scopul „transpunerii culturale" (transpunerea Scripturii dintr-o cultură în alta) nu este de a evita ascultarea, ci mai degrabă de a o asigura actualizînd-o. Dacă pînă aici m-am concentrat asupra „exegezei", adică asupra modului de elucidare a înţelesului original al fiecărui text biblic, este numai pentru că este o problemă preliminară indispensabilă pentru punerea întrebării următoare: ce spune textul astăzi, generaţiei şi culturii noastre, sau mai bine zis ce ne spune Dumnezeu nouă prin el? Marele merit al aşa-zisei „noii hermeneutici" este că pune accentul pe

aceasta. Aveţi grijă însă, uneori ea merge prea departe. Unii dintre promotorii ei cei mai extremişti spun că *singurul* înţeles al unui text este ceea ce înseamnă el pentru *mine.* Este absurd. Un text nu poate nicicum să însemne pentru mine ceva substanţial diferit de ceea ce a însemnat pentru autorul său şi

pentru primii săi cititori. Dacă susţinem aceasta ne scufundăm în nisipul mişcător al subiectivismului. Pe lîngă aceasta, orice floare separată de rădăcină se va ofili şi va muri. Totuşi, există şi pericolul de a examina un text de la distanţă, de parcă n-ar avea nimic să ne comunice nouă personal. Aceasta este o cădere în obiectivitate iresponsabilă. A treia metodă, cea corectă, este să combini istoricul cu contemporanul şi să legi trecutul de prezent. Preocuparea numai pentru textul antic şi ignorarea aplicaţiei lui actuale se numeşte filologie; căutarea unui mesaj viu, fără frămîntarea pentru găsirea înţelesului original, se numeşte existenţialism. înţelesul şi mesajul trebuie păstrate împreună. Mai mult, pentru a merge dincolo de înţeles, la mesaj, trebuie să fim gata să lăsăm textul să penetreze mecanismul nostru de apărare, să ne verifice presupunerile, să ne distrugă mulţumirea de sine, să ne judece compromisurile. Pentru că altfel, dacă venim la Scriptură cu idei preconcepute, vom auzi numai ecourile liniştitoare ale prejudecăţii noastre.

Sensul general

în al treilea rînd, trebuie să căutăm sensul *general* al Scripturii. Acesta este principiul armoniei.

Din punct de vedere omenesc, Biblia este un simpozion cu o mare varietate de participanţi. Dar, din punct de vedere dumnezeiesc, întreaga Biblie emană dintr-o singură minte. Este Cuvîntul lui Dumnezeu care exprimă gîndul lui Dumnezeu şi deci posedă o unitate organică. Din acest motiv trebuie să abordăm Scriptura cu încrederea că Dumnezeu vorbeşte şi că El nu se contrazice pe Sine.

Sir Charles Odgers, în cartea menţionată anterior, dă o a şaptea regulă de interpretare a documentelor legale, „actul trebuie întocmit ca un întreg", şi continuă:

Documentul trebuie citit şi interpretat ca un întreg, pentru a putea extrage înţelesul unei anumite expresii... Fiecare parte a

documentului trebuie comparată cu celelalte şi trebuie să se

extragă din ele un sens general... Fiecare parte trebuie luată în considerare pentru a aduna din întreg un sens uniform şi consecvent, dacă este posibil ... Cuvintele fiecărei propoziţii trebuie interpretate în aşa fel încît să fie în armonie cu celelalte prevederi ale documentului, dacă o astfel de interpretare nu violează înţelesul pe care l-ar putea avea în mod natural."

Cu textul biblic este ca şi cu documentele legale; trebuie să încercăm să rezolvăm discrepanţele aparente şi să interpretăm Scriptura ca pe un tot armonios. Aceasta ne va conduce la interpretarea Scripturii prin Scriptură, în special a ceea ce este obscur prin ceea ce este clar, şi niciodată la a „explica un loc din Scriptură într-un mod care să-1 facă incompatibil cu altul" *.

Aceasta a fost neînţelegerea dintre John Knox şi Măria, regina Scoţiei. într-o discuţie intimă cu ea la Edinburgh în 1561, el a afirmat că Biserica de la Roma (pe care ea spunea că o va apăra ca adevărata Biserică a lui Dumnezeu) a decăzut de la puritatea religiei predicate de apostoli. Regina însăşi, a adăugat el, cunoaşte doar puţine lucruri, pentru că nu i-a auzit decît pe învăţătorii admişi de papă şi de cardinalii acestuia. La aceasta regina a spus:

Tu interpretezi Scriptura într-un fel, ei în altul; pe cine să cred şi cine va judeca?

John Knox a răspuns:

Credeţi-L pe Dumnezeu, care vorbeşte clar în Cuvîntul Său, şi mai mult decît vă învaţă Cuvîntul nu trebuie să credeţi nici pe unul, nici pe celălalt. Cuvîntul lui Dumnezeu este limpede şi dacă apar undeva nişte neclarităţi, Duhul Sfînt, care nu se contrazice niciodată, le explică mai clar în alt loc.[14]

[12] *op. cit,* p. 39.

[13] Articolul XX din *Of the Authority of the Church,* din cele Treizeci şi nouă de Articole ale Bisericii Angliei.
[14] Discuţia este relatată pe la începutul Cărţii a patra din *The History of the Reformation of the Church of Scotland* de John Knox. Ediţie neterminată 1587, prima ediţie completă în 1644, p. 314.

Putem spune, prin urmare, că fiecare text din Scriptură are un context dublu: istoric şi biblic. Contextul istoric este situaţia în care a fost scris. Contextul biblic este locul unde se află. Deci fiecare text trebuie înţeles atît în contextul său istoric, cît şi în cel biblic. Acestea sînt principiile doi şi respectiv trei de interpretare, principiul istoric şi cel al armoniei.
Mai departe, contextul biblic al fiecărui text este imediat (paragraful, capitolul şi cartea în care se află) şi depărtat (întreaga revelaţie biblică).
Contextul imediat este cel mai evident. A scoate un text din contextul său este o greşeală de neiertat şi circulă multe întîmplări teribile cu predicatori care au făcut-o. în indicaţiile pe care le dă în privinţa responsabilităţii bisericii locale de a disciplina un vinovat care nu se pocăieşte, Isus a spus: „dacă nu vrea să asculte de Biserică, lasă-1 să fie pentru tine ca un păgîn ...", adică să fie excomunicat (Mat. 18:17, Traducerea engleză *King James).* în timpul mişcării Tractariene, care a căutat să restaureze autoritatea „catolică" a Bisericii Anglicane, promotorii ei au predicat atît de des cele patru cuvinte din acest verset: „să asculte de Biserică", încît l-au făcut pe arhiepiscopul Whately să le răspundă cu o predică făcută pe acelaşi text, dar tot trunchiat ,,dacă nu ascultă de Biserică, lasă-1"!
Poate că acest truc, care exploatează o combinaţie de cuvinte fără să considere adevăratul lor înţeles în context este pe cît de

nemaipomenit, pe atît de rar. Totuşi, am fost foarte tulburat deoarece Conciliul Mondial al Bisericilor (care s-ar fi cuvenit să ştie mai bine) a putut lua ca text pentru a patra Adunare de la Uppsala din 1967 marile cuvinte ale lui Dumnezeu din Apocalipsa 21:5: „Iată, Eu fac toate lucrurile noi", unde afirmaţia se referă la ceea ce va face El la sf îrşit, cînd va face un cer nou şi un pămînt nou, şi fără nici o justificare posibilă l-au aplicat la mişcările politice şi sociale din zilele noastre.

în unele privinţe este chiar mai important să învăţăm din Biblie ca un tot şi să citim fiecare text în lumina tuturor. Voi ilustra ceea ce vreau să spun.

Am promis în Capitolul 3 că voi spune ceva mai multe despre primele capitole din Genesa. Poate că aceste capitole sînt deosebit de susceptibile să fie înţelese greşit atunci cînd sînt izolate de restul Scripturii. Poziţia mea este să accept istoricitatea lui Adam şi Eva, dar să rămîn agnostic în privinţa

unor detalii ale întîmplării, cum ar fi natura exactă a pomului vieţii şi cea a şarpelui. Totuşi, nu este ceva arbitrar sau inconsecvent, pentru că am motive biblice pentru amîndouă. Că Adam şi Eva au fost literalmente oameni se vede clar din Romani 5:12-21, unde Pavel face un contrast deliberat între neascultarea lui Adam, prin care păcatul şi moartea au intrat în lume, şi ascultarea lui Hristos, care a adus mîntuirea şi viaţa. Dar analogia nu are nici un înţeles dacă actul de neascultare al lui Adam nu a fost un eveniment tot atît de istoric ca şi actul de ascultare al lui Hristos. în legătură cu şarpele şi pomul vieţii însă, amîndoi apar din nou în Cartea Apocalipsei, unde sînt în mod evident simbolici, şarpele reprezentîndul pe Satan, iar pomul, viaţa veşnică. Deci am un motiv *biblic* (Noul Testament) pentru a crede că Adam şi Eva au fost istorici, şi un motiv la fel de *biblic* pentru a presupune că şarpele şi

pomul din povestire pot fi înţeleşi, oarecum, în sens figurat. Unii cititori, deranjaţi de noţiunea că Genesa 3 poate conţine un element figurat, vor declara că sugestia mea este greşită din cel puţin două motive. Primul, a pune la îndoială natura literală a şarpelui şi pomilor din Genesa pe temeiul apariţiei lor simbolice în Apocalipsa înseamnă a confunda două genuri literare cu totul diferite, spun ei, Genesa fiind o povestire, iar Apocalipsa literatură apocaliptică. în al doilea rînd, deschide uşa prea larg: vom putea acum să argumentăm că toate referinţele Vechiului Testament la şerpi şi pomi sînt figurate, chiar şi referinţele la Ierusalim, pentru că apare ca simbol în Apocalipsa. Dar argumentul nu poate fi respins aşa uşor. Ierusalimul Vechiului Testament este în mod clar o cetate literală, şi numeroasele referinţe din Vechiul Testament la pomi şi şerpi sînt şi ele evident literale. Nimeni nu are dificultăţi cu ele. In Genesa 2 şi 3 însă, textul însuşi ridică cîteva întrebări cititorului. Şarpele cu siguranţă nu este un şarpe obişnuit, pentru că nu numai că vorbeşte, dar şi încearcă să-i înşele pe Adam şi Eva, contrazicînd cuvîntul lui Dumnezeu şi denigrîndu-I bunătatea. Cît despre pom, deşi toţi ceilalţi pomi din Vechiul Testament pot fi recunoscuţi (stejari, cedri, sicomori, măslini, balsami etc), care dintre noi a avut vreodată în păduri sau grădini un „pom al vieţii" sau un „pom al cunoaşterii binelui şi răului"? Deci ce sînt aceştia? Zoologia nu poate identifica şarpele, nici dendrologia pomii. Atunci cînd ne

punem astfel de întrebări încuietoare - despre anumiţi şerpi şi anumiţi pomi - celelalte referinţe la ele din Apocalipsa ne vin în ajutor.

Daţimi voie acum să mai dau un exemplu pentru necesitatea de a lăsa Scriptura să interpreteze Scriptura. Cînd eram student

la Cambridge, îmi amintesc că am fost foarte încurcat de versetul care spune că cele zece porunci au fost scrise pe table de piatră de degetul lui Dumnezeu (Ex. 31:18; Deut. 9:10). Mi se cerea s-o cred literal? A apărut într-adevăr un deget divin care a gravat cumva literele ebraice în piatră? Desigur, nu este imposibil, fiindcă „s-au arătat degetele unei mîini de om şi au scris în faţa sfeşnicului, pe tencuiala zidului palatului împărătesc" în cazul regelui Belşaţar, anunţînd căderea sa iminentă (Dan. 5:5, 24-28). Dar astăzi nu sînt chiar atît de sigur că trebuie să înţelegem literal afirmaţia despre degetul lui Dumnezeu ce a scris Legea, pentru că acum am citit Biblia mai amănunţit şi am găsit şi alte referinţe la degetele lui Dumnezeu, toate fiind simbolice. Astfel, David sa referit la ceruri ca lucrarea degetelor lui Dumnezeu (Ps. 8:3). Şi iarăşi, după plaga păduchilor de pe oameni şi animale, vrăjitorii Egiptului iau spus lui Faraon „Aici este degetul lui Dumnezeu", iar după ce Isus a început să scoată demoni, a susţinut că o face „cu degetul lui Dumnezeu" (Ex. 8:19; Luca 11:20). Dacă referinţa la degetul lui Dumnezeu scriind Legea este comparabilă cu celelalte referinţe, se pare că „degetul lui Dumnezeu" este o figură de stil biblică pentru intervenţia imediată a lui Dumnezeu fie în creaţie (cerurile), în revelaţie (Legea), în judecată (plăgile) sau în mîntuire (exorcizarea demonilor). O asemenea interpretare ar urma principiul armoniei.

Un alt exemplu pentru importanţa înţelegerii fiecărei părţi din învăţătura Scripturii despre orice subiect în lumina întregului este a doua venire a lui Hristos. Ar fi uşor (şi periculos) să selectăm textele cu care să ne construim doctrina. Astfel, unele pasaje arată că întoarcerea lui Hristos va fi ca persoană şi vizibilă, că va veni „în acelaşi fel" cum a plecat (Fapte 1:11). Dar înainte de a forţa înţelesul că venirea va fi un fel de revers al înălţării, ca rularea inversă a unui film, şi dacă Hristos îşi va

pune piciorul exact în locul de pe Muntele Măslinilor de unde s-a înălţat, trebuie să vedem ce a zis Isus, ca să putem răspunde celor ce vor să localizeze întoarcerea Lui:

Căci, cum iese fulgerul şi luminează de la o margine a cerului pînă la cealaltă, aşa va fi şi Fiul omului în ziua Sa (Luca 17:24; comp. Mat. 24:27).

Creştinul cu adevărat biblic, dornic să fie credincios întregii Scripturi, va dori să facă dreptate pentru amîndouă aceste învăţături. Venirea Domnului va fi într-adevăr personală, istorică şi vizibilă, dar va fi şi „cu putere şi slavă mare", la fel de universală ca şi fulgerul, un eveniment transcendent pe care toată populaţia, din amîndouă emisferele, îl va vedea simultan.

în ultimele exemple pentru nevoia de a vedea Scriptura ca întreg, vreau să spun ceva despre legea mozaică şi împlinirea profeţiei. Aceasta va aduce lumină asupra relaţiei dintre Vechiul şi Noul Testament şi, astfel, şi asupra problemei revelaţiei progresive. Principiul armoniei nu neagă că există progresie în revelaţia lui Dumnezeu şi a scopului Său, dar mai degrabă accentuează că progresia nu a fost de la eroare la adevăr, ci de la adevăr la mai mult adevăr.

Să luăm Legea lui Moise. Şi în Vechiul Testament, şi în Noul, se recunoaşte că Legea lui Moise a fost Legea lui Dumnezeu. Moise a fost doar intermediarul prin care Dumnezeu a dat poporului Său Legea. Dar originea divină a Legii nu înseamnă că ea îi leagă şi pe creştini? Nu, pentru că Legea lui Moise a fost un cod complex, constînd din instrucţiuni morale, reguli ceremoniale şi statute civile. Noul Testament arată clar că regulile *ceremoniale* sînt acum învechite, templul, preoţia şi jertfele fiind împlinite în Hristos, iar legile în privinţa hranei au fost abolite de El.[w] Legile *civile* ale lui Moise sînt încă importante ca indicatori ai neprihănirii şi dreptăţii divine, dar

nici o biserică sau naţiune nu sînt obligate să le adopte şi să le aplice astăzi. Sînt cîteva motive pentru aceasta. în primul rînd, codul civil al lui Moise a fost alcătuit pentru un popor care era al lui Dumnezeu prin răscumpărare; ei erau simultan popor şi biserică, în timp ce astăzi nici o biserică nu este un popor şi nici un popor biserică. Alt motiv este că a fost adaptată unui popor în formare, care a fost mai întîi o comunitate nomadă şi apoi agricolă. Dar legea *morală* a lui Moise nu trebuie abrogată.

[15] **Observaţi cum sînt folosite cuvintele „umbră" şi „chip" în Evrei 8:5; 9:24; 10:1 şi comentariul lui Marcu în Marcu 7:19.**

Dimpotrivă, încă are putere. Isus a murit pentru ca exigenţa legii cu privire la neprihănirea noastră să poată fi împlinită în noi şi Duhul Sf înt scrie Legea lui Dumnezeu în inima noastră (Rom. 8:3-4; Ier. 31:33, comp. 2 Cor. 3:6-8). Articolul VII din cele *Treizeci şi nouă de articole* ale Bisericii Angliei rezumă aceste deosebiri în felul următor:

Deşi legile date de Dumnezeu lui Moise, ca impresionante ceremonii şi rituri, nu-1 leagă pe nici un creştin şi nici preceptele lor civile nu trebuie urmate în vreo societate, totuşi, nici un creştin nu este eliberat de ascultarea poruncilor numite morale.

Trecem acum de la lege la profeţie. Marea convingere a autorilor Noului Testament este că odată cu Isus au venit „zilele de pe urmă" prezise pretutindeni în Vechiul Testament şi că, în El şi în poporul Său, şi-au găsit împlinirea marile promisiuni ale lui Dumnezeu. Pavel a putut afirma în faţa regelui Agrippa:

Am mărturisit înaintea celor mici şi celor mari, fără să mă depărtez cu nimic de la ce au spus proorocii şi Moise că are să

se întîmple ... (Fapte 26:22)
Există unele neînţelegeri între creştini în legătură cu împlinirea literală a promisiunilor Vechiului Testament despre viitorul Israelului şi cu problema dacă statul modern Israel şi teritoriile ocupate de el în Ţara Sf întă sînt măcar împlinirea lor parţială. Desigur, Dumnezeu are un mare viitor pentru iudei, ceea ce este arătat în mod metaforic de Pavel prin altoirea la loc în măslin a ramurilor ce au fost tăiate (Rom. 11:13-27). Dar nicăieri în Noul Testament nu este pomenită vreo întoarcere literală a evreilor în ţara promisă. Accentul covîrşitor al Noului Testament este că biserica creştină este acum „Israelul lui Dumnezeu", „cei tăiaţi împrejur", „o seminţie aleasă, o preoţie împărătească, un neam sfînt, un popor pe care Dumnezeu Şi 1-a cîştigat ca să fie al Lui" (Gal. 6:16; Fii. 3:3; 1 Petru 2:9), şi că marile promisiuni făcute de Dumnezeu lui Avraam despre urmaşi şi ţară se împlinesc în mod spiritual în Hristos şi biserica Lui:

înţelegeţi şi voi dar, că fii ai lui Avraam sînt cei ce au credinţă ... cei ce se bizuiesc pe credinţă sînt binecuvîntaţi împreună cu Avraam cel credincios.
Hristos nea răscumpărat din blestemul Legii făcîndu-Se blestem pentru noi ... pentru ca binecuvîntarea vestită lui Avraam să vină peste Neamuri în Hristos Isus, aşa ca prin credinţă noi să primim Duhul făgăduit...
Şi dacă sînteţi ai lui Hristos, sînteţi „sămînţa" lui Avraam, moştenitori prin făgăduinţă.[1]"
Ca să fim mai exacţi, împlinirea profeţiilor Vechiului Testament are de obicei trei etape. Mai întîi, este o împlinire imediată sau literală. în a doua etapă, cea în care trăim, are loc evanghelia sau împlinirea spirituală.. într-o zi va veni şi a treia etapă, care va fi împlinirea finală sau cerească. Astfel,

promisiunea făcută lui Avraam că va avea urmaşi fără număr s-a împlinit în chip istoric în copiii lui Israel (comp. Num. 23:10;
I Regi 4:20), se împlineşte astăzi în poporul lui Dumnezeu şi se va consuma în cer cu „o mare gloată, pe care nu putea s-o numere nimeni" în jurul tronului (Apoc. 7:9). Un alt exemplu, profeţii Vechiului Testament au prezis rezidirea Templului şi a existat o împlinire imediată şi literală sub Zorobabel. Dar astăzi Biserica creştină este „un Templu sfînt în Domnul...un locaş al lui Dumnezeu, prin Duhul" " şi trupul creştinului de asemenea (1 Cor. 6:19-20). Dar în Ierusalimul cel nou sau ceresc nu va fi nici un templu separat, pentru că Domnul Dumnezeul cel Atotputernic şi Mielul sînt pentru totdeauna Templul din mijlocul poporului Său (Apoc. 21:3, 22).
Vreau să subliniez în încheiere că cele trei principii de interpretare biblică de care ne-am ocupat nu sînt arbitrare. Ele derivă din însuşi caracterul Bibliei ca şi Cuvîntul lui Dumnezeu scris, precum şi din caracterul lui Dumnezeu, aşa cum este El revelat în ea.
Căutăm înţelesul *natural* deoarece credem că Dumnezeu a

[16] Gal. 3:7, 9,13,14, 29, comp. Rom. 4:13,16. în versetul 13, promisiunea lui Dumnezeu făcută lui Avraam şi urmaşilor săi este că ei vor „moşteni lumea", comp. 1 Cor. 3:21-23.
[II] Efes. 2:21-22; comp. 1 Cor. 3:16. Gîndiţi-vă şi cum a văzut lacov includerea neamurilor în Biserică ca o împlinire a promisiunii lui Dumnezeu făcută prin Amos că va rezidi ruinele casei lui David. Fapte 15:13-18; Amos 9:11-12.

intenţionat ca revelaţia Lui să fie o comunicare clară şi uşor de înţeles cu fiinţele omeneşti.
Căutăm înţelesul *original* deoarece credem că Dumnezeu a adresat Cuvîntul Său celor ce l-au auzit primii şi poate fi

înţeles de generaţiile următoare numai în măsura în care ele îl înţeleg istoric. Noi putem înţelege mai deplin decît primii care au auzit (ex. profeţiile despre Hristos), dar nu putem înţelege ceva cu totul diferit.
Căutăm înţelesul *general* deoarece credem că Dumnezeu este consecvent şi că revelaţia Lui de asemenea este consecventă. Deci cele trei principii (al simplităţii, istoric şi al armoniei) izvorăsc parţial din natura lui Dumnezeu şi parţial din natura Scripturii ca şi comunicare clară, istorică şi consecventă de la Dumnezeu pentru oameni. Ele ne dau responsabilitatea de a trata Scriptura într-un mod ce coincide cu concepţia noastră despre ea.

Rostul Bibliei

Un lucru fundamental pentru credinţa noastră creştină este convingerea că Dumnezeul nostru, departe de a fi mort şi fără glas, este viu şi vorbeşte. El ne-a transmis un mesaj precis în contexte istorice şi geografice precise şi a făcut ca acesta să fie scris şi păstrat în Biblie. Mai mult, aşa cum am văzut, există motive puternice pentru acceptarea autorităţii Bibliei, precum şi principii solide care să ne îndrume în interpretarea ei.
Şi ce-i cu asta? De ce neam pierdut atîta timp cu problemele acestea? Numai dintr-un singur motiv, şi anume că Dumnezeu încă mai vorbeşte prin ceea ce a spus. Ceea ce a spus în urmă cu secole are o relevanţă vitală pentru oamenii contemporani. Biblia nu este un obiect antic al cărui loc potrivit ar fi muzeul. Din contră, este o „candelă" pentru picioarele noastre şi o „lumină" pe cărarea noastră. (Ps. 119:105, comp. 2 Petru 1:19). Cuvintele lui Dumnezeu pot fi „sfetnicii" noştri în toate nedumeririle vieţii moderne. Ele dau înţelepciune şi pricepere celor simpli (Ps. 119:24, 30; 19:7)

Dar faptul că obţinem un folos de pe urma Scripturii depinde de cum o folosim şi de răspunsul pe care îl dăm mesajului ei. Una din plîngerile repetate ale lui Dumnezeu în relatarea biblică este că poporul Său a rămas mereu surd la cuvîntul Său. Mesagerii Lui au trebuit să pledeze mereu înaintea Israelului:

Astăzi, dacă îi auzi glasul, nu-ţi împietri inima ... (Ps. 95:7)

în cele din urmă, există numai două atitudini posibile faţă de cuvîntul lui Dumnezeu: să-1 primeşti sau să-1 respingi. Cei care sînt receptivi la el sînt descrişi prin figuri de stil pline de viaţă.

Se spune că „tremură" înaintea lui, numai pentru că este cuvîntul Dumnezeului Cel Mare (Isa. 66:2, 5; Ezra 9:4). îl preţuiau ca pe aur şi îl savurau ca pe miere (Ps. 19:10; 119:103, 127). Se bucurau de el „ca cel ce găseşte o mare pradă". însetau după el cu ardoarea unui nou-născut (Ps. 119:162; 1 Pet. 2:2). Pe de altă parte, despre cei care-1 resping se spune că şi-au astupat urechile şi refuză să asculte; ei „şi-au înţepenit gîtul" şi urmează „pornirile inimii lor rele" (ex. Ier. 17:23; 18:12; 19:15). Nu există exemplu mai notoriu ca cel al regelui Ioiachim care, în timp ce i se citea sulul cu cuvintele lui Dumnezeu scrise de Ieremia, a luat un briceag să-1 taie în bucăţi şi le-a aruncat în foc pînă ce tot sulul a ars (Ier. 36:21-23).

Tot astfel, şi Isus i-a prevenit pe contemporanii Săi asupra răspunsului la învăţătura Lui. în Pilda semănătorului, pămîntul diferit pe care cădea sămînţa voia să exemplifice receptarea diferită a Cuvîntului lui Dumnezeu de către oameni. Isus a insistat solemn că în Ziua de Apoi vom fi judecaţi de cuvîntul rostit de El (Ioan 12:47-48). Toţi ne clădim viaţa pe o temelie. Cei care şi-o zidesc pe o stîncă, a căror casă va supravieţui

furtunilor şi judecăţii, sînt cei ce ascultă învăţătura lui Hristos şi o pun în aplicare (Mat. 7:24-27).
Pentru început, a asculta presupune timp. Credem într-adevăr că *Dumnezeu* a vorbit şi cuvintele lui *Dumnezeu* sînt păstrate în Scriptură, iar atunci cînd le citim s-ar putea să auzim vocea lui *Dumnezeu* adresîndu-ni-Se nouă? Atunci nu vom mai regreta timpul destinat ascultării. în loc de aceasta, ar trebui ca toţi să ne arătăm protestul împotriva acestei alergări a vieţii secolului douăzeci şi să ne străduim să regăsim arta meditaţiei pe care am pierdut-o. Biserica modernă nu are nevoie de o cunoaştere întîmplătoare şi superficială a Scripturii, ci mai degrabă să asculte îndemnul Stăpînului nostru: „Voi ascultaţi bine ce vă spun" (Luca 9:44).
Nu există nici un secret deosebit privind modul în care s-o faci. Este nevoie doar de timp, răscumpărat intenţionat din vieţile noastre ocupate, în care revii mereu şi mereu la Scriptură în gîndul tău, pînă ce se aprofundează în inimă şi astfel pune în ordine tot ce gîndim şi facem. Cei ce „cugetă zi şi noapte" în felul acesta la Cuvîntul lui Dumnezeu sînt numiţi „binecuvîntaţi" (Ps. 1:1-2; 119:97; Ios. 1:8).
Dacă nu e nici un secret, nu există nici reguli stricte. De

exemplu, practicarea zilnică a timpului de părtăşie în citirea Bibliei şi rugăciune, de preferinţă la începutul şi sfîrşitul zilei, nu este o tradiţie inviolabilă. A rezistat cu siguranţă testului timpului şi a adus un profit nespus de mare multor generaţii de creştini. Eu însumi sînt suficient de demodat ca să-1 mai cred încă o disciplină extrem de valoroasă. Dar este totuşi numai o tradiţie, nu este stabilită de Scriptură. Deci nu avem libertatea de a o adăuga la decalog ca un fel de a unsprezecea poruncă, nici nu a fost posibil acest obicei înainte de inventarea tiparului şi posibilităţii ca toţi să aibă Biblii ieftine. A insista

că acest exerciţiu este indispensabil vieţii creştine ar însemna să descalificăm milioanele de creştini care au trăit în primele cincisprezece secole şi multe alte milioane din zilele noastre, care nu ştiu să citească.
Marea valoare a rugăciunii şi meditaţiei asupra Scripturii (oricît de scurte) de la începutul zilei este că ne pregăteşte să purtăm responsabilităţile zilei şi să înfruntăm ispita. Nu este înţelept, ca să nu spunem altfel, să mergem la luptă neînarmaţi. Totuşi, mama care trebuie să pregătească micul dejun şi apoi să-1 ajute pe soţ să meargă la slujbă şi copiii la şcoală, este nevoită poate să amîne timpul ei cu Dumnezeu pînă mai tîrziu, în timp ce capul familiei, care pleacă dis-de-dimineaţă preferă săi rezerve un timp din pauza de prînz. Oricît ar fi de încărcat programul zilnic al cuiva, cei aflaţi în numărul crescînd de persoane ce lucrează cinci zile pe săptămînă ar trebui să-şi rezerve mai mult timp la sfîrşitul săptămînii pentru a citi Biblia şi a se ruga. Duminica după-masa sau chiar duminica seara oferă multe posibilităţi, pentru că nu găsim nimic în Scriptură care să ceară creştinilor să meargă în fiecare duminică de două ori la biserică! Mai mult, dacă rugăciunea în familie nu este posibilă de luni pînă sîmbătă, din cauză că serviciul şi şcoala implică mese la diferite ore, la sfîrşitul săptămînii este bine să fie un timp, orice formă ar lua, în care familia, adunată la un loc, să-L onoreze pe Dumnezeu.
Dar nu numai prin lectura Bibliei individuală sau în familie putem auzi Cuvîntul lui Dumnezeu. Se poate şi printrun grup de studiu biblic, organizat la biserică sau la noi acasă, şi (în special) prin expunerea publică a Scripturii în biserică. Aş vrea foarte mult ca acest lucru să fie luat mai în serios de creştini. Este uşor să învinuieşti amvonul, dar adesea cei din bănci au la

amvon lucrarea pe care şi-au dorit-o. Dumnezeu i-a spus lui Ieremia:
Grozave lucruri, urîcioase lucruri se fac în ţară. Proorocii proorocesc neadevăruri, preoţii stăpînesc cu ajutorul lor *şi poporului meu îi plac aceste lucruri* ... (Ier. 5:30-31)
Bisericile au o responsabilitate mult mai mare decît recunosc în general pentru lucrarea din ele. Ele trebuie să-1 încurajeze pe pastor să prezinte Scriptura. Oamenii trebuie să vină la biserică cu o atitudine receptivă şi deschisă, de preferinţă cu Biblia, însetaţi să asculte ce are să le spună Dumnezeu prin lecţie şi predică. Ar fi înţelept şi să se încerce reţinerea mesajului, poate notînd textul pe o foaie şi meditînd asupra lui în restul săptămînii. Iar dacă biserica unde mergem nu este binecuvîntată cu o lucrare de expunere biblică, casetofonul modern pune la dispoziţia multor oameni lucrarea altor învăţători biblici, pentru audiere individuală sau în grup. Problema cea mai importantă nu este cum anume încearcă să primească mesajul lui Dumnezeu un creştin sau o familie creştină; ce este vital e ca într-un anumit fel, la o anumită dată, şi asta în mod regulat, să învăţăm să ascultăm Cuvîntul lui Dumnezeu şi să ne hrănim inimile cu El.
Această ascultare a glasului lui Dumnezeu din şi prin Cuvîntul Său este doar începutul. Nu este suficient „să cunoaştem aceste lucruri", a spus Isus; vom fi binecuvîntaţi numai dacă „le facem" (Ioan 13:17), deoarece conform Noului Testament, adevărul este ceva ce trebuie „făcut", nu numai „cunoscut" (ex. 1 Ioan 1:6, literal). Poate că nici un apostol nu a spus-o mai limpede ca Iacov, fratele Domnului, care a scris:
Fiţi împlinitori ai Cuvîntului, nu numai ascultători, înşelînduvă singuri (Iac. 1:22).
A „împlini" adevărul înseamnă a face ceea ce ne învaţă, a traduce mesajul său în acţiune. Aceasta sună simplu, dar are

implicaţii profunde pentru că adevărul pe care trebuie să-1 „împlinim" este atît de bogat. Vreau să arăt cinci aspecte ale modului de viaţă al celui care „împlineşte Cuvîntul".

închinarea
în primul rînd, închinarea. închinarea este imposibilă fără cunoaşterea adevărului. Admit că Pavel a găsit în Atena un altar pe care scria „unui Dumnezeu necunoscut". Dar este ridicol să încercăm să ne închinăm unui Dumnezeu pe care nu-L cunoaştem, pentru că dacă nu-L cunoaştem, nu ştim ce fel de închinare doreşte. Şi invers, îndată ce am început să-L cunoaştem pe Dumnezeul cel viu şi adevărat trebuie să ne închinăm Lui. Cu cît îl cunoaştem mai bine, cu atît ne vom da seama că El merită devotamentul nostru, pentru că a ne închina înseamnă să lăudăm numele lui Dumnezeu, să slăvim cine şi ce este El în splendoarea fiinţei Lui şi a lucrărilor Sale:
Să laude Numele Domnului!
Căci numai Numele Lui este înălţat:
măreţia Lui este mai presus de pămînt şi de ceruri (Ps. 148:13).
Fiindcă închinarea este întotdeauna răspunsul pe care-1 dăm adevărului lui Dumnezeu pe care-1 primim, Cuvîntul lui Dumnezeu (revelaţia Lui) este cel care trezeşte în mod suprem închinarea înaintea lui Dumnezeu. Prin urmare, Biblia are un loc indispensabil atît în închinarea publică, cît şi în cea intimă, în orice închinare publică trebuie să se citească din Biblie şi să se dea un îndemn sau o învăţătură bazată pe pasajul respectiv (comp. Neem. 8:8; 1 Tim. 4:13). Departe de a fi inoportune în serviciul divin, amîndouă sînt esenţiale pentru închinare. Deci cei ce au privilegiul de a ţine lecţii în biserică trebuie să se străduiască să înţeleagă pasajul, iar cei chemaţi să predice trebuie să studieze conştiincioşi atît Cuvîntul lui Dumnezeu,

cît şi lumea omului pentru a o lega pe una de cealaltă. Numai atunci cînd Dumnezeu vorbeşte prin Cuvîntul Său, făcîndu-Se cunoscut în măreţia slavei şi harului Său, biserica se închină înaintea Lui.

Acelaşi principiu se aplică şi închinării personale. Pe lîngă o rugăciune smerită pentru lumină, este bine să ne închinăm şi să ne rugăm *după* ce citim în Biblie, pentru că din Scriptură aflăm cui trebuie să ne închinăm şi cum să ne rugăm după voia lui Dumnezeu (1 Ioan 5:14; Ioan 15:7).

Pocăinţa şi credinţa

A doua trăsătură a celui ce „împlineşte Cuvîntul" este pocăinţa, deoarece Cuvîntul lui Dumnezeu ne spune cine sîntem *noi* şi cine este El, ne descoperă păcatul nostru şi ne cheamă să-1 mărturisim şi să renunţăm la el. Mai multe comparaţii plastice din Scriptură subliniază acest adevăr. Cuvîntul lui Dumnezeu este ca o oglindă ce ne arată aşa cum sîntem (Iac. 1:23-25), ca o sabie ce pătrunde în conştiinţa noastră încărcată (Efes. 6:17; Evrei 4:12; Fapte 2:37), ca un ciocan şi ca un foc ce trebuie să ne zdrobească şi să ne purifice (Ier. 23:29). Ori de cîte ori citim Scriptura, îl auzim pe Dumnezeu spunîndune:

Aşa vorbeşte Domnul oştirilor, Dumnezeul lui Israel: îndreptaţi-vă căile şi faptele ... Luaţi dinaintea ochilor Mei faptele rele pe care le-aţi făcut! încetaţi să mai faceţi răul! învăţaţivă să faceţi binele ... (Ier. 7:3; Isa. 1:16-17)

A treia trăsătură a celui ce „împlineşte Cuvîntul" este credinţa. Credinţa este o parte integrantă a vieţii creştinului, fiindcă „fără credinţă este cu neputinţă să fim plăcuţi Lui!" (Evrei 11:6). Creştinii sînt de multe ori descrişi în Noul Testament drept „credincioşi" care „prin credinţă şi răbdare moştenesc făgăduinţele" (Evrei 6:12). Dar, de obicei, credinţa este

înţeleasă greşit. Ea nu înseamnă să ne silim să credem ceva de care ne îndoim foarte tare că ar fi adevărat, ci înseamnă să te bazezi cu încredere pe Cel ce este adevărat. Credinţa nu poate exista în vid sau izolată; ea este întotdeauna încrederea ca răspuns dat unei persoane vrednice de încredere. Nu trebuie să punem niciodată în contrast credinţa cu cunoaşterea, ca şi cînd ar fi incompatibile, deoarece credinţa se bazează pe cunoaştere: „Cei ce cunosc Numele Tău se încred în Tine" (Ps. 9:10).

Ne încredem în Dumnezeu pentru că ştim că El este vrednic de încredere. Cum? Pentru că aşa ni Sa revelat El. Cînd citim în Scriptură despre caracterul şi faptele măreţe ale lui Dumnezeu, despre credincioşia Lui faţă de legămîntul Său de-a lungul istoriei Israelului, despre „făgăduinţele Lui nespus de mari şi scumpe" (2 Petru 1:4), despre Isus Hristos în care toate promisiunile lui Dumnezeu sînt „da" (2 Cor. 1:20) şi despre oamenii de credinţă care au fost „pe deplin încredinţaţi că El ce

făgăduieşte poate să şi împlinească" (Rom. 4:21), credinţa noastră se însufleţeşte, se hrăneşte şi se maturizează.

Atunci nu mai are rost să ne plîngem că suferim de neîncredere cronică sau să-i invidiem pe alţii („ce n-aş da să am credinţa ta"), de parcă lipsa credinţei ar fi, ca şi temperamentul nostru, o dispoziţie congenitală ce nu poate fi schimbată. Dumnezeu ne dă şi mijlocul de a creşte în credinţă: Credinţa vine în urma auzirii, iar auzirea vine prin Cuvîntul lui Hristos (Rom. 10:17).

Pentru a crede avem nevoie de timp şi trebuie să auzim. Creştinul care vrea să crească în credinţă trebuie să petreacă timp meditînd la Cuvîntul lui Dumnezeu şi va descoperi în curînd ce înseamnă „mîngîierea pe care o dau Scripturile"

(Rom. 15:4).
Ascultarea
Ascultarea este al patrulea mod în care putem deveni „împlinitori" ai Cuvîntului, nu numai unii care îl aud. Dar ascultarea implică şi supunerea în faţa autorităţii şi aceasta este ceva demodat astăzi. Totuşi, dacă Isus Hristos a trăit în smerenie şi ascultare de Cuvîntul lui Dumnezeu, ascultîndu-I poruncile şi crezînd în promisiunile Lui, fără îndoială că şi noi trebuie să facem la fel. Ucenicul nu este mai mare ca stăpînul său.
Isus a mers şi mai departe şi nea arătat că, exact aşa cum vechiul Israel trebuia saşi arate dragostea faţă de Dumnezeu ascultîndu-L, şi ucenicii creştini trebuie să-şi arate dragostea faţă de Hristos prin ascultare:
Dacă Mă iubiţi, veţi păzi poruncile Mele ... Cine are poruncile Mele şi le păzeşte, acela Mă iubeşte ... Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvîntul Meu ... Cine nu Mă iubeşte, nu păzeşte cuvintele Mele ... (Ioan 14:15, 21, 23, 24)
Cred că ar trebui să fim mai recunoscători faţă de Dumnezeu decît sîntem în general, pentru că El Şi-a revelat atît de clar voia Lui în legătură cu atît de multe lucruri, fiindcă primul pas spre o viaţă sfîntă este a cunoaşte ce este şi ce nu este pe placul lui

Dumnezeu (comp. 1 Tes. 4:1). Deci, cea mai mare ambiţie a creştinului este „să trăiască după Scriptură" (vezi 1 Cor. 4:6), pentru că nu există nici un alt mod de a fi siguri că trăim după voia Lui.
Asta e valabil şi pentru neprihănirea socială, şi pentru cea personală, pentru că voia lui Dumnezeu din Cuvîntul lui Dumnezeu pentru oamenii care cred în Dumnezeu se referă la întreaga noastră viaţă. Ea ne spune să-L iubim pe Dumnezeu,

să avem stăpînire de sine, să-1 iubim pe aproapele nostru şi să-i slujim. Porunca de a-mi iubi aproapele are multe ramificaţii, pentru că aproapele meu are şi trup, şi suflet, şi trăieşte, prin rînduiala lui Dumnezeu, într-o comunitate. Deci nu pot spune căi iubesc dacă neglijez starea lui fizică sau socială.
Am văzut deja cu cîtă sîrguinţă proclamau profeţii evrei neprihănirea lui Dumnezeu. Casa, piaţa, tribunalul, ferma -toate erau locuri în care trebuia practicată neprihănirea, şi acolo unde nu era, avea să vină judecata lui Dumnezeu. Profeţii erau fără frică în a-şi striga ameninţările împotriva celor răi, a negustorilor ce îşi înşelau clienţii folosind greutăţi şi măsuri false, împotriva proprietarilor lacomi care luau casă după casă şi ogor după ogor pînă nu mai aveau loc, împotriva judecătorului ce pervertea dreptatea luînd mită de la cei bogaţi şii condamna pe cei săraci, împotriva soţului ce profana instituţia divină a căsătoriei şi căminului prin necredinţă sexuală, împotriva cămătarilor care cereau dobînzi exorbitante, chiar şi împotriva regelui ce-şi asuprea poporul în loc să-1 servească. în contrast, Cartea Proverbelor, plină de înţelepciune practică, preamăreşte virtutea, cinstea, hărnicia, generozitatea, smerenia, castitatea şi dreptatea.
Şi apostolii, în secţiunile etice ale epistolelor lor, au pus mare accent pe neprihănirea socială. Ei arată cum trebuie să fie relaţiile dintre soţ şi soţie, părinţi şi copii, patroni şi angajaţi. Pavel expune gravitatea tolerării în comunitatea creştină a unor păcate cum sînt partidele din cauza cultului personalităţii, certurile şi imoralitatea. Mincinosul trebuie să înveţe să spună adevărul, iar hoţul să-şi cîştige existenţa pentru ca săi poată ajuta pe cei în nevoie. Trebuie să se renunţe la orice amărăciune, mînie, vorbire de rău şi răutate. Creştinii trebuie să fie blînzi, cu inimă bună, răbdători, toleranţi şi chiar (cum a învăţat Isus) să-şi iubească şi să-şi ajute duşmanii. Iacov vorbeşte vehement

împotriva deosebirilor de clasă în părtăşia creştină, împotriva limbilor nedomolite şi împotriva geloziei şi ambiţiei egoiste. în ultimul capitol al epistolei sale sună ca un profet al Vechiului Testament, condamnînd bogaţii pentru luxul lor şi tratamentul fraudulos al lucrătorilor lor.
Este adevărat că sînt multe probleme etice complexe ale lumii moderne la care Biblia nu dă un răspuns direct, dar avem în ea principiile pe baza cărora trebuie să ne formăm o judecată creştină responsabilă. Fie că problema este războiul sau revoluţiile violente, poluarea, pornografia sau sărăcia, sau o teorie politică şi economică, nu putem scăpa de truda — şi uneori durerea - de a încerca să formulăm opinii creştine bazate pe Biblie.
Mărturia
A cincea trăsătură a creştinului ce „împlineşte" Cuvîntul lui Dumnezeu este mărturia, pentru că adevărul nu poate fi ascuns sau monopolizat. Dacă ni s-au deschis ochii şi l-am primit, ne aflăm sub obligaţia de a-1 transmite. Noi sîntem „nişte ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu" (1 Cor. 4:1), cei care păstrăm secretele Lui. Nu numai că trebuie să depunem mărturie despre Hristosul pe care am ajuns să-L cunoaştem, dar nu putem depune mărturie fără să ştim aceasta.
Cuvintele „martor" şi „mărturie" sînt foarte devalorizate şi se folosesc uneori pentru a descrie un fel de încercare de autobiografie religioasă, dar martorul creştin este martor pentru Hristos, iar Hristosul despre care trebuie să mărturisim nu este doar Hristosul experienţei noastre personale, ci Hristosul istoric, Hristosul mărturiei apostolice. Nu există alt Hristos. Deci, dacă Scriptura duce la mărturie, mărturia depinde de Scriptură.
Deci Biblia are un loc esenţial în viaţa creştinului, fiindcă

revelaţia lui Dumnezeu duce la închinare, avertismentele lui Dumnezeu la pocăinţă, promisiunile lui Dumnezeu la credinţă, poruncile lui Dumnezeu la ascultare şi adevărul lui Dumnezeu la mărturie. Nu este exagerat să spunem că fără Scriptură viaţa creştinului este imposibilă. Este adevărat că în lume există încă mulţi analfabeţi ce nu pot citi Biblia. Alţii ştiu citi, dar nu o fac, sau nu prea o fac, fie din cauza mediului cultural, fie din cauza revoluţiei electronice sau din cauza tendinţei interioare de împotrivire. Putem noi spune că ei nu sînt capabili de a trăi o

viaţă creştină? Ba da, desigur. Dacă (dintrun oarecare motiv) ei nu citesc Scriptura şi nu meditează singuri, sînt obligat să spun că vor fi foarte săraci spiritual. Dar ei pot cu siguranţă să primească Cuvîntul lui Dumnezeu şi în alte moduri, aşa cum am arătat mai înainte — prin predici, studiu în grup, mass media şi comunicare de la om la om.

Cu toate acestea, Cuvîntul lui Dumnezeu ne este indispensabil, prin orice mijloace l-am primi. Isus însuşi a arătat că nu există nici o îndoială în privinţa aceasta, cînd a citat din Deuteronom: Omul nu trăieşte numai cu pîine, ci cu orice cuvînt care iese din gura lui Dumnezeu (Mat. 4:4).

Cuvîntul lui Dumnezeu este la fel de esenţial pentru viaţa noastră spirituală, cum este hrana pentru trupul nostru. Viaţa şi sănătatea sînt — în sens literal - imposibile fără ea. Prin Cuvîntul Său, Dumnezeu implantează în noi viaţă spirituală (Iac. 1:21; 1 Petru 1:23-25). Prin acelaşi Cuvînt El ne învaţă, ne îndrumă, ne hrăneşte, ne încurajează şi ne întăreşte, într-adevăr, numai prin Cuvîntul Lui poate omul să ajungă la maturitate şi devine „destoinic pentru orice faptă bună" (2 Tim. 3:17).